

မစ္ဆရိယတည်း။ မိမိမှာရှိသည့် အံ့ဩဖွယ်ပစ္စည်းများ မိမိမှာသာ ရှိစေလို၍ အခြားသူတို့၌ မရှိစေလိုခြင်း၊ မိမိပိုင်ပစ္စည်းကိုလည်း သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံမှုကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း စသော သဘောထားများတည်း။ မိမိလှသလို အခြားသူတို့ လှမှာစိုးခြင်း၊ မိမိသားသမီး လှသလို အခြားသူတို့ လှမှာစိုးခြင်း၊ မိမိ ဂုဏ်ရှိသလို အခြားသူတို့ ဂုဏ်ရှိမှာစိုးခြင်း၊ မိမိသားသမီးများ ဆွေမျိုးသားချင်းများ ဂုဏ်ရှိသလို အခြားသူများ ဂုဏ်ရှိမှာစိုးခြင်း - ဤသို့စသော စိတ်နေသဘောထားများသည် ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယတည်း။

မိမိ ပညာတတ်သလို သူများ ပညာတတ်မှာစိုးခြင်း၊ မိမိသားသမီး ဆွေမျိုးသားချင်းများ ပညာတတ်သလို သူတစ်ပါးတို့လည်း ပညာတတ်မှာစိုးခြင်း မိမိ၏ အတတ်ပညာကို လျှို့ဝှက်ထားခြင်းတို့ကား ဓမ္မမစ္ဆရိယသဘောနှင့် နှီးနှောမိလျက် ရှိ၏။

(၁) နေရာအာဝါသ၊ (၂) ဆွေမျိုးဉာတိ၊ (၃) ပစ္စည်းလာဘ်လာဘ၊ (၄) ရုပ်အဆင်းနှင့် ဂုဏ်သတင်း၊ (၅) အတတ်ပညာ အမျိုးမျိုးတို့၌ မိမိရသလို မိမိ၏ နီးစပ်ရာဆွေမျိုးသားချင်း စသူတို့ ရရှိကြသလို တတ်သိကြသလို သူတစ်ပါးတို့လည်း ရမှာစိုးခြင်း တတ်မှာစိုးခြင်း ယင်းတို့ကို လျှို့ဝှက်ခြင်း သဘောကား မစ္ဆရိယသဘောတည်း။ ယင်းငါးမျိုးတို့၌ မိမိထက် သူတစ်ပါးတို့က သာလွန်နေသည်ကို မလိုမုန်းထားခြင်း မကြည့်ရက် မရှုရက်နိုင်ခြင်း သဘောတရားတို့ကား ဣဿာတည်း။ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ဖြစ်သည့်အတွက် သူတစ်ပါးတို့မှာ အကျိုးမယုတ်ဘဲ မိမိမှာသာ စိတ်ယုတ်မာရှိကြောင်း ထင်ရှားလျက် နောင်သံသရာဝယ် ခံစံရမည့် အပြစ်တွေကသာ များလှပေရကား ဤ ဣဿာ မစ္ဆရိယ တရားဆိုးများကို အမြစ်ပြုတ်အောင် ကြိုးစား၍ ဖြုတ်သင့်ကြပေသည်။

လက္ခဏာ - မယုမေဝ ဟောန္တူ။ မာ အညဿာတိ သဗ္ဗာပိ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယော ဗျာပေတုံ န ဣစ္ဆတီ-တိ ဝိဝိဇ္ဇော။ ဝိဝိဇ္ဇဿ ဘာဝေါ ဝေဝိန္တူ။ မုဒုမစ္ဆရိယဿေတံ နာမံ။ ကဒရိယော ဝုစ္စတိ အနာဒရော၊ တဿ ဘာဝေါ ကဒရိယံ။ ထဒ္ဒမစ္ဆရိယဿေတံ နာမံ။ တေန ဟိ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ပရမ္ပိ ပရေသံ ဒေမာနံ နိဝါရေတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ -

ကဒရိယော ပါပသင်္ကပ္ပေ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အနာဒရော။

ဒေမာနံ နိဝါရေတိ၊ ယာစမာနာန ဘောဇနန္တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၀၇။ သံ-၁-၉၆။)

နိရုတ္တိနယေန ပန မာ ဣဒံ အစ္ဆရိယံ အညေသံ ဟောတု၊ မယုမေဝ ဟောတူတိ မစ္ဆရိယန္တိ ပေါရာဏာ။
(မဟာဋီ-၂-၁၅၂။)

၁။ ရပြီး ရဆဲ ဖြစ်သော မိမိလက်ဝယ် ရှိသော ဥစ္စာစည်းစိမ်၊

၂။ မရသေးသော်လည်း ရရန် သေချာလောက်အောင် ရပေါက်ရလမ်း ရှိနေသဖြင့် ရလတ္တံ့ ဖြစ်သော ဥစ္စာစည်းစိမ်၊

၃။ မိမိ၏ ဥစ္စာစည်းစိမ်နှင့် အလားတူသော ဥစ္စာစည်းစိမ် -

ဤ သုံးမျိုးသော ဥစ္စာစည်းစိမ်သည် ငါ့အားသာ ဖြစ်ပါစေ၊ သူတစ်ပါးအား မဖြစ်ပါစေသတည်း - ဟု မိမိဥစ္စာကို သူတစ်ပါးအား မပေးလိုသော သူတစ်ပါး၌ မပျံ့နှံ့စေလိုသော သဘောတရားသည် မစ္ဆရိယ၏ သဘောလက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။

မစ္ဆရိယ - အနု အကြမ်း - မိမိဥစ္စာကို သူတစ်ပါး၌ မပျံ့နှံ့စေလို = မပေးလိုသော မစ္ဆရိယသည် အလွန် ဆိုးဝါးသော မစ္ဆရိယ မဟုတ်သောကြောင့် **မုဒုမစ္ဆရိယ** = နူးညံ့သော မစ္ဆရိယ မည်၏။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် များထိုထိုအား သူတစ်ပါးက အလှူပေးနေသည်ကိုပင် မပေးရန် တားမြစ်လောက်အောင် ပိတ်ပင်မိအောင် ဝန်တိုသော မစ္ဆရိယ ကား အလွန်ကြမ်းတမ်းသော မစ္ဆရိယ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် **ထဒ္ဒမစ္ဆရိယ** မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၀၇။)

မုဒုမစ္ဆရိယကား မိမိစည်းစိမ်ကို လျှို့ဝှက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၍ ထဒ္ဓမ္မရိယကား သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ကို ပိုင်ဆိုင်သူ သူတစ်ပါးတို့အား လျှို့ဝှက်စေခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။

ဣဿာ၏ သဘောသည် သူတစ်ပါး ရအပ်ပြီးသော ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်ကို ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချလို၏။ မစ္ဆရိယ၏ သဘောကား -

- ၁။ ကိုယ့်ဥစ္စာကိုလည်း သူတစ်ပါးတို့အား မပေးလို မပျံ့နှံ့စေလို၊
- ၂။ ကိုယ့်ဥစ္စာဂုဏ်သိရ်နှင့် တူသော ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်ကို သူတစ်ပါးတို့ ရရှိသွားမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်၏။
- ၃။ သူတစ်ပါးတို့ လှူဒါန်း ပေးကမ်းသည်ကိုလည်း ကန့်ကွက်လို တားမြစ်လို ပိတ်ပင်လို၏။

ပိုက်ဆံတစ်ပြားမျှ အကုန်အကျမခံရဘဲ အပါယ်ဘူမိ ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ကြောင်း အကုသိုလ် မျိုးစေ့ကောင်း များကို ထိုင်နေရင်း စုဆောင်းနေခြင်း ဖြစ်၏။ ရှာဖွေနေခြင်း ဖြစ်၏။ သတိရှိစေ။

ရသ - အထက်တွင် ဖော်ပြထားအပ်သော မိမိရပြီး ရဆဲ ရလတ္တံ့ ဥစ္စာစည်းစိမ်တို့ကို မဖုံးသာ မဝှက်သာ၍ သူတကာနှင့် ဆက်ဆံနေရပြန်ကလည်း သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်းကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း သည်းခံမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက် လုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ပြုလုပ်ခြင်း ပြောဆိုခြင်းသည် မစ္ဆရိယ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စပင်တည်း။ တစ်ဖန် ထိုသူတစ်ပါးတို့က ထိုသူတစ်ပါးပိုင် ဥစ္စာကိုပင် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် များထိုထိုအား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲမှု၌ ကြည့်မရဖြစ်နေခြင်း မျက်မှေးစူးနေခြင်း ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်း မကျေနပ်ခြင်းသည်လည်း မစ္ဆရိယ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စပင် ဖြစ်သည်။

သင်္ကောစန ပစ္စုပဋ္ဌာန် - မိမိစည်းစိမ်ဥစ္စာကို စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းမှု မိမိစည်းစိမ်ကို သူတကာနှင့် ဆက်ဆံစေမှု၌ တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော သဘောတရားဟုလည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးတို့က သူတစ်ပါးပိုင် ပစ္စည်းကို အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပေးလှူမှု၌ မိမိက အချောင်ကြားဝင်၍ တွန့်တိုနေသော သဘောတရားဟုလည်းကောင်း ယင်းမစ္ဆရိယတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာ၏။ ဥစ္စာစည်းစိမ်တို့ အပေါ်၌ တွယ်တာငြိကပ် တပ်မက်မှုမျိုးကား လောဘ၏ သဘောတည်း။ ထိုဥစ္စာစည်းစိမ်တို့ကို သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံမှုကို မကြိုက်နှစ်သက်ခြင်းသဘောကား မစ္ဆရိယ၏ သဘောတည်း။

ကဋုကဉ္စုကတာ ပစ္စုပဋ္ဌာန် - ယာစကေ ဒိသွာ ကဋုကတာဝေန စိတ္တံ အဉ္စတိ သင်္ကောစေတီတိ ကဋုကဉ္စုကော၊ တဿ ဘာဝေါ ကဋုကဉ္စုကတာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၀၇။)

ခါးစပ်သော အရသာ ရှိသော အစာကို စားမိရာအခါ၌ အစာအာဟာရ၏ ခါးစပ်သည့် အရသာကြောင့် နောက်တွန့်သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် များထိုထိုကို တွေ့မြင်ရသောအခါ ခါးစပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ စိတ်ကို တွန့်ဆုတ်သွားစေတတ်၏။ ထိုသို့ တွန့်ဆုတ်သောစိတ်ဓာတ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းရင်းတရားမှာ ဤမစ္ဆရိယတရားပင်တည်း။ သို့အတွက် ဤမစ္ဆရိယတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ခါးစပ်သော အရသာကဲ့သို့ ခါးစပ်သော ခံပြင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သဘောတရားဟု ရှေးရှုထင်လာ၏။ (ငါက ပစ္စည်းနှမြောလို့ ပြောနေတာ မဟုတ်၊ ဒင်းတို့ လုပ်ပုံကို ခံပြင်းလွန်းလို့ မခံချင်လွန်းလို့ပါ - ဟု အချို့ ပြောတတ်ကြ၏။ ဤမစ္ဆရိယ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် သဘောပင်တည်း။)

အဋ္ဌကထာတွင် နောက်ထပ် တစ်နည်း ထပ်ဖွင့်ထားသေး၏။

အပရော နယော၊ ကဋုကဉ္စုကတာ ဝုစ္စတိ ကဋုစ္ဆုဂ္ဂါဟော၊ သမတိတ္ထိကပုဏ္ဏာယ ဟိ ဥက္ခလိယာ ဘတ္တံ ဂဏှန္တော သဗ္ဗတောဘာဝေန သင်္ကံဋီတေန အဂ္ဂကဋုစ္ဆုနာ ဂဏှာတိ ပူရေတွာ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ မစ္ဆရိပုဂ္ဂလဿ စိတ္တံ သင်္ကံစတိ၊ တသ္မိံ သင်္ကံစိတေ ကာယောပိ တထေဝ သင်္ကံစတိ ပတိကုဋတိ ပတိနိဝတ္တတိ န သမ္ပသာရိယတီတိ မစ္ဆေရံ “ကဋုကဉ္စုကတာ”တိ ဝုတ္တံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၀၇။)

ထမင်းခူးမည့် ဇွန်းခွက်တစ်ခုလုံးသည် ပတ်ပတ်လည် ကုတ်နေ တွန့်နေသောကြောင့် ထိုဇွန်း၏ အဖျားဖြင့် နှုတ်ခမ်းအရစ်နှင့် အညီအမျှ ပြည့်နေသော ထမင်းအိုး၌ ထမင်းကို ခူးယူလတ်သော် ဇွန်းပြည့်အောင် မခူးယူနိုင် သကဲ့သို့ - အလားတူပင် ဝန်တိုခြင်း မစ္ဆရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ဓာတ်သည် စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ပေးကမ်းစွန့်ကြဲမှု စသည့် လုပ်ငန်းရပ် အဘက်ဘက်၌ တွန့်နေတတ်၏။ သံဃိကကျောင်း အာဝါသ စသည်တို့၌ လည်း ငါ့ဟာဟု သိမ်းပိုက်ထားသောကြောင့် ပြန့်ပြန့်ပြူးပြူး မရှိဘဲ တွန့်သလို ဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုစိတ်ဓာတ်သည် အဘက်ဘက်မှ တွန့်နေလတ်သော် ထိုစိတ်ဓာတ်နှင့် အလားတူပင် ရူပကာယတစ်ကိုယ်လုံးသည်လည်း တွန့်နေ တတ်၏။ နောက်ဆုတ်နေတတ်၏။ ဆုတ်နစ်နေတတ်၏။ ကောင်းစွာ ပြန့်ပြန့်ပြူးပြူး မရှိပေ။ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည် မစ္ဆရိယကြောင့် ဖြစ်ရကား မစ္ဆရိယကို ကဋ္ဌကဉ္စကတာဟု ဆိုသည်။ တွန့်နေသော ဇွန်းအဖျားဖြင့် ထမင်းကို ခူးယူခြင်းကဲ့သို့ ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းနှင့် အာဝါသ စသည်၌ မပြန့်ပြူးသော စိတ်ဓာတ် မပြန့်ပြူးသော ရူပကာယ တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရား = တွန့်တိုသော သဘောတရားဟု ယင်းမစ္ဆရိယကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။

ကဋ္ဌကသဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ အသာတတ္ထော၊ ဒုက္ခတ္ထော ဝါ၊ အဇ္ဈကသဒ္ဒေါ ဂတုတ္ထော။ (မဓုသာရ။)

တစ်နည်းအားဖြင့် အထက်ပါ မဓုအဖွင့်အရ - ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း စသည် အာဝါသ စသည်၌ မစ္ဆရိယ သည် ထိုမစ္ဆရိယ ကိန်းဝပ်နေသူ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ဓာတ်ကို မသာယာ မနှစ်သက်သော အခြင်းအရာ ဆင်းရဲသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။ မစ္ဆရိယရှိသူကား လှူရေး တန်းရေး ကိစ္စရပ်တို့၌လည်း နှစ်သက်မှု မရှိဘဲ စိတ်ဆင်းရဲနေတတ်၏။ သံဃိကကျောင်းကိုလည်း ငါ့ကျောင်း လုပ်နေတတ်သဖြင့် ဂဏီကကျောင်းကိုလည်း ငါ့ကျောင်းလုပ်နေတတ်သဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလိကကျောင်းကိုလည်း ငါ့ကျောင်း လုပ်နေတတ်သဖြင့် သူတစ်ပါးတို့နေထိုင်ရန် ရောက်ရှိလာသည့်အခါ မနှစ်သက်ဘဲ စိတ်ဆင်းရဲနေတတ်၏။ (အခြား ကုလမစ္ဆရိယ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါလေ။) ထိုအကျိုးတရားများသည် မစ္ဆရိယကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသဖြင့် မစ္ဆရိယသည် အာဝါသ စသည်၌ သူတစ်ပါးတို့က ဆက်ဆံလာသည့်အခါ မနှစ်သက်ခြင်း စိတ်ဆင်းရဲခြင်း အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ-၃-၂၉၈ - ကြည့်။)

အဂ္ဂဟိတတ္ထံ ခိတ္တဿာတိ ပရေသံ ဥပကာရကရဏော ဒါနာဒိနာ အာကာရေန ယထာ န သမ္ပသာရိယတိ၊ ဧဝံ အာဝရိတ္တာ ဂဟိတဘာဝေါ ခိတ္တဿ။ ယသ္မာ ပန မစ္ဆရိယပုဂ္ဂလော အတ္တနော သန္တကံ ပရေသံ အဒါတုကာမော ဟောတိ၊ ပရသန္တကံ ဂဏီတုကာမော။ တသ္မာ “ဣဒံ အစ္ဆရိယံ မယုမေဝ ဟောတု မာ အညဿာ”တိ ပဝတ္တိ-ဝသေနဿ အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂ္ဂဟနလက္ခဏတာ၊ အတ္တသမ္ပတ္တိဂ္ဂဟဏလက္ခဏတာ ဝါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၀၇-၄၀၈။)

မစ္ဆရိယသည် ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း ထောက်ပံ့ခြင်းဟူသော ဒါန စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သူတစ်ပါး တို့အား ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်း စိတ်၏ချမ်းသာခြင်းတည်းဟူသော အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိအောင် ပြုလုပ်ပေး ရာ၌ ဒါန စသည်ကို မပြုဖြစ်အောင် အာဝါသ စသည်ကို မပေးဖြစ်အောင် ထိုဒါန စသည့် လုပ်ငန်းရပ် အာဝါသ စသည်တို့ကို သူတစ်ပါးတို့အား နေထိုင်ခွင့် ဆက်ဆံခွင့်ပေးသည့် လုပ်ငန်းရပ် စသည်တို့၌ စိတ်ဓာတ် ပြန့်ပြန့်ပြူးပြူး မဖြစ်အောင် စိတ်ဓာတ်ကို ပိတ်ချုပ်၍ တားမြစ်ပိတ်ပင်၍ ယူထားနိုင်သော သဘောတရားတည်း။

တစ်ဖန် မစ္ဆရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ဥစ္စာကို သူတစ်ပါးတို့အား မပေးလိုသော သဘောရှိတတ်၏။ သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာကို ယူလိုသော သဘောရှိတတ်၏။ (ဤစကားသည် မစ္ဆရိယက သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာကို လိုချင်ခြင်း သဘောရှိသည်ဟု ပြလိုသော စကားကား မဟုတ်ပေ။ မစ္ဆရိယ ဖြစ်ရာ၌ သူတစ်ပါး၏ စည်းစိမ်ကို လိုချင်သော

လောဘက ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကြောင်းကို ပြလို၍ ဆိုအပ်သော စကား ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ မူလဋီ-၁-၁၇၂။) ထို့ကြောင့် သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံသည် ဖြစ်စေ၊ မဆက်ဆံသည် ဖြစ်စေ (သံဃိက ဂဏိကဟူသော အများဆိုင် ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပါစေ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပါစေ) အာဝါသ စသည်ကို “သူတစ်ပါးတို့အား မဖြစ်ပါစေသတည်း”ဟု စိတ်ဓာတ်ဖြစ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာ မဖြစ်စေလိုခြင်း သဘောတရားသည် မစ္ဆရိယ၏ **အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂ္ဂဟနလက္ခဏာ** = မိမိပစ္စည်း + မိမိရယူရန်ရှိသော ရယူထိုက်သော ပစ္စည်းကို လျှို့ဝှက် ဝန်တိုခြင်းသဘော လက္ခဏာတည်း။

သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံသည် ဖြစ်စေ၊ မဆက်ဆံသည် ဖြစ်စေ = သံဃိက ဂဏိကဟူသော အများပိုင် ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပါစေ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပါစေ အာဝါသ စသည်ကို မိမိဥစ္စာချည်းသာ ဖြစ်စေလိုခြင်း သိမ်းပိုက်လိုခြင်း သဘောတရားသည် မစ္ဆရိယ၏ **အတ္တသမ္ပတ္တိနိဂ္ဂဟနလက္ခဏာ** = မိမိစည်းစိမ်ကို ယူငင် သိမ်းပိုက်ခြင်း = မိမိစည်းစိမ်အဖြစ် ယူငင်သိမ်းပိုက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာတည်း။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၀၇-၄၀၈။ မူလဋီ-၁-၁၇၂။)

ပဒဋ္ဌာန် - ရပြီး ရဆဲ ရလတ္တံ့ = ရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းရှိသော မိမိ၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာသည် မစ္ဆရိယဖြစ်ရန် အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ပေသည်။ ဤမစ္ဆရိယကို စိတ်၏ မလှပသော ဖောက်ပြန်သော အဖြစ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ သဘောတရားဟု မှတ်ပါ။

ဤအထက်ပါ ကုဿာနှင့် မစ္ဆရိယတရားတို့သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း ဝီထိစဉ်တစ်ခုအတွင်း၌ အတူ ယှဉ်တွဲ၍ မဖြစ်နိုင်ကြသော်လည်း စိတ္တက္ခဏချင်း ဝီထိချင်း ခြား၍ကား ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ယင်းကုဿာ မစ္ဆရိယ တရားတို့၏ အကျိုးပေးညစ်ညမ်းပုံနှင့် ပတ်သက်၍ သံဝေဂယူဖွယ်ကောင်းလှသည့် အရှင်ဇေမ္မကမထေရ် အလောင်းလျာ၏ အကြောင်းအရာကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဇေမ္မကမထေရ်အလောင်း -

ကဿပဘုရားရှင်၏ လက်ထက်တော်ကာလ၌ တောရွာတစ်ရွာ၌ နေထိုင်သော သူကြွယ်တစ်ဦးသည် ဇေမ္မကမထေရ်အလောင်း ဖြစ်သည့် မထေရ်တစ်ပါးအား ကျောင်းဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းပြီးလျှင် ထိုကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်လျက်ရှိသော ထိုမထေရ်အား ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေး၏။ မထေရ်သည် ထိုသူကြွယ် ၏ အိမ်၌ နေ့စဉ် အမြဲမပြတ် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ တစ်နေ့တွင် ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တစ်ပါးသည် နေမြင့်မှ ဆွမ်းခံလှည့်လည် လာလတ်သော် ထိုကျောင်းဒါယကာ သူကြွယ်၏ အိမ်တံခါးဝသို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူလာ၏။ သူကြွယ်သည် ထိုရဟန္တာအရှင်မြတ်ကို ဖူးမြင်ရသော် ထိုရဟန်းတော်၏ ကုရိယာပုထ်၌ အလွန် ကြည်ညိုသွား၏။

- ၁။ အိမ်ပေါ်သို့ ပင့်၍ ရိသေလေးမြတ်စွာ မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေး၏။
- ၂။ သင်္ကန်းချုပ်ရန် မွန်မြတ်သော ပိတ်စကို လှူ၏။
- ၃။ ဆံပင်များ ရှည်နေသဖြင့် ဆံချရန် ဆတ္တာသည်ကို ခေါ်ဆောင်ကာ ကျောင်းသို့ လိုက်လာမည့်အကြောင်းကို လည်းကောင်း၊
- ၄။ ကျိန်းစက်တော်မူရန် ခုတင်ညောင်စောင်းကို ယူဆောင်လျက် လိုက်လာမည့်အကြောင်းကိုလည်းကောင်း လျှောက်ထားလိုက်၏။

သူကြွယ်၏ အိမ်၌ နေ့စဉ် အမြဲမပြတ် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးနေသော ဆရာမထေရ်ကား ထိုရဟန်းအပေါ်၌ ထို သူကြွယ်၏ အရိုအသေပြုမှုကို မြင်ရ၍ စိတ်ကို ကြည်လင်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင် ဖြစ်နေ၏။ “ဤသူကြွယ်သည်

တစ်ခဏမျှ ဖူးတွေ့ရသော ထိုရဟန်းတော်ကို ဤသို့ သဘောရှိသော ရိုသေသမှုကို ပြုဘိ၏။ အိမ်၌ အမြဲတမ်း ဆွမ်းစားနေသော ငါ့အားကား ထိုကဲ့သို့သော ရိုသေသမှုကို မပြုလေ”ဟု ကြံစည်စိတ်ကူးကာ ကျောင်းသို့ ပြန်ကြွသွား၏။

အာဂန္တုမထေရ်မြတ်သည်လည်း ထိုကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော်နှင့်ပင် အတူသွား၍ ကျောင်းဒါယကာသူကြွယ် လှူဒါန်းလိုက်သော ပိတ်စကို ဆိုး၍ ဝတ်ရုံတော်မူ၏။ သူကြွယ်သည်လည်း ဆတ္တာသည်ကို ခေါ်ဆောင်၍ အာဂန္တု မထေရ်၏ ဆံပင်တို့ကို ရိတ်စေ၏။ ခုတင်ညောင်စောင်းကို ခင်းပေး၍ ကျိန်းစက်ပေးတော်မူပါရန် လျှောက်ထား ပြီးနောက် မထေရ် နှစ်ပါးလုံးကိုပင် နက်ဖန်အလို့ငှာ ဆွမ်းဖြင့် ပင့်ဖိတ်ပြီးနောက် ဖဲခွာသွား၏။

ကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော် = ဇမ္ဗူကမထေရ်အလောင်းကား ထိုသူကြွယ်၏ ထိုအာဂန္တုကိုယ်တော်ကို အရို- အသေပြုမှုကို သည်းညည်းခံဖို့ရန် မစွမ်းနိုင် ဖြစ်နေရှာ၏။ ကိုယ့်ထက်သာ မနာလိုသည့် ကုဿာတရားနှင့် ကုလမစ္ဆရိယ၊ လာဘမစ္ဆရိယ အာဝါသမစ္ဆရိယတရားတို့၏ လွှမ်းမိုး ဖိစီး နှိပ်စက်မှု ဒဏ်ချက်ကို ခံယူနေရ၏။

ထိုအခါ သည်းမခံနိုင်တော့သည့်အတွက် ထိုကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော်က ညနေချမ်းအခါ၌ အာဂန္တုကိုယ်- တော် လဲလျောင်းနေရာ အရပ်သို့ သွား၍ လေးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အာဂန္တုမထေရ်မြတ်ကို ဆဲရေးလေ၏။

- ၁။ ငါ့ရှင် အာဂန္တုက . . . သင့်အဖို့ သူကြွယ်၏ အိမ်၌ ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးခြင်းထက် မစင်ကို စားခြင်းက သာလွန်၍ မြတ်သေး၏။
- ၂။ သူကြွယ် ခေါ်ဆောင်လာသည့် ဆတ္တာသည်ဖြင့် ဆံပင်တို့ကို ရိတ်ခြင်းထက် ထန်းစေ့ဖြင့် ဆံပင်တို့ကို နှုတ်ခြင်းက မြတ်သေး၏။
- ၃။ သူကြွယ်လှူသည့် အဝတ်သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်းထက် အဝတ်မဝတ်ဘဲ ကိုယ်တုံးလုံး လှည့်လည်နေခြင်းက မြတ်သေး၏။
- ၄။ သူကြွယ် သယ်ဆောင်လာသော ခုတင်ညောင်စောင်းထက်၌ အိပ်စက်ခြင်းထက် မြေကြီးပေါ်၌ အိပ်ခြင်းက သာလွန်၍ မြတ်သေး၏။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၁-၃၁၃-၃၁၄။)

ကုဿာ မစ္ဆရိယတို့၏ စွမ်းအားကား အလွန် ကြီးမားလှ၏။ အထက်ပါ လေးမျိုးသော ဆဲရေးခြင်းကို မပြုရ မနေနိုင်အောင် တွန်းအားပေးလျက် ရှိ၏။ ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကြီးကလည်း ဤလူမိုက်သည် ငါ့ကို မှီ၍ မပျက်စီးပါစေလင့်ဟု နှလုံးပိုက်တော်မူ၍ ကျောင်းဒါယကာ သူကြွယ်၏ ပင့်ဖိတ်မှုကိုပင် မသာယာတော့ဘဲ နံနက်ခပ်စောစောပင် ထတော်မူ၍ ချမ်းသာရာအရပ်သို့ ကြွသွားတော်မူ၏။

ကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော်ကလည်း ခပ်စောစောပင် ထ၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်များကို ပြုပြီးနောက် ဆွမ်းခံချိန်သို့ ရောက်သောအခါ - “အာဂန္တုကိုယ်တော်သည် ယခုတိုင်အောင်လည်း အိပ်တုန်းပင် ရှိနေသေး၏။ ထိုးစည်ကို တီးလိုက်သော် နိုးလေရာ၏”ဟု မှတ်ထင်၍ လက်သည်းဖြင့်ပင် ထိုးစည်ခေါင်းလောင်းကို ထိုး၍ ရွာတွင်းသို့ ဝင်တော်မူ၏။ ကျောင်းဒါယကာ သူကြွယ်ကလည်း ပူဇော်မှုပြုရန် မျှော်နေပေ၏။ အာဂန္တု ကိုယ်တော်ကို မတွေ့ရသဖြင့် အကျိုးအကြောင်း မေးမြန်းကြည့်ရာ အာဂန္တုကိုယ်တော် အအိပ်ကြီးကြောင်း ခေါင်းလောင်းထိုးသံကိုပင် မကြားကြောင်း စသည်တို့ကို ပြောပြလေ၏။ ကျောင်းဒါယကာ သူကြွယ်ကလည်း ပညာရှိယောက်ျား ဖြစ်သဖြင့် မိမိ၏ ကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော်အကြောင်းကို ရိပ်စားမိကာ ကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော် ကို ဆွမ်းကျွေးပြီးနောက် အာဂန္တုကိုယ်တော်ကို တွေ့ရှိပါက ဆွမ်းများကို လှူဒါန်းဖို့ရန် သပိတ်ကိုဆေးကြောကာ မွန်မြတ်သော ခဲဖွယ် ဘောဇဉ်တို့ကို သပိတ်အပြည့် လှူဒါန်းလိုက်၏။

ကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော်က လမ်းခုလတ် တစ်နေရာသို့ ရောက်သောအခါ ထိုဆွမ်းများကို ကြည့်၍ - “အကယ်၍ ထိုအာဂန္တုကိုယ်တော်သည် ဤကဲ့သို့သော ဆွမ်းမျိုးကိုသာ ဘုဉ်းပေးနေရငြားအံ့၊ ဤနေရာဌာန၌ ပင်လျှင် ငြိကပ်တွယ်တာပြီး နေထိုင်ပေလိမ့်မယ်”ဟု ဤသို့ နှလုံးပိုက်ကာ ဆွမ်းတွေကို အကုန်သွန်ပစ်လိုက်၏။

ထိုအခါ ထိုကျောင်းထိုင်ကိုယ်တော်ကို၊ ဤမျှလောက်သော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကို ပြုကျင့်မိသည့် အတွက်၊ အနှစ်နှစ်သောင်းတို့ ကာလပတ်လုံး ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးထားအပ်သော ရဟန်းတရားတို့သည် စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်တော့ပြီ။ သက်တမ်း၏ အဆုံး၌ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် အဝီစိငရဲ၌ ကဿပဘုရားရှင် သာသနာတော်မှသည် ဂေါတမဘုရားရှင် သာသနာတော်အနီးသို့တိုင်အောင် ဗုဒ္ဓန္တရအသင်္ချေယျဟု ဆိုအပ်သော အသင်္ချေယျကပ်ပတ်လုံး ကြီးစွာသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစားနေရ၏။ ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်ခါနီးကာလတွင် ရာဇဂြိုဟ်၌ လူလာဖြစ်ရ၏။ ကဿပဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်တွင်းတုန်းက ရဟန္တာအရှင်မြတ်အား လေးမျိုးသော ဆဲရေးခြင်းဖြင့် ဆဲရေးမိခဲ့သည်အတွက် လေးမျိုးသော မကောင်းကျိုးတို့ကို ထပ်မံ၍ လူ့ဘဝတွင် ခံစားရပြန်၏။

၁။ ငါ့ရှင် အာဂန္တုက . . . သင့်အဖို့ သူကြွယ်၏ အိမ်၌ ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးခြင်းထက် မစင်ကို စားခြင်းက သာလွန်၍ မြတ်သေး၏ဟု ဆဲရေးခဲ့၏။ ဤအကုသိုလ် မကောင်းမှုကြောင့် လူဖြစ်လာသောအခါ မွေးကတည်းက အစာအာဟာရကို မစားဘဲ မစင်ကိုသာ နှစ်ပေါင်းများစွာ စားနေ၏။ အစာအာဟာရ စားလိုစိတ် မရှိဘဲ မစင်ကိုသာ စားလိုစိတ် ရှိ၏။ ဘုရားရှင်နှင့် တွေ့၍ ရဟန္တာဖြစ်တော်မူမည့်နေ့သို့တိုင်အောင် မစင်ကိုပင် တစ်သက်လုံး စားနေခဲ့၏။

၂။ သူကြွယ် ခေါ်ဆောင်လာသည့် ဆတ္တာသည်ဖြင့် ဆံပင်တို့ကို ရိတ်ခြင်းထက် ထန်းစေ့ဖြင့် ဆံပင်တို့ကို နှုတ်ခြင်းက မြတ်သေး၏ဟု ဆဲရေးခဲ့၏။ ထိုမကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကြောင့် အာဇီဝကတို့၏ အထံ၌ ရှင်ရဟန်းပြုသောအခါ ဆံပင်တို့ကို ထန်းစေ့ဖြင့် အနှုတ်ခံရ၏။

၃။ သူကြွယ်လှူသည့် အဝတ်သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်းထက် အဝတ်မဝတ်ဘဲ ကိုယ်တုံးလုံး လှည့်လည်နေခြင်းက မြတ်သေး၏ဟု ဆဲရေးခဲ့၏။ ထိုမကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကြောင့် မွေးကတည်းက ရဟန္တာဖြစ်မည့်နေ့သို့တိုင်အောင် အဝတ် လုံးဝမဝတ်ဘဲ ကိုယ်တုံးလုံးပင် ဘဝတစ်လျှောက်၌ နေထိုင်ခဲ့၏။ မိဘတို့က ဘယ်လိုပင်ဝတ်ပေးသော်လည်း အဝတ်ဝတ်လိုသော စိတ်ဓာတ် လုံးဝမရှိသဖြင့် အမြဲတမ်း ချွတ်ပစ်လိုက်၏။

၄။ သူကြွယ် သယ်ဆောင်လာသော ခုတင်ညောင်စောင်းထက်၌ အိပ်စက်ခြင်းထက် မြေကြီးပေါ်၌ အိပ်ခြင်းက သာလွန်၍ မြတ်သေးဟု ဆဲရေးမိသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် မွေးကတည်းက ဘဝတစ်လျှောက်လုံး၌ အိပ်ရာထက်၌ မအိပ်နိုင်ဘဲ မြေကြီးပေါ်၌သာ အိပ်စက်ခဲ့၏။ အိပ်ရာထက်၌ ဘယ်လိုပင် သိပ်သော်လည်း မအိပ်ဘဲ မြေကြီးပေါ်၌သာ အမြဲအိပ်လေသည်။

မွေးလာသော ယောက်ျား၏ ပါးစပ်ထဲ၌ ဓားမကြီးတစ်လက် ပါလာ၏။ ယင်းဓားမကြီးဖြင့် လူမိုက်သည် မကောင်းပြောလျက် မိမိကိုယ်ကို မိမိ ပိုင်းဖြတ်တတ်၏။ (သံ-၁-၁၅၄။) - ဟူသော ဒေသနာတော်နှင့် အညီ လျှာဓားမဖြင့် မိမိကိုယ်ကို မိမိ ပိုင်းဖြတ်သွားခြင်းကြောင့် ရရှိသော အကျိုးတရားများပင်တည်း။ သို့သော် ဘုရားရှင်နှင့် တွေ့၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားသောအခါ၌ကား ထိုအကုသိုလ်ကံများမှာ ကုန်ဆုံးသွားလေသည်။
(ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၁-၃၁၃-၃၂၀။)

ဆတ္တပါဏိလုလင်

ဤအထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့် လောဘ ဒေါသ မောဟ မာန်မာန ဣဿာ မစ္ဆရိယ စသော တရားဆိုးတို့ကို အမြစ်ပါမကျန် တွန်းလှန်ဖြိုဖျက်ဖို့ရန် အကောင်းဆုံးသော လက်နက်မှာ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက် ထားအပ်သော မဂ္ဂင် (၈)ပါး အကျင့်မြတ်တရားပင် ဖြစ်၏။ သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော သမထ ဝိပဿနာတို့ကို ကြိုးပမ်းပါသော်လည်း လမ်းဆုံးသို့တိုင်အောင် အောင်မြင်မှု မရရှိသေး သဖြင့် သံသရာခရီးက ဆက်ရန်ရှိနေသေးပါမူ အရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်း သူတော်ကောင်း၏ ကျင့်သုံးသွား တော်မူသော ရှေးထုံးဟောင်းတစ်ရပ်မှာ အတုယူဖွယ်ကောင်းသော ထုံးဟောင်း ဥပဒေသကြီးတစ်ရပ်ပင် ဖြစ် ပေသည်။ ယင်း စံနမူနာထားထိုက်သော ထုံးဟောင်းတစ်ခုကို ကျင့်လိုသူတို့အတွက် ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ် ပါသည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်း သူတော်ကောင်းသည် ဆတ္တပါဏိ အမည်ရှိသော ယသပါဏိမင်း၏ ဦးခေါင်းကို တန်ဆာဆင်တတ်သော ဆတ္တာသည် ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ အရှင်ဒေဝဒတ်ကား ဘဝပေါင်းများစွာ ဘုရား အလောင်းတော်အား သတ်ဖြတ်ရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့ဖူး၏။ ဤဓမ္မဇေတိတော်၌ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၀။) အရှင်ဒေဝဒတ်အလောင်းမှာ ယသပါဏိမင်း၏ စစ်သူကြီး ဖြစ်နေ၏။ ဘုရားအလောင်းတော်ကား ထိုယသပါဏိ မင်း၏ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီး ဖြစ်နေ၏။ ဓမ္မဇေ အမည်ရှိ၏။

ယသပါဏိမင်းကား တရားသဖြင့် မင်းပြုတော်မူ၏။ သို့သော် အရှင်ဒေဝဒတ်အလောင်း စစ်သူကြီးကား တံစိုးလက်ဆောင် လာဘ်စားလျက် တရားစီရင်တတ်၏။ တံစိုးလက်ဆောင်စားကာ ဥစ္စာရှင် မဟုတ်သူတို့ကို ဥစ္စာရှင် ပြုတတ်၏။ ထိုအခါ တနေ့သ၌ တရားအဆုံးအဖြတ်မှ ရှုံးသော လူတစ်ဦးသည် လက်တို့ကို မြှောက်ကာ ငိုယိုမြည်တမ်းလျက် တရားဆုံးဖြတ်ရာဌာနမှ ထွက်ခွာလာသည်ရှိသော် - ယသပါဏိဘုရင်မင်းမြတ်ထံသို့ အခ- စားဝင်သွားသော ဘုရားအလောင်းတော် ဓမ္မဇေ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးကို မြင်၍ ထိုဘုရားအလောင်းတော်၏ ခြေတို့၌ ဝပ်စင်း၍ - “အရှင် . . . ဘုရင်မင်းတရားကြီး၏ အကျိုးတရားကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားကို လည်းကောင်း ဆိုဆုံးမတတ်ကုန်သော အရှင်တို့ကဲ့သို့သော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် ထင်ရှားရှိနေကုန် စဉ်မှာပင်လျှင် ကာဠက စစ်သူကြီးသည် တံစိုးလက်ဆောင်စား၍ ဥစ္စာရှင်တို့ကို အရှင်မဟုတ်သည်ကို ပြု၏” ဟု ဆို၍ မိမိရှုံးသည်၏ အဖြစ်ကို ဘုရားအလောင်းတော်အား ပြောဆို၏။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် ကြင်နာ ဆပွား ကရုဏာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ထားကို ဖြစ်စေ၍ - “အမောင် လာလှည့် . . . သင်၏တရားကို ငါ ဆုံးဖြတ် အံ့”ဟု ထို တရားရှုံးသောသူကို ခေါ်ဆောင်၍ တရားစီရင်ရာအရပ်သို့ သွား၏။ လူများအပေါင်းသည် စည်းဝေးမိ သည်ရှိသော် ဘုရားအလောင်းတော်သည် ထိုတရားကို တစ်ဖန် ဆုံးဖြတ်၍ ဥစ္စာရှင်ဟုတ်မှန်သော သူကို ဥစ္စာရှင် ပြု၏။

လူအများ၏ ကောင်းချီးပေးသော အသံသည် သည်းထန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယသပါဏိ မင်းကြီးသည် ထိုကောင်းချီးပေးသော အသံကို ကြား၍ စုံစမ်းမေးမြန်းလတ်သော် ဓမ္မဇေပညာရှိ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီး၏ မှန်ကန်သော တရားစီရင်မှုကို အကြောင်းပြု၍ ကောင်းချီးဩဘာပေးသောအသံ ဖြစ်ကြောင်းကို သိရှိရ၍ နှစ်- သက်မြတ်နိုးတော်မူရကား အလောင်းတော် ဓမ္မဇေပညာရှိ ပုရောဟိတ်ဆရာကြီးကိုသာလျှင် ထိုနေ့မှစ၍ တရား စီရင်စေ၏။

ကာဠကစစ်သူကြီးသည် ထိုအခါမှစ၍ တံစိုးလက်ဆောင်ကို မရလတ်သော် လာဘ်လာဘမှ ယုတ်လျော့ သဖြင့် ဘုရားအလောင်းတော်အား ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ၏။ ဓမ္မဇေပညာရှိသည် မင်းစည်းစိမ်ကို လိုလားတောင့်တ နေကြောင်း မမှန်သတင်းများကိုလည်း ယသပါဏိမင်းအား မကြာခဏ တိုင်ကြား၏။ ယသပါဏိမင်းက မူလက

မယုံကြည်သော်လည်း ဓမ္မဓဇပညာရှိ တရားစီရင်ရာအရပ်၌ ပရိသတ်ထူက များပြားလှသဖြင့် ထိုပရိသတ်ကို ဓမ္မဓဇပညာရှိ၏ ပရိသတ်ဟုပင် အထင်မှားကာ မယုံသင်္ကာ ဖြစ်လာ၏။ စစ်သူကြီးကာဠကနှင့် တိုင်ပင်၍ အကြောင်းဥပါယ်တံမျဉ်ဖြင့် ဓမ္မဓဇပညာရှိအား သတ်ဖြတ်ရန် တိုင်ပင်ကာ -

- ၁။ အသီးအပွင့်တို့ဖြင့် ပြည့်စုံသော ဥယျာဉ်တော်တစ်ခုကို နေ့ချင်း ညချင်း ပြီးအောင် ဖန်ဆင်း တည်ထောင် ခိုင်း၏။ သိကြားမင်းကြီးက ကူညီဖန်ဆင်းပေးသဖြင့် ပြီးစီးသွားပြန်၏။
- ၂။ ထိုဥယျာဉ်တော်အား လျှောက်ပတ်သော ရတနာ (၇)ပါးဖြင့်ပြီးသော ရေကန်ကြီးကို ဖန်ဆင်းခိုင်း လိုက်ပြန် ရာ သိကြားမင်းကြီးကပင် ကျေနပ်အောင် ညတွင်းချင်း ဖန်ဆင်းပေးလိုက်၏။
- ၃။ ဥယျာဉ်တော်နှင့် လျှောက်ပတ်သော နန်းတော်အိမ်ကို ဖန်ဆင်းစေပြန်၏။ သိကြားမင်းကြီးကပင် ကျေနပ် လောက်အောင် အလုံးစုံ ဆင်စွယ်ဖြင့်ပြီးသော နန်းတော်အိမ်ကိုလည်း ဖန်ဆင်းပေးလိုက်၏။
- ၄။ ဆင်စွယ်အိမ်အား လျှောက်ပတ်သော ပတ္တမြားရောင်ဖြင့် သွားလာနိုင်သော ပတ္တမြားကြီးကို ဖန်ဆင်းစေ ပြန်၏။ သိကြားမင်းကြီးကပင် ထိုပတ္တမြားရတနာကြီးကိုလည်း ဖန်ဆင်းပေးပြန်၏။

ထိုအခါ ကာဠကစစ်သူကြီးက - “အရှင်မင်းမြတ် . . . ဓမ္မဓဇပုဏ္ဏားကြီးမှာ အလိုရှိတိုင်း ရွက်ဆောင်ပေး နိုင်သော နတ် တစ်ဦးဦးသည် ရှိနေပုံရ၏။ ယခုအခါ၌ နတ်တို့သည်သော်လည်း ဖန်ဆင်းခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း ရာသော အင်္ဂါ လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဥယျာဉ်စောင့်ကို ဖန်ဆင်းစေတော်မူပါ”ဟု လျှောက်ထား၏။ ထိုအတိုင်းပင် ဖန်ဆင်းခိုင်းလိုက်၏။ မဖန်ဆင်းပေးနိုင်ကလည်း သေဒဏ်အမိန့် ချမှတ်တော့မည် ဖြစ်၏။ ဘုရားအလောင်းတော် သည် အိမ်သို့ ပြန်သွား၍ မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို စားသုံးပြီးလျှင် အိပ်ပြီးလတ်သော် မိုးသောက်ထကာလ၌ ဤသို့ စဉ်းစား၏ - “နတ်တို့သနင်း သိကြားမင်းသည် အကြင်အရာကို ဖန်ဆင်းခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထိုအရာကို ဖန်ဆင်း၍ ပြီးလေပြီ။ အင်္ဂါ လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဥယျာဉ်စောင့်ကို ဖန်ဆင်းပေးဖို့ရန်ကား မတတ်ကောင်း သည်သာ ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဖန်ဆင်းခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသည် ဖြစ်သော် သူတစ်ပါးတို့၏ လက်၌ သေရသည်ထက် တော၌ ကိုယ်ကွယ်ရာမရှိ သေရခြင်းသည်သာလျှင် ကောင်းမြတ်၏” - ဟု ကြံစည်မိလေ၏။ ကြံပြီး၍ ဘုရား အလောင်းတော်သည် တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူအား မပြောကြားမူ၍ ပြာသာဒ်မှ ဆင်းသက်၍ မြတ်သော တံခါးဖြင့် မြို့မှ ထွက်၍ တောသို့ ဝင်ကာ တစ်ခုသော သစ်ပင်ရင်း၌ သူတော်ကောင်းတို့၏ လောကဓံတရား ရှစ်ပါး နှိပ်စက်လတ်သော် မတုန်မလှုပ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သဘောကို ဆင်ခြင်လျက်နေ၏။

ထိုအခါ သိကြားမင်း၏ အကြံပေး တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် ယသပါဏီမင်း၏ ဆတ္တာသည် ဆတ္တပါဏီလုလင်ကို ခေါ်ဆောင်ကာ ရှင်ဘုရင်ထံသို့ ဝင်လေ၏။ ဤဆတ္တပါဏီလုလင်သည် အင်္ဂါ လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဥယျာဉ်- စောင့် ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကိုလည်း သံတော်ဦးတင်လိုက်၏။

ဆတ္တပါဏီလုလင်၌ ပြည့်စုံနေသော အင်္ဂါလေးပါး

အနုဿူယကော အဟံ ဒေဝ၊ အမဇ္ဇပါယကော အဟံ။
နိသေနဟကော အဟံ ဒေဝ၊ အက္ခောဓနံ အမိဋ္ဌိကော။

အရှင်မင်းမြတ် အကျွန်ုပ်သည် -

- ၁။ ဂြူစူခြင်း ကုဿာတရားလည်း မရှိပါ။
- ၂။ မူးယစ်ဆေးဝါးကိုလည်း မမှီဝဲတတ်ပါ။

၃။ မည်သူ့ကိုမျှလည်း မချစ်တတ်ပါ။

၄။ မည်သူ့ကိုမျှလည်း အမျက်မထွက်တတ် မမုန်းတီးတတ်ပါ။

ဤသို့လျှင် အရှင်မင်းမြတ် . . . အကျွန်ုပ်သည် ဤအင်္ဂါ လေးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံပါ၏ဟု ယသပါဏ်မင်းက မေးမြန်းလိုက်သောအခါ ဆတ္တပါဏ်လုလင်က မိမိ၌ ပြည့်စုံနေသော အင်္ဂါရပ် လေးမျိုးတို့ကို တင်ပြ လျှောက်ထားလေသည်။

၁။ ဂြူစူခြင်း ဣဿာတရား မရှိရခြင်း အကြောင်း

ဣတ္ထိယာ ကာရဏာ ရာဇ ဗန္ဓာပေသီ ပုရောဟိတံ။

သော မံ အတ္ထေ နိဝေဒေသိ၊ တဿဟံ အနုဿယကော။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၆။)

တစ်ခုသောဘဝ၌ ဤဆတ္တပါဏ်လုလင်သည် ဤဗာရာဏသီပြည်၌ပင်လျှင် ရှင်ဘုရင် ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ဘုရားအလောင်းတော်ကား ထိုဗာရာဏသီဘုရင်၏ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီး ဖြစ်နေ၏။ ရှင်ဘုရင်ကြီးကလည်း မောင်းမပေါင်း (၁၆၀၀၀)တို့တွင် မိဖုရားတစ်ဦးကို အဂ္ဂမဟေသီအရာတွင် မြှောက်စား၍ အလွန် မြတ်နိုးတော်မူ၏။ ထိုမိဖုရားကား - အရှင်မင်းကြီးသည် ဤနေ့မှစ၍ အခြားအမျိုးသမီးတစ်ဦးကို ကိလေသာ၏အစွမ်းဖြင့် မကြည့်ရဟူသော ဆုကိုလည်း ရှင်ဘုရင်ထံမှ မရအရ တောင်းယူထားသူလည်း ဖြစ်၏။ တစ်နေ့တွင် ပစ္စန္တရစ်အရပ်၌ သူပုန်များကို နှိမ်နင်းရန် ထွက်ခွာရ၏။ အလောင်းတော် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးကို မြို့၌ ထားခဲ့၏။ တစ်ယူဇနာ တစ်ယူဇနာသော အရပ်သို့ ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း တမန်တစ်ယောက် တစ်ယောက်ကို မိဖုရားထံသို့ စေလွှတ်ကာ အခြေအနေ အရပ်ရပ်ကို အစီအရင်ခံစေ၏။ အသွားအပြန် (၆၄)ယောက်ကုန်သော တမန်တို့ကို စေခိုင်းတော်မူ၏။ မိဖုရားကြီးသည် ထို ခြောက်ကျိပ်လေးယောက်ကုန်သော တမန်တို့နှင့် နေ့စဉ် ဖောက်ပြားပေ၏။ တစ်နေ့လျှင် တစ်ယောက်ကျ ရောက်လာတိုင်းသော တမန်ယောက်ျားနှင့် ဖောက်ပြား၍ပင် အားမရနိုင်သဖြင့် ဘုရားအလောင်းတော် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးအားလည်း မိဖုရားက သူနှင့်အတူ ဖောက်ပြားရန် ဖိတ်ခေါ်ပြန်၏။ ဘုရားအလောင်းတော်ကား သီလကို ချစ်မြတ်နိုးတော်မူသည့် သူတော်ကောင်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မိဖုရား၏ အလိုဆန္ဒကို မလိုက်လျောနိုင် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါ မိဖုရားက မိမိကိုယ်ကို မိမိကုတ်ဖဲ့ကာ ကလိန်ဉာဏ်ဆင်၍ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးက သူ့ကို ဖျက်ဆီးဟန်ဖြင့် ဘုရင်မင်းမြတ်အား သံတော်ဦးတင်လေ၏။ ဘုရင်မင်းမြတ်ကလည်း ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးအား ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်၍ သတ်ရန် အမိန့်တော်မြတ် သတ်မှတ်တော်မူလိုက်၏။

ပုရောဟိတ်ကြီးက ရှင်ဘုရင်ထံသို့ ရောက်အောင် ကြံဆောင်၍ အာဏာသားတို့ကို ပို့စေ၏။ အမှုတွဲအမှန် ဖြစ်ရပ် ဇာတ်လမ်းစုံလင်ကို ရှင်ဘုရင်အား တင်ပြလျှောက်ထား၏။

အဗဒ္ဓါ တတ္ထ ဗန္ဓန္တိ၊ ယတ္ထ ဗာလာ ပဘာသရေ။

ဗဒ္ဓါပိ တတ္ထ မုစ္ဆန္တိ၊ ယတ္ထ ဓီရာ ပဘာသရေ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၆။)

အရှင်မင်းမြတ် . . . အကြင်တိုင်းနိုင်ငံ၌ လူမိုက်တို့သည် လူတွင်ကျယ် ဖြစ်နေကြ၏ ဘုန်းတန်ခိုး တောက်ပနေကြ၏။ ထိုတိုင်းနိုင်ငံ၌ နောင်ဖွဲ့ခြင်းငှာ မထိုက်ကုန်သော အပြစ်မရှိကုန်သော သူတို့သော်မှလည်း အနှောင်အဖွဲ့ ခံကြရကုန်၏။ အကြင်တိုင်းနိုင်ငံ၌ ပညာရှိတို့သည် လူတွင်ကျယ် ဖြစ်နေကြကုန်၏ ဘုန်းတန်ခိုး တောက်ပနေကြကုန်၏။ ထိုတိုင်းနိုင်ငံ၌ နောင်ဖွဲ့ခြင်းငှာ ထိုက်တန်ကုန်သော အပြစ်ရှိကြကုန်သော သူတို့သော်မှလည်း အပြစ်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ရရှိကြပါကုန်၏။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၆။)

ထိုမိဖုရားကား အခြားသူမဟုတ်၊ မယ်မင်းကြီးမ စိဉ္စမာဏဝိကာပင် ဖြစ်ပေသည်။

အမှုတွဲအမှန်ကို တင်ပြလျှောက်ထားသောအခါ တမန် ခြောက်ကျိပ်လေးယောက်တို့ကို ခေါ်ယူစစ်ဆေးရာ အမှုတွဲအမှန်မှာ အမှန်အတိုင်း ဝန်ခံကြသဖြင့် ထင်ရှားလာ၏။ တမန်တို့နှင့် မိဖုရားကို အပြစ်ဒဏ်ပေးပြန်သော အခါ၌လည်း အလောင်းတော်ပုဏ္ဏားကြီးကပင် “အရှင်မင်းမြတ် . . . ဤတမန်တို့အားလည်း အပြစ် မရှိပါ။ မိဖုရားကြီးသည် မိမိ၏ အလိုအကြိုက်ကို ပြုစေဘိ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုတမန်တို့မှာ အပြစ်မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ထို တမန်တို့အားလည်း ခွင့်လွှတ်တော်မူပါ။ ထိုမိဖုရားကြီး၌လည်း အပြစ်မရှိပါ။ ဤအမျိုးသမီးတို့မည်သည် မေထုန် မှုဖြင့် မရောင့်ရဲနိုင်သောကြောင့်တည်း။ ဤမေထုန်မှုကား အမျိုးသမီးတို့၏ ဇာတိသဘာဝသာတည်း။ ထိုအမျိုး သမီးတို့အား သည်းခံထိုက်သည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုမိဖုရားအားလည်း သည်းခံတော်မူပါ”ဟု အပြစ်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားလာသဖြင့် အပြစ်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပြုလိုက်၏။ ထိုအကြောင်း အရာကို ရည်ရွယ်၍ ဆတ္တပါဏိလုလင်က ယသပါဏိမင်းအား -

“အရှင်မင်းမြတ် . . . အမျိုးသမီးတည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ကျွန်တော်မျိုးသည် ပုရောဟိတ်ပညာရှိ သူတော်ကောင်းကြီးကို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်မိခဲ့ပါသည်။ ထိုပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးကား အကျွန်ုပ်ကို အကျိုးစီးပွား ရှိသော လုပ်ငန်းရပ်၌ ညွှန်ကြားပြသူသ ဖြစ်ပါပေ၏။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်မျိုးသည် မဠုစုတတ်သူ ဣဿာမရှိသူ ဖြစ်ရပါ၏။” - ဟု လျှောက်ထားခဲ့၏။

ဆတ္တပါဏိလုလင်က ယသပါဏိမင်းအား ဆက်လက် လျှောက်ထားပြန်၏။

တဒါ ပန သောဟံ စိန္တေသိံ - “အဟံ သောဠသသဟဿ ဣတ္ထိယော ပဟာယ ဧတံ ဧကမေဝ ကိလေသဝသေန သင်္ဂဏှန္တောပိ သန္တပေတုံ နာသက္ခိံ။ ဧဝံ ဒုပ္ပုရဏီယာနံ ဣတ္ထိနံ ကုဇ္ဈနံ နာမ နိဝတ္ထဝတ္ထေ ကိလိဿန္တေ ကသ္မာ ကိလိဿသိံ”တိ ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဟောတိ။ ဘုတ္တဘတ္တေ ဂူထဘာဝံ အာပဇ္ဇန္တေ “ကသ္မာ ဧတံ အာပဇ္ဇသိံ”တိ ကုဇ္ဈနသဒိသံ ဟောတိ။ “ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တံ န ပါပုဏာမိ။ တာဝ ကိလေသံ နိဿာယ မယိ ဥသူယာ မာ ဥပ္ပဇ္ဇတူ”တိ အဓိဋ္ဌဟိံ။ တတော ပဋ္ဌာယ အနုသူယကော ဇာတော။ ဣဒံ သန္ဓာယ “တသ္မာဟံ အနုသူယကော”တိ အာဟ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၆။)

အရှင် ယသပါဏိမင်းမြတ် . . . ထိုအခါ၌ ဗာရာဏသီမင်း ဖြစ်နေသော ထိုကျွန်တော်မျိုးသည် ဤသို့ စဉ်းစားမိခဲ့ပါ၏ - “ငါသည် တစ်သောင်းခြောက်ထောင်ကုန်သော အမျိုးသမီးတို့ကို စွန့်ပစ်၍ ထိုတစ်ယောက် တည်းသော မိန်းမကိုသာလျှင် ကိလေသာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထောက်ပံ့အပ်ပါသော်လည်း ရောင့်ရဲစိမ့်သောငှာ မစွမ်းနိုင်။ ဤသို့ အလိုဆန္ဒပြည့်နိုင်ခဲ့ကုန်သော အမျိုးသမီးတို့အား အမျက်ထွက်ခြင်း မည်သည်ကား ဝတ်သော အဝတ်သည် ဝတ်ပါများသော် ညစ်နွမ်း၏။ ညစ်နွမ်းလတ်သည်ရှိသော်အဘယ်ကြောင့် နှင် ညစ်နွမ်းရဘိသနည်း ဟု အမျက်ထွက်သည်နှင့် တူ၏။ စားလတ်သော အစာသည် မစင်၏အဖြစ်သို့ ရောက်လတ်သည်ရှိသော် အဘယ် ကြောင့် မစင်၏အဖြစ်သို့ နှင် ရောက်ရဘိသနည်း - ဟု အမျက်ထွက်သည်နှင့်လည်း တူ၏။

“ယခုအခါ ဤယနေ့မှစ၍ အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မဆိုက်ရောက်သေး၊ ထိုမျှလောက် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မဆိုက်ရောက်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ကိလေသာကိုမှီ၍ ငါ၌ ငြူစူးခြင်းတို့သည် မဖြစ်ပါစေကုန်သတည်း” -

ဤသို့ အဓိဋ္ဌာန်ထားတော်မူ၏ = စိတ်ကို ဆောက်တည်ထား၏။ ဆုတောင်းပန်ထွာမှု ပြုထား ၏။ ထို့ကြောင့် ယခုဘဝတွင် အကျွန်ုပ်ဆတ္တပါဏိလုလင်၏ သန္တာန်၌ ငြူစူးခြင်း ဣဿာတရား ထင်ရှားမရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၆။)

ပညာရှိ ပုရောဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးအပေါ်၌ ဂြူစူးစောင်းမြောင်းခြင်းကား ဣဿာတရားတည်း။ သေဒဏ်အမိန့် ပေးသည့်အထိ အမျက်တော်ရှခြင်းကား ဒေါသတရားတည်း။ မိမိ၏ စည်းစိမ်ဖြစ်သည့် မိဖုရားကို အထိမခံနိုင်ခြင်း သဘောကား မစ္ဆရိယတည်း။ ဤတရားဆိုးတို့၏ စွမ်းအားကြောင့် ပညာရှိသူတော်ကောင်း တစ်ဦးကို သေဒဏ် အထိ အမိန့်ချမှတ်မိသဖြင့် အလွန် သတိသံဝေဂရကာ ထိုကဲ့သို့ ဆုတောင်းပန်ထွာမှု အဓိဋ္ဌာန်မှု ပြုတော်မူခဲ့ ပေသည်။ ထိုဆုတောင်းပန်ထွာမှု အဓိဋ္ဌာန်ပြုမှုတို့ကား ဆတ္တပါဏီလုလင်ဘဝတွင် ပြည့်စုံလာပေသည်။ အသင် သူတော်ကောင်းသည်လည်း သံသရာတစ်ခွင်၌ ကျင်လည်ရန် ရှိနေသေးပါမူ ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုတိုင်း ထို ကိလေသာတရားဆိုးတို့ မိမိသန္တာန်၌ မဖြစ်ပေါ်အောင် ဆုတောင်း ပန်ထွာသင့်လှပေသည်။

၂။ အရက် မသောက်ခြင်း အကြောင်း

ထိုဆတ္တပါဏီလုလင်ကို ယသပါဏီမင်းက - အချင်း ဆတ္တပါဏီ . . . အဘယ်အာရုံကို မြင်တွေ့ရ၍ သင်သည် အရက်မသောက်သူ ဖြစ်ရပါသနည်း - ဟု မေးမြန်းတော်မူပြန်၏။

အဖြေ - မြတ်သောမင်းကြီး . . . ကျွန်တော်မျိုးသည် ရှေးယခင်အခါတုန်းက ထိုကဲ့သို့သော ဗာရာဏသီ- မင်းပင် ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါ၏။ ယစ်မျိုးနှင့် ကင်း၍ နေထိုင်ကျင့်သုံးရန် မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပါ။ အမဲ မပါသော ပွဲတော်အုပ်ကိုလည်း တည်အံ့သောငှာ မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပါ။ မြို့အတွင်း၌လည်း ဥပုသ်နေ့တို့၌ သားငါးတို့ကို မသတ်ဖြတ်ရဟု စည်လည်ကာ အမိန့်ထုတ်ထားပါ၏။ စားတော်ကဲ စားတော်ချက်သည် ပက္ခဏီ (၁၃)ရက်နေ့၌ပင်လျှင် ရှင်ဘုရင်အတွက် အမဲကို ယူ၍ထားရ၏။ မကောင်းသဖြင့် ထားအပ်သော ထိုအမဲကို ခွေးတို့သည် စားကုန်၏။ စားတော်ကဲသည် ဥပုသ်နေ့၌ အမဲကို မရ၍ အထူးထူး အပြားပြား ဖွယ်ဖွယ်ရာရာ မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော ဘောဇဉ်တို့ကို ချက်ပြုတ်စီမံ၍ ပြာသာဒ်ထက်သို့တက်ကာ ဘုရင်မင်းမြတ်အား ဆက်သရန် မဝံ့ရကား မိဖုရားသို့ ချဉ်းကပ်၍ - “အရှင်မိဖုရား ယနေ့ ကျွန်တော်မျိုးသည် အမဲကို မရ၊ အမဲ မရှိသော စားတော်မည်သည်ကို ဆက်ကပ်အံ့သောငှာ မဝံ့၊ အသို့ပြုရ အံ့နည်း” - ဟု လျှောက်ထား၏။ အမောင်စားတော်ဆက် . . . ငါ၏ သားတော်ကို ဘုရင်မင်းမြတ်သည် အလွန် ချစ်မြတ်နိုး၏ နှစ်သက်၏။ ငါ၏ သားတော်ကိုသာမြင်လျှင် ဘုရင်မင်းကြီးသည် ထိုသားတော်ကိုပင်လျှင် နမ်း- တော်မူလျက် ပိုက်ဖက်တော်မူလျက် မိမိရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း မသိ။ ငါသည် သားတော်ကို တန်ဆာဆင်၍ ရှင်ဘုရင်၏ ပေါင်ပေါ်၌ နေစေအံ့၊ ဘုရင်မင်းမြတ်သည် သားတော်နှင့်တကွ မွေ့လျော်ပျော်ပါး ကစားစဉ်ကာလ၌ သင်သည် ပွဲတော်အုပ်ကို ဘုရင်မင်းအားတည်လေလော - ဟု အကြံပေး ပြောဆို၏။ ထိုမိဖုရားသည် ဤသို့ဆို၍ မိမိ၏ သားတော်ကို ဆင်အပ်သော တန်ဆာကို ဆင်ယင်၍ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ပေါင်ပေါ်၌ နေစေ၏။ သားတော်နှင့် ကစားမွေ့လျော် ရွှင်ပျော်နေစဉ်ကာလ၌ စားတော်ဆက်သည် ပွဲတော်အုပ်ကို ရှင်ဘုရင်အား တည်လာ၏။ ထိုအချိန်တွင် ရှင်ဘုရင်မှာ အလွန် သုရာမူးယစ်နေချိန် ဖြစ်၏။ ဘုရင်မင်းကြီးသည် သုရာမူးယစ်သည် ဖြစ်၍ ပွဲတော်အုပ်၌ အမဲဟင်းလျာကို မမြင်သဖြင့် အမဲဟင်းလျာကား အဘယ်မှာနည်းဟု မေးလတ်သော် - အရှင် မင်းမြတ် . . . ယနေ့ ဥပုသ်နေ့ဖြစ်ရကား အသက်မသတ်စေလင့်ဟု မြို့တွင်း၌ စည်လည်ထားသည့်အတွက်ကြောင့် အမဲကို မရပါ - ဟု သံတော်ဦးတင်လိုက်၏။ ထိုသို့ သံတော်ဦးတင်လတ်သော် - ငါ့အဖို့ အမဲမည်သည်ကို ရခဲသလော - ဟု ဆို၍ ပေါင်ပေါ်၌ တည်ရှိနေသော ချစ်စွာသောသား၏ လည်ပင်းကို လိမ်ချိုးလိုက်၍ အသက် ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်စေလျက် စားတော်ဆက်၏ ရွှေသို့ ပစ်ပေးလိုက်ကာ လျင်မြန်စွာ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ချက်ပြုတ် စီမံ၍ ဆောင်ယူခဲ့လော - ဟု အမိန့်ပေးလိုက်၏။

စားတော်ဆက်သည် ထိုမင်း အမိန့်ရှိလိုက်သည့်အတိုင်း စီမံပြုလုပ်၍ ဆက်သ၏။ ဘုရင်မင်းကြီးသည် သား၏ အသားဖြင့် ပွဲတော်ကို တည်တော်မူ၏။ ဘုရင်မင်းကြီးမှ ကြောက်ခြင်းကြောင့် ငိုအံ့သောငှာလည်းကောင်း၊

မျက်ရည်ထွက်စိမ့်သောငှာလည်းကောင်း၊ ပြောဆိုအံ့သောငှာလည်းကောင်း စွမ်းနိုင်သော တစ်စုံတစ်ယောက် သောသူ မည်သည်လည်း မရှိ ဖြစ်ခဲ့၏။

ဘုရင်မင်းကြီးသည် စားပြီးနောက် အိပ်ရာပြင်ထက်၌ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်၍ မိုးသောက်သောကာလ၌ သုရာယစ်ခြင်း ပြေလတ်သော် ငါ၏သားတော်ကို ဆောင်ခဲ့ကြကုန်လော့ဟု ဆိုပြန်၏။ ထိုအခါ မိဖုရားကြီးသည် ငိုကြွေးလျက် ခြေရင်း၌ ဝပ်လေ၏။ ရှင်မိဖုရား . . . အသို့နည်းဟု မေးလတ်သော် - အရှင်မင်းမြတ် . . . ယမန်နေ့က အရှင်မင်းမြတ်သည် သားတော်ကို သတ်၍ သားတော်၏အသားဖြင့် စားတော်ထမင်းကို စားအပ်ပါ၏ ဟု လျှောက်ထားလိုက်၏။ ဘုရင်ကြီးသည် သားသောကဖြင့် ငိုယိုမြည်တမ်းကာ - “ဤဆင်းရဲဒုက္ခသည် သေ-သောက်ခြင်းကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏ - ဟု သုရာသောက်ခြင်း၌ အပြစ်ကို မြင်၍ အောက်ပါအတိုင်း အဓိဋ္ဌာန်တော်မူ၏ ဆုတောင်းပန်ထွာတော်မူ၏။

“ဣတော ပဋ္ဌယ ယာဝ အရဟတ္တံ န ပါပဏာမိ၊ တာဝ ဧဝရူပံ ဝိနာသကာရကံ သုရံ နာမ န ပိဝိဿာမိ”တိ ပံသုံ ဂဟေတွာ မုခံ ပုဋ္ဌိတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဇံ နာမ န ပိဝိ”။

ဤနေ့မှ စ၍ အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်ရှိသေး၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်သေးသည့် ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ဤသို့သဘောရှိသော ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သော သုရာမည်သည်ကို မသောက်အံ့ဟု မြေမှုန့်ကို ယူ၍ မျက်နှာကို ပွတ်၍ အဓိဋ္ဌာန်တော်မူ၏။ (စိတ်ကို ဆောက်တည်၏ = ဆုတောင်းပန်ထွာ၏။)

ထိုအခါမှ စ၍ ထိုဘဝမှ စ၍ ယစ်မျိုးမည်သည်ကို မသောက်စဖူးပေ။ ဤသဘောတရားကို ရည်ရွယ်၍ ဆတ္တပါဏီလုလင်က ယသပါဏီမင်းအား အောက်ပါဂါထာကို လျှောက်ထား၏။

မတ္တော အဟံ မဟာရာဇ၊ ပုတ္တမံသာနိ ခါဒယိံ။
တဿ သောကေနဟံ ဖုဋ္ဌော၊ မဇ္ဇပါနံ ဝိဝဇ္ဇယိံ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၇။)

အရှင်မင်းမြတ် . . . ကျွန်တော်မျိုးသည် သုရာကြောင့် မူးယစ်သည် ဖြစ်၍ သား၏အသားတို့ကို စားခဲ့ဖူးပါ၏။ အကျွန်ုပ်သည် ထိုသေလေသော သားအား အောက်မေ့ စိုးရိမ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သည် ဖြစ်၍ သေရည် သေရက် သောက်စားခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ခဲ့ပါ၏။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်မျိုးသည် အရက် မသောက်တတ်ပါဟု လျှောက်ထား၏။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၇။)

၃။ မည်သူ့ကိုမျှ မချစ်တတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း

ထိုအခါ၌ ထိုဆတ္တပါဏီလုလင်ကို ယသပါဏီမင်းကြီးက - “အချင်း ဆတ္တပါဏီ . . . အဘယ်အာရုံမျိုးကို မြင်တွေ့ရ၍ မည်သည့် သတ္တဝါအပေါ်၌မျှ ချစ်ခြင်းတရား မရှိပါသနည်း” - ဟု မေးမြန်းတော်မူပြန်၏။

ကိတဝါသော နာမာဟံ ရာဇ၊ ပုတ္တော ပစ္စေကဗောဓိ မေ။
ပတ္တံ ဘိန္နိတွာ စဝိတော၊ နိသေနဟော တဿ ကာရဏာ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၈။)

အရှင်မင်းမြတ် . . . ကျွန်တော်မျိုးသည် ရှေးယခင်တုန်းက ဗာရာဏသီပြည်၌သာလျှင် ကိတဝါသ အမည်ရှိသော ရှင်ဘုရင် ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါ၏။ ထိုအခါ၌ ကျွန်တော်မျိုး၏ သားတော်သည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဘုရားရှင်၏ သပိတ်တော်ကို ရိုက်ခွဲမိ၍ စုတေကွယ်လွန်သွားခဲ့ရ၏။ ထိုသား၏ အကြောင်းကြောင့် ချစ်ခြင်းတရား ကျွန်တော်မျိုး၏ သန္တာန်၌ မရှိပါ။

အကျယ် — ရှေးယခင် အတိတ်ဘဝတစ်ခုဝယ် အရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်းလျာသည် ဗာရာဏသီ ပြည်၌ပင်လျှင် ကိတဝါသ အမည်ရှိသော မင်းဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ထိုကိတဝါသမင်းအား သားရတနာတစ်ဦး မွေးဖွား လာ၏။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ လက္ခဏာကို ဖတ်ကြားရာ၌ လိမ္မာကြကုန်သော လက္ခဏာပညာရှင်တို့က ထိုသားရတနာကို တွေ့မြင်သောအခါ “မြတ်သောမင်းကြီး . . . ဤမင်းသားငယ်သည် သောက်ရေကို မရ၍ = ရေငတ်၍ သေရ လတ္တံ့” — ဟု နိမိတ်ဖတ်ကြကုန်၏။ ထိုမင်းသားကို ဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားဟု အမည်မှည့်ထားကြကုန်၏။ ထိုဒုဋ္ဌ- ကုမာရမင်းသားကလေးကို သိကြားလိမ္မာသည့် အရွယ်သို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ အိမ်ရှေ့မင်းသားအဖြစ် ခန့်အပ်ထား၏။ ကိတဝါသဘုရင်မင်းကြီးသည် သားတော်ကို ရှေ့မှလည်းကောင်း နောက်မှလည်းကောင်း ထား၍ လှည့်လည်လေ့ရှိ၏။ သားတော်ကလေး ရေငတ်သေမှာ စိုးသဖြင့် ဗာရာဏသီမြို့၏ တံခါးမုခ် လေးမုခ်တို့၌ လည်းကောင်း၊ မြို့တွင်းတို့၌လည်းကောင်း ထိုထို သင့်တော်ရာနေရာတို့၌ ရေကန်တို့ကို ပြုစေ၏။ လမ်းလေးခွ ဆုံရာ အရပ်တို့၌လည်း မဏ္ဍပ်များ ဆောက်လုပ်ကာ သောက်ရေ အိုးစရင်းကြီးများကို တည်ထားစေ၏။

ထိုဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားသည် တစ်နေ့သ၌ တန်ဆာဆင်လျက် ခပ်စောစောပင် ဥယျာဉ်တော်သို့ သွားလတ် သော် လမ်းခုလတ် တစ်နေရာ၌ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုရားတစ်ဆူကို ဖူးတွေ့ရ၏။ တိုင်းသူပြည်သား လူအများ ကလည်း အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုရားရှင်ကို ဖူးတွေ့ရ၍ ထို အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကိုပင် ရှိခိုး၏၊ ချီးမွမ်း၏၊ ထိုအရှင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား လက်အုပ်ချီကာ ရပ်တည်၏။

ဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားက — “ငါကဲ့သို့သော အိမ်ရှေ့မင်းသားနှင့် အတူသွားကြကုန်သော သူတို့သည် ဤ ဦးပြည်းခေါင်းတုံးကိုပင် ရှိခိုးကြကုန်၏၊ ချီးမွမ်းကြကုန်၏၊ ထိုဦးပြည်းခေါင်းတုံးအား လက်အုပ်ချီကြကုန်၏” — ဟု ကြံစည်တွေးတောမိ၏။ ထိုဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားသည် အမျက်ဒေါသထွက်သည် ဖြစ်၍ ဆင်ကျောက်ကုန်းထက်မှ ဆင်းသက်ပြီးနောက် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ — “ရဟန်း . . . ဆွမ်းရပါရဲ့လား”ဟု မေးလတ်သော် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုရားရှင်က ဆွမ်းရကြောင်း ပြန်လည်မိန့်လိုက်သောအခါ ထိုအရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်၏ လက်တော်မှ သပိတ်တော်ကို ယူ၍ မြေကြီးပေါ်သို့ ပစ်ချလိုက်၍ ဆွမ်းနှင့်တကွသော သပိတ်တော်ကို နင်းချေ၍ ခြေထောက်ဖြင့်ကန်ကာ မှုန်မှုန်ညက်ညက် ပြုလိုက်၏။ အရှင်ပစ္စေက ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်က “နဋ္ဌော ဝတာယံ သတ္တော = ဤသတ္တဝါတော့ ပျက်စီးချေပေါ့” — ဟု နှလုံးပိုက်တော်မူ၍ ဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသား၏ မျက်နှာကို ကြည့်ရှုတော် မူ၏။ ဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားက “ရဟန်း . . . ငါကား ကိတဝါသမင်း၏ သားတည်း၊ နာမည်က ဒုဋ္ဌကုမာရ မည်တယ်၊ သင်သည် ငါ့အား အမျက်ထွက်၍ မျက်စိတို့ကို ဖွင့်ကာကြည့်လျက် ဘာလုပ်ချင်လို့လဲ”ဟု ပြောဆိုလိုက်၏။

အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်လည်း ထိုနေ့ ဆွမ်းပြတ်သွားပြီဖြစ်ရကား ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်တော်မူကာ ဟိမဝန္တာမြောက်ပိုင်း နန္ဒမူလိဏ်ဂူသို့သာလျှင် ကြွသွားတော်မူလေ၏။ ဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသား၏ သန္တာန်၌လည်း ထိုခဏအတွင်းမှာပင် မိမိ ပြုလိုက်မိသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည် အကျိုးပေးဖို့ရန် ရင့်ကျက်လာ၏။

ထိုမင်းသားသည် “ပူလှချည်ရဲ့ ပူလှချည်ရဲ့”ဟု ပြောဆိုကာ ကောင်းစွာ တက်လာသော တစ်ကိုယ်လုံး ပူလောင်ခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုနေရာ၌ပင်လျှင် လဲကျလေ၏။ ထိုထိုအရပ်၌ ရှိရှိသမျှ သောက်ရေအားလုံး ပြတ် လေ၏။ ရေမြောင်းတို့လည်း ခြောက်သွေ့သွားကြကုန်၏။ ထိုနေရာ၌ပင်လျှင် အသက်ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်၍ အဝိစိင်ရဲ၌ ဖြစ်ရလေ၏။

ကိတဝါသမင်းသည် ထိုအကြောင်းအရာကို ကြား၍ သားကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်းသည် နှိပ်စက် အပ်သည် ဖြစ်၍ ဤသို့ စဉ်းစား၏။

“အယံ မေ သောကော ပိယဝတ္ထုတော ဥပ္ပဇ္ဈိ၊ သစေ မေ သေနဟော နာဘဝိဿ၊ သောကော န ဥပ္ပဇ္ဈိဿ၊ ကုတော ဒါနိ မေ ပဋ္ဌာယ သဝိညာဏကေ ဝါ အဝိညာဏကေ ဝါ ကိသ္ဗိဉ္စိ ဝတ္ထုသ္မိ သေနဟော နာမ မာ ဥပ္ပဇ္ဈတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သေနဟော နာမ နတ္ထိ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၉။)

“ငါ၏ သန္တာန်ဝယ် ဤစိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းသည် ချစ်ခင်အပ်သော ဝတ္ထုကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ငါ၏ သန္တာန်၌ ချစ်ခြင်းတရားသည် အကယ်၍ မဖြစ်ခဲ့ငြားအံ့၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းသည် မဖြစ်လေရာ၊ ယခုအခါ၌ ဤအချိန်ကာလမှ စ၍ အသက်ရှိသော သဝိညာဏကဝတ္ထု၌သော်လည်းကောင်း၊ အသက်မရှိသော အဝိညာဏက ဝတ္ထု၌သော်လည်းကောင်း တစ်စုံတစ်ခုသော ဝတ္ထု၌ ချစ်မြတ်နိုးခြင်းတရားမည်သည်ကား ငါ၏ သန္တာန်၌ မဖြစ်ပါ စေသတည်း”ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုခဲ့ပါ၏။ ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့ပါ၏။ အရှင်မင်းမြတ် . . . ထိုအချိန်မှ စ၍ အကျွန်ုပ်၏ သန္တာန်၌ သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထု အစုစုတို့ အပေါ်၌ ချစ်မြတ်နိုးခြင်းတရားမည်သည် မရှိ ဖြစ်ပါ၏ဟု လျှောက် ထား၏။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၈-၁၇၉။)

ဤဝတ္ထုဇာတ်လမ်း၌ ဒုဋ္ဌကုမာရမင်းသားကို ကြည့်လိုက်ပါက မိမိကို အရိုအသေ အလေးအမြတ် မပြုဘဲ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်အား အရိုအသေ အလေးအမြတ်ပြုမှုကို မကြည်ဖြူနိုင်ခြင်း ငြူစူခြင်း ကိုယ်ထက်သာ မနာလိုခြင်း ကုဿာတရားနှင့် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဘုရားရှင်အား ဖျက်ဆီးလိုသော ဒေါသတရားများ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့နိုင်၏။ ယင်း ဒေါသ ကုဿာတရားတို့က ယင်း မင်းသားကို အဝီစိငရဲသို့ ရောက်အောင် မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်နှင့် လိုက်ပို့လိုက်ကြ၏။

တစ်ဖန် ကိတဝါသမင်းဘက်ကို ကြည့်လိုက်ပါက အလွန် ချစ်မြတ်နိုးလှသော သားတော်တစ်ဦး၏ မြေမျို ခံရခြင်း ရေငတ်သေဆုံးသွားရခြင်း သတင်းတို့ကို ကြားရသောအခါ စိုးရိမ်ပူဆွေးမှု သောကတရားများ ဝင်ရောက် လာ၏။ သို့သော် - ပိယာယ ဇာယတော သောကော - ဟူသည်နှင့်အညီ သားအပေါ်၌ ချစ်မြတ်နိုးခြင်းကြောင့် ထိုသောကတရား ဖြစ်ရသည်ဟု နားလည် သဘောပေါက်ကာ နောက်ထပ် သံသရာတလျှောက်၌ သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထု အစုစုအပေါ်၌ ချစ်မြတ်နိုးခြင်းတရား မဖြစ်ပါစေသတည်းဟု စိတ်ကို အဓိဋ္ဌာန်ပြုကာ ဆောက်တည် ခဲ့၏။ ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့၏။ အဆိုးထဲမှ အကောင်းကို အနှစ်ထုတ်ယူတတ်ခြင်းပင်တည်း။

၄။ မည်သူ့ကိုမျှ အမျက်မထွက်ခြင်း မမုန်းတီးခြင်းအကြောင်း

ထိုအခါ ယသပါဏီမင်းက ထို ဆတ္တပါဏီလုလင်ကို - အချင်း ဆတ္တပါဏီ . . . အဘယ်ကဲ့သို့သော အာရုံမျိုးကို တွေ့မြင်ရသည် ဖြစ်၍ မည်သည့်သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့၏ အပေါ်၌မျှ အမျက်မထွက်ခြင်း မမုန်းတီး ခြင်း ဖြစ်ရပါသနည်းဟု မေးမြန်းပြန်၏။ ထိုအခါ ဆတ္တပါဏီလုလင်က ဤသို့ ဖြေဆို၏။

အရကော ဟုတွာ မေတ္တစိတ္တံ၊ သတ္တဝဿာနိ ဘာဝယိံ ။
သတ္တကပ္ပေ ဗြဟ္မလောကေ၊ တသ္မာ အက္ခောဓနော အဟံ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၂-၁၇၉။)

အရှင်မင်းမြတ် . . . ကျွန်တော်မျိုးသည် အတိတ်ဘဝ တစ်ခုဝယ် အရက အမည်ရှိသော ရသေ့ တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ထိုရသေ့ဘဝတွင် (၇)နှစ်ပတ်လုံး မေတ္တာစိတ် = မေတ္တာစိတ်ကို ပွားများကာ မေတ္တာစိတ်ကို ဝင်စားကာ နေထိုင်ခဲ့ပါ၏။ ရသေ့ဘဝမှ ကွယ်လွန်သွားသောအခါ ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ သံဝဇ္ဇ ဝိဝဇ္ဇဟူသော (၇)ကမ္ဘာတို့ ကာလ ပတ်လုံး နေထိုင်ခဲ့ပါ၏။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်မျိုးသည် နေ့ည၌ သံသရာ ရှည်မြင့်စွာသော အချိန်အခါ ကာလ ပတ်လုံး မေတ္တာဘာဝနာဖြင့် နိုင်နိုင်နင်းနင်း မေတ္တာစိတ်ကို လေ့ကျက်ထားအပ်သည့်အတွက် ထက်ဝန်းကျင်မှ

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓကထာ အခန်း

ပြည့်ပြည့်စုံစုံ လေ့ကျက်ထားအပ်သည့်အတွက်ကြောင့် အမျက်ထွက်ခြင်း မုန်းတီးခြင်းတရားသည် အကျွန်ုပ် သန္တာန်၌ မရှိခြင်း မဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဖြစ်ပါ၏ဟု လျှောက်ထား၏။ (ဇာတက-၄-၂-၁၇၉။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤဝတ္ထုဇာက်ကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း၍ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ သတ္တဝါတို့ကို အများဆုံး ဒုက္ခပေးနေသော တရားများမှာ ဤချစ်ခြင်းတရား မုန်းခြင်းတရားတို့ပင် မဟုတ်ပါလော၊ မည်သည့် သက်ရှိသက်မဲ့ သတ္တဝါ သင်္ခါရကိုမျှ မချစ်တတ်ခဲ့သော် မမုန်းတတ်ခဲ့သော် အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း မည်မျှချမ်းသာမည်ကို စဉ်းစားကြည့်စေချင်သည်။ ဤ ရာဂ ဒေါသ ဣဿာ မစ္ဆရိယ တရားဆိုးတို့ကို သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလက်နက်ကောင်းတို့ဖြင့် အမြစ်ပြတ်အောင် တိုက်ဖျက်နိုင်လျှင်ကား အကောင်းဆုံးပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် အမြစ်ပြတ် မဖြေရှင်းနိုင်သေးလျှင် အရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်း သူတော်ကောင်းကဲ့သို့ ကောင်းမှု ကုသိုလ်ပြုတိုင်း မည်သူ့ကိုမျှ မချစ်တတ်အောင် မည်သူ့ကိုမျှ မမုန်းတတ်အောင် မည်သူ့ကိုမျှ မငြူစူတတ် အောင် အရက် မသောက်တတ်အောင် ဆုတောင်းပန်ထွာသင့်လှပေသည်။

၁၁။ ကုက္ကုဒ္ဓ

ကုက္ကုဒ္ဓံ ကတံ ကုကတံ၊ တဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုဒ္ဓံ။

- ၁။ ကုက္ကုဒ္ဓံ ပစ္ဆာနုတာပလက္ခဏံ၊
 - ၂။ ကတာကတာနုသောစနရသံ၊
 - ၃။ ဝိပဋိသာရပစ္စုပ္ပန်၊
 - ၄။ ကတာကတပဒဋ္ဌာန်။
- ဒါသဗျံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၀၀။)

ရုံရှာစက်ဆုပ်အပ်သော ပြုပြီးဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်သည် ကုကတ မည်၏။ ထိုကုကတ မည်သော ရုံရှာစက်ဆုပ်အပ်သော ပြုပြီးဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်အမှုကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နှလုံးမသာယာသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာသဘောသည် ကုက္ကုဒ္ဓ မည်၏။ တစ်နည်း စက်ဆုပ်အပ်စွာ ပြုအပ်သောစိတ်သည် ကုကတ မည်၏။ ထိုစက်ဆုပ်အပ်စွာ ပြုအပ်သောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာသဘော သည် ကုက္ကုဒ္ဓ မည်၏။

- ၁။ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်သို့
အဖန်တလဲလဲ လျှောက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ စိတ်နှလုံးပူပန်လျက် အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း - စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်း ရှိသော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ (က) ပြုပြီး ဒုစရိုက် (ခ) မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်
တစ်နည်း (က) ပြုပြီးအကုသိုလ်၊ (ခ) မပြုလိုက်မိသော ကုသိုလ် ပဒဋ္ဌာန်။

ကုက္ကုဒ္ဓ - ဧဝံ ကတာကတံ ဒုစရိတံ သုစရိတဉ္စ ကုကတံ၊ တံ အာရပ္ပ ဝိပဋိသာရဝသေန ပဝတ္တံ ပန စိတ္တံ တံ သဟစရိတတာယ ဣဓ “ကုကတ”န္တိ ဂဟေတွာ “တဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုဒ္ဓ”န္တိ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
(မဟာဋီ-၂-၁၅၂။)

ပြုမိ လွန်ကျူးမိသော ဒုစရိုက်၊ မပြုကျင့်လိုက်မိသော သုစရိုက်အမှုသည် ရုံရှာစက်ဆုပ်အပ်သောကြောင့် ကုကတ မည်ရင်းတည်း။ ထိုအမှုကို အာရုံပြု၍ သူတော်ကောင်းတို့ စက်ဆုပ်ရုံရှာဖွယ် ဖြစ်သော အပယ်လား ကြောင်း ဤသည့် ဤသည့် မကောင်းမှု ဒုစရိုက်ကို ငါပြုမိလေသည်၊ ခက်စွာ နှလုံးမသာယာသော စိတ္တုပ္ပါဒ် = စိတ်စေတသိက်တရားစု။

နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏အကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဤသည့် ဤသည့် သုစရိုက်တရားကို ငါမပြုမိ မကျင့်မိလေ၊ ငါ့အား သေခါနီးအခါ ကြောက်မက်ဖွယ် အပယ်ဘေးမှ တားမြစ် စောင့်ရှောက်ကြောင်း ပုံးအောင်း လည်းလျောင်း မှီခိုရာ ဖြစ်သော တစိုးတစိသော သုစရိုက်တရား မရှိသည်ကား “ခက်စွ ငါ့ကိုယ်”ဟု နှလုံးမသာ-မသာသော စိတ္တုပ္ပါဒ် = စိတ်စေတသိက်တရားစု။

ဤနှစ်မျိုးသော စိတ်စေတသိက်တရားစုသည်လည်း - ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သည် ပထဝီကသိဏ အမည်ရသကဲ့သို့ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ကုကတ မည်သတည်း။ အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ထားသည် ဟူလိုသည်။

ထိုကုကတ မည်သော နှလုံးမသာယာသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရားသည် ကုက္ကုစ္စ မည်၏။ ထိုသဘောတရားကား ကုက္ကုစ္စစေတသိက် ဟူလိုသည်။

မပြုရသေးသော သုစရိုက်အမှုသည် မပြုရသေးဘဲလျက် အဘယ်ကြောင့် ကုကတ မည်လေသနည်း ဟူမူကား - လောက၌ သူတော်တံထွာ ပြုအပ်ပြုသင့်သော ကောင်းမှုကို မပြုမိသောသူတို့သည် အပါယ်ဘေး ဆိုးကြီး သံသရာဘေးဆိုးကြီးတို့မှ ပုန်းအောင်းလည်းလျောင်း မှီခိုရာဖြစ်သော ကောင်းမှုကို ငါမပြုမိပါ။ စက်ဆုပ်- ဖွယ်အမှု ဖြစ်ခဲ့၏တကားဟု ပြုသင့် ကျင့်သင့်လျက် မပြုမိ မကျင့်မိသော ကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ဖွယ်အမှုဟု ခေါ်ဝေါ်ကြရကား လောကဝေါဟာရအားလျော်စွာ နှစ် လ နေ့ရက် လွန်၍ မပြုမိ မကျင့်မိသော သုစရိုက်အမှု သည်လည်း ကုကတ မည်လေသတည်း။

ထိုကြောင့် ပြုပြီး ဒုစရိုက် မပြုမိသော သုစရိုက်သည် ကုကတ မည်ပေသည်။ ထိုကုကတ မည်သော ပြုပြီး ဒုစရိုက် မပြုမိသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ နှလုံးမသာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော စိတ်ကို ထိုကုကတ မည်သော ဒုစရိုက် သုစရိုက်နှင့် အတူတကွဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဤအရာ၌ ကုကတဟု ယူ၍ ထိုကုကတ မည်သော စိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောသည် ကုက္ကုစ္စ မည်၏ဟု မှတ်ပါ။

အပ္ပဋ္ဌိတဓိမျိုး

ကုစ္ဆိတံ ကတန္တိ ကတာကတံ အာရဗ္ဗ ဥပ္ပဇ္ဇနဝိပ္ပဋိသာရစိတ္တံ။ ယောဇနာ။

ဤအပ္ပဋ္ဌိအရ စက်ဆုပ်အပ်စွာ ပြုအပ်သော စိတ်သည် ကုကတ မည်၏။ စက်ဆုပ်အပ်စွာ ပြုအပ်သော စိတ်ဟူသည် -

- (က) ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော စိတ်၊
- (ခ) မပြုအပ် မပြုခဲ့မိသော မကျင့်ခဲ့မိသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော စိတ်တည်း။

ထိုစိတ်သည် ပြုအပ်ပြီးသော အကုသိုလ်ကိုလည်း မပြုအပ်ရာရောက်အောင်၊ မပြုခဲ့မိ မကျင့်ခဲ့မိသော ကုသိုလ်ကိုလည်း ပြုအပ်ပြီးဖြစ်အောင် ကျင့်ပြီးဖြစ်အောင် မတတ်နိုင်ရကား ပညာရှိတို့ မြင်ပြင်းကပ်စရာ သက်သက် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ရာကောင်းသော စိတ်သာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုစိတ်ဓာတ်မျိုးကို ဖြစ်ပေါ်လာစေတတ်သော ထို စိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရားကား ဤကုက္ကုစ္စစေတသိက်ပင်တည်း။ [ထိုကြောင့် ကုစ္ဆိတံ ကတံ ကုကတံ၊ ကုကတဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုစ္စံ-ဟု ပြပါ။ ဤနည်း၌ ကာရဏူပစာရ ကြိယွယ်မလို။]

အပ္ပဋ္ဌိတဓိမျိုး

ကုက္ကုစ္ဆန္တိ အဇ္ဈာစာရဟေတုကော ပစ္ဆာနုတာပေါ။ ဝိပ္ပဋိသာရေတိပိ တဿေဝ နာမံ။ သော ဟိ ဝိညုဟိ အကတ္တဗ္ဗတာယ ကုစ္ဆိတကိရိယဘာဝတော ကုက္ကုစ္စံ။ ကတံ အဇ္ဈာစာရံ နိဝတ္တေတုံ အသမတ္တတာယ တံ ပဋိစ္စ ဝိရူပံ သရဏဘာဝတော ဝိပ္ပဋိသာရေတိ ဝုစ္စတိ။ (ဝိ-ဋ္ဌ-၁-၁၈၂။)

အရှင်သုဒ္ဓိန်ကဲ့သို့ ဒုစရိုက်ကို ပြုပြီးနောက် ပစ္စုပ္ပန်၌ ရရှိမည့် ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်း တို့၏ အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း စသော အပြစ်၊ သံသရာ၌ ရရှိမည့် အပါယ်ဆင်းရဲ စသောအပြစ်များကို ဆင်ခြင်မိသည့်အခါ၊ သို့မဟုတ် အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း၊ အရှုတ်ချခံရခြင်း စသည့် မကောင်းကျိုးများကို လက်တွေ့ ခံစားရသည့်အခါ “ထို ဒုစရိုက်မှုကို ပြုမှားမိလေခြင်း”ဟူသော စိတ်အမှုအရာသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ တစ်ဖန် ပစ္စည်းဥစ္စာ ကုံလုံ

ကြွယ်ဝသည့်အခါ ငယ်ရွယ်ကျန်းမာသည့်အခါတုန်းက ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မပြုခဲ့မိဘဲ ပစ္စည်းဥစ္စာများကုန်ခန်းသည့်အခါ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်၍ အိုမင်းမစွမ်းရှိသည့်အခါ၊ မကျန်းမာသည့်အခါမျိုးကျမှ “တစ်ချိန်က သုစရိုက်ကို မပြုမိခဲ့လေခြင်း”ဟူသော စိတ်အမူအရာမျိုးလည်း ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုစိတ်ထားမျိုး စိတ်အမူအရာမျိုးသည် ပြုပြီးဒုစရိုက်ကိုလည်း မပြုရာရောက်အောင်၊ မပြုခဲ့မိသော သုစရိုက်ကိုလည်း ပြုပြီးသာဖြစ်အောင် မတတ်နိုင်၊ ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် မပြုသင့် မပြုထိုက်သည့်အတွက် ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် စက်ဆုပ်အပ် ရံ့ရှာအပ်သော အပြုအမူမျိုး အမူအရာမျိုးသာ ဖြစ်၍ ကုကတ မည်လေသည်။ ထိုကြောင့် ထိုအမူအရာမျိုးကို ပစ္ဆာနုတာပ = နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု - ဟု ပြောဆိုရိုးပြုကြသည်။ ဝိပဿနာရ = စိတ်နှလုံး မသာယာမှု - ဟူသည်လည်း ထိုကုကတ မည်သော ကုက္ကုစ္စ၏ အမည်ပင်တည်း။

ပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု မပြုအပ်သေးသော ကောင်းမှုသို့ စိတ်ဓာတ် ရှေးရှုဖြစ်နေခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသည်၊ တစ်နည်း အပြစ်ရှိသော မကောင်းမှု အပြစ်မရှိသော ကောင်းမှုသို့ စိတ်ဓာတ် ရှေးရှုဖြစ်နေခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသည် ပဋိသာရ မည်၏။ ဤ ပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု မပြုအပ်မိသေးသော ကောင်းမှုသို့ စိတ်ဓာတ် ရှေးရှုဖြစ်ခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသည် ပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုကိုလည်း မပြုအပ်ရာရောက်အောင် မပြုလုပ်ပေးနိုင်၊ မတတ်နိုင်၊ မပြုအပ်သေးသော မပြုအပ်မိ မပြုအပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုကိုလည်း ပြုပြီးဖြစ်အောင် မပြုလုပ်နိုင် မတတ်နိုင်၊ ထိုကြောင့် ဤပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု မပြုအပ်မိသေးသော ကောင်းမှုသို့ စိတ်ရှေးရှုဖြစ်ခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသည် ဖောက်ပြန်သော ရှေးရှုဖြစ်ခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသာတည်း။ စက်ဆုပ်အပ်သော ရှေးရှုဖြစ်ခြင်း အောက်မေ့ခြင်းသာတည်း။ ထိုသို့ အောက်မေ့ရာ၌ လွန်ကျူးပြီး ပြစ်မှုများကို ပြန်နစ်စေခြင်း ပြန်တားမြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည့်အတွက်၊ မပြုအပ်ခဲ့မိသော ကောင်းမှုကိုလည်း ပြုပြီးဖြစ်အောင် မပြုလုပ်နိုင်သည့်အတွက် ထိုပြုပြီးသည့် မကောင်းမှု မပြုမိသည့် ကောင်းမှုတို့ကို အစွဲပြု အကြောင်းပြု၍ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ဝမ်းနည်းပန်းနည်း ကြံစည်အောက်မေ့တတ် တွေးနေတတ် ဆွေးနေတတ် စိတ်နှလုံးမသာယာ ဖြစ်နေတတ်သောကြောင့် ထို ပြုပြီးသည့် မကောင်းမှု မပြုမိသော ကောင်းမှုတို့သို့ စိတ်ရှေးရှုဖြစ်နေခြင်း အောက်မေ့ခြင်းကို ဝိပဿနာရဟုလည်းခေါ်ဆိုသည်။ တရားကိုယ်မှာ ကုက္ကုစ္စစေတသိက်ပင် ဖြစ်သည်။ [ဤနည်း၌ - ကုက္ကုစ္စ ကတံ ကုကတံ၊ ကုကတမေဝ ကုက္ကုစ္စံ - ဟု ပြုပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၁၄-၌လည်း ကြည့်ပါ။)]

ပညာရှိသူ ဉာဏ်ရှိသူတို့သည် ပြုအပ်မိသော မကောင်းမှုကို တွေး၍ ပူဆွေးမနေတော့ဘဲ နောင်တစ်ဖန် ထိုအမူမျိုးကို မပြုတော့အံ့ဟူ၍ သန္နိဋ္ဌာန်ကျ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ ကောင်းမှုကိုသာ များစွာပြုသင့်ပေသည်။ ပူဆွေးခြင်းကိုကား မပြုသင့်ပေ။ ထိုသို့ မပြုသင့်သော ပူဆွေးမှုကို ပြုခြင်းသည် စက်ဆုပ်ဖွယ် အပြုအမူ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုအပြုအမူ သဘောတရားကို ကုက္ကုစ္စဟု ခေါ်၏။ ဆူးစူးရာ၌ နောက်ထပ် ဆူးတစ်ချောင်းဖြင့် ထပ်၍ ထွင်နေသည်နှင့် တူ၏။ ပထမ ဖြစ်ပြီး မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို အာရုံပြု၍ နောက်ထပ် ကုက္ကုစ္စ ဒေါမနဿဝေဒနာ ပြဓာန်းသည့် အကုသိုလ်များ အသစ်အသစ် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်နေခြင်း ဖြစ်၏။ သတိကြီးစွာထား၍ အဆိပ်ပြင်းသော မြွေဆိုးကဲ့သို့ ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်သင့်သော သဘောတရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကျွန်နှင့်တူသည်

ဤကုက္ကုစ္စကို ကျွန်၏အဖြစ်ကဲ့သို့ မှတ်ပါဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုထား၏။ ကျွန်ဖြစ်နေလျှင် ထိုကျွန်သည် မည်သည့်ကိစ္စ၌မျှ မိမိမပိုင်တော့ဘဲ အရှင်သခင်၏ အလိုအတိုင်းသာ ဖြစ်ရသကဲ့သို့ ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်နေလျှင် ထိုကုက္ကုစ္စရှိသူသည် ကုသိုလ်ရေးလုပ်ငန်းကိစ္စ၌ မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်နိုင်၊ ထိုကြောင့် ကုက္ကုစ္စနှင့် ပြည့်စုံသူသည် ကုက္ကုစ္စဟူသော သူတစ်ပါးနှင့် စပ်နေသောကြောင့် ကျွန်၏အဖြစ်နှင့် = ကျွန်၏ ဖြစ်ပုံနှင့် တူ၏ ဟုလိုသည်။

တစ်နည်း - ပြုအပ်ပြီးသော အကုသိုလ်၊ မပြုအပ်မိသော ကုသိုလ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်းသည် ဒေါမနဿဝေဒနာတည်း။ ကုက္ကုစ္စ၏ ဖြစ်မှုသည် ထိုဝမ်းနည်းခြင်း ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် ဆက်စပ်နေသောကြောင့် ထိုနှစ်ပါးစုံသော ပြုအပ်ပြီးသော အကုသိုလ် မပြုအပ်မိသော ကုသိုလ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် (ဝမ်းနည်းခြင်း ဒေါမနဿနှင့် ဆက်စပ်လျက်) ဖြစ်ပေါ်လာသော နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှုသဘောသည် ကုက္ကုစ္စတည်း။ ထိုကုက္ကုစ္စကြောင့် ထိုပြုအပ်ပြီးသော အကုသိုလ် မပြုအပ်မိသော ကုသိုလ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်း ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် ပြည့်စုံမှု ဖြစ်ရပြန်၏ = ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ရပြန်၏။ ထိုသို့ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု ကုက္ကုစ္စသည် ပြုအပ်ပြီးသော အကုသိုလ် မပြုအပ်မိသောကုသိုလ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်း ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် ဆက်စပ်နေရကား ကုက္ကုစ္စသည် ကျွန်၏ အဖြစ်နှင့် တူသည် ဟူလိုသည်။ (ဒေါမနဿဝေဒနာ မပါဘဲ = ပြုပြီး အကုသိုလ် မပြုလိုက်မိသော ကုသိုလ်တရားတို့၌ စိုးရိမ်ပူဆွေးမှု သောကမပါဘဲ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု ကုက္ကုစ္စ ချည်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် သောက = ဒေါမနဿဝေဒနာဟူသော သူတစ်ပါးနှင့် ဆက်စပ်နေရကား ကျွန်အဖြစ်နှင့် တူသည်ဟု ဆိုလိုရင်းတည်း။) (မူလဋီ-၁-၁၂။ မဟာဋီ-၂-၁၅၂။)

ကုက္ကုစ္စဖြစ်တတ်ပုံ တစ်မျိုး

အနဝဇ္ဇ ပန ကိစ္စိဒေဝ ဝဇ္ဇသညိတာယ၊ ဝဇ္ဇေ အနဝဇ္ဇသညိတာယ ကရောန္တော အနဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇသညာယ၊ ဝဇ္ဇေ စ အနဝဇ္ဇသညာယ ဝိတိက္ကမံ ကရောတိ နာမ။ ယသ္မာ ပနေတံ “အကတံ ဝတ မေ ကလျာဏံ၊ အကတံ ကုသလံ၊ အကတံ ဘိရုတ္တာဏံ၊ ကတံ ပါပံ ကတံ လုဒ္ဓံ၊ ကတံ ကိဗ္ဗိသ”န္တိ ဧဝံ အနဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇသညိတာယပိ (ဝဇ္ဇေ အနဝဇ္ဇသညိတာယပိ) ကတေ ဝိတိက္ကမေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၁၄။)

ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်တတ်ပုံ တစ်မျိုးကား - အပြစ်မရှိသော တစ်စုံတစ်ခုသော အမှုကိုပင် အပြစ်ရှိ၏ဟု အမှတ်ရှိကာ၊ အပြစ်ရှိသော အမှုကိုလည်း အပြစ်မရှိဟု အမှတ်ရှိသည့်အတွက် ပြုလုပ်လွန်ကျူးမိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပြစ် မရှိသောအမှု၌ အပြစ်ရှိ၏ဟု မှတ်ထင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အပြစ်ရှိသောလုပ်ငန်း၌လည်း အပြစ် မရှိဟု မှတ်ထင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဝိတိက္ကမ ခေါ်သော ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းကို ပြုသည် မည်ပေသည်။ ထိုသို့ ပြစ်မှု ကျူးလွန်မိပြီးနောက် ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်တတ်ပုံမှာ “ငါသည် ကောင်းမှုကို မပြုအပ်ခဲ့မိလေစွ၊ ကုသိုလ်ကို မပြုအပ်ခဲ့မိလေစွ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် အပါယ်ဘေးမှ စောင့်ရှောက်တတ်သော အပါယ်ဘေးကို တားမြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို မပြုအပ်ခဲ့မိလေစွ၊ (အမှားကြီး မှားလေပြီ) မကောင်းမှုကို ပြုခဲ့မိလေစွ၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုကို ပြုအပ်ခဲ့မိလေစွ၊ မကောင်းကျိုးကို ပြုတတ်သော ညစ်နွမ်းကြောင်း အကုသိုလ်ကို ပြုခဲ့မိလေစွ၊ (အမှားကြီး မှားလေပြီ) ဟု အပြစ်မရှိသည်၌ အပြစ်ရှိ၏ဟု အမှတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အပြစ်ရှိသည်၌ အပြစ်မရှိဟု အမှတ်သညာရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ကျူးလွန်မှုကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ နောက်၌လည်း ဖြစ်တတ်သေး၏။ ဤသို့လျှင် သုစရိုက်ကို ဒုစရိုက်ထင်၍ ပြုပြီးနောက်၌လည်းကောင်း၊ ဒုစရိုက်ကို သုစရိုက်ထင်၍ ပြုပြီးမှ ဒုစရိုက်မှန်းသိရာအခါ၌လည်းကောင်း အထူးသဖြင့် သေခါနီးကာလမျိုး၌ မကောင်းသော နိမိတ်များ ထင်လာရာ အခါဝယ် ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်တတ်သေး၏ဟု သိပါလေ။

အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များဖြင့် လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့၏ သဘောတရားများကိုလည်း သဘောပေါက်လောက်ပေပြီ။ ပြုပြီး ဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်၊ သို့မဟုတ် ပြုပြီး အကုသိုလ်နှင့် မပြုမိသော ကုသိုလ်တို့မှာ ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်ဖို့ရန် အနီးဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်များပင် ဖြစ်ကြပေသည်။

ကုက္ကုစ္စ (၃) မျိုး

၁။ နီဝရဏကုက္ကုစ္စ - ယခု ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ကုက္ကုစ္စကား နီဝရဏတရား (၅)ပါးတွင် ပါဝင်သော ကုက္ကုစ္စတည်း။ အကုသိုလ်တရားတည်း။

၂။ ဝိနယကုက္ကုစ္စ - အပ်လေသလား၊ မအပ်လေသလားဟု ဝိနည်းအရာ၌ စဉ်းစားကြံစည်မှုတည်း။ ဤဝိနယ-ကုက္ကုစ္စကား ပုထုဇနိသေက္ခတို့နှင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်သည်။ ပုထုဇနိသေက္ခတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိနယကုက္ကုစ္စကား ကုသိုလ်တရားတည်း။ အကုသိုလ် မဟုတ်။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိနယကုက္ကုစ္စကား ကြိယာတည်း။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည် ဧည့်သည်တို့ တည်းခိုရာဇရပ်၌ လှူဒါန်းသည့် အာဝဿထဝိဏ္ဏ အမည်ရှိသော ဆွမ်းကို အလှူခံ၍ ဘုဉ်းပေးရန် ဝိနယကုက္ကုစ္စ ဖြစ်ပွားကြောင်းကို (ဝိ-၂-၉၆။)၌ လာရှိသည်။

၃။ အသံယတကုက္ကုစ္စ - ဘုရားဝတ်ကပ် ပရိသတ်အစည်းအဝေး ဥပုသ်အိမ် စသည်၌ ကိုယ်နှုတ်ကို မစောင့်-စည်းဘဲ လက်လှုပ် ခြေလှုပ် စကားပြော ခွဲသလိပ်ဟပ်မှု စသော မလျောက်ပတ်သော အမှုများတည်း။ များသော အားဖြင့် မောဟပြဓာန်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို အရကောက်ရ၏။ ဤသို့လျှင် ကုက္ကုစ္စ (၃)မျိုးရှိရာ ဤ ကုက္ကုစ္စစေတသိက် အရာ၌ နီဝရဏကုက္ကုစ္စကို ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်။

နောင်မှ နောင်တရပုံ

“ဒု-သ-န-သော”ဟု အများပြောကြသော သူဌေးသား (၄)ယောက်သည် လူ့ဘဝ၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်ဖို့ရာ ပစ္စည်းဥစ္စာ အလုံအလောက် ရှိကြပါလျက် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုရမည့်အစား မိစ္ဆာစာရကာမမှု အကုသိုလ်ကိုသာ ပြုမှားခဲ့ကြလေသည်။ ကွယ်လွန်သွားကြသည့်အခါ “လောဟကုမ္ဘိ” သံပူရည်ငရဲ၌ ကျရောက် ကာ အနှစ်ခြောက်သောင်းကြာမှ ငရဲအိုး အပေါ်သို့ တစ်ကြိမ် ပေါ်လာ၏။ ငရဲအိုး အောက်သို့ ရောက်သည့် တိုင်အောင် စုံဆင်းနေရသည်မှာ အနှစ်သုံးသောင်း၊ ငရဲအိုးအောက်ခြေမှ အထက်နှုတ်ခမ်းသို့တိုင်အောင် ပြန်တက် လာရသည်မှာ အနှစ်သုံးသောင်း ကြာ၏။ အပေါ်ပေါ်ခိုက် မိတ်ဆွေလေးဦးတို့ တစ်ခဏမျှ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တွေ့လိုက်ရ၍ ပြောချင်သော စကားများကို ပြောဆို၍ မဆုံးမိ တစ်လုံးစီမျှကိုသာ ပြောဆိုပြီးနောက် ပြန်မြုပ် သွားကြရ၏ -

၁။ ဒု - “ငါတို့သည် ပစ္စည်းဥစ္စာပေါများသော လူ့ဘဝတုန်းက မှီခိုအားထား ကိုးစားလောက်သော ကုသိုလ် များကို မပြုမိဘဲ မှားယွင်းစွာ အသက်မွေးခဲ့ကြပါကုန်ပကော” - ဟု ပြောဆိုလိုသော စကားများကို စုံလင်စွာ မပြောနိုင်ဘဲ - “ဒု”ဟူသော အသံနက်ကြီးကို ဟစ်အော်ကာ မြုပ်သွားရှာလေသည်။ ဤသို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မပြုခဲ့မိ၍ နောင်တရသော ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်လေသည်။

၂။ သ - “အားလုံး ရေတွက်လိုက်သော် ငရဲ၌ ခံနေရသော ငါတို့သည် အနှစ်ခြောက်သောင်းတို့ ပြည့်သွားကြ ကုန်ပြီ။ ငရဲ၌ ခံနေကြရကုန်သော ငါတို့အဖို့ ဘယ်သောအခါမှ အဆုံးအပိုင်းအခြားသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ္တံ့နည်း” ဤသို့ ပြောဆိုလိုသော စကားများကို စုံလင်စွာ မပြောနိုင်ဘဲ “သ”ဟူသော အသံနက်ကြီးကို ဟစ်အော်ကာ ပြန်မြုပ်သွားရှာ၏။ ဤသို့ကား ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ အဆုံးအပိုင်းအခြားကို မမြင်နိုင်သဖြင့် ဝိပဋ္ဌိသာရခေါ်သည့် နောင်တ တစ်ဖန် ပူပန်မှု ဖြစ်နေသူတည်း။

၃။ န - “ငါတို့၏ ငရဲခံနေရသော ဒုက္ခကား အဆုံးမရှိ ဖြစ်နေ၏။ ဘယ်သောအခါမှ ဆုံးမည်လည်း မသိ၊

အဆုံးကား မထင် ဖြစ်နေ၏။ အချင်းတို့ . . . ငါရော သင်တို့ပါ လူ့ဘဝတုန်းက မကောင်းမှုကို ပြုမှားမိကြပါ ကုန်ပေါ့” - ဤသို့သော ပြောလိုရင်းစကားကိုပင် ဆုံးအောင် မဟနိုင်တော့ဘဲ “န”ဟူသော အသံနက်ကြီးကို ဟစ်အော်ကာ မြုပ်သွားရရှာပြန်လေသည်။ ဤသူကား အကုသိုလ်ကို ပြုမှားမိခဲ့၍ နောင်တတစ်ဖန် ပူနေရ သူတည်း။

၄။ သော - “ထိုငါသည် ဤငရဲမှ လွတ်မြောက်သွားပြီးနောက် လူ့ဘဝကိုသာ တစ်ဖန် ပြန်၍ ရရှိခဲ့ပါမူ သူတော်ကောင်းတို့၏ ဆိုဆုံးမမှုကို တတ်သိနားလည်သူ ဖြစ်ရလို၏။ သီလနှင့် ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ရလို၏။ ကောင်းမှု ကုသိုလ်ကို များစွာ ပြုရလို၏” - ဤသို့သော ပြောလိုရင်း စကားကိုပင် ဆုံးအောင် မဟနိုင်တော့ဘဲ “သော” ဟူသော အသံနက်ကြီးကို ဟစ်အော်ကာ မြုပ်သွားရရှာပြန်လေသည်။ သူတောင်းကောင်းတို့၏ အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ သီလနှင့် ပြည့်စုံသူ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို များစွာပြုခဲ့သူ မဖြစ်ခဲ့ရသည့်အတွက် နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်နေသူတည်း။

ဤနောင်တရမှု နောင်တတစ်ဖန် ပြန်၍ ပူပန်မှုသည် ဒု-သ-န-သောတို့ကဲ့သို့ နောက်ဘဝကျမှသာ ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး၊ ယခုဘဝမှာလည်း ထိုကဲ့သို့ ပူပန်တတ်ကြလေသည်။ အလွန်အမင်း ပူပန်လာသောအခါ စိတ်ထဲ တွင်မက ချွေးများကျလာအောင် ခန္ဓာကိုယ်ပါ ပူပန်လာတတ်ပေသည်။ အကုသိုလ်ကို ပြုပြီးမှ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်နေခြင်းကြောင့် ပြုပြီး အကုသိုလ်များ ကင်းပျောက်သွားမည်ကား မဟုတ်ပေ။ ကုက္ကုစ္စ အကုသိုလ် အသစ်ပင် တိုးလာသေး၏။ ထို့ကြောင့် နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မနေတော့ဘဲ ပြုပြီး အကုသိုလ်များ နောင်အခါ၌ အကျိုး ပေးခွင့် မရအောင် ထိုအကုသိုလ်မျိုးကို နောက်ထပ် မဖြစ်စေရန် သတိထား၍ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်တို့ကို အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ကုသိုလ်တရားတို့ကို အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းခြင်း၊ ထိုကဲ့သို့ လွန်ပြီးသော အကုသိုလ်မျိုးသည် ငါ၏သန္တာန်ဝယ် နောင်အခါ မည်သည့်အခါမှ မဖြစ်စေ ရဟု စိတ်ပါလက်ပါ အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ စောင့်စည်းခြင်းသည်သာလျှင် အကောင်းဆုံးသော အပြစ်ကင်းဆုံးသော ဆောင်ရွက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ အင်္ဂုလိမာလ၏ ထုံးကိုပင် ရှုပါ။

အချိန်ရှိခိုက် လုံ့လစိုက်ပါ

ငယ်ရွယ်စဉ်အခါသည် ပညာ ဥစ္စာ ကုသိုလ် ဤသုံးမျိုးကို မိမိဉာဏ်ရှိသလောက် လိုချင်သလောက် ရှာရ မည့်အခါ၊ ရှာဖို့ရန် အခွင့်အလမ်းသာသောအခါ ဖြစ်သည်။ “မိုးကုန်မှ ထွန်ချလျှင်” အကျိုး အရနည်းရုံမျှမက လုံးလုံးမရဘဲသော်လည်း ရှိတတ်ပေသည်။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၂-၈၁-၈၄။)တို့၌ လာသော မဟာဓနသူဌေးသား ဇနီး မောင်နှံတို့ကိုပင် ကြည့်ပါ။ အမျိုးသားဘက်မှ ကုဋေ (၈၀)၊ အမျိုးသမီးဘက်မှ ကုဋေ (၈၀) နှစ်ရပ်ပေါင်း ကုဋေ (၁၆၀)ခန့် ချမ်းသာကြွယ်ဝသူ ဇနီးမောင်နှံတို့ ဖြစ်ကြ၏။ လောကီဘက်တွင် ဉာဏ်ယှဉ်၍ ကုန်သွယ်ခြင်း လယ် လုပ်ခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ပြုလုပ်ပါက ပထမအရွယ်၌ဖြစ်လျှင် ပထမတန်း သူဌေးရာထူး၊ ဒုတိယ အရွယ်ကျမှ စီးပွားရှာလျှင်လည်း ဒုတိယတန်း သူဌေးရာထူး၊ တတိယအရွယ်တွင် သတိသံဝေဂ ရ၍ စီးပွားရှာ လျှင်လည်း တတိယတန်း သူဌေးရာထူးကို ရရှိနိုင်သူများ ဖြစ်ကြ၏။ အကယ်၍ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင် ကို စွန့်ခွာ၍ သာသနာဘောင်သို့ ဝင်ရောက်၍ ရှင်ရဟန်းပြုကြလျှင် -

- ၁။ ပထမအရွယ်၌ ရဟန်းပြုလျှင် အမျိုးသားက ရဟန္တာ၊ အမျိုးသမီးက အနာဂါမ်၊
- ၂။ ဒုတိယအရွယ်၌ ရဟန်းပြုလျှင် အမျိုးသားက အနာဂါမ်၊ အမျိုးသမီးက သကဒါဂါမ်၊
- ၃။ တတိယအရွယ်၌ ရဟန်းပြုလျှင် အမျိုးသားက သကဒါဂါမ်၊ အမျိုးသမီးက သောတာပန် - အသီးအသီး ဖြစ်နိုင်၏။

သို့သော် အရွယ်သုံးပါးလုံး၌ မူးယစ်သောက်စား ပျော်ပါးကာ ဘဝကို ကုန်ဆုံးစေသူများ ဖြစ်ကြသဖြင့် နောက်ဆုံး ခွက်လက်စွဲကာ တောင်းစားရသည့် အခြေသို့ ဆိုက်ရောက်သွား၏။ ဘုရားရှင်နှင့် တွေ့သောအခါ အရွယ်သုံးပါးလုံး လွန်သွားကြပြီး ဖြစ်၏။ လူ့စည်းစိမ်ဥစ္စာမှလည်း ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးရ၏။ ရဟန်းတို့ ရသင့် ရထိုက်သော မဂ်ဖိုလ် အကျိုးတရားမှလည်း ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးသွားရ၏။

အစရိတ္တာ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အလဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနေ ဓနံ။

ဇိဏ္ဏကောဇ္ဇာဝ ဈာယန္တိ၊ ဒီဏမစ္ဆေဝ ပလ္လလေ။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၂-၈၃။)

အရွယ်ရှိခိုက်၌ သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဟူသော မွန်မြတ်သော အကျင့်ကိုလည်း မကျင့်မိ သောကြောင့်၊ အရွယ်နုပျိုစဉ်အခိုက်၌ စီးပွားဥစ္စာကိုလည်း ရရှိအောင် မရှာဖွေခြင်းကြောင့် ငါးများ ကုန်ခန်း၍ ရေသွေ့ခန်းခြောက်သည့် ညွန်ထူထပ်သည့် အိုင်၌ ကျက်စားနေသည့် အတောင်ကျိုးနေသည့် ကြိုးကြာအိုကြီးကဲ့သို့ ကြုံ့မိုင်နေရပေ၏။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၂-၈၃။)

သို့သော် အချိန်နှောင်းမှ သတိရသော်လည်း - “ကုသိုလ်ကို မပြုခဲ့မိတာ မှားပေါ့” - ဟု နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှုကား မဖြစ်စေသင့်ပေ။ အချိန်နှောင်းမှ သတိရခြင်းသည် လုံးလုံးသတိမရကြသူ များစွာသော လူတို့ထက် အပုံကြီး သာပါသေး၏။

တမ္မဒါဠိကမည်သော အဘိုးကြီးသည် အရွယ်ကောင်းတုန်းက သေဒဏ်အပေးခံရသူ တရားခံများကို သတ် ဖြတ်ရသော အလုပ်ဖြင့် ဘုရင့်အမှုကို ထမ်းလာခဲ့၏။ ကောင်းစွာ မသတ်နိုင်သော အဘိုးကြီးအရွယ်သို့ ရောက်မှ သူသတ်ရာထူးက ထွက်ခဲ့၏။ သေတော့မည့်နေ့ သေခါနီးဆဲဆဲတွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးအား နို့ဃနာဆွမ်းများကို ထောပတ်နှင့် ရောစပ်၍ လှူဒါန်းခွင့် ရခဲ့၏။ ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ ပြီးသောအခါ အရှင်သာရိ- ပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီးက အနုမောဒနာတရားတော်ကို စတင်၍ ဟောကြားတော်မူ၏။ တရားတော်ကို နာယူ ရာတွင် သူပြုလုပ်ခဲ့သော အပြစ်နှင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဟောကြားတော်မူအပ်သော တရား တို့မှာ အလွန်ကွာခြားနေသောကြောင့် တရားတော်၌ စိတ်မဝင်စားနိုင်ဘဲ ရှိလေသည်။ ထိုအခါ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးက သိတော်မူ၍ - “ဒါယကာ . . . အသင် သတ်ချင်လို့ သတ်ရတာလား၊ သူတစ်ပါးတို့က ခိုင်းစေလို့ သတ်ရတာလား” - ဟု မေးတော်မူရာ - “တပည့်တော် သတ်ချင်လို့ မဟုတ်ပါ။ ဘုရင်မင်းက အမိန့်တော်ဖြင့် ခိုင်းစေလို့သာ သတ်ရတာပါ” - ဟု လျှောက်ထား၏။ “ဥပါသကာ . . . ဤသို့ဖြစ်လျှင် သင့်မှာ အကုသိုလ် ဖြစ်နိုင်ပါ့မလား”ဟု ပရိယာယ်ဖြင့် မေးတော်မူလိုက်၏။ တမ္မဒါဠိကကား ပညာနဲ့သည့်အတွက် “ငါ့မှာ အကုသိုလ် မရှိ”ဟု အောက်မေ့ မှတ်ထင်သည် ဖြစ်၍ “အရှင်ဘုရား . . . ထိုသို့ဖြစ်လျှင် တရားတော်ကို ဆက်- လက် ဟောကြားတော်မူပါ”ဟု လျှောက်ထားတောင်းပန်၏။ “ငါ့မှာ အပြစ်ရှိပုံ မရဘူး”ဟူသော အမှတ်သညာ ရှိရကား စိတ်သက်သာရာကို ရ၍ တရားတော်ကို စိတ်စိုက်နာလေရာ -

သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဩရတော အနုလောမိကံ ခန္တိံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၂-၄၀၇။)

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အောက်အဖို့အားဖြင့် အနုလောမိကခန္တိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ-၂-၄၀၇။)

အနုလောမိကခန္တိ - (အဘိ-၂-၃၃၇။)နှင့်အညီ တမ္မဒါဠိက ဒါယကာကြီးကား အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ တရားတော်ကို နာယူရသဖြင့် ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်တို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ထိုးထွင်းသိမြင်သွားလေသည်။ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်သည်

လက္ခဏာဒီစတုတ္ထပိုင်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓကထာ အခန်း

မဂ္ဂသစ္စာအားလည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထသစ္စာအားလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်အားလည်းကောင်း လျော်သောကြောင့် မြင်ခြင်းငှာ ခံသောကြောင့် အနုလောမိကခန္တိ မည်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၇၉ - လည်းကြည့်ပါ။)

ထို ဒါယကာကြီးလည်း မကြာမီ ကွယ်လွန်ကာ တုသိတာနတ်ပြည်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားလေသည်။ ထို အဘိုးကြီး၌ ပါဏာတိပါတကံတွေ များစွာရှိနေသည်ကား မှန်ပေ၏။ သို့သော် ထိုအပြစ်အတွက် ကုက္ကုစ္စ မဖြစ်အောင် ပရိယာယ်ဆောင်လျက် မေးတော်မူလိုက်ရာ ကုက္ကုစ္စ ငြိမ်းအေးသွားလေသည်။ ကုက္ကုစ္စ ငြိမ်းအေးပြီးမှ တရားတော်၌ စိတ်စိုက်၍ နာယူရာ အနုလောမိကခန္တိခေါ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရရှိသွားပေသည်။ ယင်း ကုသိုလ်တရားတို့က အပါယ်ဘေးမှ ထုတ်ဆောင်လျက် နတ်ပြည်သို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင်လိုက်လေသည်။

သို့ဖြစ်၍ မည်သူမဆို ပြုခဲ့ပြီး အကုသိုလ်အတွက်လည်း မပူပန်ဘဲ၊ ကုသိုလ်ကို မပြုခဲ့ရသေး၍လည်း နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု မဖြစ်စေဘဲ အကုသိုလ်အသစ် မဖြစ်အောင်သာ ကြိုးစားလျက် သတိရသော အရွယ်က စ၍ ကုသိုလ်ကို ကြိုးစားအားထုတ်သင့်ကြပေသည်။

၁၂။ ထိန

- ၁။ ထိနံ အနုဿာဟလက္ခဏံ၊
- ၂။ ဝီရိယဝိနောဒနရသံ၊
- ၃။ သံသီဒနပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ အရတိဝိဇ္ဇိတာဒိသု (အရတိတန္တိဝိဇ္ဇိတာဒိသု)
အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၉။)
- ၁။ အားမထုတ်ခြင်းသဘော = အားတက်သရော မရှိခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဝီရိယကို ဖျက်ဆီးခြင်း = ဝီရိယကို ပယ်ရှားခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ထိုထိုကိစ္စ၌ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘောတရား
တစ်နည်း - သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ဆုတ်နစ်ကြောင်း သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း - သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ဆုတ်နစ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ ဆိတ်ငြိမ်သော တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌လည်းကောင်း၊ လွန်ကဲ-
မြင့်မြတ်သော သမထ ဝိပဿနာကုသိုလ်တို့၌လည်းကောင်း မမွေ့လျော်ခြင်း
ပျင်းရိခြင်း ကိုယ်တဆန့်ကျင်ကျင် ရှိခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အယောနိသော-
မနသိကာရ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျင်းရိဖွယ်အာရုံတို့၌ အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ခြင်း ပဒဋ္ဌာနံ။

၁၃။ မိဒ္ဓ

- ၁။ မိဒ္ဓံ အကမ္မညတာလက္ခဏံ၊
- ၂။ ဩနဟနရသံ။
- ၃။ (က) လိနတာပစ္စုပ္ပန်၊ (ခ) ပစလာယိကာနိဒ္ဒါပစ္စုပ္ပန် ဝါ၊
- ၄။ အရတိတန္တိဝိဇ္ဇိတာဒိသု အယောနိသော မနသိကာရ ပဒဋ္ဌာနံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၉။)
- ၁။ ထိုထိုအမှု၌ စေတသိက်တို့၏ မခံ့ညားသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဝိညာဏ် ဒွါရတို့ကို ပိတ်ထား + ဖွဲ့ထားခြင်း
တစ်နည်း - သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို လေးတွဲတွဲဖြစ်အောင် ဖွဲ့ထားခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ (က) အာရုံကို ယူခြင်း၌ တွန့်ဆုတ်တတ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
(ခ) တစ်နည်း - မျက်တောင်တစ်လှုပ်လှုပ် ရှိအောင်
အိပ်ချင်ငိုက်မျှခြင်း အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ တောကျောင်း တောင်ကျောင်း သမထ ဝိပဿနာ ကုသိုလ်တရားတို့၌
မမွေ့လျော်နိုင်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ ကိုယ်လက်တဆန့်ကျင်ကျင် ရှိခြင်း
စသည်တို့ကြောင့် အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ခြင်း ပဒဋ္ဌာနံ။
- ထိနနတာ ထိနံ၊ မိဒ္ဓနတာ မိဒ္ဓံ။ အနုဿာဟသံဟနနတာ အသတ္တိဝိယာတော စာတိ အတ္ထော။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၉။)

အနုဿာဟနာဝသီဒနဘာဝေန သံဟတဘာဝေါ ထိနံ၊ တေန ယောဂတော စိတ္တံ ထိနံ၊ တဿ ဘာဝေါတိ **ထိနတာ။** အသမတ္ထတာဝိဃာတဝသေန အကမ္မညတာ မိဒ္ဓံ။ ယသ္မာ တတော ဧဝ တေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ မေဓိတာ ဝိဟတသာမတ္ထိယာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ **“မိဒ္ဓနတာ မိဒ္ဓ”**န္တိ ဂုတ္တံ။ (မဟာဋီ-၂-၁၅၀။)

ထိန - ထိုထိုအမှုကိစ္စတို့၌ အားထုတ်ခြင်း ကင်းသည်၏အဖြစ် ဆုတ်နစ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် အားတက်သရော မရှိဘဲ ကိုယ် လက် စသည်တို့ တွန့်ဆုတ်ကုပ်နေအောင် ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဆွဲစပ်ထားခြင်း သဘောကား ထိနတည်း။ ထိုထိနနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ထိနနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်လည်း ထိန မည်ပေသည်။ သို့အတွက် အားအစွမ်းမထုတ် တွန့်ဆုတ်သောစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောသည် **ထိန** မည်၏။ ဝီရိယသည် ထိုထိုအမှုကိစ္စ၌ အားတက်သရော ရှိသလောက် ထိနကား ဆုတ်နစ်၏။ ထိုထိနသည် ယှဉ်ဖက်စိတ်ဓာတ်ကိုလည်း အားတက်သရော မရှိစေဘဲ ညံ့ဖျင်းနေအောင် ဖိနှိပ်ဟန့်တားထားသကဲ့သို့ ရှိလေသည်။ သို့အတွက် ထိနသည် ထိုထို အမှုကိစ္စ၌ အားထုတ်ခြင်း ကင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အားထုတ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် = အားမထုတ်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။ ဝီရိယကို ဖျက်ဆီးခြင်း ပယ်ရှားခြင်း ကိစ္စလည်း ရှိပေသည်။ ထိုထိုအမှုကိစ္စ၌ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘောတရား၊ စိတ်ဓာတ်ဆုတ်နစ်ကြောင်း စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းကြောင်း သဘောတရား = သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအမှုကိစ္စမှ ဆုတ်နစ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်စေသော သဘောတရားဟု ယင်းထိနကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပ္ပန်တည်း။ ထိုထိုအမှုကိစ္စ၌ စိတ်ဓာတ်ကို ကျဆင်းစေတတ်၏။ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဆုတ်နစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။

မိဒ္ဓ - အိပ်ချင်မှုတူးဖြစ်ရာ အခါမျိုး၌ကဲ့သို့ ထိုထိုအမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ဖို့ရန် သတ္တိကင်းခြင်းကို **“အသတ္တိ”**ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ သတ္တိကင်းခြင်းသည် စေတသိက်တို့၏ ပင်ပန်းခြင်းသဘော ဝိယာတပင်တည်း။ ထိုသို့ စေတသိက်တို့၏ သတ္တိကင်းခြင်း ပင်ပန်းခြင်းကြောင့် ထိုထိုအမှုကိစ္စ၌ စေတသိက်တို့၏ မကောင်းသည်၏ အဖြစ် မခံညားသည်၏ အဖြစ်သည် **မိဒ္ဓ**၏ သဘောလက္ခဏာပင်တည်း။ ထိုထိုအမှုကိစ္စ၌ မခံညားမှု အကမ္မညတာလက္ခဏာသည် ထိန၌လည်း ရှိသည်သာဖြစ်သည်။ ထိနကား စိတ်၏ အကမ္မညသဘော၊ မိဒ္ဓကား စေတသိက်တို့၏ အကမ္မညသဘော ဟု ခွဲခြား၍ မှတ်ပါ။ (အဘိ-၁-၂၃၃။ မဟာဋီ-၂-၁၅၀ - ကြည့်။)

ရသ - **ဩနဟနံ** ဝိညာဏဒွါရာနံ ပိဒဟနံ။ (မဟာဋီ-၂-၁၅၀။)

ဩနဟနံ ဝိညာဏဒွါရာနံ၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဗန္ဓနံ ဝါ။ (အဘိဓမ္မာဝတာရ။)

မိဒ္ဓဖြစ်လာသည့်အခါ အိပ်ချင်မှုတူးဖြစ်လျက် မည်သည့်အာရုံကိုမျှ သွက်သွက်လက်လက် ချက်ချက်ချာချာ မယူနိုင်တော့ဘဲ ထိုင်းမှိုင်းနေသဖြင့် ဘဝင်ကျမှုက များ၍ ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်မှုက နည်းပါးနေရကား မိုးသား တိမ်တိုက်က ကောင်းကင်ကို ဖုံးလွှမ်းပိတ်ဆို့ထားသကဲ့သို့ ဝိညာဏ်နှင့် ဒွါရတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မိဒ္ဓနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ပိတ်ဆို့ ဖွဲ့နှောင်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသည် မိဒ္ဓ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စပင်တည်း။ (ထိနနှင့်လည်း ဆိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။)

ပစ္စုပ္ပန် - **လိနတာ** လိနာကာရော အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏော သင်္ကောစော။ ယသ္မာ ထိနေန စိတ္တဿေဝ သံဟနနံ ဟောတိ၊ မိဒ္ဓေန ပန ဝေဒနာဒိက္ခန္ဓတ္ထယဿ ဝိယ ရူပကာယဿာပိ၊ တသ္မာ တံ ပစလာယိကာနိဒ္ဓံ ပစ္စုပ္ပပေတိတိ **ပစလာယိကာနိဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်** ဂုတ္တံ။ (မဟာဋီ-၂-၁၅၀။)

ထိုထိုအာရုံကို လှမ်း၍ အာရုံယူရာ၌ တွန့်ဆုတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုနေသော

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာတတ်ပေသည်။ တစ်နည်း - ထိနကား စိတ်၏သာလျှင် အာရုံကိုယူခြင်း၌ တွန့်ဆုတ်စေခြင်းသဘော၊ အာရုံယူမှု၌ စိတ်ကို ပိတ်ဆို့ထားခြင်း အာရုံကို မယူနိုင်အောင် ဖွဲ့စပ်ထားခြင်း သဘောတည်း။ မိဒ္ဓကား ဝေဒနာ စသော ခန္ဓာသုံးပါးအပေါင်းကို = စေတသိက်ကို အာရုံကိုယူခြင်း၌ တွန့်ဆုတ်စေခြင်းသဘော၊ အာရုံကိုယူမှု၌ ပိတ်ဆို့ထားခြင်း အာရုံကို မယူနိုင်အောင် ဖွဲ့စပ်ထားခြင်းသဘောတည်း။ မိဒ္ဓသည် စေတသိက်ကိုကဲ့သို့ ရူပကာယကိုလည်း အာရုံကိုယူခြင်း၌ တွန့်ဆုတ်စေ၏။ အာရုံယူမှု၌ ပိတ်ဆို့ထား၏။ အာရုံမယူနိုင်အောင် ဖွဲ့ထားတတ်၏။ သို့အတွက် မိဒ္ဓ ဖြစ်သည့်အခါ မျက်တောင် တလှုပ်လှုပ်ဖြင့် အိပ်ချင် ငိုက်မျဉ်းခြင်း အကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။

ပဒဋ္ဌာန် - အရတိ ပန္တသေနာသနေသု၊ အဓိကုသလဓမ္မေသု စ အရောစနာ။ **ဝိဇ္ဇိကာ** ဝိဇ္ဇနသင်္ခါတဿ ကာယဒုဋ္ဌုလ္လဿ ကာရဏဘူတာ သံကိလေသပ္ပဝတ္တိ။ **အရတိဝိဇ္ဇိကာဒိဿူတိ** စ **အာဒိ**-သဒ္ဓေန တန္တိအာဒိနံ ဂဟဏံ။ နိပ္ပါဒေတဗ္ဗေ ပယောဇနေ စေတံ ဘုမ္မဝစနံ။ (မဟာဋီ-၂-၁၅၀-၁၅၁။)

အရတိတန္တိ ဝိဇ္ဇိကာဒိဿူ (ဝိဇ္ဇိတာဒိဿူ)၌ သု-ဝိဘတ်သည် ပြီးစေအပ်သော အကျိုးတည်းဟူသော နိမိတ်အနက်ဟောတည်း။ စမ္ပသ္မိံ ဒီပိနံ ဟန္တိ = အရေကြောင့် (= သားရေကြောင့်) သစ်တို့ကို သတ်ကြ၏ဟူရာ၌ အရေသည် သတ်ခြင်းကြောင့် ရအပ်သော အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ထိုအကျိုးကို ရလိုသောကြောင့် သတ်ရသည့် အတွက် နိမိတ်အကြောင်းလည်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ - အာရုံကို နည်းမှန် လမ်းမှန် နှလုံးမသွင်းတတ်ခြင်းတည်း ဟူသော အယောနိသောမနသိကာရကြောင့် ပန္တသေနာသန အမည်ရသော အစွန်အဖျားကျသော တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ မဓမ္မလျော်နိုင်ခြင်း၊ အဓိကုသလဓမ္မ အမည်ရသော မြင့်မြတ်သော သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကုသိုလ်တို့၌ မဓမ္မလျော်နိုင်ခြင်း ပျင်းရိခြင်း ကိုယ်လက်တဆန့်ကျင်ကျင်ရှိခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ရုန့်ရင်းသော ကိုယ်အမူအရာ၏ ဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းဖြစ်သော စိတ်ညစ်နွမ်းကြောင်း သံကိလေတရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။

တစ်ဖန် ယင်းတောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ မဓမ္မလျော်ခြင်း၊ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ် တို့၌ မဓမ္မလျော်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ ကိုယ်လက်တဆန့်ကျင်ကျင်ရှိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော စိတ်ညစ်နွမ်း ကြောင်း သံကိလေသတရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့်လည်း အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ရပြန်၏။

သို့အတွက် တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ မဓမ္မလျော်ခြင်း၊ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်း ရပ်တို့၌ မဓမ္မလျော်နိုင်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ ကိုယ်လက်တဆန့်ကျင်ကျင် ရှိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သံကိလေ သတရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ အကြောင်းလည်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ထိုကြောင့် ယင်းတောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ မဓမ္မလျော်နိုင်ခြင်း၊ သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာတို့၌ မဓမ္မလျော်နိုင်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ ကိုယ်လက်တဆန့်ကျင်ကျင်ရှိခြင်းဟူသော ရုန့်ရင်းသော ကိုယ်အမူအရာ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော သံကိလေသ ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော အယောနိသောမနသိကာရသည်ပင် ထိနမိဒ္ဓတို့၏ အနီးစပ်ဆုံး အကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်တရား ဖြစ်ရပေသည်။

မူလက တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ နေမှုကို စိတ်မဝင်စားသောသူသည် တောနေမှ တရားရ မှာလားဟု တောနေခြင်း = အစွန်အဖျားကျသော တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ နေထိုင်ခြင်းကိုပင် အပြစ် မြင်ကာ နှလုံးသွင်း ထပ်မှားတတ်ပြန်သည်။ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ ပင်ကိုယ်က စိတ်မဝင်စားသူသည် တရား အားထုတ်လျှင် ရူးတတ်သည်ဟု ထပ်၍ နှလုံးသွင်း မှားတတ်ပြန်၏။ ယင်းနှလုံးသွင်းမှားမှု အယောနိသော မနသိကာရသည်ပင် တောကျောင်းနေသည့် လုပ်ငန်း၊ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းတို့၌ စိတ်စေတသိက်တို့

ထက်ထက်သန်သန် မရှိအောင် တားမြစ်တတ် ဖွဲ့ချည်ထားတတ် ဟန့်တားထားတတ်သည့်အတွက် ထိန မိဒ္ဓတို့၏ အနီးစပ်ဆုံး အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ရပြန်ပေသည်။

စိတ်ရောကိုယ်ပါ သွက်လက်ခြင်း မရှိဘဲ ထိုင်းတိုင်းတိုင်း ဖြစ်ခြင်းကို “ထိန” ဟုလည်းကောင်း၊ မှိုင်းတိုင်းတိုင်း ဖြစ်ခြင်းကို “မိဒ္ဓ” ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။ ဤစေတသိက် နှစ်ပါးသည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာတည်း။ ဤနှစ်ပါး ဖြစ်သည့်အခါ လုံ့လဝီရိယ ကင်း၍ ပျင်းသလို ဖြစ်နေ၏။ ဆိုင်ရာ အလုပ်ကိစ္စ၌ ထက်ထက်သန်သန် မရှိဘဲ တွန့်ဆုတ်တွန့်ဆုတ် ဖြစ်နေ၏။ ဤနှစ်ပါး ဖြစ်ပုံသည် အိပ်ပျော်ခါနီးအခါ၊ တရားနာရင်း ငိုက်သည့်အခါတို့၌ ထင်ရှား၏။

အိပ်ချင်တိုင်းလည်း ထိနမိဒ္ဓ မဟုတ်ပေ။ တစ်ချို့အိပ်ချင်မှုမှာ အလုပ်အကိုင် ပင်ပန်းသဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် ညှိုးနွမ်းမှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ထိုအိပ်ချင်မှုမျိုးကား ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌လည်း ဖြစ်တတ်ပေသည်။ နေပူမိသဖြင့် ညှိုးနွမ်းသော သစ်ပင်များသည်လည်း တွန့်ကာ ရှုံ့ကာ ငိုက်ကာနှင့် အိပ်ချင်လာသကဲ့သို့ ဖြစ်ကြရ လေသည်။ ထို့ကြောင့် အိပ်ချင်တိုင်းလည်း ထိနမိဒ္ဓ မဟုတ်။ ထိုထိုကိစ္စတို့၌ စိတ်နှင့် စေတသိက်များသည် ထက်ထက်သန်သန် မရှိလှဘဲ တွန့်ဆုတ်ခြင်း ထိုင်းမှိုင်းခြင်းကိုသာ ထိနမိဒ္ဓဟု မှတ်ပါ။ ယခုကာလ၌လည်း လောကီရေး လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အမျိုးမျိုး၌ ဖြစ်စေ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်မျိုး၌ ဖြစ်စေ ပျင်းရိ ထိုင်းမှိုင်းကာ အိပ်ချင်ငိုက်မျှင်းနေသူကို ထိနမိဒ္ဓအားကြီးသူဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

၁၄။ ဝိစိကိစ္ဆာ

ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ သဘာဝံ ဝါ ဝိစိနန္တော ဧတယ ကိစ္ဆာတိ ကိလမတိတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။

၁။ ဝိစိကိစ္ဆာ သံသယလက္ခဏာ၊

၂။ ကမ္မနရသာ၊

၃။ (က) အနိစ္ဆယပစ္စုပ္ပန်၊

(ခ) အနေကံသဂါဟပစ္စုပ္ပန် ဝါ။

၄။ အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနာ၊ (ဝိစိကိစ္ဆာယံ အယောနိသောမနသိကာရပဒဋ္ဌာနာ။)

ပဋိပတ္တိအန္တရာယကရာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၀၁။)

သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် စသော ဝိစိကိစ္ဆာဖြစ်ရာ (၈)ဌာနတို့၌ ဟုတ်လေသလော မဟုတ် လေသလော စသည်ဖြင့် ယုံမှားမှုဖြစ်နေလျှင် ဉာဏ်ပညာတည်းဟူသော ဆေးဖြင့် ကုစားခြင်းမှ ကင်းသောကြောင့် ဉာဏ်ပညာတည်းဟူသော ဆေးဖြင့် ကုသဖို့ရန် အလွန်ခဲယဉ်းသောကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာ မည်၏။ (ကုသ၍ လုံးလုံး မရနိုင်သည်ကား မဟုတ်။ ဉာဏ်တည်းဟူသော ဆေးဖြင့် ကုသဖို့ရန် ခဲယဉ်းသောကြောင့်သာ ဤသို့ဆိုလိုသည်။)

တစ်နည်း - ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် စသော သဘောမှန်၊ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့၏ အနိစ္စ စသော သဘော- မှန်ကို စူးစမ်းရှာဖွေလတ်သော် စူးစမ်းရှာဖွေသူ၏ စိတ်ဓာတ် ပင်ပန်းကြောင်း သဘောတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်း ဝိစိကိစ္ဆာ မည်၏။

၁။ (၈-ဌာနတို့၌) ယုံမှားခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ (၈-ဌာနတို့တွင်) အထူးထူးသောအာရုံ၌ စိတ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်း

(ကိစ္စ) ရသာ၊

- ၃။ (က) (၈-ဌာန) အာရုံကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းဟူသော နှစ်လုံးနှစ်ခွကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
 (ခ) (၈-ဌာန) အာရုံ၌ အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ယူတတ်သော
 အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောသဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
 ၄။ ဝိစိကိစ္ဆာဖြစ်ရာ (၈-ဌာန) အာရုံတို့၌ အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ခြင်း ပဒဋ္ဌာန်။
 ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော တရားဟု မှတ်ပါ။

သံသယလက္ခဏာ

၁။ တရားအလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူသော သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်ဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါ့မလား၊

၂။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော ထိုတရားအတိုင်း ကျင့်လျှင် နတ်ရွာနိဗ္ဗာန် ရနိုင်သည်ဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါ့မလား၊ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဆိုတာ တကယ်ထင်ရှား ရှိမှ ရှိပါရဲ့လား၊ ပရိယတ်တရားတော်တွေကော တကယ်မှ မှန်ကန်ပါ့မလား။

၃။ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိကတရားကောင်းကို တကယ်ကျင့်၍ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းတရားကို တကယ်သိသည့် အရိယသံဃာစစ် သံဃာမှန်ဟူသည် တကယ်ထင်ရှား ရှိမှ ရှိပါ့မလား၊

၄။ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်တို့၏ အကျိုးတရားသည် တကယ်ထင်ရှား ရှိမှ ရှိပါ့မလား။

၅။ သံသရာ၏ ရှေးအစွန်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အတိတ်ဘဝ အတိတ်ခန္ဓာဟူသည် တကယ်ထင်ရှား ရှိမှ ရှိပါရဲ့လား၊ ယခုမှ ဖန်ဆင်းရှင် တစ်ဦးဦးက ဖန်ဆင်းလိုက်၍ ဖြစ်လာရသလား၊

၆။ သံသရာ၏ နောက်အစွန်းဟူသော အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးဟူသည် တကယ်ထင်ရှား ရှိမှ ရှိနိုင်ပါ့မလား၊ နိဗ္ဗာန် မရသေးလျှင် နောက်၌ ရောက်ဖို့ရာ ဘဝ ရှိသေးတယ်ဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါ့မလား၊ ယခုဘဝတွင်ပင် သေလျှင် ပြတ်သွားလေမလား၊

၇။ သံသရာ၏ ရှေ့အစွန်းဟူသော အတိတ်ဘဝ အတိတ်အဖို့ ခန္ဓာငါးပါး၊ သံသရာ၏ နောက်အစွန်းဟူသော အနာဂတ်ဘဝ အနာဂတ်အဖို့ ခန္ဓာငါးပါး နှစ်မျိုးလုံးသည်လည်း တကယ်ထင်ရှား ရှိမှ ရှိပါ့မလား၊

၈။ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် လာရှိသော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ်တို့၏ လည်ပတ်ပုံအစဉ်ကို ဖော်ပြသော ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား ဟူသည် တကယ်မှန်မှ မှန်ပါ့မလား။ ပြုသမျှ ကောင်းမှု မကောင်းမှုသည် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ အဖြစ်ဖြင့် ခန္ဓာအစဉ်၌ စွမ်းအင်သတ္တိ ကျန်ရစ်သည်ဆိုတာ ဟုတ်နိုင်ပါ့မလား၊ ထိုကံ၏ အကျိုးများကို ရလိမ့်မည်ဆိုတာ ဟုတ်နိုင်ပါ့မလား။ အဘိဓမ္မာနည်းအရ ဤ (၈)ဌာနတို့၌ ဤသို့ ဖြစ်လေသလော၊ ဤသို့ မဖြစ်လေသလော၊ ဟုတ်လေသလော၊ မဟုတ်လေသလော - ဤသို့စသည်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ရွေ့လျားသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝေလည်လည် ဖြစ်တတ်သော သဘောတရားကို သံသယ = ယုံမှားမှုဟု ခေါ်သည်။

“နိစ္စံ နု ခေါ် ကုဒိ၊ အနိစ္စံ နု ခေါ်”တိအာဒိပဝတ္ထိယာ ဧကသ္မိံ အာကာရေ သဏ္ဌာတုံ အသမတ္ထတာယ သမန္တတော သေတိတိ **သံသယော။** (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၁။)

ဤရုပ်တရားသည် ဤနာမ်တရားသည် နိစ္စလေလော အနိစ္စလေလော ဤသို့စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် နိစ္စ၏အဖြစ်ဟူသော တစ်ခုတည်းသော အခြင်းအရာ၊ အနိစ္စ၏အဖြစ်ဟူသော တစ်ခုတည်းသော

အခြင်းအရာ - ဤသို့စသော တစ်ခုတည်းသော အခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည့်အတွက် ထက်ဝန်းကျင်၌ ဝေလည်လည် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်လည်း **သံသယ** မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၁။)

ဝိစိကိစ္ဆာကား ယင်းကဲ့သို့ ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။

ကမ္မနရသ - ဝိစိကိစ္ဆာ၏ အထူးထူးသော အာရုံ၌ စိတ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်း ကိစ္စဟူသည်ကား ဤသို့တည်း။

ဥဒ္ဓစ္စကား မိမိယူထားအပ်သောအာရုံ ယူထားပြီးသောအာရုံ၌သာလျှင် ရပ်တည်၍ ချာချာလည်တတ် လှုပ်ရှားတတ် တုန်လှုပ်တတ်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာကား ရူပါရုံ စသည့် အာရုံတို့တွင် တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌သာ ဖြစ် သည် မှန်သော်လည်း - “ဤသို့ ဖြစ်လေသလော၊ မဖြစ်လေသလော၊ ဤဟာလေလော၊ ထိုဟာလေလော၊ အခြား တစ်စုံတစ်ခုလေလော” - ဟု အခြား တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံယူသင့်သော အခြင်းအရာကို ငဲ့ကွက်မှု ရှိရကား အထူးထူးသော အာရုံ၌ စိတ်တုန်လှုပ်ခြင်း ကိစ္စရသ ဖြစ်သည်။ ဤကား အထူးမှတ်သားရန်တည်း။
(မဟာဋီ-၂-၁၅၃။)

ထင်မံရှင်းလင်းချက် - စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ရာ ရူပါရုံတစ်ခုကို အာရုံယူသော် ထိုအာရုံ၌ စိတ်ငြိမ်ဝပ်စွာ မ- တည်တံ့ဘဲ ပျံ့လွင့်မှု လှုပ်ရှားမှု တုန်လှုပ်မှုကား ဥဒ္ဓစ္စသဘောတည်း။ ထိုရူပါရုံကိုပင် အတ္တလေလော၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာလေလော၊ အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့သလော၊ မဖြစ်ခဲ့သလော၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် စွဲယူခြင်း = ရူပါရုံတစ်မျိုးတည်းကိုပင် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ စွဲယူခြင်းသည် ဝိစိကိစ္ဆာ၏ အထူးထူးသော အာရုံ၌ တုန်လှုပ်မှုသဘောတည်းဟု မှတ်ပါ။ အတ္တ လေလောဟု စွဲယူခြင်းသည် အတ္တ မဟုတ်လေသလောဟူသော အခြားတစ်မျိုးသော စွဲယူမှုကို ငဲ့ကွက်မှု ရှိနေ၏။ အလားတူပင် ထိုရူပါရုံကိုပင် အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့လေသလောဟု စွဲယူလျှင် မဖြစ်ခဲ့လေသလောဟူသော အခြား တစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စွဲယူမှုကို ငဲ့ကွက်မှု ရှိနေ၏။ အတိတ်က မဖြစ်ခဲ့လေသလော စသည်ဖြင့် စွဲယူရာ၌လည်း အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့လေသလော စသော အခြားတစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စွဲယူမှုကို ငဲ့မှု ရှိနေပုံ စသည်ကိုလည်း သဘောပေါက်ပါ။ ထိုသို့ ငဲ့ကွက်မှု ရှိနေခြင်းသည်ပင် အထူးထူးသော အာရုံ၌ တုန်လှုပ်သည်မည်သည် ဟူလိုသည်။

ပစ္စုပ္ပန် - ရူပါရုံ စသည့် အာရုံကို အတ္တလေလော အတ္တ၏ ဥစ္စာလေလောဟု စွဲယူမှုသည် အတ္တဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာဟူ၍လည်းကောင်း ယတိပြတ် ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်ခြင်းသဘော ဖြစ်၏။ ထိုသို့ အာရုံကို ယတိပြတ် ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်ခြင်းသည် အတ္တ ဟုတ်လေသလော၊ မဟုတ်လေသလော၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာလေလော၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်လေသလောဟု စိတ်ကို နှစ်လုံးနှစ်ခွဲ ဖြစ်စေတတ်သည် မည်၏။ သို့အတွက် ဝိစိကိစ္ဆာသည် အာရုံကို ယတိပြတ် မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း စိတ်နှစ်လုံးနှစ်ခွဲဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။

ဤရူပါရုံသည် နိစ္စလေလော အနိစ္စလေလော၊ အတ္တလေလော အတ္တ မဟုတ်လေသလော၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာ လေလော အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်လေသလောဟု အာရုံကိုယူမှုသည် နိစ္စဟုတ်၏ဟုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စဟုတ်၏ဟု လည်းကောင်း၊ အတ္တဟုတ်၏ဟုလည်းကောင်း၊ အတ္တ မဟုတ်ဟုလည်းကောင်း၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာဟုလည်းကောင်း၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်ဟုလည်းကောင်း အာရုံကို ဧကန်အားဖြင့် ယူသည် မမည်ပေ။ ယင်းသို့ အာရုံကို နိစ္စလေ- လော အနိစ္စလေလော၊ အတ္တဟုတ်လေသလော မဟုတ်လေသလော၊ အတ္တ၏ ဥစ္စာ ဟုတ်လေသလော အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်လေသလော စသည်ဖြင့် အာရုံကို စွဲယူမှုသည် အာရုံ၌ ဧကန်မဟုတ်သော အထူးထူးသော သဘော ကို စွဲယူသည် မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂီဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ဤဝိစိကိစ္ဆာတရားသည် အာရုံကို အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ယူတတ်သော သဘောတရားဟု ရှေးရှု။

ထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပ္ပန်တည်း။

ပဒဋ္ဌာန် - ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရ တရားတို့၌ နိစ္စလေလော၊ သုခလေလော၊ အတ္တလေလော၊ သုဘလေလော စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှားခြင်း၊ ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါမလား စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှားခြင်းသည် အယောနိသောမနသိကာရတည်း။ ယင်းအယောနိသောမနသိကာရသည်ပင် ဝိစိကိစ္ဆာ၏ အနီးစပ်ဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ပေသည်။

သတိဗြူရန် - ဤ (၈)ဌာနတို့၌ ယုံမှားခြင်းသည်သာ ဝိစိကိစ္ဆာအစစ် ဖြစ်သည်။ ထိုဝိစိကိစ္ဆာသည် ပဋိပတ္တိ ကျင့်စဉ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုနိုင်၏။ သို့အတွက် မဂ်ပေါက်ဖို့လ်ဝင် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်သည့် မဂ္ဂင် (၈)ပါး အကျင့်မြတ် တရားတည်းဟူသော ဘုရားရှင်၏ ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်ကို ကျင့်လိုသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ထို ဝိစိကိစ္ဆာတရားကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ဆရာသမားတို့ထံမှ ကြားသိရသော သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ ပယ်ထားနိုင်ဖို့ လိုပေသည်။

အထက်ပါ ဝိစိကိစ္ဆာဖြစ်ရာ (၈)ဌာနတို့တွင် သိက္ခာသုံးရပ်လည်း ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယင်း သိက္ခာသုံးရပ်တွင် သမာဓိသိက္ခာလည်း ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယခုခေတ်၌ သမာဓိစခန်းနှင့် ပက်သက်၍ အမျိုးမျိုး ဝေဖန် သုံးသပ်ကြ၏။ အချို့ကလည်း သမထသည် သာသနာတွင်းတရား မဟုတ်၊ သာသနာပတရား ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာသည်သာလျှင် သာသနာတွင်းတရား ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဝေဖန်ကြပြန်၏။ မဂ္ဂင် (၈)ပါး ကျင့်စဉ်တရားကို သာသနာတွင်းတရား အဖြစ် လက်ခံနိုင်ပါလျှင် မဂ္ဂင် (၈)ပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သော သမ္မာသမာဓိကိုမှ အဘယ့်ကြောင့် သာသနာတွင်းတရားဟု လက်မခံနိုင်ရပါသနည်း။ အလေးအနက် စဉ်းစားသင့်သော အချက်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ အချို့ကလည်း ယခုခေတ်မှာ ဈာန်မရနိုင်ဟု ဝေဖန်ကြပြန်၏။ ဘုရားရှင်၏ သမာဓိသိက္ခာ = သမာဓိကျင့်စဉ် အပေါ်၌ ယုံမှားသံသယရှိခြင်း ဝိစိကိစ္ဆာတစ်မျိုးပင်တည်း။ ယခုခေတ်မှာ သမာဓိထူထောင်လို့ မရနိုင်ပါဟု ယုံ- ကြည်ချက် အပြည့်အဝဖြင့် စိတ်ကို တုံးတုံးချထားသူတစ်ဦးအဖို့ သမာဓိထူထောင်သည့် လုပ်ငန်းကို ပြုလုပ်ဖို့ရန် စိတ်ဆန္ဒကား လျော့သွားပြီ ဖြစ်၏။ ယင်းသံသယ ဝိစိကိစ္ဆာကလည်း သမာဓိဖြစ်ဖို့ရန် အန္တရာယ်ကို ပြုတော့ မည်သာ ဖြစ်သည်။ သမာဓိသိက္ခာဟူသော ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်၏ အန္တရာယ်ပင်တည်း။

ခန္ဓာ (၅)ပါး၊ အာယတန (၁၂)ပါး၊ ဓာတ် (၁၈)ပါး၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါး၊ ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကား ပညာ- သိက္ခာ၌ အကျုံးဝင်သော ပညာစခန်း ပညာကျင့်စဉ်များတည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော ယင်းခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကား သင်္ခတပရမတ်တရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခတပရမတ် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ် ဖြစ်ကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကား ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟူသော အုပ်စုအလိုက်သာ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ် ဓမ္မတာရှိကြ၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိမ်းဆည်း ရှုပွားနိုင်ပါမှ ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်မည် ဖြစ်၏။ သာဝကတို့သည် ယင်းရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ရှု၍ မရနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် မရှုနိုင်ဟု အချို့က အယူရှိကြပြန်၏။ ထိုအယူအဆကို လက်ခံကာ ဖားမြွေခဲသို့ ဇွတ် အတင်း စွဲယူထားသူကား အလွန်အားကြီးသော ဝိစိကိစ္ဆာတရားကို ယုယစွာ ရင်ဝယ်ပိုက်ထွေးထားသူသာ ဖြစ်၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဘုရားဟောတော်မူသည့် ရုပ် (၂၈)ပါး ပရမတ်တရား၊ ဝီထိခေါ်သည့် စိတ္တနိယာမလမ်း ကြောင်း ဝီထိမုတ်ခေါ်သည့် စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဖြစ်ပွားသွားကြသော နာမ်ပရမတ်တရားတို့ကို သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်မည်ဟူသော ဆန္ဒဓာတ်မျှသည်ပင် ဖြစ်ဖို့ရန် အလွန် ခဲယဉ်းလျက် ရှိ၏။ ရုပ်ပရမတ် အစစ်ကို နာမ်ပရမတ်အစစ်ကို သိရေးကား မိုးနှင့် မြေကြီးပမာ အလွန် အလှမ်းကွာဝေးလျက်ပင် ရှိနေဦးမည်

ဖြစ်သည်။ ဝိစိကိစ္ဆာတရားက ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်၏ အန္တရာယ်ကိုပြုနိုင်ပုံ တစ်မျိုးတည်း။

နောက်တစ်မျိုး - “ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အတိတ် အနာဂတ်ကို ရှု၍ မရနိုင်၊ အတိတ်သည် ချုပ်ဆုံးခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ မရှိတော့ပြီ ဖြစ်၏။ မရှိတော့သည့်တရားကို ဘယ်လိုလုပ် ရှုမလဲ။ အနာဂတ်သည်လည်း မရောက်ရှိလာသေး မဖြစ်ပေါ်လာသေး၊ မဖြစ်သေးတဲ့ တရားတစ်ခုကို ဘယ်လိုလုပ် ရှုမလဲ။” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဆင်ခြေအမျိုးမျိုးပေးကာ အတိတ် အနာဂတ် ရှုမှုကို တွန်းလှန်ဖြိုဖျက်ထား၏။ အတိတ်ဘဝက ထူထောင်ခဲ့သည့် သမုဒယသစ္စာကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်မှုကို ရှု၍ မရနိုင်ဟုပင် ဆိုရာရောက်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် ပြုစုပျိုးထောင်လိုက်သော သမုဒယသစ္စာကြောင့်လည်း နောင်အနာဂတ်တွင် ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်မှုကို ရှု၍ မရနိုင်ဟုပင် ဆိုရာရောက်၏။ တစ်နည်း ဆိုရသော် အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါးကြောင့် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်ပုံ ကိုလည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်လိုက်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်း တရားငါးပါးကြောင့် - ဝိညာဏ် နာမ် ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော အနာဂတ်အကျိုးတရားငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ရှု၍ မရနိုင်ဟု ဆိုရာရောက်၏။ ရှုဖို့ မလိုဟု ဆိုရာရောက်၏။ ကြောင်း-ကျိုးဆက် နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့၌ အလွန်ကြီးမားသော ဝိစိကိစ္ဆာတရား တစ်မျိုးပင်တည်း။ ယင်းဝိစိကိစ္ဆာ တရားကိုလည်း အလွန် ယုယကြင်နာစွာ ရင်ဝယ်ပိုက်ထွေးထားပါက ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်၏ အကြီးမားဆုံးသော အန္တရာယ်ကို ကြင်နာ ယုယစွာ မွေးမြူနေခြင်းပင် ဖြစ်၏။ သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပုံကို ကျောခိုင်း၍ ထိုင်နေခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ် အနာဂတ်ကို မရှုကောင်းပါဟူသော ပုံသေမှုကို လက်ခံထားသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ အပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ် နေသော ဝိစိကိစ္ဆာတရားကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ တဒဏ်ပဟာန် သမုစ္ဆေဒပဟာန်တို့ဖြင့် ပယ်သတ်တွန်းလှန် နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကိုလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်- ပညာဖြင့် ပုံစံမှန် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်နိုင်တော့မည် လည်း မဟုတ်ပေ။ ယင်းသို့ မသိ မမြင်ကလည်း ယောဂီသူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့ မျှော်လင့် တောင့်တထား အပ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးနှင့် ယောဂီသူတော်ကောင်းတို့သည် မျဉ်းဖြောင့်တစ်ကြောင်းပေါ်တွင် ကျောချင်းခိုင်းကာ သွားနေသကဲ့သို့ - ဝေးသထက် ဝေးကွာသွားမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤကား ဝိစိကိစ္ဆာတရားက ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်ပုံ အမြဲတမ်းတည်း။ ပညာရှိသော်လည်း သတိဖြစ်ခဲ့၏။

စာပေပရိယတ် ကျမ်းဂန်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း ယုံမှားသံသယရှိခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခု အမှုကိစ္စကို ဖြစ်စေ၊ ခရီးသွားရာ၌ လမ်းကို ဖြစ်စေ “ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါမလား၊ ပြုလို့ တော်ပါမလား” စသော ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း - ဤသို့စသော ယုံမှားသံသယများလည်း ရံခါ ဖြစ်တတ်၏။ ရဟန္တာအရှင်မြတ် များပင် ဝိနည်းတော်ဆိုင်ရာ၌ “ဤအမှုဟာ အပ်မှ အပ်ပါမလား”ဟု ယုံမှားတော်မူကြသေး၏။ ဤယုံမှားသံသယ ကား ဝိစိကိစ္ဆာ မဟုတ်၊ တစ်ချို့အရာ၌ စဉ်းစားကြံစည်တတ် ဝေဖန်တတ်သောဉာဏ်၊ တစ်ချို့အရာ၌ အကြံ သက်သက် ဝိတက်သဘောသာ ဖြစ်၏။ ဧကန် ယုံထိုက်သော ဘုရား စသည်ကို မယုံသင်္ကာ ဖြစ်နေရာ၌သာ ဝိစိကိစ္ဆာအစစ် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဝိစိကိစ္ဆာ ဖြစ်သောအခါ ပညာရှိများထံ မေးမြန်းရမည်။ သို့မှသာ ဝိစိကိစ္ဆာ ကင်းကွာလျက် ဘုရား စသည်တို့၌ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေမည်။ သို့သော် ကောင်းသထက် ကောင်းသော နည်းလမ်းကား အောက်ထစ်ဆုံး ပမာဏအားဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားခြင်း ပင်တည်း။ အကယ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တိုင်အောင် ပေါက်မြောက်ခဲ့ပါမူကား တိုင်းထက်အလွန် တံခွန်နှင့်ဘုရား ဖြစ်ချေသည်။

နိတ္တဿ ဌိတိ - ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်သော စေတသိက်တို့မှာ ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်တကွ နာမ်တရား (၁၆)လုံးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို ပြန်ကြည့်ပါ။) ယင်းနာမ်တရား (၁၆)လုံးတို့တွင် ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်လည်း ပါဝင်၏။ အခြားစိတ်များ၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်သည် အာရုံတစ်ခုပေါ်၌ စိတ်အစဉ် = ဝီထိစဉ် အတော်များများ ရှည်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးသကဲ့သို့ ဤဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာသည် စိတ်အစဉ် = ဝီထိစဉ် အတော်များများ ရှည်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်၊ ဤစိတ်သည် အား နည်းသော ဒုဗ္ဗလစိတ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်နေသော ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၏ ဥပါဒ် ဌိ ဘင် ခဏတ္တယမျှ = ခဏဇယသုံးခု အခိုက်အတန့်မျှ တည်ရုံသာ ကျေးဇူးပြုနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်တွဲ နေသော ဧကဂ္ဂတာကို စိတ္တဿ ဌိတိဟု တစ်ပုဒ်သာ ဟောတော်မူသည်။ သဏ္ဌိတိ အဝဌိတိ စသည်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ သမာဓိန္ဒြိယံ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ဟောတော်မူ။ ဤ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာသည် သမာဓိန္ဒြိယလည်း မထိုက် ဟူလိုသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၃၀၁။)

ကိလေသာ အသေးအပွဲ

အကုသိုလ်တရားမှန်လျှင် အသေးအဖွဲပင် ဖြစ်လင့်ကစား မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော သဘော ရှိပေ၏။ အထူးသဖြင့် မိမိတို့၏ စိတ်အစဉ်၌ တည်ရှိသော ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့ကို သီလရေစင် သမထ ရေစင် ဝိပဿနာရေစင် မဂ်ရေစင် ဖိုလ်ရေစင်တို့ဖြင့် စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြောသုတ်သင်ရာ၌ ဆရာကောင်း သမားကောင်းတို့၏ အကူအညီကား များစွာပင် လိုအပ်လျက် ရှိပေသည်။ ဤ၌ အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်၏ အခက်အခဲတစ်ရပ်ကို တင်ပြအပ်ပါသည်။

အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် ရဟန်းပြုပြီးနောက် ထိုပထမဝါတွင်းမှာပင် သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ရရှိ တော်မူကာ လောကဓာတ်စကြဝဠာပေါင်း တိုက်တစ်ထောင်ကို ရှုမြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ် အသိညာဏ်ကို ဖြစ်စေတော်မူခဲ့လေသည်။ အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် တစ်နေ့သ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ထံသို့ ကြွရောက်တော်မူပြီးလျှင် မိမိ၏တရားနှင့် ပတ်သက်သည့် အခက်အခဲများကို တင်ပြ လျှောက်ထား၏။

“ဣဓာဟံ အာဝုသော သာရိပုတ္တ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန သဟဿလောကံ ဩလောကေမိ။ အာရဒ္ဓံ ခေါ ပန မေ ဝီရိယံ အသလ္လိနံ၊ ဥပဋ္ဌိတာ သတိ အသမ္ပဋ္ဌာ၊ ပဿဒ္ဓေါ ကာယော အသာရဒ္ဓေါ၊ သမာဟိတံ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ။ အထ စ ပန မေ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ န ဝိမုစ္စတီ”တိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “ယံ ခေါ တေ အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ ဧဝံ ဟောတိ ‘အဟံ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ။ ပ ။ ဩလောကေမိ’တိ။ ဣဒံ တေ မာနသိ။ ယမ္ပိ တေ အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ ဧဝံ ဟောတိ - ‘အာရဒ္ဓံ ခေါ ပန မေ ဝီရိယံ။ ပ။ ဧကဂ္ဂန္တိ။ ဣဒံ တေ ဥဒ္ဓစ္စသိ’။ ယမ္ပိ တေ အာဝုသော အနုရုဒ္ဓ ဧဝံ ဟောတိ - ‘အထ စ ပန မေ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ န ဝိမုစ္စတီ’တိ။ ဣဒံ တေ ကုက္ကုစ္စသိ။ သာဓု ဝတာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဣမေ တယော ဓမ္မေ ပဟာယ ဣမေ တယော ဓမ္မေ အမနသိကရိတွာ အမတာယ ဓာတုယာ စိတ္တံ ဥပသံဟရတူ” - တိ ဧဝမဿ ထေရော ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ (အံ-ဋ္ဌ-၃-၂၂၅။)

၁။ အရှင်ဘုရား သာရိပုတ္တရာ . . . တပည့်တော်သည် အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော လူတို့၏ မျက်စိအမြင် ကို လွန်သော နတ်မျက်စိနှင့် တူသော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်မျက်စိဖြင့် တစ်ထောင်သော လောကဓာတ်ကို မြင်နိုင် ပါ၏။

၂။ တပည့်တော်သည် မတွန့်မဆုတ် လုံ့လကို အားထုတ်ပါ၏။ မေ့လျော့ခြင်း မရှိမူ၍ သတိသည် ထင်ပါ၏။ ကိုယ်သည် ပူပန်ခြင်းမရှိ ငြိမ်းအေးပါ၏။ စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းစွာ တည်ကြည်ပါ၏။

၃။ ထိုသို့ ဖြစ်ပါလျက်လည်း တပည့်တော်၏ စိတ်သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းမူ၍ အာသဝေါတရားတို့မှ မလွတ်ကင်းသေးပါဘုရား . . . ၊

ဤသို့ တင်ပြလျှောက်ထားလေ၏။ ထိုအခါ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်မြတ်က အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ် ကို ဤသို့ မိန့်ကြားပေးတော်မူ၏။

၁။ ငါ့ရှင်အနုရုဒ္ဓါ . . . “ငါသည် အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော လူတို့၏ မျက်စိအမြင်ကို လွန်သော နတ်မျက်စိနှင့် တူသော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်မျက်စိဖြင့် တစ်ထောင်သော လောကဓာတ်ကို မြင်နိုင်၏”ဟု ဤသို့ အကြံ ဖြစ်ခြင်းသည်ပင် သင့်သန္တာန်ဝယ် မာန ဖြစ်၍နေ၏။

၂။ ငါ့ရှင်အနုရုဒ္ဓါ . . . “ငါသည် မတွန့်မဆုတ် လုံ့လကို အားထုတ်၏။ မေ့လျော့ခြင်း မရှိမူ၍ သတိသည် ထင်၏။ ကိုယ်သည် ပူပန်ခြင်း မရှိ ငြိမ်းအေး၏။ စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည် ဖြစ်၍ ကောင်းစွာ တည်ကြည်၏။” - ဤသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းသည်ပင် သင့်သန္တာန်ဝယ် စိတ်ယုံလွင့်ခြင်း = ဥဒ္ဓစ္စ ဖြစ်၍နေ၏။

၃။ ငါ့ရှင်အနုရုဒ္ဓါ . . . “ထိုသို့ ဖြစ်ပါလျက်လည်း ငါ၏စိတ်သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းမူ၍ အာသဝေါတရားတို့မှ မလွတ်ကင်းသေး” - ဟု ဤသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းသည်ပင် သင့်သန္တာန်ဝယ် တွေးတောမှု = သံသယ ကုက္ကုစ္စ = သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်နေ၏။

ငါ့ရှင်အနုရုဒ္ဓါ . . . တပည့်တော် တိုက်တွန်းတောင်းပန်စကား ပြောကြားလိုသည်မှာ - အရှင်အနုရုဒ္ဓါ သည် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားနေသော မာန ဥဒ္ဓစ္စ သံသယ ကုက္ကုစ္စတရားတို့ကို ပယ်စွန့်၍ ဤတရားတို့ကို နှလုံး မသွင်းမူ၍ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သို့ မိမိ၏စိတ်ကို ပို့ဆောင်စေချင်ပါသည် - ဟူ၍ အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီးက ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ဟောကြားပေးတော်မူလေသည်။

(မဟာဗုဒ္ဓဝင်-၆-ပထမပိုင်း-၁၆၂-၁၆၃။ အံ-ဋ္ဌ-၁-၁၅၀။ အံ-ဋ္ဌ-၃-၂၂၅။)

အနည်းငယ်မျှသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်သည်ပင် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ ကြီးစွာသော အနှောင့်အယှက်တစ်ခု ဖြစ်တတ်သဖြင့် ထိုအကုသိုလ်များ စိတ်အစဉ်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်မလာအောင် ကြိုးပမ်းဖို့ကား အထူးလိုအပ်ပေသည်။ ထိုသို့ ကြိုးပမ်းရာ၌ အောက်ပါ အဓမ္မလဋ္ဌိကရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်သည်လည်း အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် များစွာ အထောက်အကူ ပြုလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

အမွလဋ္ဌိက ရာဟုလောဝါဒသုတ္တန် (မ-၂-၇၇-၈၃။)

အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ရှဉ့်နက်တို့ကို အစာကျွေး၍ မွေးမြူရာ ဖြစ်သော ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်တော်၌ သီတင်းသုံး စံနေတော်မူ၏။ ထိုအခါ အရှင်ရာဟုလာသည်လည်း အမွလဋ္ဌိက ကျောင်းတိုက်တော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ (ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ အာရမ်အတွင်း၌ပင်လျှင် အစွန်အဖျားကျသော တစ်နေရာ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းအဖြစ် ဆောက်လုပ်ထားအပ်သော ဆိတ်ငြိမ်မှု ဝိဝေကသုခကို အလိုရှိကုန်သော သူတို့အတွက် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းထားအပ်သော အမွလဋ္ဌိက အမည်ရှိသော ပြာသာဒ်-ဆောင် ကျောင်းတစ်ကျောင်း ဖြစ်၏။)

ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ညနေချမ်းအချိန်တွင် ဖလသမာပတ်ဝင်စားလျက် ကိန်းအောင်းတော်မူရာမှ ထတော်မူ၍ အမွလဋ္ဌိကကျောင်း အရှင်ရာဟုလာ အထံသို့ ချဉ်းကပ်တော်မူလေ၏။ အရှင်ရာဟုလာသည် အဝေးမှ ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို မြင်တော်မူ၍ နေရာကို ခင်းထားတော်မူ၏။ ခြေဆေးရေကိုလည်း တည်ထားတော်မူ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ခြေဆေးတော်မူရန် ခင်းထားသောနေရာ၌ ထိုင်ပြီးလျှင် ခြေတို့ကို ဆေးတော်မူ၏။ အရှင်ရာဟုလာသည်လည်း မြတ်စွာဘုရားကို ရိုသေစွာ ရှိခိုး၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော တစ်နေရာ၌ ထိုင်နေတော်မူ၏။

ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် အနည်းငယ်သော ရေကြွင်းရေကျန်ကို ရေအင်တုံထဲ၌ ချန်ထားတော်မူ၍ အရှင်ရာဟုလာကို မိန့်တော်မူ၏ - “ရာဟုလာ . . . သင်သည် ဤအနည်းငယ်သော ရေကြွင်းရေကျန်ကို ခြေဆေးရေအင်တုံထဲ၌ ချန်ထားသည်ကို မြင်၏လော” - ဟု မေးတော်မူ၏။ အရှင်ဘုရား . . . မြင်ပါ၏ဟု လျှောက်ထား၏။ ရာဟုလာ . . . သိလျက် ချွတ်ယွင်းသောစကားကို ပြောဆိုရာ၌ အရှက်မရှိသော ရဟန်းတို့အား ရဟန်းတရားသည် ဤအတူ နည်းပါးလှချေ၏။ ထိုနောက် မြတ်စွာဘုရားသည် အနည်းငယ်သော ရေကြွင်းရေကျန်ကို စွန့်ပစ်တော်မူလိုက်၍ အရှင်ရာဟုလာကို - “ရာဟုလာ . . . အနည်းငယ်သော ရေကြွင်းရေကျန်ကို စွန့်ပစ်တော်မူလိုက်သည်ကို မြင်၏လော” - ဟု မေးတော်မူ၏။ အရှင်ဘုရား . . . မြင်ပါ၏ဟု လျှောက်ထား၏။

ရာဟုလာ . . . သိလျက် ချွတ်ယွင်းသောစကားကို ပြောဆိုရာ၌ အရှက်မရှိသော ရဟန်းတို့အား ရဟန်းတရားသည် ဤအတူ စွန့်ထားပြီး ဖြစ်သည်သာတည်း။

ထိုနောက် မြတ်စွာဘုရားသည် ထို ခြေဆေးရေအင်တုံကို မှောက်၍ အရှင်ရာဟုလာကို - “ရာဟုလာ သင်သည် ဤရေအင်တုံကို မှောက်ထားသည်ကို မြင်၏လော”ဟု မေးတော်မူ၏။ အရှင်ဘုရား . . . မြင်ပါ၏ဟု လျှောက်ထား၏။ ရာဟုလာ . . . သိလျက် ချွတ်ယွင်းသောစကားကို ပြောဆိုရာ၌ အရှက်မရှိသော ရဟန်းတို့အား ရဟန်းတရားသည် ဤအတူ မှောက်ထားပြီး ဖြစ်သည်သာတည်း။

ထိုနောက် မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုခြေဆေးရေအင်တုံကို လှန်၍ အရှင်ရာဟုလာကို - “ရာဟုလာ . . . သင်သည် ဤရေအင်တုံကို အချဉ်းနှီး ဘာမျှမရှိသည်ကို မြင်၏လော”ဟု မေးတော်မူ၏။ အရှင်ဘုရား . . . မြင်ပါ၏ဟု လျှောက်ထား၏။ ရာဟုလာ . . . သိလျက် ချွတ်ယွင်းသောစကားကို ပြောဆိုရာ၌ အရှက်မရှိသော ရဟန်းတို့အား ရဟန်းတရားသည် ဤအတူ အချဉ်းနှီး ဘာမျှမရှိသည်သာတည်း။

ရာဟုလာ . . . ဥပမာသော်ကား ရထားလှည်းသန်နှင့် အလားတူ အစွယ်ရှိသော စစ်မြေပြင်သို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖူးသော ထွားကျိုင်း၍ အမျိုးကောင်းသော မင်းစီးဆင်သည် စစ်မြေပြင်သို့ ရောက်သော် ရွှေခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နောက်ခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ရွှေကိုယ်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။

နောက်ကိုယ်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ဦးခေါင်းဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နားရွက်တို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ အစွယ်တို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ အမြီးဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ သို့ရာတွင် နှာမောင်းကိုမူကား စောင့်ရှောက်သည်သာတည်း။ (နှာမောင်းကို ပါးစပ်ထဲ၌ သွင်းထား၍ စောင့်ရှောက်သည်သာတည်း။)

ထိုဆင် ပြုလုပ်သောအရာ၌ ဆင်စီးသူရဲ၏ သန္တာန်၌ ဤသို့သော စိတ်အကြံသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ - “ရထားလှည်းသန်နှင့် အလားတူ အစွယ်ရှိသော စစ်မြေပြင်သို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖူးသော ထွားကျိုင်း၍ အမျိုးကောင်းသော ဤမင်းစီးဆင်သည် စစ်မြေပြင်သို့ ရောက်လတ်သော် ရွှေခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နောက်ခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ရွှေကိုယ်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နောက်ကိုယ်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ဦးခေါင်းဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နားရွက်တို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ အစွယ်တို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ အမြီးဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ သို့ရာတွင် နှာမောင်းကိုမူ စောင့်ရှောက်သည်သာတည်း။ မင်းစီးဆင်သည် အသက်ကိုမူကား မစွန့်နိုင်သေးချေ”ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်၏။

ရာဟုလာ . . . အကြင်အခါ၌ကား ရထားလှည်းသန်နှင့် အလားတူ အစွယ်ရှိသော စစ်မြေပြင်သို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖူးသော ထွားကျိုင်း၍ အမျိုးကောင်းသော မင်းစီးဆင်သည် စစ်မြေပြင်သို့ရောက်သော် ရွှေခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နောက်ခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ပ ။ အမြီးဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နှာမောင်းဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ထိုဆင် ပြုလုပ်သောအရာ၌ ဆင်စီးသူရဲအား ဤသို့သော အကြံ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

“ရထားလှည်းသန်နှင့် အလားတူသော အစွယ်ရှိသော စစ်မြေပြင်သို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖူးသော ထွားကျိုင်း၍ အမျိုးကောင်းသော မင်းစီးဆင်သည် စစ်မြေပြင်သို့ရောက်သော် ရွှေခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နောက်ခြေတို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ရွှေကိုယ်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နောက်ကိုယ်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ ဦးခေါင်းဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နားရွက်ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ အစွယ်တို့ဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ အမြီးဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ နှာမောင်းဖြင့်လည်း အမှုကိစ္စကို ပြု၏။ မင်းစီးဆင်သည် အသက်ကိုပင် စွန့်လွှတ်ထားပြီ၊ ယခုအခါ၌ မင်းစီးဆင် မပြုမလုပ်သော အမှုမည်သည် တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိတော့ပြီ”ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်၏။

ရာဟုလာ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သိလျက် ချွတ်ယွင်းသောစကားကို ပြောဆိုရာ၌ အရှက်မရှိသော မည်သည့်ရဟန်းအားမဆို မပြုလုပ်သော (မပြုလုပ်နိုင်သော) အကုသိုလ် မကောင်းမှုသည်လည်း တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိပြီဟူ၍ ငါဘုရားသည် ဟောတော်မူ၏။ ရာဟုလာ . . . ထိုကြောင့် ဤမုသာဝါဒ၌ “ရယ်ရွှင်မြူးထူးလို၍မျှလည်း ချွတ်ယွင်းသောစကားကို မဆိုအံ့”ဟု ဤသို့လျှင် သင်ချစ်သားသည် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . ထိုငါဘုရား မိန့်ဆိုတော်မူမည့် စကားကို သင်ချစ်သားသည် အဘယ်သို့လျှင် အောက်မေ့မှတ်ထင် ယူဆလေသနည်း။ ကြေးမုံ = မှန်သည် အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း - ဟု မေးမြန်းတော်မူ၏။ အရှင်ဘုရား ကြေးမုံ = မှန်သည် ကြည့်ရှုရခြင်း အကျိုး ရှိပါ၏ဟု လျှောက်ထား၏။ ရာဟုလာ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် ကြည့်ရှု = ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု = ဆင်ခြင်၍ ကိုယ်အမူအရာကို ပြုရမည်၊ ကြည့်ရှု = ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု = ဆင်ခြင်၍ နှုတ်အမူအရာကို ပြုရမည်၊ ကြည့်ရှု = ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု = ဆင်ခြင်၍ စိတ်အမူအရာကို ပြုရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်သည် အကြင်အမှုကို ကိုယ်ဖြင့်ပြုလိုသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုကိုယ်အမှုကို သင်သည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။ “ငါသည် အကြင်အမှုကို ကိုယ်ဖြင့် ပြုလို၏၊ ငါ၏ ဤကိုယ်အမှုသည် မိမိကို ဆင်းရဲစေခြင်း ငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ သူတစ်ပါးတို့ကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားတို့ကို

သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ ဤကိုယ်အမှုသည် အကုသိုလ်တည်း၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိ၏” - ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . ဤသို့သဘောရှိသော ကိုယ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ဆရာသမားထံ၌ ဖြစ်စေ ပညာရှိသတင်းသုံးဖော်တို့ထံ၌ ဖြစ်စေ၊ ပြောကြားရမည်၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း တင်ပြလျှောက်ထားရမည်၊ မိမိ၏ အပြစ်ကို ထင်စွာပြုရမည်။ ပြောကြားပြီး၍ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း တင်ပြ လျှောက်ထားပြီး၍ မိမိ၏ အပြစ်ကို ထင်စွာပြုပြီး၍ နောင်အခါ၌ (မည်သည့်အခါမျှ ဤအမှုမျိုးကို မပြု ကျင့်တော့ပါဟု) စောင့်စည်းခြင်းသို့ ရောက်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လတ်သော် - “ငါသည် အကြင်အမှုကို ကိုယ်ဖြင့် ပြုမိပြီ၊ ငါ၏ ဤကိုယ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ ဤကိုယ်အမှုသည် ကုသိုလ်တည်း၊ ချမ်းသာကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ချမ်းသာသော အကျိုး ရှိ၏။” - ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် (ထိုပြုပြီးကုသိုလ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော) ထို နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရားဖြင့် ပင်လျှင် ကုသိုလ်တရားတို့၌ နေ့ရောည၌ပါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လျက် နေရာ၏။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုလိုသည် ဖြစ်အံ့ = ပြောဆိုလိုသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုနှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည် - “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုလို၏ = ပြောဆိုလို၏။ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ ဤနှုတ်အမှုသည် အကုသိုလ်လော၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သလော၊ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိသလော” - ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုလို၏ = ပြောဆိုလို၏။ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာ၏၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာ၏၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာ၏၊ ဤနှုတ်အမှုသည် အကုသိုလ်တည်း၊ ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိ၏” - ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . ဤသို့သဘောရှိသော နှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် စင်စစ် မပြုသင့်ပေ။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုလို၏ = ပြောလို၏။ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်ရာ၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်ရာ၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်ရာ၊ ဤနှုတ်အမှုသည် ကုသိုလ်တည်း၊ ချမ်းသာကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ချမ်းသာသော အကျိုး ရှိ၏။” - ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . ဤသို့သဘောရှိသော နှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ပြုသင့် ပြုထိုက်ပေ၏။

ရာဟုလာ . . . သင်သည် နှုတ်အမှုကို ပြုနေဆဲဖြစ်သော်လည်း = ပြောနေဆဲဖြစ်သော်လည်း ထိုနှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။ - “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုနေဆဲ ဖြစ်၏ = ပြောဆိုနေဆဲ ဖြစ်၏။ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ ဤနှုတ်အမှုသည် အကုသိုလ်လော၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သလော၊ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိသလော” - ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုနေဆဲ ဖြစ်၏ = ပြောဆိုနေဆဲ ဖြစ်၏။ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ ဤနှုတ်အမှုသည် အကုသိုလ်တည်း၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ဆင်းရဲသော အကျိုးရှိ၏” - ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ ဤသို့သဘောရှိသော နှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ရုပ်သိမ်းလေလော့။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် - “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုနေဆဲ ဖြစ်၏ = ပြောဆိုနေဆဲ ဖြစ်၏။ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ ဤနှုတ်အမှုသည် ကုသိုလ်တည်း၊ ချမ်းသာကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ချမ်းသာသော အကျိုး ရှိ၏”ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ ဤသို့သဘောရှိသော နှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ကြိုးပမ်းလေလော့။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် နှုတ်အမှုကို ပြုပြီးသော်လည်း ထိုနှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။ - “ငါသည် အကြင်အမှုကို နှုတ်ဖြင့် ပြုမိပြီ = ပြောဆိုမိပြီ၊ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ မိမိသူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ ဤနှုတ်အမှုသည် အကုသိုလ်လော၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သလော၊ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိလေသလော” - ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် “ငါသည် အကြင်နှုတ်အမှုကို ပြုမိပြီ = ပြောဆိုမိပြီ၊ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ ဤနှုတ်အမှုသည် အကုသိုလ်တည်း၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိ၏” - ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . ဤသို့သဘောရှိသော နှုတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ဆရာသမားထံ၌ ဖြစ်စေ၊ ပညာရှိသီတင်းသုံးဖော်တို့ထံ၌ ဖြစ်စေ ပြောကြားရမည်။ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း တင်ပြလျှောက်ထားရမည်။ မိမိအပြစ်ကို ထင်စွာပြုရမည်။ ပြောကြားပြီး၍ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း တင်ပြလျှောက်ထားပြီး၍ မိမိ၏ အပြစ်ကို ထင်စွာပြုပြီး၍ နောင်အခါ၌ (မည်သည့်အခါမျှ ဤအမှုမျိုးကို မပြု ကျင့်တော့ပါဟု) စောင့်စည်းခြင်းသို့ ရောက်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် “ငါသည် နှုတ်ဖြင့် အကြင်အမှုကို ပြုမိပြီ = ပြောဆိုမိပြီ၊ ငါ၏ ဤနှုတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ ဤနှုတ်အမှုသည် ကုသိုလ်တည်း၊ ချမ်းသာကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏။ ချမ်းသာသော အကျိုး ရှိ၏”ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် (ထိုဝစီကံမှု ကုသိုလ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော) ထိုနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရားဖြင့် သာလျှင် ကုသိုလ်တရားတို့၌ နေ့ရောညဉ့်ပါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လျက် နေရာ၏။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် အကြင်အမှုကို စိတ်ဖြင့် ပြုလို၏။ သင်ချစ်သားသည် ထိုသို့ သဘောရှိသော စိတ်အမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည် - “ငါသည် အကြင်အမှုကို စိတ်ဖြင့် ပြုလို၏။ ငါ၏ ဤစိတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း ဖြစ်ရာသလော၊ ဤစိတ်အမှုသည် အကုသိုလ်လော၊ ဆင်းရဲကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သလော၊ ဆင်းရဲသော အကျိုး ရှိလေသလော” - ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ရမည်။

စိတ်အမှုကို သင်ချစ်သားသည် ငြီးငွေ့ရမည်၊ ရှက်ရမည်၊ စက်ဆုပ်ရမည်၊ ငြီးငွေ့၍ ရှက်၍ စက်ဆုပ်၍ နောင်အခါ (ဤကဲ့သို့သော စိတ်အမှုမျိုးကို မည်သည့်အခါမျှ မပြုတော့အံ့ဟု) စောင့်စည်းခြင်းသို့ ရောက်ရမည်။

ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်လတ်သော် - “ငါသည် အကြင်အမှုကို စိတ်ဖြင့် ပြုမိပြီ၊ ငါ၏ ဤစိတ်အမှုသည် မိမိ ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ သူတစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲခြင်းငှာလည်း မဖြစ်၊ ဤစိတ်အမှုသည် ကုသိုလ်တည်း၊ ချမ်းသာကို ဖြစ်ပွားစေတတ်၏၊ ချမ်းသာသော အကျိုး ရှိ၏”ဟု အကယ်၍ သိငြားအံ့၊ ရာဟုလာ . . . သင်ချစ်သားသည် (ထိုကဲ့သို့သော စိတ်အပြုအမူမျိုးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော) ထိုနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ကုသိုလ်တရားတို့၌ နေ့ရောညဉ့်ပါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လျက် နေရမည်။

ရာဟုလာ . . . လွန်လေပြီးသောအခါက ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့ကြကုန်သော နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့ကြကုန်သော စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့ကြကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏအားလုံးတို့သည် ဤသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့ကြကုန်၏၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့ကြကုန်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့ကြကုန်၏။

ရာဟုလာ . . . လာလတ္တံ့သော အနာဂတ်ကာလ၌ ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်လတ္တံ့၊ ဖြစ်ကုန်သော နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်လတ္တံ့၊ ဖြစ်ကုန်သော စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်လတ္တံ့၊ ဖြစ်ကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ဤသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ကြကုန်လတ္တံ့၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ကြကုန်လတ္တံ့၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ကြကုန်လတ္တံ့။

ရာဟုလာ . . . ယခုအခါ၌ ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်နေကြကုန်သော နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်နေကြကုန်သော စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်နေကြကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏအားလုံးတို့သည် ဤသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်နေကြကုန်၏၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်နေကြကုန်၏၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်နေကြကုန်၏။

ရာဟုလာ . . . ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ “ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ ကိုယ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်အံ့၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ နှုတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်အံ့၊ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍ ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်၍သာ စိတ်အမှုကို ဖြူစင်သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်အံ့”ဟု သင်ချစ်သားသည် ဤသို့သာ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ရမည်။

ဤသို့လျှင် မြတ်စွာဘုရားသည် ဤတရားတော်ကို ဟောကြားတော်မူ၏၊ အရှင်ရာဟုလာသည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားစကားတော်ကို နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်တော်မူလေ၏။ (မ-၂-၇၇-၈၃။)

ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပါ

တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခဝေ အဘိက္ခဏံ သကံ စိတ္တံ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ “ဒီဃရတ္တမိဒံ စိတ္တံ သံကိလိဋ္ဌံ ရာဂေန ဒေါသေန မောဟေနာ” တိ။ စိတ္တံ သံကိလေသာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ စိတ္တဝေါဒါနာ သတ္တာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ။
(သံ-၂-၁၂၃။)

ရဟန်းတို့ . . . ထိုသို့ ပုထုဇန် သတ္တဝါမှန်သမျှတို့သည် ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော တောက်ကို လည်ပင်း၌ ဆွဲကာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော သက္ကာယချည်တိုင်၌ တဏှာတည်းဟူသော သံယောဇဉ်ကြိုးဖြင့် ချည်နှောင် ထားအပ်သည် ဖြစ်သောကြောင့် - ဤသာသနာတော်မြတ်အတွင်း၌ သင်ချစ်သားတို့သည် သင်ချစ်သမီးတို့သည် “ဤ ငါတို့၏ စိတ်သည် နေ့ညဉ့်သံသရာ ရှည်မြင့်စွာသော အချိန်ကာလတို့ပတ်လုံး ရာဂကြောင့် ဒေါသကြောင့် မောဟကြောင့် ညစ်နွမ်းနေရပေ၏” - ဟူ၍ မိမိတို့၏ စိတ်ကို အမြဲမပြတ် မကြာခဏ ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပေးပါ။ ရဟန်းတို့ . . . စိတ်ဓာတ် ညစ်နွမ်းခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် ညစ်နွမ်းကြရကုန်၏ (ပင်ပန်းကြရကုန်၏၊ ဆင်းရဲ ကြရကုန်၏)။ စိတ်ဓာတ် ဖြူစင်သန့်ရှင်းခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် စင်ကြယ်ကြရကုန်၏။ (သံ-၂-၁၂၃။)

ဤတွင် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ဓာတ်ကို ညစ်နွမ်းအောင် ပြုလုပ်ပေးနေသော စိတ်ဆိုး စိတ်ရိုင်း ဖြစ်အောင် ဖန်တီးပေးနေသော အကုသိုလ် စေတသိက် (၁၄)လုံးတို့ကို တင်ပြပြီးလေပြီ။ ယခုအခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို ဖြူစင် သန့်ရှင်းအောင် ပြုပြင်ပေးနိုင်သော စွမ်းအား ရှိသော သောဘဏ အမည်ရသော တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သော စေတသိက် (၂၅)လုံးတို့၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြပေအံ့။

သောဘဏစေတသိက် (၂၅) လုံး

၁။ သဒ္ဓါ

- ၁။ သဒ္ဓါ - (က) သဒ္ဓဟနလက္ခဏာ၊ (ခ) ဩကပ္ပနလက္ခဏာ ဝါ။
- ၂။ (က) ပသာဒနရသာ ဥဒကပ္ပသာဒကမဏိ ဝိယ။
(ခ) ပက္ခန္ဓနရသာ ဝါ ဩယုတ္တရဏော ဝိယ။
- ၃။ (က) အကာလုသိယပစ္စုပ္ပန်၊ (ခ) အဓိမုတ္တိပစ္စုပ္ပန် ဝါ။
- ၄။ (က) သဒ္ဓေယျဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန၊ (ခ) သဒ္ဓမ္မဿဝနာဒိသောတာပတ္တိယင်္ဂပဒဋ္ဌာန ဝါ။
ဟတ္ထဝိတ္တဗီဇာနိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)
- ၁။ (က) ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုကို ယုံကြည်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
(ခ) တစ်နည်း ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ အစဉ်အတိုင်း
သက်ဝင်၍ ဤဝတ္ထုသည် ဤသို့သဘော ရှိ၏ဟု
ဆုံးဖြတ်ခြင်းသဘော = သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- ၂။ (က) ရေနောက် မြူနည်ကို ကြည်စေတတ်သော စက္ကဝတ်မင်းများ၏ ပတ္တမြားရတနာကဲ့သို့
ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ကြည်လင်စေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
(ခ) မိကျောင်း မကန်း စသည် ပြမ်းသော ရေအယဉ်ကို မကြောက်မရွံ့ နောက်မတွန့်ဘဲ
ကူးခပ်ဝံ့သော ယောက်ျားကဲ့သို့ ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌
မိမိလည်း ပြေးဝင်ခြင်း သက်ဝင်ခြင်း၊ သဟဇာတ်တရားတို့ကိုလည်း
သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသို့ မနစ်မဆုတ် စုပ်စုပ် သက်ဝင်စေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ (က) သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မနောက်ကျသည်၏
အဖြစ်ဟူသော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
(ခ) တစ်နည်း အသဒ္ဓိယ မိစ္ဆာဓိမုတ္တိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍
သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ တည်လျက် ဆုံးဖြတ်တတ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ ဆုံးဖြတ်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
- ၄။ (က) ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု ပဒဋ္ဌာန်၊
(ခ) သဒ္ဓမ္မဿဝနာ = သူတော်ကောင်းတရား နာကြားခြင်း
စသော သောတာပတ္တိမဂ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါရပ်များ ပဒဋ္ဌာန်။

သဒ္ဓေယျဝတ္ထု

ဗုဒ္ဓါဒိဝတ္ထုနိ သဒ္ဓေယျာနိ။ (မူလဋီ-၁-၈၉။)

ဗုဒ္ဓါဒိဝတ္ထုနိတိ ဧတ္ထ ဣဓလောကပရလောကကမ္မဖလသမ္ပန္နာပိ သင်္ဂဟိတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗ။
(အနုဋီ-၁-၉၆။)

ရတနတ္ထယံ ကမ္မံ ကမ္မဖလဉ္စ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၂။)

ဤအထက်ပါ ဋီကာများ၏ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်အတိုင်း ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုဟူသည်မှာ ရတနာသုံးပါး၊ ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု သဘောတရား၊ ဣလောက = ဤပစ္စုပ္ပန်လောက = လူ့လောက၊ ပရလောက = တမလွန်လောက = နတ်လောက စသည့်၊ အခြားသော စကြာဝဠာစသည့် တစ်ပါးသော လောကတို့တည်း။

ဤတွင် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု သဘောတရားတို့အပေါ်၌ ယုံကြည်မှုဟူသည် ဣဒပ္ပတ္တိယတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဓမ္မ၊ ဣဒပ္ပတ္တိယတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဓမ္မ-ဟူသော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရား၊ အကျိုးတရားနှင့် အကြောင်းတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု၊ ကျိုး-ကြောင်းဆက်နွယ်မှု သဘောတရားတို့၌ ယုံကြည်မှုပင်တည်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားဟူသည်မှာလည်း အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးတွင် အကျိုးဝင်သော အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရားငါးပါးကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် အကျိုးဝင်သော ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ပုံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတွင် အကျိုးဝင်သော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားငါးပါးကြောင့် အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် အကျိုးဝင်သော ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော အနာဂတ်အကျိုးတရားငါးပါးတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပုံတည်း။ သို့အတွက် ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားကို ယုံကြည်မှုဟူသည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်သစ္စာ (လောကီသစ္စာ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့၌ ယုံကြည်မှုပင် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ကံကို ယုံကြည်ရာ၌-

ဒါနံ ဒေတော သီလံ ရက္ခတော ဥပေါသထကမ္မံ ကရေတော ဘာဝနံ အာရတတော သဒ္ဓါ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ပုရေစာရိကာ ဟောတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “သမ္ပက္ခန္ဓနလက္ခဏာ စ သဒ္ဓါ”တိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၃။)

ဒါန သီလကျင့်စဉ်ဟူသော သီလသိက္ခာ၊ သမထဘာဝနာကျင့်စဉ်ဟူသော သမာဓိသိက္ခာ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကျင့်စဉ်ဟူသော ပညာသိက္ခာတို့ကို ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌လည်း သဒ္ဓါသည် ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်ရကား ထိုသိက္ခာသုံးပါး ကျင့်စဉ်သို့ ကောင်းစွာ ပြေးသွား သက်ဝင်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသဖြင့် သိက္ခာသုံးရပ်အပေါ်၌ ယုံကြည်မှုမှာလည်း သဒ္ဓါပင် ဖြစ်သည်။

သို့အတွက် ဤသဒ္ဓါ၏ ယုံကြည်မှုသည် ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သည်။ ဝိစိကိစ္ဆာက (၈)ဌာနတို့၌ ယုံမှားသံသယ ရှိ၏။ သဒ္ဓါကား ယင်း (၈)ဌာနတို့၌ ယုံကြည်သက်ဝင်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာ၏ ယုံမှားမှု သံသယဖြစ်ရာ (၈)ဌာနသည်ပင် သဒ္ဓါ၏ ယုံကြည်သက်ဝင်ရာ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

သဒ္ဓါ - သဒ္ဓဟန္တိ ဧတေယ၊ သယံ ဝါ သဒ္ဓဟတိ၊ သဒ္ဓဟနမတ္ထမေဝ ဝါ သောတိ **သဒ္ဓါ**၊ သာဝ အဿဒ္ဓိယဿ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဌေန **ဣန္ဒြိယံ**၊ အဓိမောက္ခလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ **ဣန္ဒြိယံ**၊ သဒ္ဓါဝဣန္ဒြိယံ **သဒ္ဓိန္ဒြိယံ**။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၂။)

သဒ္ဓါစေတသိက်သည် ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်သောအားဖြင့် ဖြစ်လတ်သော် မိမိနှင့် အတူယှဉ်၍ ဖြစ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း ထိုသဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်ခြင်း ကြိယာ ဖြစ်အောင် ပင်ကိုယ်ပကတိအားဖြင့် အားကြီးသောမှီရာ = ပကတူပနိဿယ သဘောသတ္တိအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုလျက် ရှိ၏။ ဤသို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့သည် သဒ္ဓါကို အကြောင်းပြု၍ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်မှု ကြိယာ ဖြစ်ရသောကြောင့်

သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ယုံကြည်ကြောင်း ဖြစ်သော သဘောတရားသည် **သဒ္ဓါ** မည်ပေသည်။
(ကရုဏာသာဓန။)

တစ်နည်း - သဒ္ဓါတရားသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုသာ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်စေသည် မဟုတ်၊
မိမိ သဒ္ဓါတရား ကိုယ်တိုင်ကလည်း ထိုသဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်တတ်သောကြောင့် **သဒ္ဓါ** မည်ပေသည်။
(ကတ္တုသာဓန။)

တစ်နည်း - သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်ခြင်းမျှသာဖြစ်သော သဘောတရားသည် **သဒ္ဓါ** မည်၏။
(ဘာဝသာဓန။)

ဤသို့လျှင် သဒ္ဓါနှင့်တကွသော သမ္ပယုတ်စိတ်စေတသိက် = စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်သော
အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကြသောအခါ ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်၏ တည်ရာ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်
သည်လည်း ဘုရားအစရှိသော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုကို ယုံကြည်နေရကား ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သဒ္ဓါတရားဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်
သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ ယုံကြည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟုပင် ခေါ်ဆိုရပေသည်။

အဿဒ္ဓိယ - သဒ္ဓါတရားမရှိသော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ မယုံကြည်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကု-
သိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် မယုံကြည်သင့် မယုံကြည်ထိုက်သော ပုရာဏကဿပ စသော ဂိုဏ်းဆရာတို့၌ ယုံကြည်သော
အားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချတတ်သော မှားသော အဓိမောက္ခစေတသိက် = မောဟ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲ
နေသော အဓိမောက္ခစေတသိက်သည် **အဿဒ္ဓိယ** မည်၏။ **မိစ္ဆာဓိမုတ္တိ**လည်း မည်၏။ - ဤစကားအစဉ်အရ
ပုရာဏကဿပ စသော တိတ္ထိ တက္ကတွန်းတို့၌ ကြည်ညိုခြင်းကား သဒ္ဓါတရား မမည်၊ မိစ္ဆာ အဓိမောက္ခစေတသိက်
သာတည်း။ အမှတ်မဲ့သော သူတို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကို စွဲ၍ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု မဟုတ်သည်၌ ကြည်ညို
ခြင်းကား သဒ္ဓါတရား မမည်၊ သဒ္ဓါတရား မဟုတ်၊ အဓိမောက္ခစေတသိက်သာတည်းဟု မှတ်ပါ။ (မင်းကြီး မင်းလေး
စသည်တို့၌ ယုံကြည်မှု ကိုးကွယ်မှု ဗေဒင် ယတြာ ဓာတ်ရိုက် ဓာတ်ဆင်တို့၌ ယုံကြည်မှု အထက်ဆရာကြီးတို့၌
ယုံကြည်မှု ကိုးကွယ်မှု စသည်တို့တည်း။)

ထိုသဒ္ဓါတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော် ထိုအဿဒ္ဓိယသဘောတရားကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည့်အတွက် အကြီး-
အကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ဣန္ဒြေလည်း မည်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် ယုံကြည်
ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုကို ယုံကြည်သောအားဖြင့် - ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဧကန်ဖြစ်၏ - စသည်ဖြင့်
ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း = အဓိမောက္ခ လက္ခဏာ၌ အစိုးရသူဖြစ်အောင် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ပြုစေတတ်သော
ကြောင့် **ဣန္ဒြေ**လည်း မည်၏။ ထိုသဒ္ဓါသည်ပင် သဒ္ဓိန္ဒြေ မည်ပေသည်။

ဣန္ဒြေ ကာရေတိတိ “မံ အန္တရေန တုမှာကံ အဓိမုစ္စနံ နတ္ထိ၊ မယာ သဒ္ဓဟထာ”တိ ဝိယ အတ္တာနံ
အနုဝတ္တေတိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ။ ဧဝံ သေသေသုပိ။ (မူလဋီ-၁-၈၉။)

ငါမပါလျှင် အသင်သမ္ပယုတ်တရားတို့မှာ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုအာရုံကို စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင် ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းသော
အဓိမောက္ခလက္ခဏာသဘော မရှိကြ။ ငါဖြင့် = ငါ၏ အကူအညီဖြင့် ထိုအာရုံကို ယုံကြည်ကြရ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်
ကြရကုန်၏။ ထို သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ရမည့် အဓိမောက္ခလက္ခဏာဝယ် ငါက အကြီးအချုပ် ပြုလုပ်မည်၊ အသင်
သမ္ပယုတ်တရားတို့က ငါ့ကို အကြီးအချုပ် ပြုကြ၊ အကြီးအကဲ မြှောက်ကြ၊ - ဟု မပြောသော်လည်း ပြောသကဲ့သို့
သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိကိုယ်ကို အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုစေ၏ = မိမိ၏သဘောသို့ လိုက်ပါစေတတ်၏
ဟူလိုသည်။ ကြွင်းသော ဣန္ဒြေတို့၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။ (တဒ္ဓမ္မုပစာရစကားများသာတည်း။)

အဓိမောက္ခလက္ခဏာ - အဓိမောက္ခသည် ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုကို ယုံကြည်သောအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဟူသော သဒ္ဓါဓိမောက္ခ၊ အဓိမောက္ခစေတသိက်တည်းဟူသော ယေဝါပနကာဓိမောက္ခဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ဤသဒ္ဓါစေတသိက်ကိုပင် ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ ယုံကြည်သောအားဖြင့် ဆုံးဖြတ် တတ်သောကြောင့် **သဒ္ဓါဓိမောက္ခ**ဟု ခေါ်သည်။ ပကိဏ္ဏိစေတသိက် (၆)လုံးတို့တွင် ပါဝင်သော အဓိမောက္ခကိုပင် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်ဝယ် ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူရာ၌ - ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာ ဟောတိ - စသည်တို့ ကဲ့သို့ နာမည် သီးခြားတပ်ကာ သရုပ်ထုတ်၍ ဟောတော်မူမူဘဲ - ယေ ဝါ ပန တသ္မိံ သမယေ - စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူရာ စေတသိက်အုပ်စုတွင် ပါဝင်သောကြောင့် - ယေဝါပနက အဓိမောက္ခဟု ခေါ်သည်။ ထိုတွင် ဤ - အဓိမောက္ခလက္ခဏာ - ၌ အဓိမောက္ခကား သဒ္ဓါဓိမောက္ခတည်း။

လက္ခဏာ - ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါမလား - စသည်ဖြင့် သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ ယုံမှားသံသယ မရှိဘဲ - ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဧကန် ဟုတ်၏၊ တရားစစ် တရားမှန် ဧကန် ဟုတ်၏၊ သံဃာစစ် သံဃာမှန် ဧကန် ဟုတ်၏၊ ကံ-ကံ၏ အကျိုးတရားသည် တကယ်ထင်ရှားရှိ၏၊ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့သည် တကယ်မှန်၏၊ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့သည် တကယ် ထင်ရှားရှိ၏၊ အတိတ်ဘဝ = အတိတ်ခန္ဓာသည် တကယ်ထင်ရှားရှိ၏၊ သံသရာ မဆုံးသေးသူတို့အဖို့ အနာဂတ်ဘဝ အနာဂတ်ခန္ဓာသည် တကယ်ထင်ရှားရှိ၏၊ ဤလောကသည် တကယ်ထင်ရှားရှိ၏၊ ပရလောက ခေါ်သည့် တစ်ပါးသော စကြာဝဠာ တစ်ပါးသော လောကသည် တကယ်ထင်ရှားရှိ၏ဟု ယတိပြတ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချကာ ယုံမှု + ကြည်မှု = ယုံကြည်မှုသည် သဒ္ဓါစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် - ထိုယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသို့ အစဉ်အတိုင်း သက်ဝင်၍ - ဤဝတ္ထုသည် ဤသို့သဘော ရှိ၏၊ ဤကား ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဧကန်ဟုတ်၏ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် (၈)ဌာနတို့၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း သဘောတရားသည်လည်း သဒ္ဓါစေတသိက်၏ ဩကပ္ပနလက္ခဏာပင်တည်း။

ထင်မိသဘောပေါက်ရန် - ဤရှင်းလင်းချက်ဖြင့် သဒ္ဓါ၏ လက္ခဏာ ရသ ရှုကွက်ကို သဘောပေါက်သော သူတော်ကောင်းတို့သည်လည်း ရှိရာသည်၊ သဘောမပေါက်နိုင်သေးသူ ယောဂီသူတော်ကောင်းတို့သည်လည်း ရှိရာသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို ပြန်၍ အာရုံယူထားပါ။ အကောင်း အုပ်စု ကုသိုလ်ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်တိုင်း၌ သဒ္ဓါစေတသိက် ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အသင်သူတော်- ကောင်းသည် ဤကျမ်းစာ၌ တင်ပြထားသည့်အတိုင်း အလွန် ကြည်လင်တောက်ပသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို အာရုံယူ၍ စတုတ္ထဈာန်သို့တိုင်အောင် သမာဓိထူထောင်ပြီးသူ ထူထောင်နိုင်သူ ဖြစ်အံ့၊ အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပထမဈာန်နာမ်တရား (၃၄)တို့ကို ပြန်လည်၍ သိမ်းဆည်းကြည့် ပါ။ ယင်းပထမဈာန်ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်တိုင်း၌ သဒ္ဓါတရား ပါဝင်နေသည်ကို သတိပြုပါ။ ယင်း ပထမဈာန်နာမ်တရား (၃၄)တွင် ပါဝင်သော သဒ္ဓါတရားကိုပင် အာရုံယူကြည့်ပါ။ ထိုသဒ္ဓါတရားသည် ဘာကိုယုံကြည်နေသလဲ၊ သိက္ခာ သုံးပါးကို ယုံကြည်မှုမှာ သဒ္ဓါဖြစ်ကြောင်းကို ရှေ့၌ ရှင်းပြခဲ့၏။ ဈာန်သမာဓိများသည် သမာဓိသိက္ခာတွင် အကျိုး ဝင်ကြ၏။ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သမထဘာဝနာ = ဈာန်သမာဓိ သိက္ခာ၌ ယုံကြည်မှုသည် သဒ္ဓါတရားပင်တည်း။

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ထိုဈာန်တရားများကို ပြဟော့ချမ်းသာကို ရည်ရွယ်တောင့်- တ၍ ပွားများအားထုတ်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထို့ပြင် အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင်

ရှုနိုင်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိပြီး ဖြစ်၍ ထိုစာနိကာယသို့လင်ကြောင့် ရရှိမည့် အနာဂတ်ဗြဟ္မာဘဝ ခန္ဓာငါးပါးကို လှမ်းအာရုံယူ၍ အကြောင်း-အကျိုး စပ်ကာ ရှုနိုင်ပါက ကံ-ကံ၏ အကျိုးတရားကို ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားသည်လည်း အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်နေသော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ပြဇာန်းသော မနော-ဒွါရိက မဟာကုသိုလ်ဇော စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ ယေဘုယျအားဖြင့် နာမ်တရား (၃၄-၃၃) စသည်ရှိရာ ယင်းတို့တွင် သဒ္ဓါတရားလည်း ပါဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။ ယင်းသဒ္ဓါကား ပညာသိက္ခာ၌ ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါပင်တည်း။

တစ်ဖန် စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားများတွင်လည်း ဇောနာမ်တရား (၃၄)လုံး စသည်၌ သဒ္ဓါစေတသိက် ပါဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။ စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကား ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်တည်း။ ပညာသိက္ခာတည်း။ ထိုစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါတရားကား စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို ထိုးထွင်းသိမှု ထွင်းဖောက်သိမှု ပညာသိက္ခာ၌ ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါပင်တည်း။ ကြွင်းရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်းသိမှုကား နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်တည်း။ ပညာ သိက္ခာတည်း။ ယင်း ပရမတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါတရားကား ရုပ်နာမ်ပရမတ်ကို ထိုးထွင်းသိမှု ထွင်းဖောက်သိမှု ပညာသိက္ခာ၌ ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါပင်တည်း။

တစ်ဖန် ထိုစက္ခုအကြည်ဓာတ်၏ သို့မဟုတ် စက္ခုအကြည်ဓာတ်နှင့်တကွသော ရုပ်တရား နာမ်တရားစုတို့၏ လည်းကောင်း၊ ယင်း ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရား၏ အကြောင်းတရားတို့၏လည်းကောင်း အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခ အခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ အသုဘအခြင်းအရာတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်မှုမှာလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာ တည်း။ ပညာသိက္ခာတည်း။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘော အနတ္တသဘော အသုဘသဘော တို့ကို ရှုနေသော ထိုးထွင်းသိနေသော မနောဒွါရိကဇော နာမ်တရား (၃၄) စသည်တွင် ပါဝင်သော သဒ္ဓါတရား မှာလည်း ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အသုဘအခြင်းအရာတို့ကို ထိုးထွင်းသိသော ပညာသိက္ခာကို ယုံကြည်မှုသဘောပင်တည်း။ အကယ်၍ ဘုရားဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားအုပ်စု ဖြစ်အံ့။ သဒ္ဓါတရားမှာ ဘုရားဂုဏ်တော်ကို ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား ဖြစ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အရာဌာနအား- လျော်စွာ သဘောပေါက်ပါလေ။

ရသ - (က) ပဿာဒနရသ - ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားအောင် ပြဆိုပေအံ့။ - စကြာရတနာကို လည် စေနိုင်သော စက္ကဝတ်မင်းများ၏ ရေနောက်ကို ကြည်စေနိုင်သော စွမ်းအားရှိသော ပတ္တမြားရတနာသည် ရေထဲ၌ ထည့်လိုက်သောအခါ ညွှန်ပျစ် မှော် ရေညှိ ညွှန်ကြိုကို ကောင်းစွာ နှစ်မြှုပ်စေ၏။ ရေကို ကြည်လင်အောင် ပြု လုပ်တတ်၏။ အထူးသဖြင့် ကြည်လင်အောင် ပြုလုပ်တတ်၏။ မနောက်ကျအောင် ပြုလုပ်တတ်၏။ ဤဥပမာအတူ သဒ္ဓါတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် နီဝရဏ အနောက်အကျတို့ကို ခွာနိုင်၏။ ကိလေသာတို့ကို ကောင်းစွာ နှစ်မြှုပ်စေ၏။ စိတ်ကို ကြည်လင်စေ၏။ မနောက်ကျအောင် ပြုလုပ်တတ်၏။ ကြည်လင်သောစိတ်ဖြင့် အားထုတ် အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ယောဂါဝစရ အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီးသည် ဒါနကို ပေးလှူ၏။ သီလကို ဆောက်တည်၏။ ဥပုသ် စောင့်သုံးမှုကို ပြု၏။ ဘာဝနာကို အားထုတ်၏။ ဤသို့လျှင် ရှေးဦးစွာ သဒ္ဓါတရားကို သမ္မသာဒနလက္ခဏာ = စိတ်ကို ကောင်းစွာ ကြည်လင်စေခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ ထို့ကြောင့် အရှင်နာဂသေန မထေရ်မြတ်သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုထားတော်မူ၏။

ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . စကြာရတနာကို လည်စေနိုင်သော စက္ကဝတ်မင်းများသည် စစ်အင်္ဂါ လေး- ပါးနှင့် အတူတကွ အဓိဋ္ဌိရှိသော ခရီးကို သွားလတ်သော် အနည်းငယ်သော ရေကို ဖြတ်ကူးသွားလေရာ၏။

ထိုရေသည် ဆင်တို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မြင်းတို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရထားတို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခြေလျင် တပ်သားတို့ကြောင့်လည်းကောင်း ကူးသန်း ဖြတ်ကျော်သွားရသဖြင့် လှုပ်ချောက်ချားအပ်သည် ဖြစ်၍ နောက်ကျ သည် မွေနှောက်ထားအပ်သည် ညွှန်ဖြစ်၍နေသည် ဖြစ်လေရာ၏။

ရေကို ကူးမြောက်ပြီးသော စကြာရတနာကို လည်စေနိုင်သော စက္ကဝတ်မင်းဖျားသည် မင်းချင်းယောက်ျား တို့ကို - “အမောင်တို့ . . . သောက်ရေကို ဆောင်ချေကြကုန် ရေသောက်တော်မူပေအံ့” - ဟု ဤသို့ စေခိုင်းလိုက် လေရာ၏။ စက္ကဝတ်မင်းဖျား၌လည်း ရေကို ကြည်လင်စေတတ်သော ပတ္တမြားရတနာသည် ရှိသည် ဖြစ်လေရာ၏။ “အရှင်မင်းမြတ် . . . အမိန့်တော်အတိုင်းပါ” ဟု ဤသို့ သံတော်ဦးတင်၍ ထိုမင်းချင်းယောက်ျားတို့သည် စက္က- ဝတ်မင်းဖျားအား ဝန်ခံ၍ ရေကို ကြည်လင်စေတတ်သော ထိုပတ္တမြားရတနာကို ရေထဲ၌ ထည့်လိုက်ကုန်ရာ၏။ ပတ္တမြားရတနာကို ရေထဲ၌ ထည့်အပ်ကာမျှနှင့် တစ်ပြိုင်နက် ညွှန်ပျစ် မှော် ရေညှိသည် ကင်းသွားလေရာ၏။ ညွှန်ကြည်လည်း ကောင်းစွာ နှစ်မြုပ်သွားလေရာ၏။ ရေသည် ကြည်လင်သည် အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သည် မနောက်ကျသည် ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုမှနောက်၌ စက္ကဝတ်မင်းဖျားကို - “အရှင်မင်းမြတ်သည် သောက်တော်ရေကို သောက်တော်မူပါ” ဟု ဤသို့ သံတော်ဦးတင်၍ ဆက်သကုန်ရာ၏။

ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . စိတ်ကို ရေနှင့် တူ၏ဟု မှတ်ပါ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို မင်းချင်းယောက်ျား တို့နှင့် တူ၏ဟု မှတ်ပါ။ ကိလေသာတို့ကို မှော် ရေညှိ ညွှန်တို့နှင့် တူ၏ဟု မှတ်ပါ။ သဒ္ဓါတရားကို ရေကို ကြည် လင်စေတတ်သော ပတ္တမြားရတနာနှင့် တူ၏ဟု မှတ်ပါ။ ရေကို ကြည်လင်စေတတ်သော ပတ္တမြားရတနာကို ရေထဲ၌ ထည့်အပ်ကာမျှ ဖြစ်လတ်သော် ညွှန်ပျစ်၊ မှော်၊ ရေညှိ၊ ညွှန်ကြည်သည် ကင်းပျောက်သွားသကဲ့သို့ နှစ်မြုပ် သွားသကဲ့သို့ ရေသည် ကြည်လင်လာသကဲ့သို့ မနောက်ကျလာသကဲ့သို့ - ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် သဒ္ဓါတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် နိဝရဏတို့ကို ခွာနိုင်၏။ ကင်းသော နိဝရဏ ရှိသော စိတ်သည် ကြည်လင်လာ၏ အထူးသဖြင့် ကြည်လင်လာ၏။ နောက်ကျခြင်း မရှိတော့ပေ။ ဤသို့ မိန့်ကြား တော်မူ၏။ (မိလိန္ဒပဉ္စ-၃၁။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၂-၁၆၃။)

ဤအထက်ပါ သမ္ပသာဒန လက္ခဏာကိုပင် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ပသာဒနရသာ - ဟု (အဘိ-ဋ္ဌ- ၁-၁၆၃။)၌ နောက်တစ်နည်း ထပ်ဖွင့်ထားတော်မူ၏။ နောက်ကျနေသော ရေထဲ၌ စကြာဝတေးမင်း၏ ပတ္တမြား ရတနာကို ထည့်လိုက်သောအခါ အနယ်များ အောက်သို့ ကျသွား၍ ရေသည် ကြည်လင်လာရသကဲ့သို့ အလား တူပင် စိတ်အစဉ်၌ သဒ္ဓါတရား ယှဉ်လာသည့်အခါ ထိုသဒ္ဓါတရားက စိတ်အစဉ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ် နောက်ကျ စေတတ်သော နိဝရဏ ကိလေသာအညစ်အကြေး နောက်ကျနေသော မြူအနည်များကို ပယ်ဖျောက်၍ သမ္ပ- ယုတ်တရားတည်းဟူသော သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သည့် စိတ်အစဉ်ကို တစ်နည်း သဒ္ဓါကိန်းဝပ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို သဒ္ဓေယျ ဝတ္ထု၌ ကြည်လင်စေခြင်း မနောက်ကျသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုပေးခြင်း ကိစ္စရသကို ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်ပေးလေသည်။ ထိုသို့ သဒ္ဓါတရားက ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပေးသဖြင့် သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သည့် စိတ်အစဉ်သည်လည်း ကြည်လင်လာရ ပေသည်။ စိတ်အစဉ် ကြည်လင်သဖြင့် ထိုစိတ်အစဉ်၏ တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ကြည်လင်နေသည်ဟုပင် ဆိုရပေသည်။

(ခ) ပက္ခန္ဓနရသာ - ယင်း ပက္ခန္ဓနရသာကို သမ္ပက္ခန္ဓနလက္ခဏာဟု (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၂-၁၆၃။)၌ ဖွင့်ဆို ထားတော်မူ၏။

မိကျောင်း မကန်း ဖမ်းစားတတ်သော ရက္ခိသ် အစရှိသည်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော ရေဖြင့် ပြည့်နေသော မြစ်ကြီးကို ရောက်၍ ကြောက်တတ်သော လူအပေါင်းသည် ကမ်းနှစ်ဘက်တို့၌ ရပ်တည်နေ၏။ စစ်မြေပြင်၌

ရဲရင့်သော သူရဲကောင်းကြီးသည်ကား လာလတ်၍ “အဘယ်ကြောင့် ရပ်နေကြကုန်သနည်း”ဟု မေးကြည့်လေသော် “ရေထဲ၌ ဘေးရန်ရှိသောကြောင့် သက်ဆင်းခြင်းငှာ မဝံ့ပါကုန်”ဟု ဤသို့ ပြောဆိုကုန်လတ်သော် ကောင်းစွာ သွေးထားအပ်ပြီးသော သန်လျက်ကို ကိုင်၍ - “ငါ၏ နောက်က လိုက်ခဲ့ကြကုန်၊ မကြောက်ကြကုန်လင့်” - ဤသို့ ပြောပြောဆိုဆို မြစ်ထဲသို့ သက်ဆင်း၍ ရောက်လာတိုင်း ရောက်လာတိုင်းကုန်သော မိကျောင်း အစရှိသော ဘေးရန်တို့ကို တားမြစ်၍ ဤမှာဘက်ကမ်းက လူတို့၏ ချမ်းသာကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုလျက် ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ ပို့ဆောင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ထိုမှာဘက်ကမ်းမှလည်း လူတို့ကို ချမ်းချမ်းသာသာဖြင့် ဤမှာဘက်ကမ်းသို့ ခေါ်ဆောင်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း - ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ဒါနကို ပေးလှူသောပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ သီလကို စောင့်ရှောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းအမှုကို ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ သမထ ဝိပဿနာ နှစ်ဖြာသော ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း သဒ္ဓါတရားသည် ရှေ့သွားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါတရားသည် ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာအာရုံသို့ ကောင်းစွာပြေးဝင်ခြင်း သဘောလက္ခဏာလည်း ရှိ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၂-၁၆၃။) ယင်း သမ္ပက္ခန္ဓနုလက္ခဏာကိုပင် ပက္ခန္ဓနုရသာ-ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က နောက်ထပ်တစ်နည်း ထပ်မံ ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

ပက္ခန္ဓနံ အဓိမုစ္စနဝသေန အာရမ္မဏဿ အနုပဝိသနံ။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၂။)

ယထာ တထာ ဝါ အာရမ္မဏေ ဝိနိစ္ဆယနံ အဓိမုစ္စနံ။ (မူလဋီ-၁-၉၃။)

မိကျောင်း မကန်း စသည်ပြုမိသော ရေအယဉ်ကို မကြောက်မရွံ့ နောက်မတွန့်ဘဲ ဤမှာဘက်ကမ်းမှ ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့၊ ထိုမှာဘက်ကမ်းမှ ဤမှာဘက်ကမ်းသို့ တိုင်အောင် ကူးခပ်ဝံ့သော ယောက်ျားကဲ့သို့ - သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတည်းဟူသော အာရုံ၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ယုံကြည်သက်ဝင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတည်းဟူသော အာရုံသို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း မနစ်မဆုတ် စုပ်စုပ်ပြေးသွား သက်ဝင်စေခြင်း၊ မိမိသဒ္ဓါတရား ကိုယ်တိုင်ကလည်း မနစ်မဆုတ် စုပ်စုပ်ပြေးသွား သက်ဝင်ခြင်း ကိစ္စရသ ရှိပေသည်။ ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်တို့၌ မယုံတယုံ ဖြစ်နေသော စိတ်ဓာတ် တွန့်ဆုတ်နေသော စိတ်ဓာတ်၊ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာလျက် ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ကျင့်ရမည့် မဂ်ပေါက်ဖိုလ်ဝင် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်သိစေနိုင်သည့် ဘုရားရှင်၏ ကျင့်စဉ်၌ မယုံရဲ ယုံရဲ ဖြစ်နေသော စိတ်ဓာတ်၊ မျက်စောင်းထိုးလို မေးငေါလိုသော စိတ်ဓာတ်များကို ဖျက်သိမ်း၍ ထို ဒါန သီလ ဘာဝနာကျင့်စဉ်၌ မိမိသဒ္ဓါတရား ကိုယ်တိုင်နှင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုပါ မနစ်မဆုတ် နောက်သို့ မတွန့်စေဘဲ ထိုကျင့်စဉ်များသည် ဧကန်မှန်၏ဟု ရဲရဲဝံ့ ပြတ်ပြတ်သားသား မိမိသဒ္ဓါတရား ကိုယ်တိုင်ကလည်း ယုံကြည်သက်ဝင် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း ယုံကြည်သက်ဝင် ဆုံးဖြတ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ထို ဒါန သီလ ဘာဝနာအာရုံသို့ မိမိလည်း ပြေးသွားသက်ဝင်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း ပြေးသွား သက်ဝင်စေသည်။ သဒ္ဓါတရားနှင့်တကွသော နာမ်တရားတို့က ထိုအာရုံသို့ ပြေးသွား သက်ဝင်သဖြင့် ထို နာမ်တရားတို့၏ တည်ရာ ရုပ်တရားသည်လည်း သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ပြေးသွား သက်ဝင်တော့သည် ဟူလိုသည်။

ပစ္စုပဋ္ဌာန် - (က) အကာလုသင်္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ - သဒ္ဓါတရားသည် စက္ကဝတ်မင်းဖျား၏ ပတ္တမြားရတနာနှင့် တူသဖြင့် ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုအာရုံ၌ မိမိကိုယ်တိုင်ကလည်း မနောက်ကျသည် ဖြစ်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း မနောက်ကျစေသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏လည်း မနောက်ကျသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ယင်းသဒ္ဓါတရားကို ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တည်း။

(ခ) အဓိမုတ္တိပစ္စုပ္ပန်နာ - တစ်နည်းအားဖြင့် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အဿဒ္ဓိယ၊ မိစ္ဆာဓိမောက္ခ = မိစ္ဆာဓိမုတ္တိတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ လွတ်လွတ် စုပ်စုပ် ငုပ်ငုပ် နစ်နစ် သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း အကျိုးကို သဒ္ဓါတရားသည် ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။

ပဒဋ္ဌာန် - (က) သဒ္ဓေယျဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနာ - ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုများသည်ပင် သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ဖို့ရန် အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ပေသည်။ ဤစကားအရ ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကို နှစ်နှစ် ကာကာ ယုံကြည်မှု၊ ပြုအပ်သမျှသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံမှန်သမျှသည် ထိုကံကို ပြုသူသတ္တဝါတို့၏ ရုပ် နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အခါအခွင့်သင့်သောအခါ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် အစွမ်းသတ္တိတစ်မျိုး အနေဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်ရှိနေသည်ဟု ယုံကြည်မှု၊ ထိုကံ၏ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးသည် ရှိ၏ဟု ယုံကြည်မှု၊ ကုဓလောက = ဤလောက၊ ပရလောက = တမလွန်လောက တစ်ပါးသော စကြာဝဠာတို့၌ ယုံကြည်မှုမျိုးသည်သာ သဒ္ဓါစစ် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ဤသဒ္ဓါစစ် ဖြစ်ရေးအတွက် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိသေးသူတို့ကား ယုံကြည်ထိုက်သော ဆရာသမား မိဘတို့၏ ဆိုဆုံးမမှုများနှင့် ယုံကြည်ထိုက်သော ပရိယတ္တိတရားတော်၏ သွန်သင်ပြသချက်အရ မှန်းဆ၍သာ လွမ်းရမည့် သဘောရှိပေသည်။

ဣန္ဒလောက ပရလောက

နတ္ထိ အယံ လောကောတိ ပရလောကေ ဌိတော ဣမံ လောကံ “နတ္ထိ”တိ ဂဏှာတိ။ နတ္ထိ ပရလောကောတိ ဣန္ဒလောကေ ဌိတော ပရလောကံ “နတ္ထိ”တိ ဂဏှာတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၁၆။)

ပရလောကေ ဌိတော ဣမံ လောကံ “နတ္ထိ”တိ ဂဏှာတိတိ ဣမံ လောကံ အဝေက္ခိတွာ ပရလောကော၊ ပရဉ္စ အဝေက္ခိတွာ အယံ လောကော ဟောတိ ဂန္ထဗ္ဗတော အာဂန္ထဗ္ဗတော စာတိ ပရလောကတော ဣဓာဂမ- နဿ အဘာဝါ တတ္ထေဝ ဥစ္ဆိဇ္ဇနတော စိတ္တေန ပရလောကေ ဌိတော ဣမံ လောကံ “နတ္ထိ”တိ ဂဏှာတိတိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ န ဟိ အယံ ဒိဋ္ဌိ ပရလောကေ နိဗ္ဗတ္တဿေဝ ဟောတိတိ။ ဣန္ဒလောကေ ဌိတောတိ ဧတ္တာပိ အယမေဝ နယော။ အယံ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော “သံသရဏပ္ပဒေသော ဣန္ဒလောကော စ ပရလောကော စ နာမ ကောစိ နတ္ထိ သံသရဏဿ အဘာဝါ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဥစ္ဆိဇ္ဇနတော”တိ။ (မူလဋီ-၁-၁၇၆။)

စိတ္တေန ပရလောကေ ဌိတောတိ ယသ္မိံ လောကေ နိဗ္ဗတ္တိဝသေန သယံ ဌိတော၊ တတော အညံ လောကံ ပရလောကောတိ စိတ္တေန ဂဟေတွာ ဌိတော။ (အနုဋီ-၁-၁၈၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ သတ်မှတ်ချက်အရ - ဣန္ဒလောက = ဤလောက၊ ပရလောက = တစ်ပါးသောလောက - ဟူရာ၌ အမြဲမူချအားဖြင့် ဤလောက တစ်ပါးသောလောကဟု ယူရသော လောကဟူ၍ မရှိပေ။ နတ်လောက စသော တစ်ပါးသောလောကကို ထောက်လျှင် လူ့လောကသည် ဣန္ဒလောက = ဤလောက ဖြစ်၏။ တစ်ပါးသော လူ့လောကကို ထောက်လျှင် နတ်လောကသည် ဣန္ဒလောက = ဤလောက ဖြစ်ပြန်၏။ တစ်ခြားသော စကြာဝဠာကို ထောက်လျှင် ဤစကြာဝဠာသည် ဣန္ဒလောက = ဤလောက ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် တစ်ခြားသော စကြာဝဠာကို ထောက်လျှင် = တစ်ခြားသော စကြာဝဠာဘက်က ကြည့်လျှင် ဤစကြာဝဠာသည် ပရလောက = တစ်ပါးသောလောက ဖြစ်ပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒလောက = ဤလောကဟူသော အမည် ပရ လောက = တမလွန်လောကဟူသော အမည် တစ်ပါးသောလောကဟူသော အမည်သည် အချင်းချင်းထောက်၍ ရအပ်သော အမည်တည်း။ (ဤမှာဘက်ကမ်းနှင့် ထိုမှာဘက်ကမ်းကဲ့သို့ မှတ်ပါ။)

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အယူရှိသူတို့ကား သတ္တဝါတို့သည် ရောက်ရာဘဝ ဖြစ်ရာဘဝ၌ သေလျှင် ပြတ်၏။ ဣဓလောက (= ဤလောက) မှ ပရလောက (= တမလွန်လောက) သို့မဟုတ် တစ်ပါးသောလောကသို့ သွားရောက်ခြင်း မည်သည် မရှိ၊ သွားရောက်ရမည့် ပရလောကလည်း မရှိ။ တစ်ဖန် ပရလောက၌ သေ၍ လာရောက်ဖို့ရာ ဣဓလောက (= ဤလောက) လည်း မရှိဟု စွဲယူကြ၏။

တစ်နည်း - ကျင်လည်ရာအရပ်ဟု ဆိုအပ်သော ဣဓလောက (= ဤလောက)လည်း မည်သော၊ ပရလောက (= တမလွန်လောက = တစ်ပါးသောလောက)လည်း မည်သော တစ်စုံတစ်ခုသော လောကသည် မရှိ၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း? တစ်ဘဝပြီးလျှင် တစ်ဘဝသို့ ကျင်လည်၍ မနေရဘဲ ဖြစ်ရာဘဝ၌ပင် ပြတ်စဲသွားသောကြောင့် “ဣဓလောက = ဤဘဝ ဤလောက၊ ပရလောက = တမလွန်လောက တစ်ပါးသောလောက”ဟု ခွဲခြားဖွယ် မရှိတော့ရကား ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသမားတို့က “နတ္ထိ အယံ လောကော နတ္ထိ ပရလောကော”ဟု သေပြီးနောက် ဘဝသစ် မရှိကြောင်း ဆိုသည်။ (မူလဋီ-၁-၁၇၆။)

ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော သဒ္ဓါကား ယင်းဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ အတိတ်အကြောင်းတရားငါးပါးကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားငါးပါး ဖြစ်ပုံကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်သဖြင့် ရှေးအတိတ်ဘဝမှ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်လျက် လားရောက်ခဲ့ရသည် ဖြစ်၍ (= အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံထားသည့် ကမ္မသတ္တိကြောင့် ဤဘဝ၌ ရုပ်နာမ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာရသည် ဖြစ်၍) အတိတ်ဘဝဟူသော ပရလောကကို ထောက်လျှင် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝဟူသော ဣဓလောက (= ဤလောက) သည် အမှန်ရှိ၏ဟု ယုံကြည်၏။

တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားငါးပါးကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားငါးပါး ဖြစ်ပုံကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သဖြင့် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝဟူသော ဣဓလောက (= ဤလောက)ကို ထောက်လျှင် ပရလောက (= နောင်တမလွန်ဘဝ)ဟူသော အနာဂတ်ဘဝသည် အမှန်တကယ် ရှိ၏ဟုလည်း ယုံကြည်၏။ သမုတိသစ္စာနည်းအရ သံသရာ မဆုံးသေးသူတို့ သွားရောက်ရမည့် ဌာနကို လှမ်းမြင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ဣဓလောက ပရလောကတို့သည်လည်း သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အနီးစပ်ဆုံး အကြောင်းတရားများပင် ဖြစ်ကြသည်။ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပါက - ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားကို ယုံကြည်မှု၊ ဣဓလောက ပရလောက ရှိမှုကို ယုံကြည်မှုတို့သည်လည်း အားလုံး အကျိုးဝင်သွားသည်သာ ဖြစ်သည်။ သံသရာ၏ ရွှေ့အစွန်းဟူသော အတိတ်ဘဝ အတိတ်ခန္ဓာ၊ သံသရာ၏ နောက်အစွန်းဟူသော အနာဂတ်ဘဝ အနာဂတ်ခန္ဓာ၊ သံသရာ၏ ရွှေ့အစွန်း နောက်အစွန်းဟူသော အတိတ် အနာဂတ်ဘဝ အတိတ် အနာဂတ်ခန္ဓာတို့ အပေါ်၌ ယုံကြည်မှုသည်လည်း အကျိုးဝင်သွားသည်သာ ဖြစ်သည်။

(ခ) သဒ္ဓမ္မဿဝနာဒိသောတာပတ္တိယင်္ဂီပဒဇ္ဇာနာ - ပဒဋ္ဌာန်ကို တစ်နည်း ထပ်မံဖွင့်ဆိုထား၏။

၁။ သပ္ပုရိသသံသေဝန = သပ္ပုရိသုပသေဝန = သူတော်သူမြတ် သူတော်ကောင်းကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း = သစ္စာလေးပါး တရားတော်ကို မဂ်ပေါက် ဖိုလ်ဝင် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်သိသည်တိုင်အောင် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမပေးနိုင်သော သူတော်သူမြတ်တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊

၂။ သဒ္ဓမ္မဿဝန = သူတော်ကောင်းတရားကို နာကြားခြင်း = ကြားနာခြင်း၊

၃။ ယောနိသောမနသိကာရ = နည်းမှန် လမ်းမှန် နှလုံးသွင်းခြင်း၊

ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ် ဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသည့် ရုပ်နာမ် ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို -

က။ ရုပ်တရားဟု

ခ။ နာမ်တရားဟု

ဂ။ အကြောင်းတရားဟု

ဃ။ အကျိုးတရားဟု နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ယင်း ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် အသုဘအချက်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ -

င။ အနိစ္စဟု

စ။ ဒုက္ခဟု

ဆ။ အနတ္တဟု

ဇ။ အသုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်း ရှုပွားခြင်းများသည် ယောနိသောမနသိကာရ = နည်းမှန် လမ်းမှန် နှလုံးသွင်းခြင်းတည်း။

၄။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ = လောကုတ္တရာတရား (၉)ပါးအားလျော်သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း၊

သရဏဂုံ သီလမှ စ၍ အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးအပ်သော ဒါန + သီလကျင့်စဉ်၊ သမာဓိကျင့်စဉ်၊ ပညာကျင့်စဉ်တို့သည် လောကုတ္တရာတရား (၉)ပါးအားလျော်သော ကျင့်ဝတ် ပဋိပတ်တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဤအကြောင်းတရား (၄)ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါတို့တည်း။ ထိုအကြောင်းအင်္ဂါ (၄)မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသူမှာ သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သဒ္ဓါ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် ဤအင်္ဂါ (၄)မျိုးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သဒ္ဓါ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြရသည်။ သို့အတွက် ဤနောက်နည်း ပဒဋ္ဌာန်မှာ သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သဒ္ဓါအတွက် ရည်ညွှန်း ဖော်ပြချက်ဟု မှတ်ပါ။ ပဒဋ္ဌာန်သာမဟုတ် ယင်း မဂ်သဒ္ဓါ၏ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန်တို့မှာလည်း ဩကပ္ပနလက္ခဏာ ပက္ခန္ဓနရသ၊ အဓိမုတ္တိ ပစ္စုပ္ပန်တို့ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ သို့အတွက် ယင်းအရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သဒ္ဓါ၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့ကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်သားပါ။

၁။ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ မိမိလည်း မနစ်မဆုတ် စုပ်စုပ်ပြေးသွား သက်ဝင်၍
သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း မနစ်မဆုတ် စုပ်စုပ်ပြေးသွား သက်ဝင်စေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ တည်လျက် သက်ဝင်ယုံကြည်
ဆုံးဖြတ်တတ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း - နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ သက်ဝင်ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်ခြင်းဟူသော
အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ သောတာပတ္တိမဂ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ (၄)ပါး ပဒဋ္ဌာန်။

[မှတ်ချက် - ဤအထက်ပါ (၁) ဩကပ္ပနလက္ခဏာ၊ (၂) ပက္ခန္ဓနရသ၊ (၃) အဓိမုတ္တိပစ္စုပ္ပန်၊ (၄) သောတာပတ္တိယဂ်ပဒဋ္ဌာန်တို့မှာ လောကီဝိပဿနာဉာဏ် အခိုက်၌လည်း အထိုက်အလျောက် ရှိသည်သာဟု မှတ်ပါ။]

ဟတ္ထ - ဝိတ္တ - မိဇ နှင့် တူပုံ

ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာဒါနေ ဟတ္ထော ဝိယ၊ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိနိပ္ပါဒနေ ဝိတ္တံ ဝိယ၊ အမတကသိဖလဖလနေ မိဇံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (မူလဋီ-၁-၈၉။)

၁။ လက်နှင့်တူပုံ - သဒ္ဓါ ဟတ္ထော မဟာနာမ အရိယသာဝကော = ဒါယကာ မဟာနာမ် . . . အရိယသာဝကသည် သဒ္ဓါတရားတည်းဟူသော လက်ရှိ၏ဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ပတ္တမြားထွက်သော ကျောက်တောင်သို့ ရောက်သောအခါ မကျိုးမပျက် ကောင်းသောလက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ ထိုရတနာတို့ကို ကောက်ယူနိုင်၍ ကောင်းသောလက် မရှိသူကား ထိုရတနာတို့ကို မကောက်ယူနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော တရားရတနာတို့ ထွက်ပေါ်ရာ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်တည်းဟူသော ရတနာတောင်ကြီးဝယ် သဒ္ဓါတရားတည်းဟူသော လက်ရှိသော သူတော်ကောင်းတို့သည်သာလျှင် ဒါနကုသိုလ် သီလကုသိုလ် သမထကုသိုလ် ဝိပဿနာကုသိုလ် မဂ်ကုသိုလ်တို့ဟူသော ကုသိုလ်တရားရတနာတို့ကို ကောက်ယူနိုင်၏။ သဒ္ဓါလက်မပါသူကား ကောက်မယူနိုင်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါသည် လက်နှင့် တူ၏။

၂။ ဥစ္စာနှင့်တူပုံ - သဒ္ဓါဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌံ = ဤလောက၌ ယောက်ျား၏ အမြတ်ဆုံး ဥစ္စာကား သဒ္ဓါတရားတည်း။ (သံ-၁-၂၁၆။) ဟူသော ယက္ခသံယုတ် အာဠာဝကသုတ် ပါဠိတော်နှင့်အညီ ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ကို ရောင်းရာ ဈေးအတွင်းသို့ ရောက်ရှိသွားသူသည် မိမိ၌ ဝယ်ယူဖို့ရန် လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်သည့် ဥစ္စာပါမှသာ ထိုရတနာတို့ကို ဝယ်ယူနိုင်၏။ ဥစ္စာမပါသူကား ထိုရတနာတို့ကို မဝယ်ယူနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် - ဗုဒ္ဓသာသနာတော်တည်းဟူသော ရတနာဈေးတော်ကြီးဝယ် သဒ္ဓါတရားတည်းဟူသော ဥစ္စာနှစ် ပါသူသည်သာလျှင် သူတော်ကောင်းရတနာများကို ဝယ်ယူနိုင်၏။ သဒ္ဓါဥစ္စာ မပါသူကား မဝယ်ယူနိုင်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါသည် ဥစ္စာနှင့်လည်း တူ၏။

၃။ မျိုးစေ့နှင့်တူပုံ - သဒ္ဓါ ဗီဇံ တပေါ ဝုဋ္ဌိံ = (သံ-၁-၁၇၅။) ဟူသော ဗြာဟ္မဏသံယုတ် ကသိဘာရဒ္ဒါသုတ် ပါဠိတော်နှင့်အညီ မိုးလေ ကောင်းမွန်နေသော ဥတု ရေ မြေဝယ် မျိုးစေ့ရှိသူသည်သာလျှင် စိုက်ပျိုး ကြံချ၍ အသီးအနှံတို့ကို ရအောင်ယူနိုင်၏။ မျိုးစေ့ မရှိသူကား မကြံနိုင် မစိုက်ပျိုးနိုင်သဖြင့် အသီးအနှံတို့ကို မရနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် တရားတည်းဟူသော မိုးလေများ ကောင်းမွန်နေသော သာသနာ့မြေဝယ် သဒ္ဓါမျိုးစေ့ ရှိသူသည်သာလျှင် ထိုမျိုးစေ့ကို ကြံချ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် သူတော်ကောင်းတရားတည်းဟူသော အသီးအနှံများကို ရရှိနိုင်၏။ ယင်းအသီးအနှံတို့ကား အမတကသိဖလဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော၊ သာသနာ့မြေဝယ် ထွန်ယက် ကြံချ စိုက်ပျိုးခြင်းကြောင့် ရရှိနိုင်သော မဂ်သီး ဖိုလ်သီး အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသီးများတည်း။ သာသနာ့မြေဝယ် ကြံချ စိုက်ပျိုးလိုက်သော သဒ္ဓါမျိုးစေ့က ယင်းမဂ်သီး ဖိုလ်သီး အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသီးများကို ပွင့်စေ သီးစေနိုင်၏။ သဒ္ဓါမျိုးစေ့ မရှိသူကား သာသနာ့မြေဝယ် ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးခြင်း လုပ်ငန်းကို မပြုလုပ်နိုင် = သဒ္ဓါတရား မရှိက သဒ္ဓါမျိုးစေ့ မရှိက မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသီးအပွင့်တို့ကို ပွင့်စေ သီးစေတတ်သော ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာ ကုသိုလ်တရားတို့ကို မပြုလုပ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါသည် မျိုးစေ့နှင့်လည်း တူ၏။

သဒ္ဓါနှင့် ပေမ ရောနှောတတ်ပုံ

ယခုကာလ အချို့သော သူတော်ကောင်းများ၌ သဒ္ဓါနှင့် ပေမ ရောနှောသည်ကိုလည်း တွေ့ရတတ်၏။ အနေအထိုင်နှင့် အပြောအဟော အဆုံးအမ ကောင်းမွန်သော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်တွင် အနေအထိုင်နှင့် အဟော အပြောကောင်းသည့်အတွက် ကြည်ညို၏။ သဒ္ဓါတရား ဖြစ်၏။ မိမိကို သွန်သင် ဆုံးမသည့်အတွက် အကျေနပ်ကြီး

ကျေနပ်ကာ ဆွေမျိုးရင်းချာကဲ့သို့ ချစ်ခင်မြတ်နိုးပြန်၏။ ဤသို့ဖြစ်ရာ၌ ကြည်ညိုခြင်းသဘောသည်ကား သဒ္ဓါ ဖြစ်၏။ ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်းသဘောကား ပေမတည်း။ ဘုရားရှင်ကို အကြည်ညိုကြီး ကြည်ညိုသော မမှိတ်သော မျက်စိဖြင့် အမြဲတမ်း ဖူးတွေ့ခွင့်ရမှသာ အကျေနပ်ကြီး ကျေနပ်နေသော အရှင်ဝတ္ထုလိသည်ပင် ပုထုဇနိဘဝက ဘုရားအပေါ်၌ အလွန်အမင်း ချစ်ခင်မြတ်နိုးလျက် အကြည်ညိုကြီး ကြည်ညိုခဲ့၏။ ဆန္ဒအမတ်ဟု = မြင်းမြီးဆွဲ မောင်ဆန်ဟု အသိများကြသော ဗြာဟ္မဒဏ် အခတ်ခံရသော ငယ်ကျွန်ရင်း အရှင်ဆန္ဒမထေရ်သည်လည်း ပုထုဇနိ ဘဝက ဘုရားအပေါ်၌ သခင်ချစ် ချစ်ကာ အလွန် ချစ်ခင်မြတ်နိုးရှာ၏။

ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ သဒ္ဓါသဘောက ကုသိုလ်အစစ် ဖြစ်သော်လည်း သံယောဇဉ် ပေမတရားမှာ အကုသိုလ်သာ တည်း။ ထိုသံယောဇဉ်အတွက် “ပုဂ္ဂိုလ်ခင်၍ တရားမင်ကာ” အသိအလိမ္မာနှင့် ကုသိုလ်ပါရမီ တိုးပွားပါမူ - သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာဉာဏ် အသိထူးများ ရရှိခဲ့ပါမူ ယင်းအကုသိုလ်က ယင်းကုသိုလ်တရားတို့အား အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေဇူးပြုပေးကြောင်းကို ဘုရားရှင်သည် အောက်ပါအတိုင်း ဟောကြားထားတော်မူ၏။

အကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပကတူပနိဿယော - ရာဂံ ဥပနိဿာယ ဒါနံ ဒေတီ၊ သီလံ သမာဒိယတိ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရေတိ၊ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဝိပဿနံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ မဂ္ဂံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အဘိညံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ သမာပတ္တိံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ပ ။ ရာဂေါ။ ပ ။ သဒ္ဓါယ သီလဿ သုတဿ စာဂဿ ပညာယ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန-၁-၁၄၉။)

အကုသိုလ်တရားသည် ကုသိုလ်တရားအား ပကတိအားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ဖြစ်ပေါ် လာအောင် ကျေဇူးပြုပေး၏။ ပကတူပနိဿယဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်း ပကတူပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေဇူးပြု ပေးပုံမှာ -

ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်း ပေမတရား အဝင်အပါဖြစ်သည့် ရာဂကို အားကြီးသော အမှီသဟဲပြု၍ = ပုဂ္ဂိုလ်ခင်မှ တရားမင်၍ ဒါနကို ပေးလှူ၏။ သီလကို ဆောက်တည်၏။ ဥပုသ်ကံကို ကျင့်သုံး၏။ ဈာန်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာ ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ အဘိညာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ သမာပတ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ရာဂသည် သဒ္ဓါအား သီလအား သုတအား စာဂအား ပညာအား အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ဖြစ် ပေါ်လာအောင် ကျေဇူးပြုပေး၏။ (ပဋ္ဌာန-၁-၁၄၉။)

ဤပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်နှင့်အညီ ပုဂ္ဂိုလ်ခင်၍ တရားမင်မှု၌ ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်း ပေမတရားတည်းဟူသော အကုသိုလ်အသေးအမွှားကလေးက ဒါနကုသိုလ် သီလကုသိုလ် ဈာန်ကုသိုလ် ဝိပဿနာကုသိုလ် မဂ်ကုသိုလ် သမာပတ် (၈)ပါးတည်းဟူသော ကုသိုလ် အဘိညာဏ်ကုသိုလ်ဟူသော အလွန်ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော အလွန် အဆင့်အတန်းမြင့်မားသော များစွာသော ကုသိုလ်တရားတို့အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေဇူးပြုပေးနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော ကောင်းမွန်သော အကြောင်းတရားကောင်း တစ်ခုပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ အကောင်း ဖြစ်အောင်လည်း ဆရာသမားဖြစ်သူကလည်း စေတနာရင်း စေတနာမှန်ဖြင့် ဟောပြော ဆုံးမ၍ တပည့်ဖြစ်သူ ကလည်း ဟောပြောသမျှ လိုက်နာလျက် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ပါမှ လိုရာအကျိုးတရား ပြီးစီးနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

၂။ သတိ

၁။ အပိလာပနလက္ခဏာ သတိ၊ ဥပဂ္ဂဏှနလက္ခဏာ စ၊

၂။ အသမ္မောသနရသာ (အသမ္မောသရသာ)၊

၃။ အာရက္ခပစ္စုပ္ပန်၊ ဝိသယာဘိမုခိဘာဝပစ္စုပ္ပန်၊ ဝါ၊ (ဝိသယာဘိမုခဘာဝပစ္စုပ္ပန်၊ ဝါ)၊

၄။ ထိရသညာပဒဋ္ဌာန၊ ကာယာဒိသတိပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာန၊ ဝါ၊

အာရမ္မဏေ ဒဠိ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ ပန ဧသိကာ ဝိယ၊ စက္ခုဒွါရာဒိရက္ခဏတော ဒေါဝါရိကော ဝိယ စ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)

၁။ (က) သတိပဋ္ဌာန် စသော အာရုံ၌ = သတိ၏ တည်ရာ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တဓမ္မ

စသော အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဘူးတောင်းကဲ့သို့ မပေါ်စေဘဲ

ကျောက်ဖျာကဲ့သို့ မလှုပ်မရှား မြဲစွာအောက်မေ့စေခြင်း သဘော

လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း - မိမိ သတိကိုယ်တိုင် သတိ၏တည်ရာ ရုပ်နာမ် စသော

အာရုံ၌ ဘူးတောင်းကဲ့သို့ မပေါ်လွင်ဘဲ ကျောက်ဖျာကဲ့သို့ မလှုပ်မရှား

မြဲစွာအောက်မေ့ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း - သတိ၏တည်ရာ အရှုခံဖြစ်သော ရုပ်နာမ် စသော

အာရုံတို့ကို ဘူးတောင်းကဲ့သို့ မပေါ်စေခြင်း ခိုင်မြဲစေခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း - သတိပဋ္ဌာန် စသော ကုသိုလ်တရားကို အမှတ်ရစေခြင်း

အောက်မေ့စေခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

(ခ) တစ်နည်း - အကျိုးရှိသော ကောင်းသော အကျင့်တို့ကို သိမ်းပိုက်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ အာရုံကို ပျောက်ပျက်စေတတ်သော မေ့လျော့ခြင်း ပမာဒကို ဖျက်ဆီးခြင်း

= အာရုံကို မပျောက်ပျက်စေခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ (က) စိတ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သဘောတရား

တစ်နည်း - အရှုခံအာရုံကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သဘောတရား

ပစ္စုပ္ပန်၊

(ခ) တစ်နည်း - အာရုံဘက်သို့ စိတ်၏ ရှေးရှု မျက်နှာမူကြောင်း သဘောတရား

ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ (က) မြဲမြံသော အမှတ်သညာ

ပဒဋ္ဌာန်၊

(ခ) တစ်နည်း ကာယ အစရှိသော သတိပဋ္ဌာန် သို့မဟုတ် ကာယ အစရှိသည်ကို

အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိပဋ္ဌာန်

ပဒဋ္ဌာန်။

သရန္တိ ဧတာယ၊ သယံ ဝါ သရတိ၊ သရဏမတ္တမေဝ ဝါ ဧသာတိ သတိ။ သာဝ မုဋ္ဌဿစ္စဿ အဘိ-
ဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယံ၊ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ ဣန္ဒြိယံ၊ သတိ ဧဝ ဣန္ဒြိယံ
သတိန္ဒြိယံ။ သာ ပနေသာ အပိလာပနလက္ခဏာ စ သတိ ဥပဂ္ဂဏှနလက္ခဏာ စ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၄။)

သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ သတိပဋ္ဌာန် စသော ဗောဓိပက္ခိယတရား၊ သမထ ဝိပဿနာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိတရားတို့ကို
အောက်မေ့တတ်ကြောင်း အမှတ်ရကြောင်း ဖြစ်သော သဘောတရားသည် သတိ မည်၏။ သမ္ပယုတ်တရားတို့က
သမထအာရုံနိမိတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊

ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် အသုဘအချက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ အမည်ရသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော အသင်္ခတ-ဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်းကောင်း အောက်မေ့တတ် အမှတ်ရတတ်ခြင်း စွဲစွဲမြဲမြဲ အာရုံပြုနိုင်ခြင်းသည် ယင်းသမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲဖြစ်သည့် ဤသတိကြောင့်သာ အောက်မေ့နိုင် အမှတ်ရနိုင် စွဲစွဲမြဲမြဲ အာရုံပြုနိုင်ကြခြင်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် သတိသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ထိုဖော်ပြပါ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အာရုံတို့ကို ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ စွဲစွဲမြဲမြဲ အာရုံပြုနိုင်ခြင်း အောက်မေ့နိုင်ခြင်း အမှတ်ရနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သတိ အမည်ရပေသည်။

ဤ - သရန္တိ ဧတာယာတိ သတိ - ဟူသော ကရုဏာသာဓနဝိဂြိုဟ်ဖြင့် (အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော) ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အာရုံကို အောက်မေ့ခြင်း အမှတ်ရခြင်း အမူအရာကြိယာ၌ = လုပ်ငန်းရပ်၌ ဖြစ်ကြကုန်သော စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ထိုအောက်မေ့ခြင်း အမှတ်ရခြင်းကြိယာ၌ အကြီးအကဲ အစိုးတရ၏ အဖြစ်ဖြင့် သတိ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်မှုကို ထင်ရှား ဖော်ပြ၏။ မှန်ပေသည် - ထိုသတိ၏ မိမိနှင့် အတူ ယှဉ်တွဲ ဖြစ်သည့် စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ထိုသို့ အာရုံကို အောက်မေ့ခြင်း အမှတ်ရခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်မှုသဘောသည် ထင်ရှားရှိခဲ့သော် ထိုသတိနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ထိုအာရုံကို အောက်မေ့တတ် အမှတ်ရတတ်၏ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းငှာ ထိုက်တော့သည်သာ ဖြစ်သည်။ (မဟာဇီ-၂-၁၄၂။) ထို့ကြောင့် သတိနှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ထိုအထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ စသော အာရုံတို့ကို အောက်မေ့စေတတ် အမှတ်ရစေတတ် စွဲစွဲမြဲမြဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ အာရုံ ပြုစေတတ်ကြောင်း ဖြစ်သော ကြောင့်လည်း **သတိ** မည်ပေသည်။ (ကရုဏာသာဓန။)

တစ်နည်းဆိုသော် - ထိုသတိသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့်၊ သတိနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ အထက်ပါ အာရုံ အသီးအသီးကို အောက်မေ့စေတတ် အမှတ်ရစေတတ် စွဲစွဲမြဲမြဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ အာရုံပြုစေတတ်သည် မဟုတ် သေး၊ မိမိ သတိကိုယ်တိုင်ကလည်း ထိုအာရုံကို အောက်မေ့တတ် အမှတ်ရတတ်၏။ စွဲစွဲမြဲမြဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ အာရုံ ပြုတတ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း **သတိ** မည်ပေသည်။ (ကတ္ထုသာဓန။)

တစ်နည်း - ထိုအာရုံကို အောက်မေ့ခြင်း အမှတ်ရခြင်း စွဲစွဲမြဲမြဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ အာရုံပြုနိုင်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သော သဘောတရားသည် **သတိ** မည်ပေသည်။ (ဘာဝသာဓန။)

ထိုသတိသည်ပင် ပျောက်ကင်းသောသတိ ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို = ပျောက်ကင်းသော သတိရှိသူ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည့်အတွက် အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် **ဣန္ဒြေ**လည်း အမည်ရပေသည်။

တစ်နည်း - ကြာမြင့်စွာက ပြုခဲ့သော အာရုံ အစရှိသော အာရုံသို့ ကပ်၍တည်ခြင်း လက္ခဏာ၌ သို့မဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံသို့ ကပ်၍တည်ခြင်း မစွန့်လွှတ်ခြင်းလက္ခဏာ၌ မိမိ၏ အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ကို သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ပြုစေ၏။ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒြေလည်း မည်၏။ ဤနည်းအရ သတိသည်ပင် ဣန္ဒြေမည်ရကား **သတိဇ္ဈေ**ဟု သတိကို ဆိုသည်။

စိရကတာဒိအာရမ္မဏံ ဥပဂန္ဓာ ဌာနံ၊ အနိဿဇ္ဇနံ ဝါ အာရမ္မဏဿ ဥပဋ္ဌာနံ။ (မူလဇီ-၁-၈၉။)

ကရုဏာဒိကာလေ ဝိယ စိရကတာဒိအာရမ္မဏံ ဝိဘူတံ ကတ္တာ ပဝတ္တန္တိ သတိ တံ ဥပဂန္ဓာ တိဌန္တိ အနိဿဇ္ဇန္တိ စ ဟောတိ။ (အနုဇီ-၁-၉၆။)

ကြာမြင့်စွာသောကာလက ပြုခဲ့သောအာရုံ ဖြစ်ခဲ့သောအာရုံ စသည့် အာရုံပင်ဖြစ်သော်လည်း ရှေးပြုနေစဉ် ဖြစ်နေစဉ် စသည့် အချိန်တုန်းကကဲ့သို့ ကြာမြင့်စွာသောကာလက ပြုခဲ့သောအာရုံ ဖြစ်ခဲ့သောအာရုံ စသည့် အာရုံကို ထင်ရှားအောင် ပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သတိသည် ထိုအာရုံသို့ ကပ်ရောက်၍ တည်နေသည်လည်း မည်၏။ ထိုအာရုံကို မစွန့်လွှတ်သည်လည်း မည်၏။ ထိုသို့ ကပ်ရောက်၍တည်ခြင်း မစွန့်လွှတ်ခြင်းသည် ဥပဋ္ဌာန = ကြာမြင့်စွာက ပြုခဲ့ ဖြစ်ခဲ့သော အာရုံ စသည့် အာရုံပင်ဖြစ်သော်လည်း ထိုရှေးအခါတုန်းက ပြုနေစဉ်ကဲ့သို့ ယခု ထင်လာခြင်း မည်၏။ ယင်းသဘောတရားကိုပင် ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာဟု ဆိုသည်။ ယင်း ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ၌ မိမိအစိုးရသည်၏ အဖြစ်ကို သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ပြုစေတတ်သောကြောင့်လည်း သတိသည်ပင် ဣန္ဒြေလည်း မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သတိကိုပင် သတိန္ဒြေဟု ခေါ်ဆိုသည် ဟူလို။

အပိလာပနလက္ခဏာ - ဥဒကေ အလာဗု ဝိယ အာရမ္မဏံ ပိလဝိတွာ ဂန္တူ အပ္ပဒါနံ ပါသာဏဿ ဝိယ နိစ္စလဿ အာရမ္မဏဿ ဌပနံ သာရဏံ အသမ္ပဋ္ဌတာကရဏံ **အပိလာပနံ**။ (မူလဋီ-၁-၈၉။)

ရေထဲ၌ ပစ်ချထားအပ်သော ဘူးတောင်းသည် ပေါလောပေါ်၍ သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ (ဝိသဒိသူပမာ), အာရုံကို ပေါလောပေါ်၍ သွားခွင့်ကို မပေးဘဲ = အာရုံကို ပျောက်ကွယ်မသွားစေဘဲ, ရေထဲ၌ ပစ်ချထားအပ်သော ကျောက်တုံး ကျောက်ခဲများကဲ့သို့ လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသော, အာရုံကို တည်တံ့ ခိုင်မြဲအောင်ထားခြင်း, အာရုံကို အမှတ်ရစေခြင်း အမှတ်ရခြင်း, အာရုံကို မပျောက်ပျက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်းသည် **အပိလာပနံ** = အာရုံကို ပေါလော မပေါ်စေခြင်း မည်၏။ (မူလဋီ-၁-၈၉။)

ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဘဏ္ဍာတိုက်စိုး = ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးသည် ရတနာ (၁၀)ပါးကို လုံခြုံစေလျက် စောင့်ရှောက်လျက် ညနေချမ်း၌ တစ်ကြိမ်, နံနက်၌ တစ်ကြိမ် ဘုရင်မင်းမြတ်ကို ဣဿရိယသမ္ပတ္တိဟုခေါ်သော အစိုးရသူဖြစ်ကြောင်း စည်းစိမ်ဥစ္စာအပေါင်းကို မှတ်မိစေ အမှတ်ရစေ အောက်မေ့စေသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင် သတိသည် ကုသိုလ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို မှတ်မိစေ အောက်မေ့စေ အမှတ်ရစေ၏။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၄။)

ထို့ကြောင့် အရှင်နာဂသေန မထေရ်မြတ်သည် ဤသို့မိန့်ဆိုတော်မူခဲ့၏ -

“ဒါယကာတော် မိလိန္ဒမဟာရာဇ . . . စက္ကဝတ်မင်းများ၏ ဘဏ္ဍာစိုးသည် စက္ကဝတ်မင်းများကို ညဉ့်၌ လည်းကောင်း, နံနက်၌လည်းကောင်း စည်းစိမ်ဥစ္စာ အခြံအရံကို အမှတ်ရစေ၏။ အဘယ်သို့ အမှတ်ရစေသနည်း အရှင်မင်းမြတ် . . . ဆင်တို့သည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါကုန်၏။ မြင်းတို့သည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါကုန်၏။ ရထားတို့သည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါကုန်၏။ ခြေလျင်တပ်သားတို့သည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါကုန်၏။ ငွေသည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါ၏။ ရွှေသည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါ၏။ အလုံးစုံသော ဥစ္စာနှစ်သည် ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါ၏။ အရှင်မင်းမြတ်သည် ထိုစည်းစိမ်ကို အမှတ်ရတော်မူပါ။ ထိုသို့ သံတော်ဦးတင်၍ အမှတ်ရစေသကဲ့သို့ - ဒါယကာတော် မိလိန္ဒ မဟာရာဇ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သတိသည် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပေါလော မပေါ်စေ = ပေါလောပေါ်၍ လွင့်မသွားစေ = အာရုံအဖြစ်ဖြင့် ထင်လာစေသည်။ အဘယ်သို့ ထင်လာစေသနည်း -

- ၁။ ဤလေးပါးတို့သည် သတိပဋ္ဌာန်တို့တည်း၊
- ၂။ ဤလေးပါးတို့သည် သမ္ပပ္ပဓာန်တို့တည်း၊
- ၃။ ဤလေးပါးတို့သည် ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့တည်း၊
- ၄။ ဤငါးပါးတို့သည် ဣန္ဒြေတို့တည်း၊
- ၅။ ဤငါးပါးတို့သည် ဗိုလ်တို့တည်း၊

- ၆။ ဤခုနစ်ပါးတို့သည် ဗောဇ္ဈင်တို့တည်း၊
 - ၇။ ဤရှစ်ပါးတို့သည် မဂ္ဂင်တို့တည်း၊
 - ၈။ ဤသမာဓိသည် သမထတည်း၊
 - ၉။ ဤပညာသည် ဝိပဿနာတည်း၊
 - ၁၀။ ဤပညာသည် ဝိဇ္ဇာတည်း၊
 - ၁၁။ ဤအရဟတ္တဖိုလ်သည် ဝိမုတ္တိတည်း၊
 - ၁၂။ ဤတရားတို့သည် လောကုတ္တရာတရားတို့တည်း၊
- ဤသို့ ထင်လာစေ၏။

“ဒါယကာတော် မိလိန္ဒမဟာရာဇ . . . ဤသို့လျှင် သတိသည် အပိလာပနလက္ခဏာ = ပေါလော မပေါ်စေ
= ပေါလောပေါ်၍ လွင့်မသွားစေ = အာရုံအဖြစ်ဖြင့် ထင်လာစေခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။”
(မိလိန္ဒပဉ္စ-၃၆။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၄။)

သတိသည် ကုသိုလ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို မှတ်မိစေ အောက်မေ့စေ အမှတ်ရစေ၏ - ဟူရာ၌
ကုသိုလ်တရားအရတွင် အထက်ပါအတိုင်း ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးနှင့် သမထ၊ ဝိပဿနာ၊ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိမုတ္တိ၊
လောကုတ္တရာတရားတို့ကို ဖော်ပြထား၏။

သမထ (၄၀)တွင် စာဂါနုဿတိ သီလာနုဿတိတို့လည်း ပါဝင်နေသဖြင့် ဒါနအာရုံ သီလအာရုံများလည်း
ပါဝင်လျက်ရှိသည်ကို သတိပြုပါ။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံမှာ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး၌ အကျိုးဝင်သော
ရုပ်-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မတည်းဟူသော ဒုက္ခသစ္စာတရားနှင့် သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်
တရားစုတို့ပင်တည်း။

သို့အတွက် ဝိပဿနာပိုင်းကို အလေးပေး၍ ကွက်ပြောရမူ ယင်း ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရား
တည်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တ
အချက် အသုဘအချက်တို့ကိုလည်းကောင်း မိမိ သတိကိုယ်တိုင်ကလည်း မှတ်မိတတ် အောက်မေ့တတ် အမှတ်ရ
တတ်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်း မှတ်မိစေ အောက်မေ့စေ အမှတ်ရစေသော သဘောတရားသည် သတိ၏
အပိလာပနလက္ခဏာဟု မှတ်ပါ။ ထိုအာရုံ၌ စိတ်ခိုင်မြဲမှု သဘောတရား ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အာရုံကို မှတ်မိရာ
အောက်မေ့ရာ အမှတ်ရရာ၊ မှတ်မိစေရာ အောက်မေ့စေရာ အမှတ်ရစေရာ၌ ထိုအာရုံ၌ သတိနှင့်တကွသော
သမ္ပယုတ်တရားစုသည် စွဲစွဲမြဲမြဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ ကပ်၍ တည်နေသဖြင့် ထိုအာရုံကို မစွန့်လွှတ်ဘဲ ရှိသဖြင့် ထိုအာရုံကို
ဘူးတောင်းကဲ့သို့ ပေါလော မပေါ်စေဘဲ ရေထဲ၌ ပစ်ချထားအပ်သော ကျောက်တုံး ကျောက်ဖျာ ကျောက်ခဲကဲ့သို့
လှုပ်ရှားခြင်း မရှိအောင် တည်တံ့ ခိုင်မြဲအောင် မပျောက်ပျက်အောင် ပြုခြင်းလည်း မည်သည်သာဟု မှတ်ပါ။
ထို့ကြောင့် သတိသည် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပေါလော မပေါ်စေ၊ ပေါလောပေါ်၍ လွင့်မသွားစေ၊ အာရုံအဖြစ်ဖြင့်
ထင်လာစေသည် ဟူလို။

ဥပဂ္ဂဏှနလက္ခဏာ - စကြာဝတေးမင်းကြီး၏ သားကြီးရတနာသည် မင်း၏ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ပြုသူ
အကျိုးစီးပွားကို ပြုသူတို့ကို သိအောင် ရွေးချယ် စိစစ်၍ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ပြုသူတို့ကို ဖယ်ရှားလျက် အကျိုး
စီးပွားကို ပြုသူတို့ကို ချဉ်းကပ်စေသကဲ့သို့ - မင်းခစား ပြုစေသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင် သတိသည် အကျိုးစီးပွား
ရှိကုန် အကျိုးစီးပွားဖြစ်ကုန်သောတရား အကျိုးစီးပွားမဲ့ကုန် အကျိုးစီးပွား မဖြစ်ကုန်သောတရားတို့၏ တိုက်ရိုက်
ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကအကြောင်း အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းဟူသော အကြောင်း-

တရားအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ပြီးစီးပုံ၊ အကျိုးတရားအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ပြီးစီးပုံတို့ကို ကောင်းစွာ ရှာ၍ - “ကာယ-ဒုစရိုက် အစရှိကုန်သော ဤတရားတို့ကား အကျိုးစီးပွားမဲ့တရားတို့တည်း”ဟု သိ၍ အကျိုးစီးပွားမဲ့ ဖြစ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားတို့ကို ပယ်ရှား၏။ “ကာယသုစရိုက် အစရှိကုန်သော ဤတရားတို့ကား အကျိုးစီးပွားရှိသည့် တရားတို့တည်း”ဟု ဤသို့သိ၍ အကျိုးစီးပွား ရှိကုန်သော ကုသိုလ်တရား သုစရိုက်တရားတို့ကို သိမ်းပိုက်၏။ ဤသို့လျှင် သတိသည် ကုသိုလ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို သိမ်းပိုက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာလည်း ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်နာဂသေန မထေရ်မြတ်သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ -

ဒါယကာတော် မိလိန္ဒ မဟာရာဇ . . . စက္ကဝတ်မင်းဖျား၏ သားကြီးရတနာသည် စက္ကဝတ်မင်းဖျား၏ အစီးအပွားကို ဖြစ်ပွားအောင် ရွက်ဆောင်သူ အစီးအပွားမဲ့ကို ဖြစ်အောင် ရွက်ဆောင်သူတို့ကို - “ဤသူတို့ကား မင်း၏ အစီးအပွားကို ဖြစ်ပွားအောင် ရွက်ဆောင်သူတို့တည်း။ ဤသူတို့ကား အစီးအပွားမဲ့ကို ဖြစ်ပွားအောင် ရွက်ဆောင်သူတို့တည်း။ ဤသူတို့ကား လျော်သောကျေးဇူးကို ပြုတတ်သူတို့တည်း။ ဤသူတို့ကား လျော်သော ကျေးဇူးကို မပြုတတ်သူတို့တည်း” - ဤသို့ သိ၏။ ထိုသို့ သိခြင်းကြောင့် အစီးအပွားမဲ့ကို ဖြစ်ပွားအောင် ရွက်ဆောင်သူတို့ကို ပယ်ရှားသကဲ့သို့ အစီးအပွားကို ဖြစ်ထွန်းအောင် ရွက်ဆောင်သူတို့ကို သိမ်းပိုက်သကဲ့သို့ - ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သတိသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် အကျိုးစီးပွားရှိကုန် အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ကုန်သောတရား၊ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကုန် အကျိုးစီးပွား မဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏ တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကအကြောင်း၊ အားပေးထောက်ပံ့သော ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းဟူသော အကြောင်းတရား အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ပြီးစီးပုံ အကျိုးတရားအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပုံ ပြီးစီးပုံတို့ကို ကောင်းစွာ ရှာ၍ - “ကာယဒုစရိုက် အစရှိကုန်သော ဤတရားတို့ကား အကျိုးစီးပွားမဲ့ တရားတို့တည်း = အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်ပွားအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်သော တရားတို့တည်း” - ဟု သိ၍ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်ကုန်သော = အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ဖြစ်ပွားအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားတို့ကို ပယ်ရှား၏။ “ကာယ သုစရိုက် အစရှိကုန်သော ဤတရားတို့ကား အကျိုးစီးပွားရှိသည့် တရားတို့တည်းဟု = အကျိုးစီးပွားကို ဖြစ်ထွန်းအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်သော တရားတို့တည်း”ဟု ဤသို့ သိ၍ အကျိုးစီးပွား ရှိကုန်သော အကျိုးစီးပွားကို ဖြစ်ထွန်းစေတတ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား သုစရိုက်တရားတို့ကို သိမ်းပိုက်၏။ ဤသို့လျှင် ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . သတိသည် အာရုံကို သိမ်းပိုက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။ ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅။ မိလိန္ဒပဉ္စ-၃၇။)

အသမ္မောသနရသာ - သတိပဋ္ဌာန် စသော ကုသိုလ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို ပျောက်ပျက်စေတတ်သော မေ့လျော့ခြင်း ပမာဒတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိစ္စ = ပမာဒတရားကို ဖျက်ဆီးခြင်းသည် အာရုံကို မပျောက်ပျက်အောင် ပြုလုပ်သည်ပင် မည်ရကား အာရုံကို မပျောက်ပျက်စေခြင်း ကိစ္စရှိသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ - “သတာရက္ခေန စေတသာ”တိ ဝစနတော **အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ**။
(မဟာဋီ-၂-၁၄၃။)

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည် သတိ အစောင့်ရှောက်ရှိသော စိတ်ဓာတ်နှင့် ပြည့်စုံလျက် နေထိုင်ကြောင်းကို (အံ-၃-၂၈၀။) ဒုတိယ အရိယဝါသသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်ပင် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် သတိသည် စိတ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သဘောတရားဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ယင်းသတိကို ရှုနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ စိတ်ကို စောင့်ရှောက်မှုဟူသည်မှာလည်း သတိပဋ္ဌာန် စသော ကုသိုလ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ခိုင်မြဲစေမှု ခိုင်မြဲအောင် စောင့်ရှောက်မှု ဖြစ်သဖြင့် ကုသိုလ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ခိုင်မြဲအောင် စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် အာရုံကိုပါ ခိုင်မြဲအောင် မမေ့ပျောက်အောင်ပင် စောင့်ရှောက်သည်လည်း မည်ရကား အာရုံကို စောင့်ရှောက်တတ်သော သဘောတရားဟူလည်း ယင်းသတိကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်း-

ဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။

ဝိသယာဘိမုဘောဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ - တစ်နည်း - စိတ်သည် အခြား တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံကို အာရုံပြုနေ အာရုံယူနေရာမှ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရအာရုံ = သတိပဋ္ဌာန် စသော အာရုံဘက်သို့ ရှေးရှု မျက်နှာမူလာ၏။ ယင်းသို့ ရှေးရှု မျက်နှာမူခြင်းမှာ သတိကြောင့် ဖြစ်ရကား သတိသည် စိတ်ကို ကုသိုလ်အာရုံဘက်သို့ ရှေးရှု မျက်နှာမူအောင် ပြုလုပ်ပေးသော စိတ်၏ ကုသိုလ်အာရုံ၌ ရှေးရှု မျက်နှာမူကြောင်း သဘောတရားဟု ယင်းသတိကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ယင်းသို့ ရှေးရှု မျက်နှာမူခြင်းမှာလည်း ကုသိုလ်အာရုံကို = ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အာရုံကို မေ့လျော့တတ်သော ပမာဒတရားကို ဖျက်ဆီးလျက် ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အာရုံကို မမေ့ပျောက်ခြင်း မပျောက်ပျက်စေခြင်း = အသမ္မုဿန၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ရှေးရှု မျက်နှာမူခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ထိရသညာ ပဒဋ္ဌာနာ - ဤသတိ၏ အာရုံကို မမေ့ပျောက်ရလေအောင် စောင့်ရှောက်မှု စိတ်ကို စောင့် ရှောက်မှု၌ သညာသည် များစွာ ကျေးဇူးပြုလျက် ရှိ၏။ သညာ၏ မှတ်သားမှုက အားကောင်းလေလေ သတိ ခိုင်မြဲလေ ဖြစ်၏။ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ကိစ္စစ၌ မပြတ်လေ့လာ အထုံပါ၍ “ဤအချိန်ကား ဘုရားဂုဏ်တော်ကို ပွားသည့်အချိန်၊ ဤအချိန်ကား ဝိပဿနာတရားကို နှလုံးသွင်းချိန်၊ ဤအချိန်ကား ဘုရားဝေယျာဝစ္စ ပြုချိန်” ဤသို့စသည်ဖြင့် သညာ၏ မှတ်သားချက်က ကြပ်ကြပ်ခိုင်မြဲပါမူ ထိုသညာကို သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် ထုံမွမ်းပေးလိုက်ပါက တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်အဆင့်သို့တိုင်အောင်ပင် ရောက်ရှိ နိုင်ရကား သံသရာ မဆုံးသေးသူတို့အဖို့ ဘဝဆုံးခါနီး လောလောဆယ်မှာပင် ပြုနေကျ ထိုကောင်းမှုများသည် သညာ၏ စွမ်းအားကြောင့် ပေါ်ထင်၍ လာတတ်၏။ နှလုံးသွင်းနေကျ တရားများကို ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ နှလုံးသွင်းနိုင်၏။ ထိုသို့ သေခါနီးဆဲဆဲမှာပင် ကောင်းသောအာရုံများကို နှလုံးသွင်းနိုင်ခြင်း တရားဘာဝနာများကို ပွားများနိုင်ခြင်း သည်ကား ကံ၏အစွမ်းသက်သက်ကြောင့်ချည်းသာ မဟုတ်၊ ခိုင်မြဲသော သညာ အရင်းခံရှိသော သတိ၏ အား အစွမ်းလည်း ပါဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။

ဝိပဿနာအရာ၌ သညာ အရေးကြီးပုံ - သတိယာ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပညာယ အနုပဿတိ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၄၈။) ဟူသော မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် အဋ္ဌကထာ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ဝိပဿနာရှုသော ယောဂါ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို ရုပ်ကို တစ်လှည့်၊ နာမ်ကို တစ်လှည့်၊ အဇ္ဈတ္တကို တစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓကို တစ်လှည့်၊ အကြောင်းကို တစ်လှည့် အကျိုးကို တစ်လှည့် စသည်ဖြင့် သတိဖြင့် သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာပညာဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခ အချက် အနတ္တအချက် အသုဘအချက်တို့ကို တစ်လှည့်စီ အကွက်ကျကျ လှည့်၍ ရှုရ၏။ ယင်းသို့ ရှုရာ၌ မိမိ သိမ်းဆည်းရမည့် ရှုပွားရမည့် - ရုပ်တရားများကိုလည်း မမှတ်မိ၊ နာမ်တရားများကိုလည်း မမှတ်မိ၊ အကြောင်း တရားများကိုလည်း မမှတ်မိ၊ အကျိုးတရားများကိုလည်း မမှတ်မိ ဖြစ်နေပါက မည်သို့မည်ပုံ ထိုရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာဘာဝနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ ရနိုင်တော့အံ့နည်း၊ သို့အတွက် ဝိပဿနာအရာ၌လည်း သတိဖြင့် သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သည့် သင်္ခါရတရားတို့ကို မြဲမြံမြဲမြံ မှတ်သားတတ်သော အမှတ်သညာရှိဖို့ လိုအပ်သည်သာ ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ဒါန သီလ သမထဆိုင်ရာ ကုသိုလ်တရားတို့၌လည်း မိမိပြုကျင့်ရမည့် ဒါနကို မမှတ်မိ၊ မိမိဆောက်တည်ရမည့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရမည့် သီလကို မမှတ်မိ၊ မိမိပွားများရမည့် သမထနိမိတ်ကို မမှတ်မိ ဖြစ်နေပါက ဒါန သီလ သမထအာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော သတိနှင့် တကွသော ကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ရေးမှာ အလှမ်းဝေးလျက်ပင် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။

ကာယာဒိသတိပဋ္ဌာနပဒ္ဓနာ - သတိယာ ဝတ္ထုဘူတာ ကာယာဒယော **ကာယာဒိသတိပဋ္ဌာနာ**၊ သတိ-
ယောယေဝ ဝါ ပုရိမာ ပစ္ဆိမာနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ (မူလဋီ-၁-၈၉။)

ဝတ္ထုဘူတာတိ အာရမ္မဏဘူတာ။ (အနုဋီ-၁-၉၆။)

သတိစေတသိက် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန်အတွက် ကာယ စသော သတိပဋ္ဌာန်လျှင် အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်း
တရား ရှိ၏ဟု ဆိုရာ၌ ဖလူပစာရစကားဟု မှတ်ပါ။ ကာယာဒိသတိပဋ္ဌာနဟူသော စကားရပ်၌ ကာယာဒိဟူသည်
ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတည်း။ သတိပဋ္ဌာနဟူသည် ထိုကာယ ဝေဒနာ
စိတ္တ ဓမ္မဟူသော အာရုံကို အာရုံပြုတတ်သော သတိတည်း။ တစ်နည်း သတိ ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။
စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသည် သတိနှင့်ယှဉ်ဖက်၊ သတိနှင့်တကွသော စိတ်စေတသိက်တရားစုတည်း။ ထို့ကြောင့် ကာယ
စသော သတိပဋ္ဌာန်ဟူသည်မှာ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတည်းဟူသော အာရုံကို အာရုံယူတတ် အာရုံပြုတတ်
သော သတိ၊ သို့မဟုတ် သတိ ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်သဖြင့် သတိသည်ပင်၊ သို့မဟုတ် သတိ ပြဇာန်းသော
စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်ပင် သတိ၏ အနီးစပ်ဆုံး အကြောင်းတရားဟု ဆိုရာရောက်နေ၏။

သို့သော် ဤ၌ ဆိုလိုသည်မှာ သတိ၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မသည် သတိ၏
အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားဟု ဆိုလို၏။ သို့အတွက် ကာယ စသော သတိပဋ္ဌာန်လျှင် အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း
ရှိ၏ဟူသော စကားသည် အာရုံယူတတ်သော သတိ၊ သို့မဟုတ် သတိ ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ သတိပဋ္ဌာန်
ဟူသော အမည်ကို သတိ၏ သို့မဟုတ် သတိ ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော ကာယ ဝေဒနာ
စိတ္တ ဓမ္မ၌ တင်စား၍ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မဟူသော အာရုံကိုပင် သတိပဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်ဆိုသော ဖလူပစာရ
စကားဟု မှတ်ပါ။

တစ်နည်းယူပုံ - ရှေးရှေးသတိသည် နောက်နောက်သတိ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်သော
ကြောင့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိပဋ္ဌာန်သည်ပင် = သတိ သို့မဟုတ် သတိ
ပြဇာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်ပင် သတိ၏ = နောက်သတိ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းတရား ပဒဋ္ဌာန်ပင် ဖြစ်သည်။

၁။ ပထမနည်း၌ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မသည် သတိ၏ ပဒဋ္ဌာန်တည်း။

၂။ နောက်နည်း၌ကား ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိသည် သတိ၏ ပဒဋ္ဌာန်တည်း။
ဤလိုရင်းကို မှတ်သားထားပါ။

သတိအတု - ဤသတိသည် ဗောဓိပက္ခိယတရားအာရုံ၊ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) ဟူသော သမထအာရုံ၊
ဝိပဿနာအာရုံ၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် စသော မှန်ကန်ကောင်းမြတ်သည့် အာရုံကို အောက်မေ့တတ် အမှတ်ရတတ်
သောတရား ဖြစ်လေရကား သာသနာပ အယူဝါဒ ရှိသူတို့သည် မိမိတို့ဆိုင်ရာ ဘုရား တရား သံဃာများကို
အောက်မေ့မှု အမှတ်ရမှု အာရုံပြုမှု၊ အားလုံးသတ္တဝါတို့၏ လောဘဖြစ်ရာ အာရုံ ဒေါသဖြစ်ရာ အာရုံ စသည့်
အကုသိုလ် ဖြစ်ကြောင်း အာရုံတွေကို မပြတ်မလပ် အောက်မေ့နေမှု အမှတ်ရနေမှုများသည် ဤ သတိအစစ်
မဟုတ်၊ သုတ္တန်ပါဠိတော်များ၌ ဟောကြားတော်မူအပ်သော မိစ္ဆာသတိသာတည်း။ တရားကိုယ်အားဖြင့် သညာ-
ဝိပလ္လာသ ပြဇာန်းသော ဆိုင်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သာ ဖြစ်သည်။

ဆွေမျိုးသားချင်းများကို အောက်မေ့မှု သမီးခင်ပွန်းချင်း ခဏခေတ္တ ဖြစ်စေ ခပ်ကြာကြာ ဖြစ်စေ ကွဲကွာ
နေသည့်အခါ အောက်မေ့မှု၊ သူငယ်ချင်းချင်း ချိန်းချက်ထားသည်ကို အမှတ်ရမှု၊ မိမိအား ဂရုတစိုက် ပြုစုယူယ
အရေးပါလိုက်ကြသည်ကို အမှတ်ရမှု ဤသို့ စသည်ဖြင့် တဏှာပေမဆိုင်ရာ အမှတ်ရမှုများလည်း ရှိ၏။ ထို့ပြင်

မိမိအား နှိပ်စက်ဖူးသူကို လက်စားချေရန် အမှတ်ရနေမှု၊ သတ်ချိန် ဖြတ်ချိန်ကို အမှတ်ရနေမှု သွားလာရာ၌ ဘေးအန္တရာယ်ကို သတိထားမှု ဤသို့စသည်ဖြင့် ဒေါသ ဒေါမနဿဆိုင်ရာ အမှတ်ရမှုများလည်း ရှိ၏။ ထိုအမှတ်- ရမှုများ၌ အထက်တွင် တင်ပြထားသည့်အတိုင်း သတိအစစ် မဟုတ်ချေ။ မိစ္ဆာသတိသာတည်း။ အမှတ်အသား ကောင်းသည့် သညာသဘော၊ ကြံစည်တတ်သော ဝိတက်သဘောတို့က ဦးဆောင် ပြဇာန်းနေသော ရာဂ ဒေါသ စသည်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များသာ ဖြစ်ကြပေသည်။

မြို့တံခါးတိုင်ကြီးများနှင့် တူ၏

မြို့တံခါးတိုင်ကြီးသည် အထက်၌ (၁၈)တောင် မြင့်လျှင် အောက်၌လည်း (၁၈)တောင်ပင် စိုက်ရ၏။ ထိုကြောင့် မြို့တံခါးတိုင်ကြီးသည် အလွန် မြဲမြံခိုင်ခံ့ တည်တံ့သော သဘောရှိ၏။ သတိသည်လည်း သတိပဋ္ဌာန် စသော ကုသိုလ်အာရုံ၌ မြဲစွာတည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မြို့တံခါးတိုင်ကြီးနှင့် တူ၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စက္ခုဒွါရ အစရှိသော ဒွါရ (၆)ပါးကို စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တံခါးမှူး = တံခါးစောင့်နှင့် တူ၏ဟူ၍လည်း ကောင်း မှတ်သားပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅။)

သတိ နှင့် မနသိကာရ

သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏာဘိမုခံ သာရေန္တော ဝိယ ဟောတီတိ မနသိကာရော သာရဏလက္ခဏော ဝုတ္တော။ သတိယာ အသမ္ပုဿနဝသေန ဝိသယာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနတာ၊ မနသိကာရဿ ပန သံယောဇန- ဝသေန အာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနတာတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၇။)

သတိနှင့် မနသိကာရ နှစ်မျိုးလုံးသည် ဝိသယာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန = အာရုံဘက်သို့ ရှေးရှု၊ မျက်နှာ မူခြင်း သဘောတရားဟူသော ပစ္စုပဋ္ဌာန် ရှိကြသည်ချည်း ဖြစ်ကြ၏။ အထူးမှာ ဤသို့တည်း။

ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေးရှု၊ ပြေးသွားစေဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် မနသိကာရကို သာရဏလက္ခဏာ = အာရုံဘက်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မောင်းနှင်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု ဆို၏။ သတိကား အာရုံကို မပျောက်ပျက်စေခြင်း = မေလျော့ခြင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် အာရုံဘက်သို့ ရှေးရှု၊ မျက်နှာမူတတ်သော သဘောတရား အဖြစ်ဖြင့် ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု၊ ထင်လာ၏။ မနသိကာရကား သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံနှင့် ယှဉ်စပ်ပေးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် အာရုံဘက်သို့ ရှေးရှု၊ မျက်နှာမူတတ်သော သဘော တရား အဖြစ်ဖြင့် ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု၊ ထင်လာ၏။ ဤသို့ ထူးသည်ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၇။)

၃။ ဟိရိ

၁။ ပါပတော ဇိဂုစ္ဆန္တလက္ခဏာ ဟိရိ၊

၂။ လဇ္ဇာကာရေန ပါပါနံ အကရဏရဿ၊

၃။ လဇ္ဇာကာရေန ပါပတော သင်္ကောစနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

၄။ အတ္တဂါရဝပဒဋ္ဌာနာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)

၁။ မကောင်းမှုမှ စက်ဆုပ်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ ရှက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုတို့ကို မပြုခြင်း

(ကိစ္စ) ရဿ၊

၃။ ရှက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုမှ တွန့်ဆုတ်တတ်သော သဘောတရား

ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

၄။ မိမိကိုယ်ကို ရိုသေလေးစားခြင်း ရှိမှုသဘော

ပဒဋ္ဌာန်။

၄။ ဩတ္တပ္ပ

၁။ ဥတ္တာသနလက္ခဏံ ဩတ္တပ္ပံ၊

၂။ ဥတ္တာသာကာရေန ပါပါနံ အကရဏာရသံ၊

၃။ ဥတ္တာသာကာရေန ပါပတော သင်္ကောစနပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ ပရဂါရဝပဋ္ဌာနံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)

၁။ မကောင်းမှုမှ ထိတ်လန့်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ ထိတ်လန့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုတို့ကို မပြုခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ ထိတ်လန့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုမှ တွန့်ဆုတ်တတ်သော သဘောတရား - ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ သူတစ်ပါးကို ရိုသေလေးစားခြင်း ရှိမှုသဘော

ပဋ္ဌာနံ။

ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့ကြောင့် ရှက်တတ်သော သဘော၊ ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့မှ ရှက်တတ်သော သဘော၊ ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့ကို ရှက်တတ်သော သဘောတရားသည် ဟိရီမည်၏။ ဟိရီဟူသည် ရှက်ခြင်း၏ အမည် ဖြစ်သည်။ ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့ကြောင့် ရရှိမည့် ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ နှစ်ဖြာသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ကြောက်လန့်တတ်သော သဘော၊ ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့မှ ကြောက်လန့်တတ်သော သဘော၊ ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့ကို ကြောက်လန့်သော သဘောတရားသည် ဩတ္တပ္ပ မည်၏။ ဤ ဩတ္တပ္ပဟူသည် ထိတ်လန့်ခြင်း = ဥဗ္ဗေဂ၏ အမည် ဖြစ်သည်။

အတ္တာနံ ဂရုံ ကတွာ ဟိရိယာ ပါပံ ဇောတိ ကုလဝဇ္ဇ ဝိယ။ ပရံ ဂရုံ ကတွာ ဩတ္တပ္ပေန ပါပံ ဇောတိ ဝေသိယာ ဝိယ။ ဣမေ စ ပန ဒွေ ဓမ္မာ လောကပါလကာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)

မိမိကိုယ်ကို အလေးဂရုပြု၍ ရှက်သဖြင့် အမျိုးကောင်းသား တစ်ဦးသည် မကောင်းမှုကို ပယ်စွန့်၏။ သို့အတွက် ဟိရိသည် အမျိုးကောင်းသမီး ချွေးမနှင့် တူ၏။ သူတစ်ပါးကို အလေးဂရုပြု၍ ထိတ်လန့်သဖြင့် အမျိုးကောင်းသား တစ်ဦးသည် မကောင်းမှုကို ပယ်စွန့်၏။ ထို့ကြောင့် ဩတ္တပ္ပသည် ပြည့်တန်ဆာမနှင့် တူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)

ဤတွင် ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပ တရားနှစ်ပါးတို့၏ အကြောင်းအရာအကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၈-၁၇၀။)

ထို ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ တရားနှစ်ပါးတို့၏ အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူးကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ -

၁။ သမုဋ္ဌာနံ၊

၂။ အဓိပတိ၊

၃။ လဇ္ဇာဘယ၊

၄။ လက္ခဏ -

ဤလေးမျိုးသော မာတိကာကို ထား၍ ဤအကျယ်ဖြစ်သော စကားကို ရှေးအဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ဆိုထားလေ၏။ ဖွင့်ဆိုပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

၁။ သမုဋ္ဌာနံ - ဟိရီမည်သည် မိမိခန္ဓာကိုယ်ဟူသော နိယကဇ္ဈတ္တလျှင် ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာနံ ရှိ၏။ ဩတ္တပ္ပ မည်သည် ဗဟိဒ္ဓဟူသော ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာနံ ရှိ၏။

၂။ **အဓိပတိ** - ဟိရိမည်သည် မိမိဟူသော အကြီးအကဲ အဓိပတိ ရှိ၏။ သြတ္တပ္ပမည်သည် လောကဟူသော အကြီးအကဲ အဓိပတိ ရှိ၏။

၃။ **လန္ဓာဘယ** - ဟိရိမည်သည် ရှက်ခြင်းသဘောဖြင့် ကောင်းစွာ တည်၏။ သြတ္တပ္ပမည်သည် ကြောက်ခြင်း သဘောဖြင့် ကောင်းစွာ တည်၏။

၄။ **လက္ခဏ** - ဟိရိမည်သည် ရှေးရှု နားထောင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဂါရဝတရားလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ ရှိ၏။ သြတ္တပ္ပမည်သည် အပြစ်ကို ကြောက်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ အပြစ်ကို ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ အကျယ်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

၁။ **(က) အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန်** - ထို ဟိရိ သြတ္တပ္ပ တရားနှစ်ပါးတို့တွင် မိမိခန္ဓာကိုယ်ဟူသော နိယကဇ္ဈတ္တလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော ဟိရိကို လေးပါးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့က ဖြစ်စေ၏။

၁။ အမျိုးဇာတ်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊

၂။ အရွယ်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊

၃။ ရဲရင့်သူ၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊

၄။ များသော အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း -

ဤ လေးပါးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့က ဖြစ်စေ၏။

အမျိုးဇာတ် - “ဤ ငါးဖမ်းခြင်း မုသားပြောခြင်း စသော မကောင်းမှုကိုပြုခြင်းမည်သည် အမျိုးဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံကုန်သောသူတို့၏ လုပ်ငန်းရပ်ကား မဟုတ်ပေ။ ဤကဲ့သို့သော မကောင်းမှုလုပ်ငန်းရပ်သည်ကား ယုတ်ညံ့ သော အမျိုးဇာတ် ရှိကုန်သော တံငါသည် အစရှိသူတို့၏ လုပ်ငန်းရပ်တည်း။ ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်သော သဘောရှိသော အမျိုးဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူအား ဤကဲ့သို့သော မကောင်းမှုလုပ်ငန်းရပ်မျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မသင့်” ဤသို့လျှင် သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် မိမိအမျိုးဇာတ်၏ မြင့်မြတ်ပုံ အမျိုးဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံပုံကို ဆင်ခြင်၍ ပါဏာတိပါတ စသော မကောင်းမှုကို မပြုဘဲ ဟိရိတရားကို ဖြစ်စေ၏။

အရွယ် - “ဤမကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ခြင်းမည်သည် ငယ်ရွယ်သူတို့သာ ပြုလုပ်တတ်သည့် လုပ်ငန်းရပ် မျိုးတည်း။ ငါကဲ့သို့သော ကြီးရင့်သော အသက်အရွယ်၌ တည်နေသောသူအား ဤကဲ့သို့သော မကောင်းမှုမျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မသင့်မြတ်သည်သာတည်း” - ဤသို့လျှင် သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် မိမိ၏ အသက်အရွယ် ကြီးရင့်ပုံကို ဆင်ခြင်၍ ပါဏာတိပါတ စသော မကောင်းမှုကို မပြုဘဲ ဟိရိတရားကို ဖြစ်စေ၏။

ရဲစွမ်းသတ္တိ - ဤမကောင်းမှုကို ပြုခြင်းမည်သည် အားမရှိသူ အားနည်းသူ ရဲစွမ်းသတ္တိ မရှိသူတို့၏ လုပ်ငန်းရပ်မျိုးသာတည်း။ ရဲစွမ်းသတ္တိ ရှိသူတို့၏ လုပ်ငန်းရပ်မျိုးကား မဟုတ်။ ငါကဲ့သို့သော ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသော သူရဲကောင်းအား ဤကဲ့သို့သော မကောင်းမှုမျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မသင့်သည်သာတည်း” - ဤသို့ လျှင် သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသူ၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်၍ ပါဏာတိပါတ စသော မကောင်းမှုကို မပြုဘဲ ဟိရိတရားကို ဖြစ်စေ၏။

ဗဟုသုတ - “ဤမကောင်းမှုကို ပြုခြင်းမည်သည် ပညာမျက်စိကာဏ်းကုန်သော လူမိုက်တို့၏ လုပ်ငန်းရပ် မျိုးသာတည်း။ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့၏ လုပ်ငန်းရပ်မျိုးကား မဟုတ်ပေ။ ငါကဲ့သို့သော ပညာရှိ သူတော်- ကောင်းတစ်ဦး ဖြစ်နေသော များသော အကြားအမြင် ဗဟုသုတ ရှိနေသောသူအား ဤကဲ့သို့သော မကောင်းမှု မျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မသင့်သည်သာတည်း” ဤသို့လျှင် ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် မိမိ၏ ဘုရားရှင်၏

တရားတော်၌ သင်သိ ကျင့်သိဟူသော များမြတ်သော အကြားအမြင် ဗဟုသုတ ရှိသူ၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်၍ ပါဏာတိပါ စသော မကောင်းမှုကို မပြုဘဲ ဟိရိတရားကို ဖြစ်စေ၏။

ဤသို့လျှင် အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန် ဖြစ်သော ဟိရိတရားကို လေးပါးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့က ဖြစ်စေ၏။ တစ်ဖန် ထိုသို့ ဖြစ်စေပြီး၍ မိမိ၏ စိတ်၌ မကောင်းမှုမှ ရှုက်ခြင်း ဟိရိတရားကို သွတ်သွင်းထား၍ မကောင်းမှုကို မပြု။ ဤသို့လျှင် ဟိရိတရားမည်သည် အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန် = မိမိခန္ဓာကိုယ်ဟူသော နိယကဇ္ဈတ္တလျှင် ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန် ရှိ၏။

၁။ (ခ) ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌာန် - အဘယ်သို့လျှင် ဩတ္တပ္ပတရားမည်သည် ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌာန် = ဗဟိဒ္ဓဟူသော ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန် ရှိသည် ဖြစ်လေသနည်း?

သူတော်ကောင်း . . . သင်သည် မကောင်းမှုကို အကယ်၍ ပြုငြားအံ့၊ ဤသို့ ပြုခဲ့သော် ပရိသတ်လေးပါး တို့၌ ကဲ့ရဲ့ခြင်းသို့ ရောက်သည် ဖြစ်ပေလတ္တံ့၊

ဂရဟိဿန္တိ တံ ဝိညူ၊ အသုစိံ နာဂရိကော ယထာ။
ဝဇ္ဇိတော သီလဝန္တေဟိ၊ ကထံ ဘိက္ခု ကရိဿသိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၉။)

မြို့ကြီးသားသည် မစင်ကို ကဲ့ရဲ့ စက်ဆုပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် မကောင်းမှု ပြုသော သင့်ကို ကဲ့ရဲ့ စက်ဆုပ်ကုန်လတ္တံ့။ အိုရဟန်း . . . သီလရှိကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့သည် ရှောင် ကြဉ်အပ်သည် ဖြစ်လတ်သော် သင်သည် အဘယ်သို့ ပြုလုပ်နိုင်လတ္တံ့နည်း?

ဤသို့ ဆင်ခြင်လျက် ဗဟိဒ္ဓဟူသော ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန်ရှိသော ဩတ္တပ္ပတရားကြောင့် မကောင်းမှုကို မပြု။ ဤသို့လျှင် ဩတ္တပ္ပတရားမည်သည် မိမိမှတစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်များတည်းဟူသော ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန် ရှိ၏။

၂။ (က) အတ္တာဓိပတိ - အဘယ်သို့ ဟိရိမည်သည် အတ္တာဓိပတိ = မိမိဟူသော အကြီးအကဲရှိသည် ဖြစ်လေသနည်း? - ဤလောက၌ အချို့သော အမျိုးကောင်းသားသည် မိမိကိုယ်ကို အဓိပတိ အကြီးအကဲ ပြု၍ - “ငါကဲ့သို့ ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝဖြင့် သဒ္ဓါတရားကို အရင်းခံ၍ သာသနာဘောင်သို့ ဝင်ရောက်၍ ရှင်ရဟန်းပြုလာသော ဘုရားရှင်၏ တရားတော်၌ သင်သိ ကျင့်သိဟူသော = အာဂမသုတ အဓိဂမ သုတဟူသော များသော အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိသော ကိလေသာတို့ကို ခါတွက်ကြောင်း စုတင်ကျင့်ဝတ် ပဋိပတ်ကို ဆောင်လေ့ရှိသောသူအား မကောင်းမှုမည်သည်ကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မသင့်သည်သာတည်း” - ဤသို့ ယူဆ၍ မကောင်းမှုကို မပြု။ ဤသို့လျှင် ဟိရိမည်သည် အတ္တာဓိပတိ = မိမိဟူသော အကြီးအကဲရှိသည် ဖြစ် ပေ၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

သော အတ္တာနံယေဝ အဓိပတိံ ဇေဋ္ဌကံ ကရိတွာ အကုသလံ ပဇဟတိ၊ ကုသလံ ဘာဝေတိ၊ သာဝဇ္ဇံ ပဇဟတိ၊ အနဝဇ္ဇံ ဘာဝေတိ သုဒ္ဓမတ္တာနံ ပရိဟရတိ။ (အံ-၁-၁၄၆။)

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိကိုယ်ကိုပင် အဓိပတိ အကြီးအကဲပြု၍ အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်၏၊ ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေ၏၊ ပွားများ၏၊ အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်တရားကို ပယ်စွန့်၏၊ အပြစ်မရှိသော ကုသိုလ်တရားကို ဖြစ်စေ၏၊ ပွားများ၏။ မိမိကိုယ်ကို သန့်ရှင်း စင်ကြယ်အောင် ရွက်ဆောင်၏။ (အံ-၁-၁၄၆- တိကအင်္ဂုတ္တိုရ် အာဓိပတေယျသုတ်။)

၂။ (ခ) လောကာဓိပတိ - အဘယ်သို့လျှင် ဩတ္တပ္ပတရား မည်သည် လောကာဓိပတိ = လောကဟူသော အကြီးအကဲ အဓိပတိရှိသည် ဖြစ်လေသနည်း? ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော အမျိုးကောင်းသားသည် လူ-

အပေါင်းကို အဓိပတိ အကြီးအကဲပြု၍ မကောင်းမှုကို မပြု။ ဘုရားရှင်သည် အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောကြားထားတော်မူလေသနည်း?

“သတ္တဝါအပေါင်း၏ စုဝေးတည်နေရာ ဖြစ်သော ဤဩကာသလောကသည် ကျယ်ဝန်းလှ၏။ ကျယ်ဝန်းလှသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စုဝေးတည်နေရာ ဩကာသလောက၌ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူကြကုန်သော နတ်မျက်စိကဲ့သို့ အဝေးအနီး ရှိသမျှ အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူနိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို ရရှိတော်မူကြကုန်သော သူတစ်ပါး၏ စိတ်ကို သိတော်မူကြကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် ရှိတော်မူကြကုန်၏။ ထိုသမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် အဝေး၌ တည်ရှိသော အာရုံကိုသော်လည်း လှမ်း၍ မြင်နိုင်တော်မူကြ၏။ အနီး၌ တည်နေကုန်သည် ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း ထိုသူတော်ကောင်းတို့ကို မမြင်အပ် မမြင်နိုင်ကုန်။ မိမိတို့၏ စိတ်ဖြင့်လည်း သူတစ်ပါး၏ စိတ်ကို ကွဲကွဲပြားပြား သိတော်မူနိုင်ကြကုန်၏။ ထိုသမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည်လည်း ငါ့ကို ဤသို့ သိတော်မူကြကုန်လတ္တံ့။ - “အမောင်တို့ . . . ဤအမျိုးကောင်းသားကို ကြည့်ကြကုန်၊ ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရားကို အကြောင်းရင်းခံ၍ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ ရှောင်ခွာ၍ အိမ်ရာမထောင်သည့် ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ရောက်၍ ရှင်ရဟန်းပြုလာသည် ဖြစ်ပါလျက် ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့နှင့် ရောပြွမ်းလျက် နေထိုင်ဘိ၏” - ဟု ဤသို့ သိတော်မူကြပေကုန်လတ္တံ့။

ကမ္မဒိဒ္ဓိမျိုး တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံကြကုန်သော အဝေးအနီး ရှိသမျှ အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်နိုင်သော ပဿာဒစက္ခု (= ဒိဗ္ဗစက္ခု) ရှိကြကုန်သော သူတစ်ပါး၏စိတ်ကို သိကုန်သော နတ်တို့သည် ရှိကြကုန်၏။ ထိုနတ်တို့သည် အဝေး၌ တည်ရှိသော အာရုံကိုသော်လည်း လှမ်း၍ မြင်နိုင်ကြကုန်၏။ အနီး၌ တည်နေကုန်သည် ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း ထိုနတ်တို့ကို မမြင်အပ် မမြင်နိုင်ကုန်။ ထိုနတ်တို့သည် မိမိတို့၏ စိတ်ဖြင့်လည်း သူတစ်ပါး၏ စိတ်ကို ကွဲကွဲပြားပြား သိနိုင်ကြကုန်၏။ ထိုနတ်တို့သည်လည်း ငါ့ကို ဤသို့ သိကြကုန်လတ္တံ့။ - “အမောင်တို့ . . . ဤအမျိုးကောင်းသားကို ကြည့်ကြပါကုန်၊ ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရားကို အကြောင်းရင်းခံ၍ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ ရှောင်ခွာ၍ အိမ်ရာမထောင်သည့် ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ရောက်၍ ရှင်ရဟန်းပြုလာသည် ဖြစ်ပါလျက် ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းလျက် နေထိုင်ဘိ၏”ဟု ဤသို့ သိကြပေကုန်လတ္တံ့။

ထိုအမျိုးကောင်းသားသည် လောကကိုသာလျှင် = လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအပေါင်းကိုသာလျှင် အဓိပတိ အကြီးအကဲပြု၍ အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်၏။ ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ပွားများ၏။ အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်တရားကို ပယ်စွန့်၏။ အပြစ်မရှိသော ကုသိုလ်တရားကို ဖြစ်စေ၏။ ပွားများ၏။ မိမိကိုယ်ကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် ရွက်ဆောင်၏။ (အံ-၁-၁၄၇။ အာဓိပတေယျသုတ်။)

ဤသို့ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်နှင့်အညီ ဩတ္တပ္ပမည်သည် လောကဓိပတိ = လောကလျှင် အကြီးအကဲရှိသည် ဖြစ်ပေ၏။

၃။ (က) လန္ဓာသဘာဝသဏ္ဌိတာ ဟိရီ၊ (ခ) ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတံ ဩတ္တပ္ပံ။

ဟိရီသည် ရှက်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ကောင်းစွာ တည်၏။ ဩတ္တပ္ပသည် အပါယ်ဘေးမှ ကြောက်သော သဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာ တည်၏။ ထိုဟိရီ ဩတ္တပ္ပတရား နှစ်ပါးစုံသည်လည်း မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ရာ အခါ၌ ထင်ရှား၏။ ထင်ရှားပုံ - အမျိုးကောင်းသားတစ်ဦးသည် ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စသည်ကို စွန့်စဉ် ရှက်သင့် ရှက်ထိုက်သူ တစ်ယောက်ယောက်ကို မြင်၍ မိမိကိုယ်တိုင် ရှက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသို့ ရောက်သည် = ရှက်သူ၏ အမူအရာရှိသည် ဖြစ်ရာသကဲ့သို့ လူမြင်ကွင်း၌ ပြုရကောင်းလားဟု အရှုတ်ချခံရသည် ဖြစ်သကဲ့သို့

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် နိယကဇ္ဈတ္တ ဖြစ်သော မိမိသန္တာန်၌ လဇ္ဈိပုဂ္ဂိုလ်၏သဘော ရှက်ခြင်းသဘောသို့ သက်ရောက်၍ မကောင်းမှုကို မပြု။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား အပါယ်ဘေးမှ ကြောက်သည် ဖြစ်၍ မကောင်းမှုကို မပြု။

ထိုသို့ မပြုရာ၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဥပမာတည်း - သံလုံး နှစ်လုံးတို့တွင် သံလုံး တစ်လုံးသည် အေးနေသော်လည်း မစင်ဖြင့် လူးလည်းပေကျံနေ၏။ သံလုံး တစ်လုံးကား မစင်ဖြင့် လူးလည်းပေကျံမှု မရှိသော်လည်း လောလောပူ၍ အလှံတပြောင်ပြောင် တောက်လောင်နေ၏။ ထိုသံလုံး နှစ်လုံးတို့တွင် ဉာဏ်အမြော်အမြင် ရှိသော ပညာရှိသည် အေးသည့် သံလုံးကို မစင်ဖြင့် လူးလည်းပေကျံနေသည့်အတွက် ရွံရှာ စက်ဆုပ်သည် ဖြစ်ရကား မကိုင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အခြား ပူသော သံလုံး တစ်လုံးကိုလည်း ပူလောင်ခြင်းမှ ကြောက်သောကြောင့် မကိုင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း - ထိုဥပမာစကားရပ်၌ အေးသောသံလုံးကို မစင်ဖြင့် လူးလည်းပေကျံခြင်းမှ စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့် မကိုင်ခြင်းကဲ့သို့ မိမိ၏ကိုယ်တွင်း အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ မကောင်းမှုမှရှက်ခြင်း လဇ္ဈိတရားသဘောသို့ သက်ရောက်၍ မကောင်းမှုကို မပြုခြင်းကို သိရှိပါလေ။ ပူနေသော သံလုံးကို ပူလောင်မှုဘေးဆိုးကြီးမှ ကြောက်သောကြောင့် မကိုင်ခြင်းကဲ့သို့ အပါယ်ဘေးဆိုးကြီးမှ ကြောက်သောကြောင့် မကောင်းမှုကို မပြုခြင်းကို သိရှိပါလေ။

ဤဖော်ပြခဲ့သော ဟိရီ၏ မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်း မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ် ရွံရှာခြင်းသဘော၌ တည်မှု၊ ဩတ္တပ္ပ၏ အပါယ်ဘေးမှ ကြောက်ခြင်းသဘော၌ တည်မှုတို့ကား ယင်းဟိရီ ဩတ္တပ္ပ နှစ်မျိုးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာများပင် ဖြစ်သည်။

၄။ (က) သပ္ပတိဿဝလက္ခဏာ ဟိရီ၊ (ခ) ဝဇ္ဇဘိရုကဘယဒဿာဝိလက္ခဏံ ဩတ္တပ္ပံ။

ဟိရီမည်သည် ရှေးရှု နားထောင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဂါရဝတရားလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ ရှိ၏။ ဩတ္တပ္ပမည်သည် အပြစ်ကို ကြောက်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ အပြစ်ကို ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ ရှိ၏ - ဟူသော ဤလက္ခဏာ နှစ်ပါးအပေါင်းသည်လည်း မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၌ ပင်လျှင် ထင်ရှား၏။ ထင်ရှားပုံ - အချို့သော သူတော်ကောင်းသည် -

- ၁။ မိမိ၏ အမျိုးဇာတ် မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- ၂။ ဆရာ ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- ၃။ သာသနာတော်ဝယ် မိမိဆက်ခံရမည့် အမွေ ဖြစ်သော လောကုတ္တရာတရား (၉)ပါး စသည်တို့၏ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- ၄။ သီတင်းသုံးဖော် သူတော်ကောင်းတို့၏ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊

ဤအကြောင်း (၄)မျိုးတို့ကြောင့် သပ္ပတိဿဝလက္ခဏာ = ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမတော်ကို ရှေးရှု နားထောင်ခြင်း နာယူခြင်း လိုက်နာခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော ရိုသေလေးစားခြင်း လက္ခဏာရှိသော ရှက်မှု ဟိရီတရားကို ဖြစ်စေ၍ မကောင်းမှုကို မပြုလုပ်ပေ။ သို့အတွက် ဟိရီတရားသည် ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမတော်ကို ရှေးရှု နားထောင်ခြင်း နာယူခြင်း လိုက်နာခြင်း လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော ရိုသေလေးစားခြင်း သဘော လက္ခဏာ ရှိပေသည်။

အချို့သော သူတော်ကောင်းသည် -

- ၁။ မိမိကိုယ်ကို မိမိစွပ်စွဲခြင်းဟူသော အတ္တာနုဝါဒဘေး၊
- ၂။ မိမိကို သူတစ်ပါးတို့၏ စွပ်စွဲခြင်းဟူသော ပရာနုဝါဒဘေး၊

၃။ ပစ္စုပ္ပန်၌ မင်းပြစ်မင်းဒဏ် ခံရခြင်း စသော ဒဏ္ဍာရီဘေး၊

၄။ တမလွန်၌ ကျရောက်ရမည့် အပါယ် ဒုဂ္ဂတိဘေး -

ဤဘေးဆိုးကြီး (၄)မျိုးဟူသော အကြောင်းတို့ကြောင့် အပြစ်ကို ကြောက်တတ်သူ၏အဖြစ် အပြစ်ကို ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောလက္ခဏာရှိသော ထိတ်လန့်မှု ကြောက်ရွံ့မှု ဩတ္တပ္ပကို ဖြစ်စေ၍ မကောင်းမှုကို မပြုပေ။ သို့အတွက် ဩတ္တပ္ပသည် ဝဇ္ဇဘိရုဏဘယဒဿာဝိလက္ခဏာ = အပြစ်ကို ကြောက်တတ်သူ၏ အဖြစ်၊ အပြစ်ကို ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။ ဤကား ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပ တို့၏ ထူးခြားမှု သဘောများတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၈-၁၆၉-၁၇၀။)

ဤသို့လျှင် ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပတို့၏ ထူးခြားမှုများကို အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြထားသော်လည်း ယင်းတရား နှစ်ပါးတို့ကား တစ်ရံတစ်ခါမျှ ခွဲ၍ မဖြစ်ဘဲ အမြဲတမ်းသာ ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် ကြောက်ခြင်း ကင်းသော ရှက်ခြင်းမည်သည် မရှိနိုင်၊ ရှက်ခြင်းကင်းသော မကောင်းမှုမှ ကြောက်ခြင်း မည်သည်လည်း မရှိနိုင်။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၃။)

ဟိရီသည် အမျိုးကောင်းသမီး ချွေးမနှင့် တူပုံ

အမျိုးကောင်းသမီး ဖြစ်သော ချွေးမသည် မိမိ၏ မြင့်မြတ်သော မျိုးရိုးဇာတိ ရှိပုံကို ဆင်ခြင်၍ မိမိကိုယ်ကို မိမိ ရိုသေလေးစားသောအားဖြင့် မိမိအိမ်ရှင်မှ တစ်ပါးသောယောက်ျားနှင့် ဖောက်ပြားရမည့်အရေးမှ စက်ဆုပ် ရွံရှာ၏။ ထိုဟိရီ ရှိသူလည်း မိမိ၏ မြင့်မြတ်သော ဇာတိ အမျိုးအနွယ်၊ ကြီးရင့်လာသော အရွယ်၊ ရဲစွမ်းသတ္တိ၊ အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိမှု ဂုဏ်ကို ဆင်ခြင်၍ - “ငါကဲ့သို့သောသူသည် ဤကဲ့သို့သော ဒုစရိုက်မှုမျိုးကို မပြု ထိုက်၊ ဤဒုစရိုက်မှုမျိုးမည်သည်ကား အမျိုးဇာတ်ယုတ်ညံ့သူ၊ အသက်အရွယ်ငယ်သူ၊ ရဲစွမ်းသတ္တိမရှိသူ၊ ဗဟုသုတနည်းပါးသူ ပညာမဲ့ လူမိုက်ငတုံးတို့၏ လုပ်ရပ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်” - ဟု မိမိကိုယ်ကို အလေးဂရုပြုလျက် ဒုစရိုက်မှ စက်ဆုပ်ရွံရှာ ရှောင်ခွာလေ၏။

ဩတ္တပ္ပသည် ပြည့်တန်ဆာမနှင့် တူပုံ

ပြည့်တန်ဆာမသည် ကိုယ်ဝန်တည်လာလျှင် ယောက်ျားတို့က စက်ဆုပ်တတ်ရကား ယောက်ျားတို့ကို လေးစားသောအားဖြင့် ကိုယ်ဝန်တည်မည့်ဘေးမှ ကြောက်ရွံ့တတ်၏။ ထို့အတူ ဩတ္တပ္ပ ရှိသူသည်လည်း - “သူတော်ကောင်း . . . သင်သည် အကယ်၍ မကောင်းမှုကို ပြုအံ့၊ ဤသို့ပြုခဲ့သော် ရဟန်းယောက်ျားပရိသတ် ရဟန်းမိန်းမပရိသတ် လူဒါယကာပရိသတ် လူဒါယိကာမပရိသတ်ဟူသော ပရိသတ် (၄)ပါးတို့ အလယ်ဝယ် အကဲ့ရဲ့ခံရပေလတ္တံ့၊ မြို့ကြီးသားသည် မစင်ကို စက်ဆုပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် မကောင်းမှုပြုသော သင့်ကို ကဲ့ရဲ့ စက်ဆုပ်ကုန်လတ္တံ့၊ အိုသူတော်ကောင်း . . . သီလကို ချစ်မြတ်နိုးတော်မူကြ သည့် ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့က သင့်ကို ရှောင်ကြဉ်အပ်သော် ပိုင်းပယ်လိုက်သော် သင်သည် အသို့ပြုလတ္တံ့-နည်း” - ဤသို့ ဆင်ခြင်လျက် သူတစ်ပါးတို့ကို ရိုသေလေးစားခြင်းဟူသော ဗဟိဒ္ဓလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော ထိတ်လန့်မှုကြောင့် မကောင်းမှုကို မပြုပေ။

ရသ - ပစ္စုပ္ပန် - ပဒဋ္ဌာန် - မကောင်းမှုမှန်သမျှကို မပြုမိအောင် ရှောင်ကြဉ်မှုသည် ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ နှစ်ပါးလုံး၏ ကိစ္စတည်း။ ဟိရီက ရှက်၍ မကောင်းမှုကို မပြုမိအောင် ရှောင်ကြဉ်၏။ ဩတ္တပ္ပကား ဘေးအမျိုးမျိုး ကို ကြောက်၍ မကောင်းမှုကို မပြုမိအောင် ရှောင်ကြဉ်၏။ သို့အတွက် ယင်းတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်

သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝတွင် ဟိရိကား ရှက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုမှ တွန့်ဆုတ်တတ်သော သဘောတရားဟု၊ ဩတ္တပ္ပကား အပါယ်ဒုက္ခတိဘေး စသည့် ဘေးအမျိုးမျိုး တို့မှ ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုမှ တွန့်ဆုတ်တတ်သော သဘောတရားဟု ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ မီးထဲသို့ ကျရောက်သွားသော ကြက်တောင်၏ မပြန့်မူ၍ တွန့်လိမ်ခြင်း တွန့်လိပ်ခြင်းကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ ဟိရိသည် အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန် အတ္တာဓိပတိ တရားဖြစ်ခြင်းကြောင့် မိမိကိုယ်ကို ရိုသေလေးစားခြင်း အတ္တ-ဂါရဝတရားသည် ဟိရိ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ ဩတ္တပ္ပသည် ဗဟိဒ္ဓသမုဋ္ဌာန် လောကာဓိပတိ တရားဖြစ်ခြင်းကြောင့် သူတစ်ပါးတို့ကို ရိုသေလေးစားခြင်း ပရဂါရဝတရားသည် ဩတ္တပ္ပ၏ အနီးကပ်ဆုံး အ-ကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်ကို ရိုသေလေးစားခြင်းသဘော၊ သူတစ်ပါးတို့ကို ရိုသေလေးစားခြင်းသဘော ဟူသည် ပရမတ္ထ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် အဒေါသမေတ္တာနှင့် ပညာပြဓာန်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် များပင် ဖြစ်သည်။

အထူးသတိပြုရန် - ဟိရိ၏ လောသဘာဝသဏ္ဌိတာ = လဇ္ဇိသဘော၌ ကောင်းစွာတည်မှု ရှေးရှုတည်မှု သဘော၊ ဩတ္တပ္ပ၏ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတံ = ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်း ဘယသဘော၌ ကောင်းစွာတည်မှု ရှေးရှုတည်မှု သဘောများကို အလေးဂရုပြု၍ သတိပြုကာ မှတ်သားထားပါ။

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေခိုက် ထိုသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုနေခိုက်၌ ဒုစရိုက်များကို လွန်ကျူးခိုက်လည်း မဟုတ်၊ ရှောင်ကြဉ်ခိုက်လည်း မဟုတ်ပေ။ ထိုအခိုက်ဝယ် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ ဦးဆောင်ပြဓာန်းသည့် စိတ်စေတသိက်များ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နေခိုက်သာ ဖြစ်သည်။ ယင်းစိတ်စေတသိက်တို့မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များသာ ဖြစ်ကြသည်။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂) ကြိမ် အနေဖြင့် အဖြစ်များကြသည်။ ဝိပဿနာအခိုက်၌ တဒါရုံမှာ ကျ-မကျ နှစ်မျိုး ရှိနိုင်၏။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် ကြည့်ပါ။

ဇော အသီးအသီးတွင် နာမ်တရားများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ဉာဏ်နှင့် ပီတိ ယှဉ်-မယှဉ်သို့ လိုက်၍ (၃၄-၃၃-၃၃-၃၂) ရှိတတ်၏။ ယင်းနာမ်တရားစုတွင် ဟိရိနှင့် ဩတ္တပ္ပကား အမြဲတမ်း ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ သောဘဏ စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော သောဘဏသာဓာရဏ စေတသိက်များ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခိုက်၊ ဝိပဿနာ ရှုခိုက်သာ ဖြစ်သဖြင့် မကောင်းမှုအကုသိုလ် ဒုစရိုက်ကို အာရုံယူ၍ ယင်းဒုစရိုက်တို့မှ ရှက်မှု ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့မှုများ ဖြစ်နေသည်ကား မဟုတ်ပါ။ အကြောင်းမူ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရ တရားတို့ကိုသာ အာရုံယူနေခိုက်၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် အသုဘ အချက်တို့ကိုသာ အာရုံယူနေခိုက် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ယင်းနာမ်တရားစုတို့တွင် ပါဝင်သော ဟိရိ ဩတ္တပ္ပတို့မှာ ဟိရိက လဇ္ဇိသဘောသို့ ရှေးရှုတည်မှု၊ ဩတ္တပ္ပက ဘယသဘောသို့ ရှေးရှုတည်မှုမျှကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ အရှက်အကြောက် ရှိ၍ ယခုလို တရားနှလုံး ကျင့်သုံးခြင်း ဖြစ်သဖြင့် တရားနှလုံး ကျင့် သုံးသည့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ သန္တာန်ဝယ် မကောင်းမှုမှ ရှက်မှု လဇ္ဇိသဘော၊ မကောင်းမှုမှ ကြောက် ရွံ့မှု = ဘယသဘောတို့ကား ရှေးရှုတည်လျက်သာ ရှိနေသည်။ ယင်း ရှေးရှုတည်နေမှုမှာ အကောင်းအုပ်စု စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားစုများ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်တိုင်းနှင့် မဟာဝိပါက်တဒါရုံကျခဲ့သော် ယင်း တဒါရုံ စိတ္တုပ္ပါဒ်တိုင်း၌ အမြဲတမ်း ပါဝင်လျက် ရှိသည်သာဟု မှတ်ပါ။ ဒါန သီလ သမထပိုင်းဆိုင်ရာတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

ခြင်းချက် - သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ စေတသိက်များ ပါဝင်သည့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ကား ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထုဟူသော ရှောင်ကြဉ်ထိုက်သော ဒုစရိုက်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရသဖြင့် ယင်းနာမ်တရားစုတွင် ပါဝင်သော ဟိရီ ဩတ္တပ္ပတို့မှာ ဒုစရိုက်တို့မှ ရှက်မှုကြောက်မှု သဘောများပင် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

လောကပါလ တရား (၂) ပါး

ဒွေ မေ ဘိက္ခဝေ သုက္ကာ ဓမ္မာ လောကံ ပါလေန္တိ။ (အံ-၁-၅၃။ ခု-၁-၂၁၉။)

ရဟန်းတို့ . . . ဖြူစင်ကုန်သော ဤ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ တရားနှစ်ပါးတို့သည် လောကကို စောင့်ရှောက်ကြကုန်၏။
(အံ-၁-၅၃။ ခု-၁-၂၁၉။)

ရဟန်းတို့ . . . ဖြူစင်သော ဤတရား နှစ်မျိုးတို့သည် လောကကို စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ အဘယ်နှစ်မျိုးတို့နည်းဟူမူ - မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်း = ဟိရီလည်းကောင်း၊ မကောင်းမှုမှ ထိတ်လန့်ခြင်း = ဩတ္တပ္ပလည်းကောင်း ဤတရား နှစ်မျိုးတို့တည်း။ ရဟန်းတို့ . . . ဖြူစင်သော ဤတရား နှစ်မျိုးတို့သည် လောကကို မစောင့်ရှောက်ကုန်ငြားအံ့၊ ယင်းသို့ မစောင့်ရှောက်သော် ဤလောက၌ အမိဟူ၍လည်းကောင်း၊ မိကြီး မိထွေးဟူ၍လည်းကောင်း ဦးရီး၏ မယားဟူ၍လည်းကောင်း ဆရာ၏ မယားဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရိုသေလေးစားအပ်သူတို့၏ မယားဟူ၍လည်းကောင်း မထင်ရှား မသိသာကုန်ရာ။

ယင်းသို့ မထင်ရှား မသိသာကုန်သော် လောကသည် ဆိတ်များ သိုးများကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကြက်ဝက်တို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း အိမ်ခွေး တောခွေးတို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း ရောယှက်ခြင်းသို့ ရောက်ရာ၏။ (အဖေဆိတ် အမေဆိတ်နှင့် သားဆိတ် သမီးဆိတ်တို့ မေထုန်မှီဝဲသောအားဖြင့် ရောစပ်ကြလိမ့်မည် ဟူလို။)

ရဟန်းတို့ . . . ဖြူစင်သော ဤတရား နှစ်မျိုးတို့သည် လောကကို စောင့်ရှောက်ကုန်သောကြောင့် အမိဟူ၍လည်းကောင်း၊ မိကြီး မိထွေးဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဦးရီး၏ မယားဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဆရာ၏ မယားဟူ၍လည်းကောင်း ရိုသေလေးစားအပ်သူတို့၏ မယားဟူ၍လည်းကောင်း ထင်ရှားသိသာကုန်၏။ (အံ-၁-၅၃။)

ငါသည် အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက် ဖြစ်၏။ ငါလို အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်က မကောင်းမှုကို ပြုနေလျှင် (ဥပမာ သူ့အသက်ကို သတ်နေလျှင် မုဆိုး တံငါလုပ်နေလျှင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူပြုနေလျှင်) ရှက်စရာ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု မိမိ၏ အမျိုးဂုဏ်ကို စောင့်ထိန်းသောအားဖြင့် မကောင်းမှုကို ပြုရမည်ကို ရှက်၏။ ပညာရှိသူ တစ်ဦးကလည်း - ငါလို ပညာရှိတစ်ယောက်က အောက်တန်းကျသော မကောင်းမှုကို ပြုနေလျှင် (ဥပမာ သူ့ပစ္စည်းကို မတရားယူနေလျှင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူပြုနေလျှင်) ရှက်စရာဖြစ်တော့မည်ဟု မိမိ၏ ပညာရှိသော ဂုဏ်ကို စောင့်ထိန်းသောအားဖြင့် မကောင်းမှုပြုရမည်ကို ရှက်၏။ အသက်ကြီးသူကလည်း - ငါလို အဘိုးကြီးတစ်ယောက်က မကောင်းမှုပြုနေလျှင် (ဥပမာ လိမ်ညာနေလျှင်) ရှက်စရာ ဖြစ်တော့မည်ဟု မိမိ၏ အသက်ကြီးသောဂုဏ်ကို စောင့်ထိန်းသောအားဖြင့် မကောင်းမှုပြုရမည်ကို ရှက်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် မိမိမှာ ထင်ရှား ရှိနေသော ဂုဏ်တစ်ခုခုကို လေးစားသည့် ဟိရီတရားသည် ထင်ရှားလေသည်။

ငါတစ်ယောက်က မကောင်းမှုကို ပြုလိုက်လျှင် ငါ့မိ ငါ့ဘ ငါ့ဆွေ ငါ့မျိုးများ ငါ့ဆရာသမားများသည် သူတစ်ပါးတို့၏ အကဲ့ရဲ့ကို ခံရ၍ တံထွေးခွက်ထဲ ပက်လက်မျောကာ နေကြရပေလိမ့်မည်၊ ငါးခုံးမ တစ်ကောင်ကြောင့် တစ်လှေလုံး ပုတ်ရှာကြပေလိမ့်မည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် စပ်ဆိုင်သူများကို ငဲ့ညှာတတ်သည့် ဒုစရိုက်မှ

ကြောက်လန့်တတ်သော ဩတ္တပ္ပတရား ဖြစ်လေသည်။ မိမိဂုဏ်သိက္ခာကိုလည်း မငဲ့ ဆရာသမား မိဘ ဆွေမျိုး များကိုလည်း မငဲ့ ရွဲ့ချင်တိုင်း ရွဲ့သည့်ကား ဟိရီ ဩတ္တပ္ပတရား နှစ်မျိုးလုံး ကင်း၍ ဒုစရိုက်မှုတွေ ပြည့်တင်းနေ လေတော့သည်။

ထိုကြောင့် ဤဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပ တရားနှစ်ပါးသည် ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသား လူအများကို သားနှင့်အမိ၊ မောင်နှင့် နှမ စသည်ဖြင့် ခြားနားအောင် စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် လောကပါလ = ကမ္ဘာစောင့်တရားဟုလည်း ကောင်း၊ သတ္တဝါတစ်ဦးကို သို့မဟုတ် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းအောင် ပြုတတ်သော ကြောင့် သုတ္တဓမ္မ = ဖြူစင်သောတရားဟုလည်းကောင်း အမည်ရလေသည်။ လူ့လောက၌ ဤတရားနှစ်ပါးတို့က စောင့်ကြပ်လျက် ရှိကြသောကြောင့်သာ လူသတ္တဝါတို့ သန္တာန်ဝယ် အတော်အတန် စင်ကြယ်လျက် ရှိလေသည်။ ယင်းတရားတို့ ကင်းမဲ့လျှင် တိရစ္ဆာန်တွေနှင့် မခြားနားဘဲ ရောယှက်ရှုပ်ထွေးကာ မကြားကောင်း မနာသာတွေသာ ဖြစ်ကုန်ရာသည်။ ယခုခေတ်အခါ၌ကား ဟိရီ ဩတ္တပ္ပဟူသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် အကြောင်းကိုပင် နားမလည် သူတွေ ပေါများလှသဖြင့် ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ ကင်းသူတို့နှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ၍ နေကြရကား အဝတ်အစား အနေ အထိုင် အသွားအလာမှ စ၍ လျှပ်ပေါ်လော်လည်ကာ အမြင်မတော်စရာတွေ များလှချေသည်။

ဟိရီ - ဩတ္တပ္ပအတု - အကုသိုလ် ဒုစရိုက်အရာ မဟုတ်ပါဘဲလျက် ဘုရားသွား ကျောင်းတက် ဥပုသ်- စောင့် တရားနာ စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုနှင့် ဆိုင်သော အရာတို့၌ ရှက်စနိုး ကြောက်ရွံ့၍ တွန့်ဆုတ်ဆုတ် လုပ်တတ်သော အမူအရာမျိုးလည်း ရှိတတ်သေး၏။ ထိုအမူအရာမျိုးကား ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ မဟုတ်၊ မာယာသဘော သာတည်း။ တရားကိုယ်မှာ မောဟနှင့် တဏှာ ပြဇာနီးသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ပင် ဖြစ်သည်။ တစ်စုံတစ်ခု မကောင်းမှုအကုသိုလ် ဒုစရိုက်ကို ပြုပြီးနောက် သူတစ်ပါးတို့ သိ၍ ရှက်ကြောက်မှုမျိုးကား ဒေါမနဿပြဇာနီးသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သာတည်း။

ဆရာသမား လူကြီးသူမများကို မထီလေးစား မဖြစ်ရအောင် အလေးပြုသည့်အတွက် ရှက်ကြောက်သော အမူအရာ၊ ကိုယ်လက် အညစ်အကြေးသုတ်သင်ရာ စသည့် ရှက်ကြောက်သင့်သော အရာဌာနတို့၌ ရှက်ကြောက် သော အမူအရာတို့ကား ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အစစ်သာ ဖြစ်သည်။

၅။ အလောဘာ

- ၁။ (က) **အလောဘော** အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဂေဓလက္ခဏော၊
 (ခ) အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏော ဝါ ကမလဒလေ ဇလဗိန္နူ ဝိယ၊
- ၂။ အပရိဂ္ဂဟရသော (အပရိဂ္ဂဟဏရသော) မုတ္တဘိက္ခု ဝိယ၊
- ၃။ အနလ္လိနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော အသုစိမ္မိ ပတိတပုရိသော ဝိယ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၀-၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)
- ၁။ (က) အာရုံ၌ စိတ်၏ မတပ်မက်ခြင်း မမက်မောခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
 (ခ) တစ်နည်း - ကြာဖက်အပြင်၌ ရေပေါက်သည် မငြိမ့်သကဲ့သို့
 ထို့အတူ အာရုံ၌ စိတ်၏ မငြိမ့်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် မည်သည့်
 ဝတ္ထုကိုမျှ ငါ့ဟာဟု မသိမ်းပိုက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အာရုံကို ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟု
 စွဲလမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် မသိမ်းပိုက်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ မစင်တွင်း၌ ကျရောက်နေသော ယောက်ျားကဲ့သို့ အာရုံ၌ မငြိမိလိုသော သဘောတရား - ပစ္စုပ္ပန်၊
၄။ အာရုံ (တစ်နည်း - ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿဦးဆောင်သည့် သမ္ပယုတ်တရားများ) ပဒဋ္ဌာန်။

န လုပ္ပန္တိ ဧတေန၊ သယံ ဝါ န လုပ္ပတိ၊ အလုပ္ပနမတ္ထမေဝ ဝါ တန္တိ **အလောဘော**။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၀။)

၁။ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အာရုံ၌ မတပ်မက်တတ်ကြောင်း ဖြစ်သော သဘောတရားသည် အလောဘ
မည်၏။

၂။ မိမိ အလောဘကိုယ်တိုင်ကလည်း အာရုံကို မတပ်မက်သော သဘောတရား ဖြစ်သောကြောင့် အလောဘ
မည်၏။

၃။ အာရုံကို မတပ်မက်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သော သဘောတရားသည် အလောဘ မည်၏။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၄။)

လက္ခဏာ - လောဘသည် အာရုံကို သာယာစုံမက် နှစ်သက် ငြိမိ၏။ အာရုံကို “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု
စွဲယူသိမ်းပိုက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် လိုလားတပ်မက်၏။ အလောဘကား ထိုအာရုံ၌ မငြိမိလိုခြင်း မလိုချင်ခြင်း
သဘောတရား။ ထို့ကြောင့် အလောဘသည် လောဘနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဆန့်ကျင်ဘက်
ဖြစ်သောကြောင့် မလိုချင်တိုင်းလည်း အလောဘဟုချည်း မမှတ်ရာ၊ လောဘနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်
သဘောရှိသည့် မလိုချင်မှု မတပ်မက်မှုကိုသာ အလောဘ၏သဘောဟု မှတ်ရာသည်။ ဒေါသဖြစ်၍ အိမ်ကို
မီးရှို့ပစ်မှု = အိမ်ကို မလိုချင်မှု၊ ဒေါသဖြစ်၍ အိုးခွက်ပန်းကန်များကို ရိုက်ခွဲမှု = အိုးခွက်ပန်းကန်များ အပေါ်၌
မလိုချင်မှုတို့မှာ ဒေါသပြဓာန်းသော စိတ်ညှံ့ စိတ်ဖျင်း စိတ်ရိုင်းများကြောင့်သာ မလိုချင်မှု ဖြစ်သည်။ အာရုံကို =
ပစ္စည်းများကို ဖျက်ဆီးလိုသည့်သဘောသာ ဖြစ်သည်။ အလောဘကား မဟုတ်ချေ။ တစ်ဖန် - ကုသိုလ်ရေးနှင့်
စပ်၍ ကောင်းမြတ်သောအရာကို မလိုချင်မှု၊ ဒါန မပြုလိုမှု၊ သီလကို မဖြည့်ကျင့်လိုမှု၊ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာ
ကို မပွားလိုမှုများမှာလည်း ကုသိုလ်တရားတို့၌ လိုလားတောင့်တသည့် သမ္မာဆန္ဒ ဝီရိယ နည်းပါး၍ ပျင်းရိမှု
ကောသဇ္ဇတရား ပြဓာန်းသည့် စိတ်ညှံ့ စိတ်ဖျင်းများ များသောကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ အလောဘကား မဟုတ်ချေ။
ထို့ကြောင့် အာရုံ၌ စိတ်၏ မတပ်မက်ခြင်း မမက်မောခြင်း မလိုချင်ခြင်းသဘောသည်၊ တစ်နည်း ကြာဖက်
အပြင်၌ ရေပေါက်သည် မငြိမိသကဲ့သို့ ထို့အတူ အာရုံ၌ စိတ်၏ “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု မြတ်နိုးသည်၏ အစွမ်း
ဖြင့် မငြိမိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောသည် အလောဘ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။

ရသ - ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်သည် မည်သည့်ဝတ္ထုကိုမျှ = မည်သည့်အာရုံကိုမျှ “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု မြတ်နိုး-
တနာ ငြိမိမှုဖြင့် သိမ်းဆည်းခြင်း မပြုတော့သကဲ့သို့ အလောဘသည်လည်း မည်သည့် လိုလားတပ်မက်စရာ
အာရုံကိုမျှ “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု တဏှာစွဲဖြင့် မသိမ်းပိုက်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိပေသည်။

အာရုံကို “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု မသိမ်းပိုက်ခြင်း ကိစ္စကို အလောဘကိစ္စဟု ဆိုသော်လည်း အရမ်းမဲ့ ဖြုန်းတီး
ပစ်ခြင်း၊ အပျော်အပါး လိုက်စား၍ လောင်းကစားကြူး၍ ဖြုန်းတီးပစ်ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်၍ ဖြုန်းတီးပစ်ခြင်းများကို
အလောဘကိစ္စဟု မမှတ်အပ်။ ရွှေနောက်တိုင်းထွာ အလိမ္မာ အဆင်ခြင် သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်မယှဉ်သဖြင့် မောဟ
အတွက် မိုက်မှားချက်၊ လောဘအတွက် မိုက်မှားချက်၊ ဒေါသအတွက် မိုက်မှားချက် တစ်မျိုးဟု မှတ်ရမည်။
ရွှေနောက်တိုင်းထွာ အရာရာ သိမ်းဆည်းမှု စောင့်ရှောက်မှုမှာ သတိသမ္ပဇဉ်၏ ကိစ္စသာတည်း။ ယင်းသတိသမ္ပဇဉ်
ကြောင့်ပင် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်လည်း ပစ္စည်းလေးပါးကို “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု သိမ်းပိုက်မှု မရှိဘဲ ထိန်းသိမ်း
စောင့်ရှောက်တော်မူကြသည်။ သုံးစွဲတော်မူကြသည်။ မလှူဒါန်းရန် မပေးကမ်းရန် မသုံးစွဲရန်ဘဲ “ငါ့ဟာ
ငါ့ဥစ္စာ”ဟု ငြိမိမှုဖြင့် သိမ်းဆည်းထားမှုသည်သာ လောဘ၏ ကိစ္စ ဖြစ်သည်။

အနုလ္လိနဘာဝပစ္စုပ္ပန်နာ - အနုလ္လိနော ဘာဝေါ အဓိပ္ပါယ်သော ဧတဿာတိ **အနုလ္လိနဘာဝေါ**။ ဧဝံဥ ဥပမာယ သမေတိ။ (မူလဋီ-၁-၉၁။ မဟာဋီ-၂-၁၄၃။)

မစင်တွင်းထဲ၌ ကျရောက်နေသော ယောက်ျားသည် မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် မစင်တွေ့ငြိကပ်၍ နေသော် လည်း စိတ်အားဖြင့် မငြိကပ်ခြင်းကိုသာ အလိုရှိသကဲ့သို့ အလောဘ၏ သဘောသည်လည်း လောဘဖြစ်စရာ = လောဘနေယျအာရုံတို့ကို အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာရုံယူနေရသော်လည်း ထိုအာရုံတို့နှင့် ရောယှက်နေရ သော်လည်း သဘောအားဖြင့် ထိုအာရုံ၌ မငြိမကပ်လိုသော သဘောသာ ရှိသည်ဟု ယင်းအလောဘကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။

ပရမတ္ထသစ္စာနယ် ဝိပဿနာနယ်အတွက် ကွက်၍ ပြောရလျှင် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရား တို့သည် လောဘဖြစ်စရာ = လောဘနေယျ အာရုံများပင် ဖြစ်ကြ၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းသင်္ခါရတရား တို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်သည်တိုင်အောင် အာရုံယူနိုင်သဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံယူနေ ရသော်လည်း အာရုံပြုနေရသော်လည်း ယင်းသင်္ခါရအာရုံတို့နှင့် ရောယှက်နေရသော်လည်း ယင်းအာရုံတို့ကို “ငါဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု လောဘ၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်ငြိလို သိမ်းဆည်းလို သိမ်းပိုက်ထားလိုသော သဘောကား မရှိပေ။ ယင်းသင်္ခါရအာရုံတည်းဟူသော သင်္ခါရလောကမှ ရုန်းမထွက်နိုင်သေး၍သာ ရောယှက်နေခြင်း အာရုံပြုနေခြင်း နှလုံးသွင်းရှုပွားနေခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း ယင်းအာရုံတို့၌ မငြိကပ်လိုသော သဘောကား ရှိနေသည်သာ ဖြစ်သည်။ ယင်း မငြိကပ်လိုသောသဘောမှာ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသည့် ဉာဏ်ပြဓာန်းသည့် စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားအုပ်စုတွင် ပါဝင်သော အလောဘ၏ သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ဒါန သီလ သမထဆိုင်ရာ အာရုံတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

ထပ်မံရှင်းလင်းချက် - ဉာဏ်နုသုတို့အတွက် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ အသင် သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များကို ကြည့်ပါ။ စက္ခုအကြည်ဓာတ် ရုပ်တရား = ရုပ်ပရမတ်အာရုံကို -

- ၁။ စက္ခုအကြည်ဓာတ်ဟု
- ၂။ ရုပ်တရားဟု
- ၃။ အနိစ္စဟု
- ၄။ ဒုက္ခဟု
- ၅။ အနတ္တဟု
- ၆။ အသုဘဟု -

အသီးအသီး ရှုနေသော မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တိုင်း၌ ဇော (၇)ကြိမ်စီ ပါဝင်ရာ ဇော (၁)ကြိမ် (၁)ကြိမ်၌ ဉာဏ် ဝီတိ နှစ်မျိုးလုံးယှဉ်ပါက နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ ရှိ၏။ ယင်းနာမ်တရားစု (၃၄)တွင် အလောဘ လည်းပါဝင်၏။ ယင်းအလောဘသည် စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို စက္ခုအကြည်ဓာတ်ဟုလည်းကောင်း၊ ရုပ်တရားဟု လည်းကောင်း၊ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊ အသုဘဟုလည်းကောင်း အာရုံယူ၍ ရှုနေခိုက် စက္ခုအကြည်ဓာတ် ပရမတ်တရားကို အာရုံယူနေရသော်လည်း ယင်းစက္ခုအကြည်ဓာတ် အာရုံကို - “ငါဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု တဏှာဖြင့် စွဲယူသိမ်းပိုက်ခြင်း မရှိပေ။ ထိုစက္ခုအကြည်ဓာတ်အာရုံ၌ ငြိကပ် လိုသည့် သဘောမရှိ၊ မငြိကပ်လိုသော သဘောသာ ရှိနေ၏။ အကြောင်းမူ ယင်းစက္ခုအကြည်ဓာတ် ပရမတ်

တရား၏ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက် တစ်စက္ကန့်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အချိန်ကာလကို ကုဋေ (၅၀၀၀)ကျော်ခန့် ပုံခဲ့သော် တစ်ပုံခန့်လောက်သာ သက်တမ်းရှိသည်ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်နေသော သူတော်ကောင်းတစ်ဦးအဖို့ “ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ”ဟု စွဲယူလောက်သည့် အချိန်ကာလကိုပင် ရှာမရနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ မငြိမကပ်လိုသော သဘောမှာ ယင်းစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ဝိပဿနာဇော နာမ်တရား (၃၄)တွင် ပါဝင်သော အလောဘ၏ သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ဤနည်းကို နည်းမှီ၍ အရာရာတွင် သဘောပေါက်ပါလေ။

ပဒဋ္ဌာန် - အဋ္ဌကထာများ၌ ပဒဋ္ဌာန်ကို သီးခြား မဖော်ပြထားသဖြင့် ပဒဋ္ဌာန်ကို အာရုံဟုလည်းကောင်း၊ (၁) ဝတ္ထု (၂) အာရုံ (၃) ဖဿဦးဆောင်သည့် သမ္ပယုတ်တရားများဟုလည်းကောင်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

လောဘသမား နှင့် အလောဘသမား

လောဘသမားက သက်ရှိ သက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုကို သိမ်းပိုက်လိုသောသဘောရှိသလောက် အလောဘသမားက မသိမ်းပိုက်လိုသောသဘော ရှိ၏။ လောဘသမားသည် ရဟန်းဖြစ်လျှင်လည်း ပစ္စည်းလာဘ်လာဘကို လိုချင်၏။ မိမိကို လျှူချင်လာအောင် ဆွယ်တရားဟော၏။ ရပြန်လျှင်လည်း ထိုပစ္စည်းကို မလှူရက် မတန်းရက် (= မဒါန်းရက်) မပေးရက် မကမ်းရက် အလွန် မက်မောတတ်၏။ ထိုပစ္စည်းကို အကြောင်းပြု၍ စိတ်ကြီးဝင်နေတတ်၏။ လောဘသမား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း ဤနည်းနှင့်နှင်ပင်တည်း။ ပစ္စည်းဥစ္စာကို တရားသည် မတရားသည် မစိစစ်နိုင်တော့ဘဲ မရမက ရှာဖွေတတ်၏။ ရပြန်လျှင်လည်း တင်းမတိမ်နိုင်၊ “ရလေ လိုလေ အိုတစ္ဆေ”သာ ဖြစ်နေ၏။ “ဦးနော လောကော အတိတ္ထောယေဝ = သတ္တဝါအပေါင်းသည် အမြဲတမ်း လိုနေ၏၊ ယုတ်လျော့နေ၏ ပြည့်သည်ဟူ၍ မရှိ ရောင့်ရဲသည်ဟူ၍ မရှိ”ဟူသော ဒေသနာတော်များမှာ မရောင့်ရဲနိုင်သော လူသားများကို အထူးရည်ညွှန်းထား၏။ တစ်သက်တာပတ်လုံး အချိန်ရှိသမျှ စုဆောင်းရှာဖွေ၍ ရရှိထားသော လက်ဝယ် ပိုက်ထွေးထားသော သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုတို့ကို “ငါ့ဟာ ငါ့ဟာ”ဟု လွန်စွာ စွဲလမ်းနေစဉ် သေမင်းငင်သောအခါ ထိုကာမဝတ္ထုအစုစုအပေါ်၌ တွယ်တာတပ်မက် ချင်ရက်မပြေနိုင်သေးသော တဏှာလောဘက မရဏာသန္ဓေ၏ နေရာကို မရအရယူကာ အပါယ်လေးဘုံတည်းဟူသော မဟာသမုဒ္ဒရာသို့ ချော့မော့ကာ လှလှပပနှင့် သယ်ဆောင်ခေါ်ငင်သွားလေသည်။

အလောဘသမားကား ဤသို့မဟုတ်၊ ရဟန်းဖြစ်လျှင် ပစ္စည်းလေးပါးကို မခင်မင်၊ အဆင်သင့်ရသည်ကို လည်း သာယာမက်မောမှု မရှိဘဲ သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ယှဉ်ကာ သုံးစွဲတော်မူလေ့ရှိ၏။ ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့က ကုသိုလ်ကို အလိုရှိ၍ စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းလိုက်သော ပစ္စည်းတို့ကား သူတော်ကောင်းတို့၏ ဉာဏ်မျက်စိ အမြင်၌ သူတစ်ပါးတို့က ထွေးအန်ပစ်လိုက်သော အန်ဖတ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းအန်ဖတ်များကို ဧရာမလာဘ လာဘကြီးဟု မှတ်ထင်ရမည်ကို ရှက်နိုးတော်မူကြ၏။

ဟတ္ထိပါလဇာတ်တော် (ဇာတက-ဋ-၄-၄၇၈-၄၉၅။)၌ အလောင်းတော် ဟတ္ထိပါလက ဦးဆောင်လျက် တောထွက်တော်မူကြရာ ခမည်းတော် မယ်တော် ဖြစ်ကြသော ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီး နှင့် ပုဏ္ဏေးမကြီးတို့သည် လည်း ရှိသမျှ စည်းစိမ်တို့ကို စွန့်လွှတ်ကာ တောထွက်တော်မူကြ၏။ ဧသုကာရီဘုရင်မင်းကြီးက ထိုပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးတို့ စွန့်ပစ်သွားသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို နန်းတော်သို့ ဆောင်ယူစေခဲ့၏။ ဤအကြောင်းအရာကို ပညာရှိသော မိဖုရားကြီးက သိရှိတော်မူသဖြင့် ဧသုကာရီဘုရင်မင်းကြီးအား ဆုံးမလို၍ အသားဈေးမှ အသားများကို ဆောင်ယူစေ၍ မင်းရင်ပြင်တော်၌ စုပုံထား၏။ အသားပုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့် အပေါ်ကောင်းကင်မှ ဆင်းသက်

လာနိုင်သည့် လမ်းပေါက်တစ်ခုကိုသာ ဖွင့်ထား၍ အသားပုံ၏ ဘေးပတ်လည်တွင် ပိုက်ကွန်ကို ဝန်းရံ၍ ကာထားစေ၏။ လင်းတတို့သည် ခပ်လှမ်းလှမ်းမှပင် အသားတစ် အသားပုံကို မြင်၍ ကောင်းကင်မှ သက်ဆင်းလာကြ၏။ ထိုလင်းတတို့တွင် အသိအလိမ္မာရှိသော ဆင်ခြင်တိုင်းထွာတတ်သော ပညာရှိသော လင်းတတို့သည် ပိုက်ကွန် ဖြန့်ကျက်ထောင်ထားသည်ကို သိရှိ၍ အသားများကို အဝစားထားသည့် အလွန်လေးလံသော ခန္ဓာကိုယ် ရှိခဲ့သော် အထက်ကောင်းကင်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း ကာရံထားသော ပိုက်ကွန်မှ လွတ်အောင် မပျံသန်းနိုင်ကြပုံကို သဘောပေါက် သိရှိနားလည်ကာ မိမိတို့ စားပြီးသား အသားများကို အန်ပြီးမှ ပိုက်ကွန်နှင့် မငြိအောင် အထက်ကောင်းကင်သို့ တန်းတန်းမတ်မတ် ပျံတက်ကြ၏။ သို့သော် ပညာမျက်စိကာဏ်းနေသည့် လင်းတ ငမိုက်သားတို့ ကား အခြားလင်းတတို့က အန်ပစ်ခဲ့သော အန်ဖတ်တို့ကို ထပ်စားကြကာ အလွန်လေးလံသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိလျက် အထက်ကောင်းကင်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့် တန်းတန်း မတ်မတ် ပျံတက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ရကား ဘေးပတ်ပတ်လည်၌ ဝန်းရံထောင်ထားသော ပိုက်ကွန်၌ ဖမ်းမိနေကြကုန်၏။ ဤမြင်ကွင်းကို မိဖုရားကြီးက ဧသုကာရီမင်းကြီးအား လေသာပြုတင်းပေါက်မှ ရပ်ကြည့်စေတော်မူလျက် ဤသို့ ဆုံးမတော်မူ၏။

ဧတေ ဘုတွာ ဝမိတွာ စ၊ ပက္ကမန္တိ ဝိဟင်္ဂမာ။
 ယေ စ ဘုတွာ န ဝမိံသု၊ တေ မေ ဟတ္ထတ္ထမာဂတာ။
 အဝမိ ပြာဟွဏော ကာမေ၊ သော တံ ပစ္စာဝမိဿသိ။
 ဝန္တာဒေါ ပုရိသော ရာဇ၊ န သော ဟောတိ ပသံသိယော။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၄-၄၉၀။)

အရှင်မင်းမြတ် . . . ဤ ပညာရှိသော လင်းတတို့သည်ကား အသားများကို စားပြီးနောက် အန်ပြီးမှသာလျှင် အထက်ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကြကုန်၏။ ထိုလင်းတတို့သည် ပိုက်ကွန်၌ မငြိဘဲ အထက်ကောင်းကင်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း ပျံတက်နိုင်ကြကုန်၏။ သို့သော် ပညာမျက်စိကာဏ်းနေသည့် အကြင် လင်းတငမိုက်သားတို့သည် ကား အသားများကို အဝစား၍ သူတစ်ပါးတို့၏ အန်ဖတ်များကိုလည်း အဝစား၍ စားပြီးသား အစာကို အန်မထုတ်ဘဲ ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကြကုန်၏။ သူတစ်ပါးတို့၏ အန်ဖတ်များကိုပါ စား၍ အလွန်လေးလံသော ခန္ဓာကိုယ်ဖြင့် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကြကုန်သော ထိုလင်းတတို့သည်ကား ကျွန်တော်မ၏ လက်တွင်းသို့ ရောက်ရှိလာကြပါကုန်၏။

အရှင်မင်းမြတ် . . . ဤဥပမာအတူပင် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးမိသားစုသည် ကာမဝတ္ထုအစုစုကို ထွေးအန်သွားတော်မူခဲ့၏။ ထိုအရှင်မင်းမြတ်သည်ကား သူတစ်ပါး၏ အန်ဖတ်ကို တစ်ဖန် စားတော်မူပြန်၏။ အရှင်မင်းမြတ် အကြင်ယောက်ျားသည် သူတစ်ပါးတို့ ထွေးအန်ပြီးသော အန်ဖတ်ကို စားလေ့ရှိ၏။ ထိုသူတစ်ပါးတို့၏ ထွေးအန်ပြီးသော အန်ဖတ်ကို စားလေ့ရှိသော တဏှာအလိုသို့ လိုက်ပါနေသော လူမိုက်ကို ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် မချီးမွမ်းအပ်ပါ - ဤသို့ မိဖုရားကြီးက ပရိယာယ်ဖြင့် ဆိုဆုံးမတော်မူ၏။
 (ဇာတက-ဋ္ဌ-၄-၄၉၀။)

သို့အတွက် ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည်ကား သူတစ်ပါးတို့၏ အန်ဖတ်ကို ရှိသေစွာ ဦးထိပ်ဖြင့် ခံယူ၍ အကြီးအကျယ် မြတ်နိုးကာ ဝမ်းပန်းတသာ ဖြစ်ရမည်ကို အလွန် ရှက်နိုးတော်မူကြ၏။ ပညာရှိသူတော်ကောင်းဟူသည် မိမိကသာ သူတစ်ပါးတို့အား စောင့်ရှောက်သင့်သည်ဟု သဘောထားတော်မူကြ၏။ ထိုကြောင့် အလောဘဓာတ်ခံ ရှိသူသည် ရဟန်းဖြစ်လျှင်မူလည်း ပစ္စည်းလာဘ်လာဘကို မက်မောခြင်း မရှိ။

လူဖြစ်ပြန်လျှင်လည်း မလွဲသာ၍ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ရှာဖွေနေရစေကာမူ မတရားသော နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ရှာဖွေခြင်း မရှိ၊ လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်ကိုလည်း လိုက်စားလေ့ မရှိ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ရှာဖွေ စုဆောင်းရာ၌လည်း

ဆင်းရဲသားတို့ အပေါ်မှာ သနားညှာတာလေ့ရှိ၏။ စွန့်ကြဲ ပေးကမ်း လှူဒါန်းလေ့ရှိ၏။ လှူပြန်လျှင်လည်း တွန့်ဆုတ် တွန့်ဆုတ် မဟုတ်၊ မုတ္တစာဂီ = လူကောင်းသူကောင်းပီပီဖြင့် လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်ကြဲလေ့ရှိ၏။ ရွှေအိမ် ရွှေနန်းကိုသော်မှလည်း ပြတ်ပြတ်တောက်တောက် တံတွေးလောက်မှ ငဲ့ကွက်တွယ်တာမှု မရှိဘဲ ရက်ရက်ကြည်ဖြူ စွန့်လွှတ်လှူ၍ ရိပ်သာပင်နန်း ကျောင်းသစ်မီး၌ ရှင်လန်းမွေ့လျော် စံပျော်နိုင်ကြပေသည်။ အထက်ပါ ဟတ္ထိပါလ ဇာတ်တွင် မိဖုရားကြီး ဆိုဆုံးမချက်ကို ကြားရသော ဧသုကာရီဘုရင်မင်းတရားကြီးသည် သူတစ်ပါး၏ အန်ဖတ်ကို စားမျိုမိသည့် မိမိ၏ ဖြစ်အင်ကို ကြည့်ကာ စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ပြီးနောက် ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ ဘုံသုံးပါးတို့သည် မီးဟုန်းဟုန်းတောက်လောင်နေသည့် ဌာနကြီးကဲ့သို့ ဉာဏ်၌ ထင်လာကာ မင်းစည်းစိမ်ကို စွန့်ကာ တောထွက်တော်မူရှာလေသည်။ အလောဘဓာတ်၏ စွမ်းအားပင်တည်း၊ ယင်းအလောဘဓာတ်က ဈာန် အဘိညာဏ်ရ ရသေ့ သူတော်စဉ်ဘဝသို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးတော်မူလိုက်၏။ နောက်ဆုံးဘဝတွင် သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီးဘဝဖြင့်ပင် ထီးဖြူအောက်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံနိုင်သည့် ဘဝသို့တိုင်အောင် ယင်းကုသိုလ်တရားတို့က အဆင့်ဆင့် ကျေးဇူးပြုပေးလိုက်လေသည်။

ဤသို့လျှင် လောဘသမားနှင့် အလောဘသမားတို့သည် ကျောချင်းကပ်၍ ပြေးကြသကဲ့သို့ သဘောထား ချင်း ဝေးလှရကား မိမိကိုယ်ကို ပါရမီရှင် သူတော်စဉ်ဟု အထင်ရောက်နေကြသူတို့သည် အထက်ပါ လောဘ အကြောင်း အလောဘအကြောင်း ရှင်းလင်းချက်များကို စဉ်းစား၍ လောဘသမားလော အလောဘသမားလောဟု စစ်ကြောကြည့်သင့်လှပါပေသည်။ အကယ်၍ လောဘသမား ဖြစ်သည်ဟု အဖြေထွက်လျှင် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလက်နက်ကောင်းတို့ဖြင့် ယခုဘဝမှာပင် ယင်းလောဘကို နှိုင်းအောင် တိုက်ဖျက်တော်မူနိုင်ကြပါစေ။ အကယ်၍ အလောဘသမား ဖြစ်သည်ဟု အဖြေထွက်လျှင်လည်း အခြေခံ အတော်ကောင်းပြီ ဖြစ်၍ ရှေ့သို့ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်ဖို့ရာ အဘက်ဘက်၌ သတိထားလျက် အလောဘသမားအစစ် ဖြစ်အောင် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကို နေ့ညမစဲ လုံ့လသဲနိုင်ကြပါစေကုန်သော့။

၆။ အဒေါသ

၁။ (က) **အဒေါသော** အစက္ခိက္ကလက္ခဏော၊ (ခ) အဝိရောဓလက္ခဏော ဝါ၊ အနုကူလမိတ္တော ဝိယ။

၂။ (က) အာယာတဝိနယရသော၊ (ခ) ပရိဋ္ဌာဟဝိနယရသော ဝါ စန္ဒနံ ဝိယ၊

၃။ သောမ္မဘာဝပစ္စုပ္ပန်နော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

၁။ (က) စိတ်မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသောသဘော

တစ်နည်း - စိတ်ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော

ကောပ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်သဘော

လက္ခဏာ၊

(ခ) တစ်နည်း အရာရာ၌ လိုက်လျောတတ်သော မိတ်ဆွေကောင်းကဲ့သို့

မဆန့်ကျင်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ (က) ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ဒေါသစုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

(ခ) တစ်နည်း - စန္ဒကူးကဲ့သို့ ဒေါသအပူကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း

(ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ စန်းလအသွင် ကြည်လင်အေးမြသော သဘောတရား

ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ အာရုံ - တစ်နည်း - ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿ ဦးဆောင်သည့် သမ္ပယုတ်တရားများ

ပဒဋ္ဌာန်။

လက္ခဏာ - စက္ကိကဿဘာဝေါ စိက္ခန္တိ၊ ကောပေါ။ တပုဋ္ဌိပက္ခော **အစက္ခိန္တိ**၊ အဗျာပါဒေါ။
(မဟာဋီ-၂-၁၄၄။)

စိတ်ဓာတ်များ ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပေးသော သဘောတရားသည် စက္ကိန္တ မည်၏။ တစ်နည်း - စိတ်ဓာတ် ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းသူ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရားသည် စက္ကိန္တ မည်၏။ တရား-ကိုယ်အားဖြင့် အမျက်ထွက်ခြင်း ကောပ = ဒေါသတရားတည်း။ ထိုအမျက်ထွက်ခြင်း ကောပ = ဒေါသတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်သဘောတရားကား အဗျာပါဒ အမည်ရသော အဒေါသတရားတည်း။ သို့အတွက် အဒေါသတရားသည် စိတ်ဓာတ် ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းသူ ဖြစ်ကြောင်း အမျက်ထွက်ခြင်း ကောပတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။ ထိုကောပ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်သဘောတရားဟူသည်လည်း အဗျာပါဒ = မဖျက်ဆီးလိုမှု သဘော = မေတ္တာဓာတ် သဘောတရားပင်တည်း။ ထိုကြောင့် ယင်းအဒေါသ၏ လက္ခဏာတစ်နည်းမှာ လိုက်လျောတတ်သော မိတ်ကောင်းဆွေကောင်းကဲ့သို့ မဆန့်ကျင်ခြင်းသဘောတရားပင် ဖြစ်သည်။ လိုက်လျောမှုဟူသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေတ္တာဓာတ် ကိန်းဝပ်နေသူတို့၏သာ တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး ထားရှိနိုင်သော သဘောထား ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ဒေါသသည် မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားကို ဖျက်ဆီးတတ်သကဲ့သို့ ဤအဒေါသသည် မဖျက်ဆီးတတ်ပေ။ အဒေါသသည် ဒေါသနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီး ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သဖြင့် စိတ်ရော ကိုယ်ပါ မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းခြင်း သဘောလက္ခဏာ မဆန့်ကျင်ခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။

ရဿ - မဖျက်ဆီးလိုမှု အဗျာပါဒတရားကိုပင် အဒေါသဟု ဆိုသဖြင့် ဤအဒေါသသည် အကယ်၍ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံယူ၍ ကြည်လင်အေးမြစွာ ဖြစ်နေသည့်အခါ အပ္ပမညာ ဗြဟ္မစိုရ်တရားများ၌ ပါဝင်သော မေတ္တာဟု ဆိုရပြန်လေသည်။ ထိုမေတ္တာဓာတ် ကိန်းဝပ်နေသူ၏ သန္တာန်ဝယ် အာယာတ ရန်ငြိုးဟူသမျှသည် ငြိမ်းပျောက်ရခြ် ဓမ္မတာ ဖြစ်သဖြင့် မေတ္တာဓာတ် မေတ္တာစုန် အဆင့်သို့တိုင်အောင် အဆင့်မြင့်တက်လာသော အဒေါသသည် ရန်ငြိုးကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စကို ပြုလုပ်ပေသည်။ သို့အတွက် မေတ္တာစစ်မှန်သမျှ တရားကိုယ်မှာ အဒေါသချည်းဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် အဒေါသတိုင်းကား မေတ္တာ မဟုတ်ပေ။ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံမယူဘဲ အခြား ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာဆိုင်ရာ အာရုံတို့ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ကား မေတ္တာ မဟုတ်။ ထိုထို ဆိုင်ရာအာရုံတို့အပေါ်၌ စိတ်မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းမှု အဒေါသသာတည်း။ ထိုအဒေါသသည်လည်း - ဂေါသိတစန္ဒကူးသည် တေဇောဓာတ် လွန်ကဲ ဖောက်ပြန်သဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် ကျရောက်လာသော လွန်ကဲသော အပူဓာတ်ကို တစ်ခဏချင်း ငြိမ်းအေးစေနိုင်သကဲ့သို့ - စိတ်ပူ စေတသိက်ပူဟူသော အပူဓာတ်ကိုလည်းကောင်း ထိုစိတ်ပူ စေတသိက်ပူကြောင့် ကူးစက်လောင်ကျွမ်းလာသော ခန္ဓာကိုယ် ရုပ်အပူဓာတ်ကိုလည်းကောင်း ပယ်ဖျောက်ခြင်း ကိစ္စ ရှိပေသည်။

ပစ္စုပ္ပန် - အဒေါသသည် ဒေါသအပူဓာတ်ကို ပယ်ဖျောက်ပေးသဖြင့် စိတ်အစဉ်တွင် အအေးဓာတ်များ ဝင်လာရကား လပြည့်ဝန်း၏ ကြည်လင်အေးမြသကဲ့သို့ အဒေါသသည် ကြည်လင်အေးမြသော သဘောတရားဟု ယင်းအဒေါသကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ပဒဋ္ဌာန်နှင့် ပက်သက်၍ အဋ္ဌကထာများ၌ အထူးမဖော်ပြထားသဖြင့် အာရုံ စသည်ကို ပဒဋ္ဌာန် အဖြစ် ဖော်ပြထားပေသည်။

မှတ်ချက် - အဋ္ဌကထာများ၌ အဒေါသ၏ နောင်၌ အမောဟကို ဆက်လက် ဖွင့်ဆိုထား၏။ သို့သော် အမောဟမှာ သောဘဏစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက် မဟုတ်သဖြင့် အချို့သော ဉာဏဝိပဿနာ စိတ်များ၌ မယှဉ်သဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းတွင် သောဘဏစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသည့် သောဘဏသာဓာရဏ စေတသိက်စာရင်းတွင် ထည့်သွင်း၍ မဖော်ပြဘဲ သောဘဏစေတသိက် အဖြစ်ဖြင့် သီးသန့် ဖော်ပြထားပေ-

သည်။ သို့သော် အဋ္ဌကထာများ၌ အလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့၏ မှတ်သားဖွယ်ရာ အကြောင်းအရာများကို တစ်ပေါင်းတည်း စုပေါင်း၍ ရေးသားတင်ပြထားသဖြင့် ဤကျမ်းတွင်လည်း အမောဟစေတသိက်ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ သို့သော် နံပါတ်စဉ်ရာ၌ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းအတိုင်း (၂၅)ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။]

၂၅။ အမောဟ = ပညိန္ဒြေ

- ၁။ (က) **အမောဟော** ယထာသဘာဝပဋိဝေဓလက္ခဏော၊
(ခ) အက္ခလိတပဋိဝေဓလက္ခဏော ဝါ ကုသလိဿာသဒိတ္တဥသုပဋိဝေဓော ဝိယ၊
- ၂။ ဝိသယောဘာသနရသော ပဒီပေါ ဝိယ၊
- ၃။ အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန်နော အရညဂတသုဒေသကော ဝိယ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)
- ၁။ (က) ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဟုတ်မှတ်တိုင်းသော သဘာဝလက္ခဏာ၊
သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- (ခ) တစ်နည်း - ကျွမ်းကျင်သော လေးသမားသည် ပစ်လွှတ်အပ်သော
မြား၏ စူးဝင်ခြင်းကဲ့သို့ ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို မချွတ်ချော်မှု၍
ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ဆီမီးကဲ့သို့ အာရုံကို ထွန်းပြခြင်း လင်းစေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
(= အာရုံကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟအမှိုက်တိုက်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း ဟူလိုသည်။)
- ၃။ တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံ၌လည်း မတွေ့ဝေသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်ခြင်းသဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
- တစ်နည်း - အာရုံ၌ တွေ့ဝေခြင်း သမ္မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏
အဖြစ်ကြောင့် တွေ့ဝေခြင်း ကင်းသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော
အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တောလမ်းခရီး၌ ကျွမ်းကျင်သော လမ်းပြကဲ့သို့ မှတ်ပါ။
- ၁။ ဓမ္မသဘာဝပဋိဝေဓလက္ခဏာ **ပညာ**၊
- ၂။ ဓမ္မာနံ သဘာဝပဋိစ္ဆာဒကမောဟန္ဓကာရဝိဒ္ဓိသနရဿ၊
- ၃။ အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန်နာ၊
- ၄။ “သမာဟိတော ယထာဘူတံ ဇာနာတိ ပဿတိ”တိ ဝစနတော ပန သမာဓိ တဿာ ပဒဋ္ဌာနံ။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၆၈။)
- ၁။ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ၊ သာမညလက္ခဏာဟူသော
သဘောမှန်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
- ၂။ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ၊ သာမညလက္ခဏာကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော
မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်တိုက်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ ပရမတ္ထသဘာဝတို့၌ မတွေ့ဝေသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ “တည်ကြည်သော သမာဓိရှိသောသူသည် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်၏”ဟု (အံ-၃-၂၅၉။)၌ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသောကြောင့် သမာဓိသည် ထိုပညာ၏ - ပဒဋ္ဌာန်။
[ဤပဒဋ္ဌာန်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်အတွက် အထူးရည်ရွယ်ထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၇၆။)]

အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန် - ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဧဝံ ဟိ ပညာလောကော ဟဒယန္တကာရံ ဝိဓမ္မေန္တော ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတော ဧဝံ ဓမ္မသဘာဝေသု အသမ္မုယုနာကာရေန ပစ္စုပ္ပတိဋ္ဌတိတိ **အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန်နာ**။ ကာရဏဘူတာ ဝါ သယံ ဖလဘူတံ အသမ္မောဟံ ပစ္စုပ္ပဋ္ဌာပေတိတိ ဧဝမ္ပိ **အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန်နာ**။ (မဟာဋီ-၂-၇၆။)

သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသော ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသောဉာဏ်မှ ထွက်ပေါ်လာသော = ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပညာအရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်ရှိသော် နှလုံးအိမ်၌ ရှိသော အမိုက်မှောင်ကို လွင့်စင်စေလျက် ပယ်ဖျောက်လျက်သာ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် ပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာ အာရုံတို့၌ မတွေ့ဝေသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သဘောတရားဟု ယင်းပညာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနကာရ ပစ္စုပ္ပန်တည်း။ တစ်နည်း - ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝ လက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာတို့ကို ထွင်းဖောက်သိမြင်နေသော အကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်ပညာသည် မတွေ့ဝေ စေခြင်းတည်းဟူသော အကျိုးတရားကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလ ပစ္စုပ္ပန်တည်း။ (မဟာဋီ-၂-၇၆။)

ဤ မဟာဋီကာဆရာတော်၏ စကားရပ်များမှာ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာ တို့ကို ရှုနေသောဉာဏ်၌ အရောင်အလင်းရှိကြောင်း အထောက်အထားတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ယင်းဉာဏ်ကြောင့် အရောင်အလင်းများ ထွက်ပေါ်လာနိုင်ကြောင်း အထောက်အထားတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာတွင် ပညာ၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့ကို အောက်ပါအတိုင်းလည်း ဖွင့်ဆိုထားတော် မူ၏။

- ၁။ (က) ယထာသဘာဝပဋိဝေဓလက္ခဏာ **ပညာ**၊
- (ခ) အက္ခလိတပဋိဝေဓလက္ခဏာ ဝါ ကုသလိဿာသဒိတ္တဥသုပဋိဝေဓော ဝိယ၊
- ၂။ ဝိသယောဘာသရသာ ပဒီပေါ ဝိယ၊
- ၃။ အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန်နာ အရညဂတသုဒေသကော ဝိယ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၆။)
- ၁။ (က) ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘာဝလက္ခဏာ
သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိခြင်းသဘော လက္ခဏာ
- (ခ) တစ်နည်း ကျွမ်းကျင်သော လေးသမားသည် ပစ်လွှတ်အပ်သော မြား၏
ထိုးထွင်းခြင်းကဲ့သို့ ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို မချွတ်မယွင်း ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသဘော - လက္ခဏာ
- ၂။ ဆီမီးကဲ့သို့ ထွန်းပြခြင်း လင်းစေခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊
- ၃။ တောလမ်းခရီး၌ ကျွမ်းကျင်သောလမ်းပြကဲ့သို့ တွေ့ဝေခြင်း
သမ္မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်နာ။

ပဇာနာတိတိ ပညာ။ ကိံ ပဇာနာတိ? “ဣဒံ ဒုက္ခ”န္တိအာဒိနာ နယေန အရိယသစ္စာနိ။ **အဋ္ဌကထာယံ ပန “ပညာပေတိတိ ပညာ”**တိ ဝုတ္တံ။ ကိန္တိ ပညာပေတိတိ? “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ ပညာပေတိ။ သာဝ အဝိဇ္ဇာယ အဘိဘဝနတော အဓိပတိယဋ္ဌေန **ဣန္ဒြိယံ**၊ ဒဿနလက္ခဏော ဝါ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ **ဣန္ဒြိယံ**၊ ပညာဝ ဣန္ဒြိယံ **ပညိန္ဒြိယံ**။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅။)

ဤကား ဒုက္ခသစ္စာ စသည်ဖြင့် အရိယသစ္စာ (၄)ပါးတို့ကို ကွဲကွဲပြားပြား သိတတ်သောကြောင့် ပညာမည်၏။ (စတုသစ္စသမ္မာဒိဋ္ဌိတည်း။) ရှေးမဟာအဋ္ဌကထာ၌ကား - “အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ” - ဟု ကွဲကွဲပြားပြား သိစေတတ်သောကြောင့် ပညာ မည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ထိုပညာသည်ပင် သစ္စာလေးချက် သဘောနက်ကို ဖုံးလွှမ်း ကာကွယ်တတ်သော သိခွင့် မပေးတတ်သော အဝိဇ္ဇာကို လွှမ်းမိုး ဖိစီးနိုင်သည့်အတွက် အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ဣန္ဒြေလည်း မည်၏။ တစ်နည်း - သစ္စာလေးချက် သဘောနက်ကို ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိမြင်သည့် ဒဿနလက္ခဏာအရာ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိအစိုးရသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုစေတတ်သောကြောင့် ဣန္ဒြေ မည်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာသည်ပင် ဣန္ဒြေ မည်ရကား ပညိန္ဒြေ ဟုလိုသည်။

သာ ပနေသာ ဩဘာသနလက္ခဏာ စ ပညာ, ပဇာနနလက္ခဏာ စ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅။)

ဩဘာသနလက္ခဏာ - နံရံလေးဘက် ကာရံထားသော အိမ်၌ ညဉ့်အခါ ဆီမီးကို ညှိထွန်းအပ်သည်ရှိသော် ပကတိမျက်စိကို ကာဏ်းအောင် ပြုလုပ်တတ်သော အမိုက်မှောင်သည် ချုပ်ပျောက်ရသကဲ့သို့ အရောင်အလင်းသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ပညာသည် ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို တစ်နည်း အရိယသစ္စာလေးပါးတည်းဟူသော အာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား ကွဲကွဲပြားပြား ဂယနဏ သိအောင် ထွန်းလင်းပြခြင်း ဩဘာသနလက္ခဏာ ရှိပေသည်။

ပညောဘာသသမော ဩဘာသော နာမ နတ္ထိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၆။)

ပညာအရောင်အလင်းနှင့် တူသော အရောင်အလင်းမည်သည် မရှိပေ။ မှန်ပေသည် - ဝိပဿနာဉာဏ် ပညာ ရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံနေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ခုတည်းသော ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေခြင်းဖြင့် ထိုင်နေလတ်သော် (= တစ်ကြိမ်လောက်ထိုင်၍ ဝိပဿနာတရားကို ရှုပွား နှလုံးသွင်းခဲ့သော်) တစ်သောင်းသော လောကဓာတ်သည် တစ်ခုတည်းသော အရောင်အလင်း ရှိနိုင်၏ = လောကဓာတ်တိုက်ပေါင်း တစ်သောင်းလုံးသည် တစ်ဆက်တည်း လင်းနေနိုင်ပေသည်။ (ဥပက္ကိလေသ အရောင်အလင်းမျိုးကို အထူး ညွှန်း၍ ဆိုသည် မှတ်ပါ။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅-၁၆၆။)

ထို့ကြောင့် အရှင်နာဂသေန မထေရ်သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုထားတော်မူ၏ - “ဒါယကာတော် မဟာရာဇ ယောက်ျားတစ်ဦးသည် အမိုက်မှောင်အတိဖြစ်နေသော အိမ်ထဲ၌ ဆီမီးကို သွင်းယူသွားလေရာ၏။ သွင်းအပ်ပြီးသော ဆီမီးသည် အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးသကဲ့သို့၊ အရောင်အလင်းကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့၊ အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြသကဲ့သို့၊ ရူပါရုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို ထင်ရှားအောင် ပြသကဲ့သို့ - ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ပညာသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးပစ်၏။
- ၂။ ဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အရောင်ကို ဖြစ်စေ၏။
- ၃။ ဉာဏ်တည်းဟူသော အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြ၏။
- ၄။ အရိယသစ္စာတို့ကို ထင်ရှားအောင် ပြုလုပ်၏။

ဤသို့လျှင် ဒါယကာတော် မဟာရာဇ . . . ပညာသည် ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို = အရိယသစ္စာလေးပါးတည်းဟူသော အာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား ကွဲကွဲပြားပြား ဂယနဏ သိအောင် ထွန်းလင်းပြခြင်း ဩဘာသနလက္ခဏာ ရှိပေသည်။ (မိလိန္ဒ-၃၈။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၆။)

ပဇာနနလက္ခဏာ - ကျွမ်းကျင်သော ဆေးဆရာ သမားတော်သည် ရောဂါသည် လူနာတို့အား လျောက်ပတ်သည့် အစားအစာ၊ မလျောက်ပတ်သည့် အစားအစာတို့ကို ကွဲကွဲပြားပြား သိသကဲ့သို့ အလားတူပင် ပညာသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် -

- ၁။ ဤကား ကုသိုလ်တရား၊
- ၂။ ဤကား အကုသိုလ်တရား၊
- ၃။ ဤကား မှီဝဲအပ်သောတရား၊
- ၄။ ဤကား မမှီဝဲအပ်သောတရား၊
- ၅။ ဤကား ယုတ်ညံ့သောတရား၊
- ၆။ ဤကား မြင့်မြတ်သောတရား၊
- ၇။ ဤကား မဲညစ်သောတရား၊
- ၈။ ဤကား ဖြူစင်သောတရား၊
- ၉။ ဤကား တူသော အဖို့ဘာဂရှိသောတရား၊
- ၁၀။ ဤကား မတူသော အဖို့ဘာဂရှိသောတရား၊
- ၁၁။ ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတရား၊
- ၁၂။ ဤကား သမုဒယအရိယသစ္စာတရား၊
- ၁၃။ ဤကား နိရောဓအရိယသစ္စာတရား၊
- ၁၄။ ဤကား မဂ္ဂအရိယသစ္စာတရား - ဟု

ဓမ္မ အမည်ရသည့် တရားတို့ကို ကွဲကွဲပြားပြား ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ သိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာသည် ထိုထို ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို ကွဲကွဲပြားပြား ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း = **ပဇာနနလက္ခဏာ**လည်း ရှိပေသည်။

ထို့ကြောင့် **ဓမ္မသေနာပတိ** = တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် “ငါ့ရှင် မဟာကောဠိက . . . အကြင်အကြောင်းကြောင့် ပညာသည် ကွဲကွဲပြားပြား သိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ အဘယ်တရားကို ကွဲကွဲပြားပြား သိလေသနည်း? - ဤကား ဒုက္ခသစ္စာတည်းဟု ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် အကျယ်ချဲ့ပါလေ။ ဤသို့လျှင် ထိုပညာ၏ သစ္စာလေးပါးတည်းဟူသော ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို ကွဲကွဲပြားပြားသိမှု = ပဇာနနလက္ခဏာ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၅-၁၆၆။ မ-၁-၃၆၆-မဟာဝေဒလ္လသုတ်။)

ယထာသဘာဝပဋိဝေလက္ခဏာ = **ဓမ္မသဘာဝပဋိဝေလက္ခဏာ** - ပညာသည် အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော စိတ်-စေတသိက်-ရုပ်-နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘာဝလက္ခဏာကိုလည်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော လောကီ စိတ် စေတသိက် ရုပ်တရား ဒုက္ခသစ္စာတရား၊ ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် အသုဘအချက်တည်းဟူသော သာမညလက္ခဏာကိုလည်း သိ၏။ ထိုသို့ သိရာ၌ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၏ သန္တိလက္ခဏာသဘာဝကို ဆိုက်အောင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် အရောက်ထွင်းဖောက်၍ သိပါက သစ္စာလေးပါးလုံးကိုပင် သိမှု ပြီးစီးသွားပြီ ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာနှင့် သာမညလက္ခဏာကို သိမှုသည် သစ္စာလေးပါးကို သိမှုနှင့် သဘောတူသည်ဟု မှတ်ပါ။

အက္ခလိတပဋိဝေလက္ခဏာ - ကျွမ်းကျင်သော လေးသမားသည် ပစ်လွှတ်အပ်သော မြားသည် သား-
မြီးဖျား စသည့် ပစ်မှတ်ကို မချွတ်မယွင်း မလွဲမချော် တည့်တည့်မတ်မတ် ထိုးဖောက်စူးဝင်သကဲ့သို့ ပညာသည်
လည်း ပရမတ္ထဓမ္မတည်းဟူသော သစ္စာလေးပါးအာရုံကို ဟုတ်မှတ်သည့်အတိုင်း မချွတ်မယွင်း မလွဲမချော်
တည့်တည့်မတ်မတ် မှန်မှန်ကန်ကန် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်း သဘောလက္ခဏာလည်း ရှိပေသည်။ (ပညာ၏
သဘာဝလက္ခဏာကို ပေါ်လွင်အောင် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖွင့်ပြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ လိုရင်းအဓိပ္ပါယ်မှာ သိပ်မ-
ကွာခြားလှဟု မှတ်ပါ။)

ရသ - ပကတိသော ဆီမီးသည် ထွန်းညှိလိုက်သည် ရှိသော် နံရံလေးဘက် ကာရံထားသော တိုက်ခန်း
အတွင်း၌ တည်ရှိသော စားပွဲ ကုတင်စသည် ထိုထို အရာဝတ္ထုတို့ကို မျက်စိအမြင် ရှိသော ယောက်ျားသည်
ကွဲကွဲပြားပြား တွေ့မြင်နိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပညာသည် အရောင်အလင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော် ထိုပညာ
အရောင်အလင်းဖြင့် ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာကို ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ကွဲကွဲပြားပြား
သိနိုင်လေသည်။ ပညာအရောင်အလင်း မရှိက ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ပရမတ်သို့
ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရေးသည်ပင် မလွယ်ကူလှပေ။ သစ္စာလေးပါးလုံးကို နိဗ္ဗာန်တည်း
ဟူသော ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ အရောက် တစ်ဘက်ကမ်းခတ်အောင် သိရှိရေးမှာကား ပို၍ပင် ဝေးနေမည် ဖြစ်သည်။
အဝိဇ္ဇာက အာရုံ၏ သဘောမှန်ကို မသိနိုင်အောင် မှောင်ချထားသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဤပညာက နှလုံးအိမ်အတွင်း၌
ကျရောက်နေသော ဟဒယန္ဓကာရ ခေါ်ဆိုသည့် အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်လျက် အာရုံ၏ သဘောမှန်ကို
ထင်ရှားလာအောင် အလင်းရောင် ပြပေးနေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ်ကြောင်း-ကျိုး သင်္ခါရတရားတို့ကို ကွဲကွဲ
ပြားပြား ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ သိအောင် အလင်းရောင်ဖြင့် ထွန်းဆောင်ပြနေပေသည်။ ပညာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စပင်
ဖြစ်သည်။

တစ်နည်း - ပညာသည် မိမိ၏ အရောင်အလင်းဖြင့် = မိမိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရောင်အလင်းဖြင့်
ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို ကွဲကွဲပြားပြား ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ သိအောင် ထွန်းပြသဖြင့် ပရမတ္ထဓမ္မအာရုံကို မသိအောင်
ဖုံးကွယ်တတ်သော မောဟအမိုက်တိုက်ကို ဖျက်ဆီးပြီးလည်း ဖြစ်သွား၏။ ပကတိသော ဆီမီးသည် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်
အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးလျက် အရောင်အလင်းကို ထင်ရှားပြသကဲ့သို့ ဖြစ်စေသကဲ့သို့ ပညာသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်
ခဲ့သော် အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးလျက် ပညာအရောင်အလင်းကို ဖြစ်စေ၏။ အရိယသစ္စာ
တို့ကိုလည်း ထင်ရှားအောင် ပြုလုပ်ပေး၏။ ထို့ကြောင့် ပညာသည် အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ
လည်း ရှိ၍ ပညာအရောင်အလင်းကို ထွန်းပြခြင်းကိစ္စလည်း ရှိပေသည်။

အသမ္မောဟပစ္စုပ္ပန် - တောလမ်းခရီး၌ ကျွမ်းကျင်သော ယောက်ျားကဲ့သို့ သစ္စာလေးပါးတည်းဟူသော
နက်နဲလှသော တောအုပ်အတွင်း၌ တွေ့ဝေတတ်သော သမ္မောဟတရား = အဝိဇ္ဇာတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
သဘောတရား ဖြစ်၍ ထိုသစ္စာလေးပါးတည်းဟူသော တောအုပ်အတွင်း၌ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော လိုရာခရီးဆုံးသို့
ရောက်သည့်တိုင်အောင် မတွေ့မဝေ သွားတတ်သော သဘောတရားဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ယင်းပညာကို သိမ်း
ဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ တစ်နည်း - တွေ့ဝေခြင်း
မရှိခြင်း သဘောကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏။

ပဒဋ္ဌာန် - ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟု နှစ်မျိုးပြားသော သမာဓိ၊ ထိုသမာဓိတို့ကို အခြေခံ၍ ဖြစ်
ပေါ်လာသော ခဏိကသမာဓိ အမည်ရသော ဝိပဿနာသမာဓိသည် ဉာဏ်ပညာ ဖြစ်ဖို့ရန် အနီးကပ်ဆုံး
အကြောင်းတရား ဖြစ်ပေသည်။ ဤပဒဋ္ဌာန်မှာ ဝိပဿနာပိုင်းကိုသာ အထူး ရည်ရွယ်ထားကြောင်းကို အထက်ထွင်
ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။

ကျန် ဒါန သီလ သမထဆိုင်ရာ အာရုံတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပညာ၏ ပဒဋ္ဌာန်မှာ ထိုဒါန သီလ သမထဆိုင်ရာ အာရုံများပင် အသီးအသီး ဖြစ်ဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ တစ်နည်း - ယောနိသောမနသိကာရ သည်ပင် ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်သင့်ပေသည်။

မူလအမည်ရပုံ

တယောပိ စေတေ သဗ္ဗကုသလာနံ မူလဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

သဗ္ဗကုသလာနံ မူလဘူတာတိ သဗ္ဗေသံ စတုဘူမကကုသလဓမ္မာနံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဘာဝသာဓနေန ပတိဋ္ဌာ-
ဘူတာ၊ န တေသံ ကုသလဘာဝသာဓနေန။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၄။)

အလောဘ အဒေါသ အမောဟဟူသော ဤတရားသုံးပါးတို့ကို ခပ်သိမ်းကုန်သော ကုသိုလ်တရားမှန်သမျှ တို့၏ အရင်းအမြစ် မူလတရားတို့ဟူ၍ မှတ်သားပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

အလောဘ အဒေါသ အမောဟဟူသော ဤတရားသုံးပါးတို့သည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့၏ အရင်းအမြစ် မူလတရားများ ဖြစ်ကြ၏ဟု ဆိုရာဝယ် ခပ်သိမ်းကုန်သော ကာမ ရူပ အရူပ လောကုတ္တရာတည်း ဟူသော ဘုံလေးပါးအတွင်း၌ ရှိသော စတုဘူမက ကုသိုလ်တရားမှန်သမျှတို့၏ ကောင်းစွာ တည်တံ့သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေသောအားဖြင့်သာ တည်ရာ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုစတုဘူမက ကုသိုလ်တရားတို့၏ ကုသိုလ်အဖြစ်ကို ပြီးစေသောအားဖြင့် တည်ရာဖြစ်ကြသည်ကား မဟုတ်ဟု မှတ်ပါ။ ကုသိုလ်ဖြစ်မှုကား ကုသလမူလနှင့် မစပ်၊ အကုသိုလ် ဖြစ်မှုကား အကုသလမူလနှင့် မစပ်။ ကုသိုလ်ဖြစ်မှုသည် ယောနိသောမနသိကာရနှင့်သာ စပ်သည်။ အကုသိုလ်ဖြစ်မှုသည် အယောနိသောမနသိကာရနှင့်သာ စပ်သည်။ ကုသိုလ်တရားတို့သည် ယောနိသောမန-
သိကာရကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရာဝယ် ထိုကုသိုလ်တရားတို့၏ အခွန်ရှည်စွာ ကောင်းစွာ တည်တံ့အောင် အဆက်မပြတ် ဆက်လက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အလောဘ အဒေါသ အမောဟ မူလတရား သုံးပါးတို့က ဆက်လက်၍ တာဝန်ယူကာ ဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ အကယ်၍ အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ယော-
နိသောမနသိကာရကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာတရား ကျင့်သုံးသဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် စသည်ဖြင့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဒုက္ခ သစ္စာတရား၊ ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာတရား၊ ထိုနှစ်မျိုးသော ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပြိုပျက်ပျက် ပျောက်ပျောက်နေသည့် ခယဝယ-
ဘေဒနိရောဓဟူသော လောကီနိရောဓသစ္စာတရား၊ ခဏိကနိရောဓသစ္စာ အမည်ရသော ထိုဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယ သစ္စာ တရားနှစ်ပါးတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ထွင်းဖောက်သိမြင်နေသော လောကီ မဂ္ဂသစ္စာတရား - ဤလောကီသစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်း ဖောက်သိမြင်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုသမ္မာဒိဋ္ဌိကား အမောဟကုသလမူလတရားပင် ဖြစ်၏။ အလောဘ အဒေါသ တရားတို့နှင့်လည်း ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော အမောဟ = သမ္မာဒိဋ္ဌိ ကုသလမူလတရားသည် နောက်ထပ် အကြိမ်များ စွာ ထို လောကီသစ္စာလေးပါးကို သိရန် အကြောင်းရင်း မူလတရား ဖြစ်၏။ နောက်ထပ် ယင်း လောကီသစ္စာ လေးပါးကို သိသည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဦးဆောင်သည့် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာ တည်တံ့မှု အကြိမ်များစွာ ထပ် ကာထပ်ကာ ဖြစ်မှုကို ပြီးစေနိုင်၏။ ယင်းသို့ ပြီးစေနိုင်မှုမျိုးကိုပင် မူလတရားဟု ဆိုသည် မှတ်ပါ။

သစ်ပင်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်းရင်း တရားများမှာ မျိုးစေ့ စသော အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းမျိုးစေ့ စသော အကြောင်းတရားများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော သစ်ပင်၏ စည်ပင် ပြန့်ပွားရေး ဆက်လက်တည်တံ့ရေးအတွက် သစ်ပင်၏ အမြစ်သည် လွန်စွာ ကျေးဇူးများ၏။ သစ်မြစ်သည် သစ်ပင်၏ တည်ရာ

ဖြစ်မှုကို ပြီးစေလျက် သစ်ပင်၏တည်ရာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ကုသလမူလတရား သုံးပါးတို့သည်လည်း ကုသိုလ်တရားတို့၏ ကောင်းစွာ တည်တံ့ရေး စည်ပင် ပြန့်ပွားရေးအတွက် တည်ရာအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးကြသည်။ ယင်းသို့ ကျေးဇူး ပြုမှုကိုပင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ -

ဟေတူ ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ သမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(အဘိ-၈-၁။)

= ဟိတ် (၆)ပါးတရားတို့သည် ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ယင်းဟိတ် အဝင် အပါ စိတ်စေတသိက်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း ဟေတုပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏ ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ကုသလမူလတရားတို့၏ မှတ်သားပွယ်ရာများ

အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (၁၇၁ မှ ၁၇၃) တိုင်အောင် ကုသလမူလတရားများနှင့် ဆက်စပ်၍ မှတ်သား ပွယ်ရာများကို ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဤတွင် ယင်းအဖွင့်များ၏ ဆိုလိုရင်းသဘောကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဤကုသလမူလတရား သုံးပါးတို့တွင် အလောဘသည် မပေးရက်လို ဝန်တိုခြင်းဟူသော မစ္ဆေရအညစ်- အကြေး၏ ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း။ ယင်း မစ္ဆေရအညစ်အကြေးကို အားကောင်းနေသော အလောဘက ပယ်သတ်နိုင်၏ အနိုင်ယူနိုင်၏။ တစ်ဖန် များစွာသော သီလပျက်စီးမှုသည် ဒေါသ အရင်းခံလျက် ရှိတတ်၏။ များသောအားဖြင့် လောဘ ပြဇာန်းသော အဒိန္နာဒါန ဒုဿီလျ အမှုသော်မှ တစ်ရံတစ်ခါ ဥစ္စာရှင်ကို မုန်းတီးမှု ဒေါသ အရင်းခံလျက် ရှိတတ်သေး၏။ ထို့ကြောင့် အဒေါသသည် သီလပျက်စီးမှု = ဒုဿီလျ အညစ်အကြေး၏ ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ အဒေါသသည် ဒုဿီလျအမှုကို ပယ်နိုင်၏ ဟူလိုသည်။ တစ်ဖန် အမောဟ သည် ကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေကြောင်း မတိုးပွားစေကြောင်း ဖြစ်သော ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်တို့၏ ဆန့်- ကျင်ဘက် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ အမည်ရသော မောဟ၏ ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မသိမ္မမောဟကို သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိတတ်သော အမောဟက ပယ်သတ်နိုင်၏ ဟူ လိုသည်။ အလောဘသည် ဒါန၏အကြောင်း အဒေါသသည် သီလ၏အကြောင်း၊ အမောဟသည် ဘာဝနာ၏ အကြောင်း ဖြစ်သည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

တစ်ဖန် ထိုဟိတ်သုံးပါးတို့တွင် လောဘကြီးသူသည် မိမိနှင့်စပ်သော ဂုဏ်မရှိသူအပေါ်၌ ဂုဏ်ကိုယူခြင်း ဂုဏ်ရှိသလို ပြောဆိုခြင်းဖြင့် အပိုအလွန် ဖြစ်သော ဂုဏ်ကို ယူတတ်သောကြောင့် လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အလောဘကြောင့် အပိုအလွန် ဖြစ်သော ဂုဏ်ကို မယူတတ်ပေ။ တစ်ဖန် ဒေါသကြီးသူသည် မိမိမုန်းသူ၌ ထင် ရှားရှိနေသော ဂုဏ်ကိုပင် ချေဖျက်၍ ဂုဏ်မရှိသူဟု ပြောဆိုခြင်းဖြင့် ယုတ်လျော့သော ဂုဏ်ကို ယူတတ်သော သဘောရှိသောကြောင့် ယင်းဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အဒေါသကြောင့် သူတစ်ပါးအပေါ်၌ ယုတ်လျော့သော ဂုဏ်ကို မယူတတ်ပေ။ တစ်ဖန် မောဟကြီးသူသည် သင်္ခါရအာရုံကို နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘဟု ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ယူတတ်သောကြောင့် = ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် အသိမှားနေသောကြောင့် မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော အမောဟကြောင့် သင်္ခါရအာရုံကို နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘဟု ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် မယူပေ။ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် အသိမှားပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

တစ်ဖန် အာရုံ၌ ငြိကပ်မှု တွယ်တာမှု သဘောမရှိသည့် အလောဘကြောင့် မိမိ၌ ထင်ရှားရှိနေသော အပြစ်ကို အပြစ်အားဖြင့် ဆောင်ရွက် မှတ်သားလျက် အပြစ်၌ ဖြစ်တတ်၏ = အပြစ်ဟု ဝန်ခံတတ်၏။ အပြစ်အား လျော်စွာ နောင်အခါ၌ စောင့်စည်းပါမည်ဟူသော ဝန်ခံချက် စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ကုစားတတ်၏။ မှန်ပေသည် လောဘ-

ကြီးသူကား “ငါ့အပြစ် ငါ့ဟာ”ဟု စွဲလမ်းချက် အားကြီးသဖြင့် အပြစ်ကို ဖုံးကွယ်ထားတတ်သောသဘော ရှိပေသည်။ တစ်ဖန် အဒေါသကြောင့် သူတစ်ပါး၌ ထင်ရှားရှိသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဂုဏ်ကျေးဇူးဟု အသိအမှတ်ပြုကာ စိတ်ထဲ၌ ဆောင်ထားလျက် သူတစ်ပါးဂုဏ်ကျေးဇူး၌ ဖြစ်တတ်၏ = အသိအမှတ်ပြုတတ်၏။ မှန်ပေသည် ဒေါသကြီးသူကား သူတစ်ပါး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်တတ်၏။ မချီးမွမ်းလို၊ အပြစ်ကိုသာ ရှာကြံ၍ ပြောဆိုတတ်၏။ တစ်ဖန် အမောဟကြောင့် - “ဤမျှသည် ထိုသူ၏ ဂုဏ်တည်း၊ ဤမျှသည် ထိုသူ၏ အပြစ်တည်း” - ဟု ဂုဏ်နှင့် အပြစ်တို့၏ မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘောကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘောအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုကာ စိတ်၌ဆောင်ထား မှတ်သားထားလျက် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော သဘော၌ ဖြစ်တတ်၏။ အမှန်အတိုင်း သိတတ်၏။ အမှန်၌ ရပ်တည်နေတတ်၏။ မှန်ပေသည် အပြစ်ရှိသည်ကို အပြစ်ရှိသည်ဟုပင် မသိနိုင်အောင် မမြင်နိုင်အောင် အမှောင်ထုကြီးမားနေသော မောဟကြီးသူကား အမှန်ကို မမှန်ဟု၊ မမှန်ကိုလည်း အမှန်ဟု ယူတတ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် ချစ်အပ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့နှင့် ကွေကွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး မဖြစ်နိုင်၊ အကြောင်းမူ - လောဘရမ္မက် ငန်းငန်းတက်နေသူ၏ သန္တာန်၌သာ ချစ်ခြင်းသဘော ရှိသောကြောင့်၊ ချစ်အပ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့နှင့် ကွေကွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးကိုလည်း သည်းမခံနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် အဒေါသကြောင့် မချစ်အပ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့နှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးသည် မဖြစ်နိုင်။ အကြောင်းမူ - ဒေါသကြီးသူ၏ သန္တာန်၌သာ တစ်ဖက်သားကို မုန်းတီးခြင်းသဘော ရှိသောကြောင့် မချစ်မနှစ်သက်အပ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့နှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲ နေထိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးကိုလည်း သည်းမခံနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် အမောဟကြောင့် အလိုရှိအပ်သော သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုကို မရရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးသည် မဖြစ်နိုင်။ ပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝမှန်ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်နေသော မတွေ့ဝေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် - “ဤအိုခြင်းသဘောရှိသော တရား၌ ထို မအိုပါစေနှင့်ဟူသော တောင့်တသည့်အတိုင်း ဖြစ်ခြင်းသဘောတရားကို အဘယ်မှာ ရနိုင်ပါအံ့နည်း” - ဤသို့စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်လေ့ရှိသောကြောင့် အလိုရှိအပ်သော ဝတ္ထုကို မရသည့်အတွက် ကိုယ်ဆင်းရဲမှု စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒုက္ခမျိုးသည် မဖြစ်တော့ပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် ထိုထိုဘုံဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေခြင်း ဇာတိဒုက္ခ မဖြစ်နိုင်၊ အလောဘသည် လောဘ = တဏှာ၏ ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ရကား ဇာတိဒုက္ခဟူသည်လည်း ထိုထိုဘုံဘဝ ထိုထိုခန္ဓာကိုယ် ထိုထိုအာရုံကို လိုလားတောင့်တသည့် တဏှာ အရင်းခံသည့် ကံကြောင့်သာ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အလောဘကြောင့် ဇာတိဒုက္ခ မဖြစ်နိုင်။ (ထိုကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဇာတိဒုက္ခကို ကြောက်ရွံ့ပါက အလောဘဓာတ်ကို ခိုင်မြဲစွာ မွေးမြူတတ်ဖို့ လိုပေသည်။) တစ်ဖန် အဒေါသကြောင့် အိုခြင်း ဇရာဒုက္ခ မဖြစ်နိုင်။ အကြောင်းမူ - ထက်မြက်သော ဒေါသရှိသူ ဒေါသကြီးသူ၏ သန္တာန်၌ လျင်မြန်စွာ အိုခြင်း တရား ဖြစ်တတ်သောကြောင့်တည်း။ (ထိုကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် နုပျိုလိုပါက အဒေါသမေတ္တာ ဓာတ်ကို အမြဲတမ်း မွေးမြူပါ။) တစ်ဖန် အမောဟကြောင့် သေရခြင်း မရဏဒုက္ခ = သေခါနီး ခံရသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခ = ဆင်းဆင်းရဲရဲ သေရခြင်း မဖြစ်နိုင်။ သတ္တဝါ တစ်ဦးဦး၏ မရဏသန္ဓဇာ = ဘဝတစ်ခုဝယ် သေခါနီး နောက်ဆုံး ဖြစ်သွားသော ဇောဝိထိစိတ်အစဉ်သည် လောဘ ဒေါသ မောဟ စသည့် တစ်ခုခု ဦးဆောင်သည့် အကုသိုလ်ဇော ဖြစ်အံ့၊ ထိုသေခြင်းမျိုးကို သမ္မောဟမရဏဟု ခေါ်၏။ တွေ့တွေ့ဝေဝေ သေရခြင်း မည်၏။ ထို တွေ့တွေ့ဝေဝေ သေကျေပျက်စီးရခြင်း သမ္မောဟမရဏကား သေလွန်သည်၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်လေးဘုံဝယ် တစ်ဘုံဘုံသို့ ကိန်းသေ ရောက်ရတော့မည် ဖြစ်သဖြင့် အပါယ်ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် စင်စစ် ဒုက္ခသာ

ဖြစ်သည်။ မရဏာသန္ဓဇောတိုင်အောင် အမောဟ = ပညာဓာတ် ကိန်းဝပ်နေသူကား အမူဠ = မတွေမဝေသူ မည်၏။ ဒါန သီလဆိုင်ရာ ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမထဆိုင်ရာ ဈာနသမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဝိပဿနာဆိုင်ရာ ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိတို့တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ တစ်မျိုးမျိုး ဦးဆောင်ပြဓာန်းနေသော ဝီထိစိတ်အစဉ်များသည် မရဏာသန္ဓဇော တိုင်အောင် ဖြစ်နေပါက = မရဏာသန္ဓဇော၏ နေရာကို ယူထားပြီး ဖြစ်ပါက အမူဠ = မတွေမဝေသည်ပင် မည်ပေသည်။ မဟာသုဒဿန စကြာမင်းကြီးတို့ကဲ့သို့ မရဏာသန္ဓဇောသို့တိုင်အောင် မေတ္တာဈာန်များကို ဝင်- စားလျက် သေခြင်းမျိုး၊ သောတာနုဂတသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသကဲ့သို့ သေခါနီး မရဏာ- သန္ဓဇောသို့တိုင်အောင် ဝိပဿနာတရားကို နှလုံးသွင်းနိုင်သော ဝိပဿနာဇောများ စောလျက်ရှိသော သေခြင်း မျိုးတို့ကား တွေဝေခြင်း မရှိသော သေခြင်းဖြင့် သေလွန်ရကား အသမ္မောဟမရဏတို့တည်း။ အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ သေရခြင်းများသည်ကား အသမ္မောဟမရဏတို့ချည်းသာတည်း။ ယင်းအသမ္မောဟမရဏ သည် အမောဟကြောင့် ဖြစ်ရ၍ အမောဟသည် သမ္မောဟမရဏဒုက္ခမျိုးကို မဖြစ်စေနိုင် ဟူလိုသည်။ အကယ်၍ ယင်းအမောဟသည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော အမောဟမျိုး ဖြစ်ခဲ့လျှင်ကား နောက်ထပ်တစ်ဖန် ဘဝခန္ဓာအသစ်ကို မဖြစ်စေနိုင်သော သတ္တိရှိသဖြင့် ယခုဘဝ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အသစ်တစ်ဖန် တွေ့ကြုံ ရမည့် မရဏဒုက္ခဟူသမျှလည်း မရှိတော့သဖြင့် ယင်းအရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သော အမောဟသည် မရဏဒုက္ခ ဟူသမျှကို မဖြစ်စေနိုင်ပေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် အိမ်၌တည်သူ လူဝတ်ကြောင်တို့၏ ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံလျက် နေထိုင်ရမှု ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထု အစုစုတို့၌ တွယ်တာမက်မောမှု ကပ်ငြိမှု ကာမရာဂဖြင့် “ငါ့ဟာ၊ သူ့ဟာ၊ ငါ့သား၊ ငါ့သမီး၊ ငါ့ဇနီး၊ ငါ့မြေး၊ ငါ့ပစ္စည်း၊ သူ့သား၊ သူ့သမီး၊ သူ့ဇနီး၊ သူ့ပစ္စည်း” စသည်ဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်း အဘိနိဝေသဖြင့် အနှောင်အဖွဲ့ခံကြရကုန်သော အိမ်၌တည်သူ လူသားတို့သည် အိမ်၌တည်သူ အခြားလူသားတို့နှင့် အချင်းချင်း ငြင်းခုံကြရကုန်၏။ ထို ကာမရာဂလောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အလောဘကြောင့်ကား လယ်ယာ စသည့် သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုတို့၌ “ငါ့ဟာ သူ့ဟာ” စသည်ဖြင့် ငြင်းခုံမှု မရှိတော့ခြင်းကြောင့် အလောဘကြောင့် လူဝတ်ကြောင်တို့၏ ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံလျက် နေထိုင်ရမှု ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏ ဟူလိုသည်။

တစ်ဖန် - “ဤ ငါ၏ အယူဝါဒသာ မှန်၏။ အခြားသောသူတို့၏ အယူဝါဒသည် အချည်းနှီးသာတည်း” ဤသို့စသည်ဖြင့် အယူဝါဒချင်း ယှဉ်ပြိုင်၍ စင်ပြိုင်ငြင်းခုံမှု ဖြစ်ရခြင်းသည် - မိမိတို့၏ မှားယွင်းသော အယူဝါဒ အပေါ်၌ မှားမှားယွင်းယွင်း လက်ခံယုံကြည်မှု = ဒိဋ္ဌိ၊ စွဲကပ်ငြိနေမှု = ရာဂတို့ဖြင့် ငါ့အယူဝါဒ၊ သူ့အယူဝါဒ စသည်ဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းတတ်သော ဒိဋ္ဌိ-ရာဂ-အဘိနိဝေသတရားဖြင့် အနှောင်အဖွဲ့ ခံကြရကုန် သော ရသေ့ ရဟန်းတို့သည် အခြားအလားတူ ရသေ့ ရဟန်းတို့နှင့် ငြင်းခုံကြရကုန်၏။ သစ္စာလေးရပ် တရား- မြတ်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်မှု သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမည်ရှိသော အမောဟကြောင့်ကား အယူဝါဒချင်း ယှဉ်ပြိုင်၍ စင်ပြိုင်ငြင်းခုံမှုဟူသော ဒိဋ္ဌိတောအုပ်ကြီး အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်၍ ငြင်းခုံမှု မရှိတော့ခြင်း မပြုလုပ် တော့ခြင်းကြောင့် ရသေ့ ရဟန်းတို့၏ ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ နေထိုင်ရမှု ရှိနိုင်၏။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

[မှတ်ချက်] - ဤစကားရပ်များမှာ ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ကိုယ့်ဥစ္စာအဖြစ် လိုအပ်သည်ထက် ပို၍ သိုမှီး သိမ်းဆည်းမှု မရှိလှသော ရှေးခေတ် ရသေ့ ရဟန်းတို့ကို ရည်ရွယ်၍ ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်ပေရာသည်။ ယခုခေတ်၌ ကား ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို အပိုအလျှံ သိမ်းပိုက်မှု မရှိပါမှ = အလောဘ မရှိပါမှ ရသေ့ ရဟန်းတို့သည်လည်း အချင်းချင်း ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ နေထိုင်ရမှု သုခသံဝါသ ဖြစ်နိုင်သည်။ အလောဘ မရှိသူ = လောဘကြီးသူတို့ ဖြစ်နေကြပါက ကျောင်းလူမှု စသည်ဖြင့် ဒုက္ခသံဝါသများ ဖြစ်ကြဖွယ်ရာရှိသည်။]

နောက်တစ်မျိုးကား အဒေါသကြောင့် ခပ်သိမ်းကုန်သော ရဟန်းရှင်လူတို့၏လည်း ချမ်းချမ်းသာသာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ နေထိုင်ရမှု သုခသံဝါသ ဖြစ်နိုင်သည်။ **[မှတ်ချက် -** ဤအဋ္ဌကထာ အဖွင့်များအရ လောက-နိဗ္ဗာန် တည်ဆောက်လိုသူများသည် အလောဘ အဒေါသ အမောဟဓာတ်တို့ မိမိတို့၏ သန္တာန်၌ ရှေးဦးစွာ ကိန်းဝပ် တည်လာအောင် ကြိုးစားဖို့ လိုအပ်ကြောင်းကို သတိပြုပါ။] (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၁။)

အထူးအားဖြင့်ကား အလောဘကြောင့် ပြိတ္တာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်၊ မှန်ပေသည် များသောအားဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုတို့၌ တပ်မက်ခြင်း တဏှာကြောင့် ပြိတ္တာဘုံသို့ ကပ်ရောက်ကြရကုန်၏။ အလောဘသည်လည်း တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ အဒေါသကြောင့် ငရဲ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရမှုသည် မဖြစ်နိုင်၊ မှန်ပေသည် ဒေါသဖြင့် စိတ်ရောကိုယ်ပါ ကြမ်းတမ်းခက်ထန်မှုသဘော ရှိကြကုန်သောကြောင့် ဒေါသနှင့် သဘောတူသော ငရဲသို့ ပဋိသန္ဓေ တည်နေခြင်းဖြင့် ကပ်ရောက်ကြရကုန်၏။ အဒေါသသည်လည်း ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ အမောဟကြောင့် တိရစ္ဆာန်မျိုး၌ ဖြစ်ခြင်းသည် မရှိနိုင်၊ မှန်ပေသည် မောဟကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် အမြဲ ပြင်းစွာတွေဝေသော တိရစ္ဆာန်ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကပ်ရောက်ကြကုန်၏။ အမောဟသည်လည်း မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၂။)

တစ်ဖန် တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး တွယ်တာကပ်ငြိမှု ရာဂ၏ အစွမ်းဖြင့် မိတ်ဆွေဖွဲ့လို၍ တစ်ဦးသည် တစ်ဦးသို့ ချဉ်းကပ်၏။ အလောဘသည် ရာဂ၏ အစွမ်းဖြင့် ချဉ်းကပ်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကို ပြုလုပ်တတ်၏။ တစ်ဖန် ဒေါသ၏ အစွမ်းဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကာ ချဉ်းကပ်ပြီးသူတို့သည် ခွဲခွာကြရပြန်၏။ အဒေါသသည် ဒေါသ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖဲခွာခြင်း၏ မရှိခြင်းကို ပြုလုပ်တတ်၏။ တစ်ဖန် သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို မသိမှု = ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စသည်ဖြင့် အသိမှားမှု မောဟကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး ဒေါသဖြင့် မုန်းခြင်း လောဘဖြင့် ချစ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နေကြခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် တစ်ဦးပေါ် တစ်ဦး လျစ်လျူ မရှု နိုင်သည့်သဘောပင် ဖြစ်သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ = အမောဟဟူသော သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို အမှန်အတိုင်း သိရှိမှုသဘောသည် မောဟ၏ အစွမ်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ အချင်းချင်း လျစ်လျူ မရှုနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော၏ မရှိခြင်းကို ပြုလုပ်တတ်၏။ (ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မရှိ၊ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရား အစုအပုံမျှသာ ရှိသည်ဟု အမှန်ကို သိမြင်နေသော အမောဟကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ရှာမတွေ့ သဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ဒေါသဖြင့် မုန်းခြင်း လောဘဖြင့် ချစ်ခြင်းလည်း မရှိ၊ မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်း မရှိသဖြင့် လျစ်လျူ မရှုနိုင်မှုလည်း မရှိ၊ လျစ်လျူ ရှုနိုင်တော့သည်သာ = မချစ် မမုန်းအောင် စိတ်ကို အလယ် အလတ်၌ ထားနိုင်တော့သည်သာ ဟူလိုသည်။ တစ်နည်း - ရူပါရုံ စသော အာရုံတို့၌ ရာဂ၏ အစွမ်းဖြင့် လျော်စွာဖြစ်ခြင်း ချစ်ခြင်း ဖြစ်၍ ဒေါသ၏ အစွမ်းဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်း မုန်းခြင်းတို့ ဖြစ်ကြရကုန်၏။ မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းဟူသော လျစ်လျူ မရှုနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကား မောဟကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ ယင်း ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်း လျစ်လျူ မရှုနိုင်ခြင်းတို့ကို အလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့က ပယ်သတ်နိုင်ရကား အလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့ကြောင့် မချစ်ခြင်း မမုန်းခြင်း လျစ်လျူရှုနိုင်ခြင်းတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ မိတ်ဆွေဖြစ်လို၍ ကပ်ရောက်ရခြင်း၊ မုန်း၍ ခွဲခွာရခြင်းမျိုးများ မရှိတော့ ဟူလိုသည်။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၂။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် ကာမဂုဏ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နေက္ခမ္မသညာ ဖြစ်၏။ အဒေါသကြောင့် သတ္တဝါတို့အပေါ် ဖျက်ဆီးလိုသော ဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မဖျက်ဆီးလိုသော မေတ္တာနှင့် ယှဉ်သော အဗျာပါဒ သည် ဖြစ်၏။ အမောဟကြောင့် သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း ဝိဟိသာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကရုဏာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ အပေါ်၌ အသုဘဟု ရှုမြင်တတ်သော အသုဘသညာ

ဖြစ်၏။ အဒေါသကြောင့် အတိုင်းအတာ ပမာဏ မရှိသော သတ္တဝါပညတ်လျှင် အာရုံရှိသော မေတ္တာနှင့် ယှဉ်သော အပ္ပမာဏသည် ဖြစ်၏။ အမောဟကြောင့် သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ အပေါ်၌ ဓာတ်သဘောတရား အစုအပုံသာဟု သိမြင်သော ဓာတုသည် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ = သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုကို မှီ၍ဖြစ်သော ချမ်းသာမှုကို ခံစားသောအားဖြင့် အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်းဟူသော အယုတ်တရား အစွန်းတစ်ဘက်ကို ရှောင်ကြဉ်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဒေါသကြောင့် အတ္တကိလမထာနုယောဂ = ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၏ ပင်ပန်းကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်၌ အဖန်ဖန်အားထုတ်ခြင်းဟူသော အယုတ်တရား အစွန်းတစ်ဘက်ကို ရှောင်ကြဉ်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အမောဟကြောင့် အလယ်အလတ် မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းတည်းဟူသော မဂ္ဂင်ရှစ်ရပ် ပဋိပတ်ကို ကျင့်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၂။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ရလိုကြောင်း ရှေးရှု၊ ကြံစည်မှု = အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ = အဘိဇ္ဈာကာယ အထုံးအဖွဲ့ကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း ဖြေနိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ အဒေါသကြောင့် သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ကို ဖျက်ဆီးလိုသော ဗျာပါဒကာယဂန္ထ = ဗျာပါဒကာယအထုံးအဖွဲ့ကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း ဖြေနိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ အမောဟကြောင့် သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ = နွားအကျင့် ခွေးအကျင့် စသည်ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်နိုင်၏။ သံသရာမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏ဟု အလေ့ဆိုး အကျင့်ဆိုးကိုပင် အမှန်ဟု ထင်မြင်သုံးသပ်တတ်သော အထုံးအဖွဲ့၊ ကုဒ်သစ္စာဘိနိဝေသ = အယူမှားကြီးကို ယူထားပြီးလျှင် ဤ ငါ၏အယူသာ မှန်၏ဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်နှလုံးသွင်းမှု အထုံးအဖွဲ့ဟူသော ဂန္ထ = အထုံးအဖွဲ့ နှစ်မျိုးကို ဖျက်ဆီးနိုင် ဖြေနိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ (သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို သိမှု အမောဟဓာတ် ကိန်းဝပ်လာလျှင် အယူမှား ဒိဋ္ဌိဟူသမျှသည် လွင့်ပျောက်မြဲ ဓမ္မတာပင် ဖြစ်သည်။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၂။)

တစ်ဖန် ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် နှစ်ပါးတို့သည် အလောဘ အဒေါသတို့၏ အာနုဘော်ကြောင့် ပြီးစီးကုန်၏။ စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် နှစ်ပါးတို့သည် အမောဟကြောင့်သာလျှင် ပြီးစီးကုန်၏။

တစ်ဖန် အလောဘသည် အနာရောဂါမရှိသူ အနာရောဂါကင်းသူ ဖြစ်ခြင်း ကျန်းမာခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်၏။ မှန်သည် - လောဘရမ္မက်မကြီးသူသည် လောဘဖြစ်လောက်သည့် အာရုံပင် ဖြစ်စေကာမူ ထိုအာရုံသည် မိမိနှင့် သပ္ပာယ်မမျှသည် ဖြစ်အံ့ = မလျောက်ပတ်သော ဥတု၊ မလျောက်ပတ်သော နေရာ၊ မလျောက်ပတ်သော အစာအာဟာရ ဖြစ်အံ့ ထိုအာရုံမျိုးကို မမှီဝဲပေ၊ ထိုသို့ မမှီဝဲခြင်းကြောင့် ရောဂါမရှိသူ ရောဂါကင်းသူ ကျန်းမာသူ ဖြစ်ရ၏။ (ထိုကြောင့် လောဘကြီးသူ အစားမက်မောသူ မလျောက်ပတ်သောအစာ၊ မလျောက်ပတ်သော ဥတု မလျောက်ပတ်သော နေရာတို့ကို မှီဝဲလေ့ရှိသူသည် ရောဂါထူပြောတတ်၍ မကျန်းမာသူဟု မှတ်ပါ။)

အဒေါသသည် နုပျိုသူ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်၏။ မှန်သည် ဒေါသမကြီးသူသည် အရေတွန့်ခြင်း ဆံဖြူခြင်းကို ဆောင်တတ်သော ဒေါသမီးသည် မလောင်မြိုက်အပ်သည် ဖြစ်၍ ဒေါသမီး၏ လောင်မြိုက်ခြင်းကို မခံရသည် ဖြစ်၍ ရှည်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး နုပျိုနေ၏။ (ထိုကြောင့် ဒေါသကြီးသူကား အိုလွယ်၏ဟု မှတ်ပါ။)

အမောဟသည် အသက်ရှည်သူ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် - မတွေဝေသူ = အမှန်ကို သိမြင်သူသည် အကျိုးစီးပွား ရှိသည့်လုပ်ငန်း၊ အကျိုးစီးပွား မရှိသည့် လုပ်ငန်းတို့ကို ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ သိပြီးရကား အကျိုးစီးပွား မရှိသည့် လုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်လျက် အကျိုးစီးပွားရှိသည့် လုပ်ငန်းရပ်ကို မှီဝဲလျက် ရှည်သောအသက် ရှိရ၏။ (ထိုကြောင့် “ဥစ္စာကို ကံစောင့်၊ အသက်ကို ဉာဏ်စောင့်”ဟု ဆိုရိုးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၂။)

တစ်ဖန် အလောဘသည် စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပြည့်စုံခြင်း = ဘောဂသမ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ မှန်သည် စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ အပေါ်၌ တွယ်တာကပ်ငြိမှု လောဘရမ္မက်မကြီးသူသည်သာ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း စာဂတရားကို ပြုနိုင်၏။ ယင်းလောဘမကြီးသူ၏ စာဂတရားကြောင့် နောက်နောင်ဘဝများ၌လည်းကောင်း၊ ဤဘဝတွင်လည်း အခါအခွင့်အားလျော်စွာလည်းကောင်း စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ရရှိခြင်း ဖြစ်၏။

အဒေါသသည် မိတ်ဆွေခင်ပွန်း၏ ပြည့်စုံခြင်း = မိတ္တသမ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ အကြောင်းမူ မေတ္တာကြောင့်သာလျှင် မိတ်ဆွေတို့ကို ရရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မိတ်ကောင်းတို့၏ ယုတ်လျော့မသွားခြင်း ကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေသည်။

အမောဟသည် မိမိ၏ ပြည့်စုံခြင်း = အတ္တသမ္ပတ္တိ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် သစ္စာလေးပါး ကိုမတွေမဝေ သိသောသူသည် = သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သောသူသည် မိမိ၏ လူ နတ် နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော အကျိုးစီးပွားကိုသာ ပြုလျက် မိမိကိုယ်ကို ပြည့်စုံစေသည် မည်၏။ မိမိ၏ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းသည် မိမိ၏ လူ နတ် နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာကို ရခြင်း၏ အကြောင်းတရားသာ ဖြစ်သည်။ ထိုချမ်းသာ သုံးမျိုးကို ရရှိခြင်းသည် မိမိ၏ ပြည့်စုံခြင်းမည်၏ ဟူလိုသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၂။)

တစ်ဖန် အလောဘသည် ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်ဟူသော ဈာန်သမာပတ် (၄)ပါးကို ဝင်စား၍ နေခြင်းတည်းဟူသော ဒိဗ္ဗဝိဟာရ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ အဒေါသသည် မေတ္တာဈာန် ကရုဏာဈာန် မုဒိတာဈာန် ဥပေက္ခာဈာန်ဟူသော ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍ နေခြင်း ဗြဟ္မဝိဟာရ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဤဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍ နေထိုင်ခြင်းကား သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော သမ္မာပဋိပတ်အကျင့်ကို ကျင့်သဖြင့် မွန်မြတ်သော နေထိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဗြဟ္မာတို့သည်လည်း ဒေါသကင်း သော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် အမြဲနေထိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ဤဈာန်တို့ကို ဝင်စားလျက် ဈာန်နှင့်ယှဉ်လျက် နေထိုင်ခြင်းကို ဗြဟ္မဝိဟာရဟု ဆိုသည်။ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်သော အမောဟသည် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၍ နေခြင်း အရိယဝိဟာရ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၃။ ၂၄၀။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် မိမိ၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ အပေါ်၌ ငြိမ်းအေးမှု ဖြစ်နိုင်၏။ အကြောင်းမူကား ထိုမိမိ၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့၏ ပျက်စီးခြင်းကြောင့် အလွန်ကပ်ငြိခြင်း တဏှာလောဘလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အဒေါသ ကြောင့် သူတစ်ပါး၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့အပေါ်၌ ငြိမ်းအေးမှု ဖြစ်နိုင်၏။ အကြောင်းမူ ဒေါသဓာတ် မကိန်းဝပ်သူ၏ သန္တာန်ဝယ် ရန်သူတို့အပေါ်၌သော်မှလည်း ရန်သူဟူသော အမှတ်သညာ၏ မရှိ ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အမောဟကြောင့် အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုထိုက်သော အသင်းအပင်း ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ အပေါ်၌ ငြိမ်းအေးမှု ဖြစ်နိုင်၏။ သစ္စာလေးပါးကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်နေသော မတွေမဝေ သောသူ၏ သန္တာန်၌ မိမိ၏ အသင်းအပင်း သူတစ်ပါး၏ အသင်းအပင်းဟူသော အလုံးစုံသော အသင်းအပင်း တို့၌ ကပ်ငြိခြင်း မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၃။)

တစ်ဖန် အလောဘကြောင့် အနိစ္စဟု ရှုမြင်ခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်သည် လောဘရမ္မက်ကြီးသူသည် အသုံး အဆောင် ဖြစ်သော သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစု၌ တွယ်တာခြင်း လိုလားခြင်း အာသာဓာတ်ကြောင့် အနိစ္စ ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကိုသော်လည်း အနိစ္စအားဖြင့် မရှုနိုင် မမြင်နိုင်ပေ။ အဒေါသကြောင့် သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှုမြင်ခြင်း ဖြစ်၏။ ရန်ငြိုးဖွဲ့ကြောင်း အာသာတဝတ္ထုသည် ဒေါသဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းပင်

ဖြစ်၏။ အဒေါသ = မေတ္တာဓာတ် အတွင်းအဇ္ဈာသယဓာတ်ခံ ရှိသူသည် ယင်းအာယာတဝတ္ထုတို့ကို စိတ်တွင် သိုမှီးသိမ်းပိုက်ထားမှုကို စွန့်လွှတ်ပြီးဖြစ်ရကား သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့်သာ ရှုတတ် မြင်တတ်ပေသည်။ (ယင်းသို့ ဒုက္ခဟု ရှုမြင်ခဲ့သော် အဒေါသသည်လည်း ပြေပျောက်သွားသည် ဟူလိုသည်။) အမောဟကြောင့် အနတ္တ ဟု ရှုမြင်ခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် - သစ္စာသိမြင်၍ မတွေမဝေသော သူသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်စွာ ယူခြင်း၌ = အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ-အသုဘဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ယူခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည် ဖြစ်၍ ရှေ့ဆောင်အတ္တ မရှိသော ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှေ့ဆောင်အတ္တ မရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အမှန်အတိုင်း သိတတ် မြင်တတ်၏။

တစ်ဖန် ဤအလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့ကြောင့် အနိစ္စဟု ရှုခြင်း ဒုက္ခဟု ရှုခြင်း အနတ္တဟု ရှုခြင်း တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ဤအလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့သည်လည်း အနိစ္စဟု ရှုခြင်း ဒုက္ခဟု ရှုခြင်း အနတ္တဟု ရှုခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရကုန်၏။ မှန်ပေသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုခြင်းကြောင့် အလောဘ ဖြစ်၏။ ဒုက္ခဟု ရှုခြင်းကြောင့် အဒေါသ ဖြစ်၏။ အနတ္တဟု ရှုခြင်းကြောင့် အမောဟ ဖြစ်၏။ အဘယ်မည်သော တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူသည် - “ဤရုပ်နာမ်တရားသည် အနိစ္စတည်း” ဟု ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ် အလင်းဓာတ်ဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပြီး ဖြစ်ပါလျက် ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရား၏ အကျိုးငှာ တောင့်တခြင်း တဏှာလောဘကို ဖြစ်ပေါ်စေရာပါတော့အံ့နည်း။ (ထိုကြောင့် အနိစ္စဟု ရှုခြင်းကြောင့် အလောဘ ဖြစ်နိုင်သည် ဟူလိုသည်။) သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှု၍သော်လည်း သိမြင်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ပါးလည်း ဖြစ်သော အလွန်ထက်မြက်သော အမျက်ထွက်ခြင်း ဒေါသဟူသော ဒုက္ခကို အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်စေရာပါတော့ အံ့နည်း။ (သို့အတွက် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှုခြင်းကြောင့် အဒေါသ ဖြစ်နိုင်သည် ဟူလို။) သင်္ခါရတရား တို့၌ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း သိပြီးဖြစ်ပါလျက် တစ်ဖန် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး သင်္ခါရတို့၌ တွေဝေခြင်း သမ္မောဟသို့ အဘယ်မှာလျှင် ရောက်နိုင်ရာပါတော့အံ့နည်း။ (သို့အတွက် အနတ္တဟု ရှုခြင်းကြောင့် အမောဟ ဖြစ်သည် ဟူလို။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၃။)

ဤ အလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့၏ အဖိုးတန်ရတနာများ ဖြစ်ပုံကို သဘောပေါက်သော အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ ထိုရတနာများ အမြဲကိန်းဝပ် တည်နေအောင် အထူးကြိုးပမ်း သင့်လှပေသည်။

အလောင်းတော်၏ အလောဘ အဒေါသ အမောဟ

ရှေးသရောအခါ ဗာရာဏသီပြည်ဝယ် ဗြဟ္မဒတ်မင်းသည် မင်းပြုစဉ် မိဖုရားခေါင်ကြီး နတ်ရွာစံသဖြင့် မိဖုရားငယ် အသစ်မြှောက်ကာ အရွယ်ရောက်နေသော သားတော် မဟာပဒုမမင်းသားကို အိမ်ရှေ့မင်းသားအဖြစ် ခန့်အပ်ထားလေသည်။ အခါတစ်ပါးဝယ် သူပုန်များထ၍ ဘုရင်ကိုယ်တိုင် နှိမ်နင်းရန် ထွက်ခွာသွားစဉ် မဟာပဒုမ မင်းသားကို ထီးနန်းကို စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ပေးခဲ့လေသည်။ သူပုန်ရန် ငြိမ်း၍ ခမည်းတော် မြို့ဝင်ခါနီး၌ နန်းတော်ကြီးနှင့်တကွ တစ်မြို့လုံးကို တန်ဆာဆင်ပြီးနောက် အကျိုးအကြောင်း အစုံအလင်ကို ကုန်စင်အောင် သံတော်ဦးတင်ရန် မိသွေးတော်အထံသို့ သွား၍ “ပြုဖွယ်ကိစ္စ ရှိပါက အမိန့်ပေးပါရန်” သံတော်ဦးတင်လေသော်-

မင်းသား၏ ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါကို စွဲလမ်းရင်းရှိသော မိဖုရားက မင်းသား၏လက်ကို ဆွဲပြီးလျှင် သလွန်ပေါ်သို့ တက်ဖို့ရန် ညွှန်ပြလေရာ၊ မင်းသားက ပယ်ရှားလေသည်။ သုံးကြိမ်တိုင်အောင်ပင် တိုက်တွန်းပါသော်လည်း မင်းသားက ပယ်မြဲပင် ပယ်၍နေလေရာ - “ဒီလိုဆိုလျှင် ဘုရင်မင်းမြတ်အား တိုင်ကြား၍ သင်၏ ဦးခေါင်းကို

ဖြစ်စေမယ်” - ဟု ကြိမ်းမောင်းလိုက်၏။ မင်းသားကလည်း - “သင်အလိုရှိသလိုသာ ပြပါ” - ဟု ဆို၍ မိဖုရားကို အရှက်ရစေကာ ထွက်ခွာသွားလေသည်။

ထိုအခါ မိဖုရားက သူ့အပြစ်ကို ကာကွယ်ဖို့ရန် သူ့ကိုယ်သူ ကုတ်ဖဲ့၍ တကယ့်ကို အစော်ကားခံရလေ ယောင် အားငယ်ဟန်ဆောင် နေလေသည်။ ဘုရင်မင်းကြီးလည်း မြို့တော်သို့ ရောက်လျှင်ရောက်ခြင်းပင် သူ့ မိဖုရားကို မမြင်၍ မေးမြန်းရာ မိဖုရားအခြေအရံတို့က မကျန်းမာကြောင်းကို သံတော်ဦးတင်ကြသဖြင့် မိဖုရား အဆောင်သို့ ကြွရောက်လေသည်။ ထိုအခါ မိဖုရားကလေးက ကုတ်ဖဲ့ထားသော ဒဏ်ရာများကို ပြလျက် အိမ်ရှေ့ မင်းသားက သူ့အား အတင်းကြိတ်ပုံ၊ သူက အလိုမတူ၍ ကုတ်ဖဲ့ပုံများပါမကျန် မည်သည့်ဆရာအထံမှ နည်းမခံရဘဲ ဝမ်းတွင်းပါ မိန်းမဉာဏ်ဖြင့် သူကြိုထားသမျှ အားလုံးကို ရှုကြီးတင် သံတော်ဦးတင်လေသည်။

ထိုအခါ ရှင်ဘုရင်သည် အဆိပ်ပြင်းထန်သော မြွေကဲ့သို့ လွန်မင်းစွာ ရာဇမာန်ရှုသဖြင့် ဘာကိုမျှ မစဉ်းစား တော့ဘဲ မင်းသားကို ရှေ့တော်သို့ သွင်း၍ ချက်ချင်းပင် တောင်ထိပ်မှ ပစ်ချရန် အမိန့်ပေးလေသည်။

တစ်မြို့လုံးလည်း ချောက်ချားသွား၏။ (၁၆၀၀၀)ကုန်သော နန်းတွင်းသူတို့ကလည်း ငိုကြွေးကြ၏။ မြို့သူ မြို့သားတို့ကလည်း -

ရာဇာ ကိရ မာတုဂါမဿ ဝစနံ ဂဟေတွာ မဟာပဒုမကုမာရံ ဃာတာပေသိ = ဘုရင်မင်းကြီးသည် မာတုဂါမ၏ စကားကို နားထောင်၍ မဟာပဒုမမင်းသားကို သတ်စေ၏ - ဟု တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း စုဝေး တိုင်ပင်ကာ မင်းသား၏ ခြေတော်ရင်း၌ ဝပ်စင်းကာ ငိုကြွေးကြ၏။

ထိုနောက် တိုင်းပြည်က ချစ်ကြည်နေသော မင်းသားကို ပြည်သူတို့က အင်အားဖြင့် အတင်းလှမည် စိုးသော ကြောင့် အာဏာသားများနှင့်အတူ ကိုယ်တိုင်ထွက်၍ တောင်ထိပ်ပေါ်မှ ပစ်ချလေသည်။ သို့သော် မင်းသား၏ မေတ္တာတန်ခိုးကြောင့် တောင်စောင့်နတ်က ကယ်မကာ တောင်ခြေ၌တည်သော နဂါးမင်းထံသို့ တစ်ဆင့် အပ်နှင်း လိုက်လေသည်။ နဂါးမင်းကလည်း နဂါးပြည်သို့ ဆောင်နှင်းကာ နဂါးစည်းစိမ်ကို ထက်ဝက်ခွဲ၍ ပူဇော်ပြန်လေ သည်။ သို့သော် မဟာပဒုမမင်းသားသည် နဂါးပြည်၌ ကြာကြာမတည်ဘဲ လူ့ပြည်သို့ပင် ပြန်လာကာ ဟိမဝန္တာသို့ တောထွက်တော်မူကာ ရသေ့ရဟန်း ပြုတော်မူ၍ ဈာန်အဘိညာဏ်တို့ကို ဖြစ်စေလျက် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်- မြတ်၏ အကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ပါရမီတရားအပေါင်းတို့ကိုသာ ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးတော်မူလေသည်။

ဤဇာတ်နိပါတ်ဝယ် မိဖုရား၏ သန္တာန်ဝယ် မင်းသားအပေါ်၌ တွယ်တာမက်မောသည့် လောဘစိတ်၊ မိမိအပြစ်ကို ကွယ်ကာသော မာယာစိတ်၊ ရှင်ဘုရင်ထံ ကြံဖန်၍ သံတော်ဦးတင်သော မာယာစိတ်၊ မင်းသားကို အပြစ်ဒဏ်ရစေလိုသော သေစေလိုသော ဒေါသစိတ်၊ ထိုကဲ့သို့သော အပြစ်များကြောင့် ရရှိမည့် အကျိုးတရား များကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိသည့် မောဟစိတ်တို့က လွှမ်းမိုးနေ၏။ ရှင်ဘုရင်ကြီး၏ သန္တာန်၌လည်း မိဖုရား ထံမှ သတင်းစကား ကြားသည့်အချိန်က စ၍ တောင်ပေါ်မှ ပစ်ချသည်အထိ အဆိပ်ပြင်းထန်သော မြွေကဲ့သို့ အလွန်ပြင်းထန်သော ဒေါသစိတ်များ ဖြစ်နေ၏။

သို့သော် မဟာပဒုမမင်းသားဘက်၌ကား မိဖုရားကို မတွယ်တာ မတပ်မက်သော အလောဘစိတ်၊ မိဖုရားနှင့် ဖခမည်းတော် ရှင်ဘုရင်ကြီးတို့အပေါ်၌ မေတ္တာ ပြဓာန်းသော အဒေါသစိတ်၊ ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားကို တတ်သိ နားလည်သော ကမ္မဿကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဈာန်သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော အမောဟ ပြဓာန်းသောစိတ် - ဤကဲ့သို့သော အလောဘဓာတ် အဒေါသဓာတ် အမောဟဓာတ်တို့က အလောင်းတော်၏ စိတ်အစဉ်ဝယ် နေရာအပြည့် ယူထား ပြီး ဖြစ်နေ၏။

ဤဇာတ်တော်၌ မင်းသားကား ဘုရားအလောင်းတော်တည်း၊ မိဖုရားကား အခြားသူ မဟုတ် မယ်မင်းကြီးမ
စိဉ္စမာဏာ = စိဉ္စမာဏဝိကာအလောင်းပင်တည်း။ ရှင်ဘုရင်ကြီးမှာ ဒေါသအိုးကြီး အရှင်ဒေဝဒတ်အလောင်းပင်
တည်း။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၄-၁၈၈-၁၉၇။)

အလောဘဓာတ် အဒေါသဓာတ် အမောဟဓာတ်တို့ကို မွေးမြူခဲ့သော မဟာပဒုမမင်းသားကား ဘုရား
အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားတော်မူပြီး ဖြစ်၏။ လောဘဓာတ် ဒေါသဓာတ် မောဟဓာတ်တို့ကို မွေးမြူခဲ့သော မယ်မင်း-
ကြီးမ စိဉ္စမာဏနှင့် အရှင်ဒေဝဒတ်တို့ကား ယနေ့ ငရဲ၌ စံပျော်နေရတုန်းပင် ရှိကြသေးသည်။

အလောဘ အဒေါသ အမောဟတို့၏ အကြောင်းအရာများကို တင်ပြပြီးပြီ ဖြစ်၍ ယခုအခါ၌ သောဘဏ
သာဓာရဏ စေတသိက်တို့တွင် ကြွင်းကျန်နေသော စေတသိက်တို့၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့ကို ဆက်လက်၍
ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

၇။ တတြမဇ္ဈတ္တတာ

၁။ တတြမဇ္ဈတ္တတာ စိတ္တစေတသိကာနံ သမဝါဟိတလက္ခဏာ၊

၂။ (က) ဦနာဓိကတာနိဝါရဏရသာ၊
(ခ) ပက္ခပါတုပစ္ဆေဒနရသာ ဝါ။

၃။ မဇ္ဈတ္တဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

စိတ္တစေတသိကာနံ အဇ္ဈပေက္ခနဝသေန သမပ္ပဝတ္တာနံ အာဇာနေယျာနံ အဇ္ဈပေက္ခနသာရထိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၆။)

၁။ ယှဉ်ဖက် စိတ် + စေတသိက် = သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိ မိမိ၏ ကိစ္စ၌
အညီအမျှ ထမ်းဆောင်စေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ (က) သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မိမိ မိမိ၏ ကိစ္စတို့၌ ယုတ်လျော့သည်၏အဖြစ်
ပိုလွန်သည်၏အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

(ခ) တစ်နည်း - ယုတ်လျော့သည့်ဘက် ပိုလွန်သည့်ဘက်၌
ကျရောက်ခြင်းကို = ဘက်လိုက်ခြင်းကို ဖြတ်တောက်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

တစ်နည်း - ထိနမိဒ္ဓလွန်ကဲသော တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ဓာတ် မာနဦးဆောင်သော
မော်ကြားသော စိတ်ဓာတ်ဟူသော အယုတ်အလွန် နှစ်ပါးကို တားမြစ်ခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ အလယ်အကြား၌တည်သော သဘောရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူ၍
တစ်နည်း - အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုတတ်သော သဘောတရား ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

၄။ ဖဿဦးဆောင်သည့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားများ ပဒဋ္ဌာန်။

(ပဒဋ္ဌာန်ကို အဋ္ဌကထာများ၌ သီးသန့်ဖော်ပြချက် မရှိပေ။ သမ္ပယုတ်တရားများသည်ပင်၊ တစ်နည်း -
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿဦးဆောင်သည့် သမ္ပယုတ်တရားများသည်ပင် ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်ဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။)

တေသု ဓမ္မေသု မဇ္ဈတ္တတာ တတြမဇ္ဈတ္တတာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၆။ အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၇။)

တေသု ဓမ္မေသုတိ ယေသု ဓမ္မေသု သယံ ဥပ္ပန္နာ၊ တေသု အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တေသု စိတ္တစေတသိကဓမ္မေသု။
အနာရမ္မဏတ္ထေပိ (အတဒါရမ္မဏတ္ထေပိ) ဟိ တေသု သမပ္ပဝတ္တေသု ဥဒါသိနဘာဝတော “တတြမဇ္ဈတ္တတာ”တိ
ဝုစ္စတိ။ (မူလဋီ-၁-၉၃။ မဟာဋီ-၂-၁၄၇။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်များနှင့်အညီ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်သည် မိမိနှင့် အတူယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိတို့ဆိုင်ရာ ကိစ္စတို့၌ ယုတ်လျော့မှု ပိုလွန်မှု မရှိစေဘဲ အလယ်အလတ်၌ တည်ကြောင်း သဘောတရား ဖြစ်သည်။ ဤ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ကြောင့် ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက် တရားစုတို့သည် မိမိတို့ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်တို့၌ အညီအမျှ ထမ်းဆောင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် မိမိတို့ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်တို့၌ အယုတ်အလွန် မရှိဘဲ အလယ်အလတ်ဝယ် တည့်မတ်သော သဘောရှိသော သမ္ပယုတ် တရားအပေါင်း၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သဘောတရားသည် တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက် မည်ပေသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင် တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်သည် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံပြုပါသလားဟု မေးဖွယ်ရာ ရှိ၏။ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုကား အာရုံမပြုပေဟု ဖြေဆိုရာ၏။

ပုံစံတစ်ခုကို ထုတ်၍ ဆိုပေအံ့ - အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသ၌ တည်ရှိ သော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ ရုပ်တရား ရုပ်တရားဟု ရှုနေသော မနောဒွါရိကကုသိုလ်ဇောဝီထိ စိတ်တို့တွင် ဇောအသီးအသီး၌ ပါဝင် တည်ရှိသော ဉာဏ် ပီတိ နှစ်မျိုးလုံးယှဉ်သော နာမ်တရား (၃၄)လုံးကို အာရုံယူကြည့်ပါ။ ယင်း နာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့တွင် တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက် ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်နှင့် တကွသော ယင်းနာမ်တရားအားလုံးတို့သည် မိမိ သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ရုပ်တရားကိုသာ အာရုံပြုနေခိုက် ဖြစ်ကြသည်။ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်သည်လည်း သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ရုပ်တရားကိုသာ အာရုံပြုနေခိုက် ဖြစ်၏။ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံပြုနေသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ပင် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံမပြုပါသော်လည်း ထိုစေတသိက်တို့သည် မိမိ သိမ်းဆည်းနေသော ရုပ်တရားအာရုံ၌ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာ ကိစ္စကို မယုတ်မလွန် အညီအမျှ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အညီအမျှ ဖြစ်ကုန်လတ်သော် တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက် သည် ယင်းသမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ် = ဥဒါသိန်မူတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူ၍သာ တဩ-မဇ္ဈတ္တတာ = ထိုစိတ်စေတသိက်တို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူ၍သာ ဆိုအပ်သည် ဟူလိုသည်။

လက္ခဏာ - ရသ - တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်သည် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိ မိမိ၏ ဆိုင်ရာ ကိစ္စကို အညီအမျှ ထမ်းဆောင်စေခြင်း၊ မိမိ မိမိ၏ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အညီအမျှ ဖြစ်စေခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိပေသည်။ အာဇာနည်မြင်းတို့ကို ရထား၌တပ်၍ မောင်းနှင်သော ရထားထိန်းသည် အာဇာနည်မြင်းတို့က အညီ အမျှ ပြေးသွားနေသောအခါ မြင်းတစ်စီးကို အဟုန်လျော့အောင် ဆွဲ၍လည်း မထား၊ အခြား မြင်းတစ်စီးကို အဟုန်တိုးအောင် မောင်းနှင်၍လည်း မပေး၊ ယင်းတို့ဘာသာ တစ်ကောင်နှင့်တစ်ကောင် အယုတ်အလွန်မရှိ အညီအမျှ ပြေးသွားနေသည်ကို အသင့်အားဖြင့် ရှုစားလျက် ဇက်ကြိုးကိုသာ ကိုင်ထား၏။ ထိုသို့ အသင့်အားဖြင့် ရှုစားနေသော်လည်း အာဇာနည်မြင်းတို့၏ တစ်ကောင်နှင့်တစ်ကောင် = တစ်စီးနှင့် တစ်စီး မယုတ်ဘဲ မလွန်ဘဲ အညီအမျှ ပြေးသွားနေခြင်းမှာ ရထားထိန်း၏ အရှိန်ကြောင့်သာ ဖြစ်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မိမိတို့ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ မယုတ်လျော့ခြင်း မပိုလွန်ခြင်းမှာ တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်၏ အစွမ်းကြောင့်သာ ဖြစ်ရကား တဩမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ ယုတ်လျော့နေခြင်း ပိုလွန်နေ ခြင်းကို တားမြစ်စေခြင်း ကိစ္စရှိရာ ရောက်ပေသည်။

တစ်နည်း - မိမိယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့တွင် ဤတရားက မိမိ၏ ပင်ကိုယ်ကိစ္စကို လျော့၍ပြုစေ၊ ဤတရားက ပို၍ပြုစေ၊ ဤသို့ စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း အမှုသည် အယုတ် အလွန် နှစ်ဘက်ရှိသည်တွင် တစ်ဘက် ဘက်၌ မိမိက ပါနေသကဲ့သို့ = ဘက်လိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ တဩမဇ္ဈတ္တတာသည် ဤသို့ ဘက်လိုက်မှုကို ဖြတ် တောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းကိစ္စ ရှိပေသည်။ ဘက်မလိုက်ဘဲ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိတို့ ဆိုင်ရာကိစ္စကို အညီအမျှ ထမ်းဆောင်စေသည် ရွက်ဆောင်စေသည် ဟူလို။

ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် သဟဇာတာဓိပတိကိစ္စ တပ်နိုင်သော = အတူဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ အပေါ်၌ အဓိပတိကိစ္စကို ရွက်ဆောင်နိုင်သော ဆန္ဒ ဝီရိယ ဝီရိယ (= ပညာ) စိတ္တတရားတို့၏ မိမိတို့ဆိုင်ရာ အဓိပတိကိစ္စကို မည်သို့ ပြုလုပ်နိုင်မည်နည်းဟု မေးဖွယ်ရာ ရှိ၏။ ယင်းအဓိပတိကိစ္စမှာလည်း ဆိုင်ရာသမ္ပယုတ်တရားတို့ ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိုယ်ပိုင်ကိစ္စများပင် ဖြစ်ရကား ယင်း အဓိပတိလုပ်ငန်းကိစ္စရပ်တို့ကိုလည်း တကြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်က အညီအမျှ ထမ်းဆောင်စေသည် ရွက်ဆောင်စေသည် ဖြစ်စေသည်သာဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၁၄၇။)

ပစ္စုပဋ္ဌာန် - သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်းသဘောတရားဟု ယင်း တကြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသော ယောဂီသူတော်စင်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ဤ၌ လျစ်လျူရှုမှုဟူသည် ဂရုမစိုက် အရေးမလုပ်ဘဲ ပစ်ထားခြင်းမျိုးကို မဆိုလိုပေ။ အယုတ်အလွန် မရှိ အညီအမျှ ပြေးသွားနေကြကုန်သော အာဇာနည်မြင်းတို့ကို ဆွဲလည်းမဆွဲ နှင်တံဖြင့်လည်း မတို့ဘဲ လျစ်လျူ-ပြု အသင့်ရှု အသာကြည့်နေသကဲ့သို့ မိမိတို့ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အယုတ်အလွန်မရှိ အညီအမျှ ဆောင်ရွက်ကြသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို လွန်အောင်လည်း ဗျာပါရမပြု၊ ယုတ်လျော့အောင်လည်း ဗျာပါရမပြုဘဲ သင့်တင့်သော အားဖြင့် ရှုနေခြင်းကို လျစ်လျူရှုမှုဟု ဆိုသည်မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် အာဇာနည်မြင်းကသော ရထားကို မောင်းနှင်သော ရထားထိန်းနှင့် ဤစေတသိက်သည် တူ၏ဟု ဆိုသည်။ တစ်ခုခုသော တရားကိုမျှ ဖော်ဝင်ရိုင်းပင်း အသင်း မပြုမူ၍ လျစ်လျူရှုသည် ဟူလို။

၈ - ၉။ ကာယပဿဒ္ဓိ + ခိတ္တပဿဒ္ဓိ

၁။ ကာယစိတ္တဒရထဂ္ဂပသမလက္ခဏာ ကာယခိတ္တပဿဒ္ဓိယော၊

၂။ ကာယစိတ္တဒရထနိမ္မဒ္ဓနရသာ (ကာယစိတ္တဒရထနိမ္မဒ္ဓနရသာ၊)

၃။ ကာယစိတ္တာနံ အပရိပ္ပန္နနသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ (အပရိပ္ပန္နသီတိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊)

၄။ ကာယစိတ္တပဒ္ဌာနာ။

ကာယစိတ္တာနံ အဝူပသမကရဥဒ္ဓစ္စာဒိကိလေသပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

၁။ စေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း စေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ စေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့ကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ငြိမ်သက် အေးမြသော သဘောတရား ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

တစ်နည်း - စေတသိက် စိတ်တို့၏ မတုန်လှုပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်
ငြိမ်းအေးကုန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောတရား ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

၄။ စေတသိက် + စိတ် ပဒ္ဌာန်။

ကာယပဿဒ္ဓိ၌ ကာယအရ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရဟူသော စေတသိက် နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးကို အရကောက်ယူပါ။ စိတ္တပဿဒ္ဓိ၌ စိတ်အရ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို အရကောက်ယူပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

ကိုယ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒုက္ခ၊ စိတ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒေါမနဿလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိကြကုန်သော စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စလွန်ကဲသော ကိလေသာတရားစုတို့သည် စေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့ မည်ကုန်၏။ တစ်နည်း - ကိုယ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒုက္ခ စိတ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒေါမနဿလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိကြကုန်သော စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စ

လွန်ကဲသော ကိလေသာတို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြကုန်သော အကုသိုလ် နာမ်ခန္ဓာတရားစုတို့သည် စေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့ မည်ကုန်၏။ ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိတို့ကား ယင်း စေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း၊ ယင်းစေတသိက်ပူ စိတ်ပူတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏။ ယင်းအပူဓာတ်တို့ကို နှိမ်နင်းဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စ ရှိ၏။ ယင်းသို့ ပူပန်မှုကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်းကြောင့် စေတသိက် စိတ်တို့၏ ပူပန် တုန်လှုပ်ခြင်းမှ ကင်းသော ငြိမ်သက်အေးမြသော သဘောတရားဟု ယင်းပဿဒ္ဓိစေတသိက်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ယှဉ်ဖက်စေတသိက် စိတ်တို့သည်ပင် ယင်းစေတသိက်တို့၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်ပေသည်။ စေတသိက်စိတ်တို့၏ မငြိမ်သက်မှုကို ပြုတတ်ကုန်သော ဥဒ္ဓစ္စ စသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်မှု သဘောတရားဟု မှတ်ပါ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။ မဟာဇီ-၂-၁၄၄-၁၄၅။)

ဥဒ္ဓစ္စံ ဝါ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗကိလေသေ သင်္ဂဏှာတိ၊ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ (မဟာဇီ-၂-၁၄၅။)

၁၀ - ၁၁။ ကာယလဟုတာ + စိတ္တလဟုတာ

၁။ ကာယစိတ္တလဟုတာ ကာယစိတ္တဂရုဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ၊

၂။ ကာယစိတ္တဂရုဘာဝနိမ္မဒ္ဓနရသာ၊

၃။ ကာယစိတ္တာနံ အဒန္ဓတာပစ္စုပ္ပန်နာ၊

၄။ ကာယစိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။

ကာယစိတ္တာနံ ဂရုဘာဝကရထိနမိဒ္ဓါဒိ ကိလေသပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

၁။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ လေးလံမှုကို ငြိမ်းအေးစေခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း - စေတသိက် + စိတ်တို့၏ လေးလံမှုတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ လေးလံမှုကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ မလေးမလံ မနှေးကန်သည့် သဘောတရား ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ စေတသိက် + စိတ် ပဒဋ္ဌာန်။

စေတသိက် + စိတ်တို့၏ လေးလံကုန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော ထိနမိဒ္ဓ ပြဓာန်းသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်၏ဟု မှတ်ပါ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

ထိနမိဒ္ဓ လွန်ကဲကုန်သော ကိလေသာတို့သည် တစ်နည်း လေးလံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော ထိနမိဒ္ဓလွန်ကဲသော အကုသိုလ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်ကား စေတသိက် + စိတ်တို့၏ လေးလံမှုများ ဖြစ်ကြ၏။ ဤစေတသိက်တို့ကား ယင်းလေးလံမှု = အလေးဓာတ်တို့၏ ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်များ ဖြစ်ကုန်၏။ လေးလံမှုကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း လေးလံမှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောများ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း လဟုတာစေတသိက်တို့၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်တို့သည် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အချက်တို့ကိုလည်းကောင်း လျင်လျင်မြန်မြန် ပြောင်းရွှေ့ ပြန်လှန်၍ ရှုနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိန်မိဒ္ဓါဒိပဋိပက္ခဘာဝေန ကုသလဓမ္မေ အနိစ္စာဒိမနသိကာရေ စ သီဃံ သီဃံ ပရိဝတ္တနသမတ္တတာ လဟုပရိဏာမတာ၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာနဉ္စိ တဏှာသံယောဇနာနံ သတ္တာနံ အကုသလပ္ပဝတ္တိ ပကတိဘူတာတိ န တတ္ထ လဟုပရိဏာမတာယ အတ္ထော။ တေသဉ္စ ဘာဝေါ ဂရုတာယေဝါတိ တဗ္ဗိရုသဘာဝါနံ လဟုတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ သာ ဟိ ပဝတ္တမာနာ သီဃံ ဘဝင်္ဂဝုဋ္ဌာနဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ (မူလဋီ-၁-၉၇။)

ကုသိုလ်ရေး လုပ်ငန်းရပ်ဝယ် ကုသိုလ်တရားတို့ကို လျင်စွာ လျင်စွာ ဖြစ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ စသော သဘောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၌လည်း ကုသိုလ်အဗျာကတတရားစုကို လျင်စွာ လျင်စွာ အဖန်ဖန် ဖြစ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်သည် ဤလဟုတာစေတသိက်တို့၏ စွမ်းရည်တည်း။ အမှန်မသိမှု = အသိမှားမှု = ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ထွင်းဖောက် မသိမှု = အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ အပိတ် အဖုံး ရှိကြကုန်သော တဏှာသံယောဇဉ်ကြီးဖြင့် အနှောင်အဖွဲ့ ခံကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် အကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်းသည် ပင်ကိုယ်သဘော ဖြစ်၏။ သမားရိုးကျ ဖြစ်နေကျသဘော ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထို အကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်း၌ လျင်လျင်မြန်မြန် ပြောင်းရွှေ့ ပြန်လှန်၍ ဖြစ်ခြင်း = လဟုတာပါ၍လည်း အကျိုးမရှိ၊ လဟုတာလည်း မပါနိုင်။ အမှန်အားဖြင့်ကား ထိုအကုသိုလ်တို့၏ ဖြစ်မှုသည် အမြဲလေးလံနေသော ဂရုတာသဘောသာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအလေးဓာတ် အကုသိုလ်တရားတို့နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ် ဝေးကွာသောသဘော ရှိကြကုန်သော ကုသိုလ်အဗျာကတတရားတို့၏ လဟုတာကိုသာ မှတ်သားပါ။ (ကုသိုလ်အဗျာကတတရားတို့၌ သာ လဟုတာသည် ရှိနိုင်သည် ဟူလိုသည်။) မှန်ပေသည် - ထိုလဟုတာစေတသိက် ဖြစ်ပေါ်လတ်သော် ထို လဟုတာသည် လျင်မြန်စွာ ဘဝင်မှ ထခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ (ဝီထိစိတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဘဝင်အကျ နည်းပါးနေမည် ဟူလိုသည်။) (မူလဋီ-၁-၉၇။)

ဤစကားစဉ်အရ - ကုသိုလ်ရေး လုပ်ငန်း၌ ဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းရာ၌ ဖြစ်စေ ပွားများအားထုတ်နေသော ကုသိုလ်ကြိယာ ဇောဝီထိတို့၏ အကြားအကြားဝယ် ဘဝင် များစွာမခြားဘဲ ဘဝင် အစဉ်မှ ထကာထကာ ဇောဝီထိတို့ကို သွက်သွက်လက်လက် ဆက်၍ဆက်၍ ဖြစ်စေနိုင်ခြင်းသည် လဟုတာ စေတသိက်တို့က မိမိတို့ ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ထက်ထက်မြက်မြက် အချက်ကျကျ ဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ စွမ်းအင်သတ္တိ စွမ်းရည်သတ္တိ ပြည့်ဝသော ဓာတ်သဘာဝ နှစ်မျိုး ဖြစ်သည်။

ဤ လဟုတာစေတသိက်တို့၏ စွမ်းရည်ကြောင့် ယင်းတို့နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များ သည်လည်း ပေါ့ပါးသွက်လက်လာ၏။ စိတ္တဇရုပ်များ၏ ပေါ့ပါးသွက်လက်မှုကြောင့် ကျန် တိဇရုပ်တို့သည်လည်း ပေါ့ပါးသွက်လက်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ရူပကာယ တစ်ခုလုံးသည် ပေါ့ပေါ့ပါးပါး သွက်သွက်လက်လက် ဖြစ်လာ၏။ အကယ်၍ ယင်းလဟုတာစေတသိက်တို့သည် ဥဗ္ဗေဂါပီတိကဲ့သို့သော ပီတိနှင့် တွဲဖက်မိပါက ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး ကိုပင် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်စေနိုင်သည်အထိ အစွမ်းထက်ကြပေသည်။

အသင်သူတော်ကောင်း၏ စိတ်အစဉ် နာမ်သန္တတိအစဉ်၌လည်း ထိုကဲ့သို့သော စိတ်စွမ်းအင်များ ကိန်းဝပ် လာအောင် သာသနာတော်နှင့်ကြုံခိုက် အထူးကြိုးပမ်းသင့်လှပေသည်။

၁၂ - ၁၃။ ကာယမုဒုတာ + ခိတ္တမုဒုတာ

၁။ ကာယခိတ္တမုဒုတာ ကာယစိတ္တထဒ္ဓဘာဝဝူပသမလက္ခဏာ၊ (ကာယစိတ္တတ္ထမ္ဘဝူပသမလက္ခဏာ။)

၂။ ကာယစိတ္တထဒ္ဓဘာဝနိမ္မဒ္ဓနရသာ၊

၃။ အပ္ပဋိယာတပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

၄။ ကာယစိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။

ကာယစိတ္တာနံ ထဒ္ဓဘာဝကရဒိဋ္ဌိမာနာဒိကိလေသပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

၁။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ခက်ထန်ခိုင်မာမှုကို ငြိမ်းအေးစေခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊
တစ်နည်း - စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ခက်ထန်ခိုင်မာမှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ခက်ထန်ခိုင်မာမှုကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း (ကိစ္စ) ရသ၊

၃။ တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံအပေါ်၌ စေတသိက်+စိတ်တို့၏ မထိခိုက်သော
သဘောတရား၊ တစ်နည်း - မထိပါးတတ်သော သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊
တစ်နည်း - သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံ၌
မထိခိုက်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ရှေးရှု၍ ဖြစ်စေတတ်၏ (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ စေတသိက် + စိတ် ပဒဋ္ဌာန်။

စေတသိက် စိတ်တို့၏ ခက်ထန်ခိုင်မာသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော ဒိဋ္ဌိ မာန ပြဇာန်းသော ကိလေ-
သာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော သဘောတရားများဟု မှတ်ပါ။

ဒိဋ္ဌိ မာန ပြဇာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် ဒိဋ္ဌိဖြင့် အတ္တဟု စွဲလမ်းမှု၊ မာနဖြင့် “ငါ ငါ”ဟု
မာန်မူတို့ဖြင့် ခက်ထန်ခိုင်မာကြကုန်၏။ ထွန်တုံးကို မျိုထားသော မြွေကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ နှိမ်ချသော စိတ်ဓာတ်
များကို မကိန်းဝပ်စေ။ ဤမုဒုတာစေတသိက်တို့ကား ယင်း ဒိဋ္ဌိ မာနတို့နှင့် ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သဖြင့်
နူးညံ့ပျော့ပျောင်းသော သဘောရှိကြ၏။ ဤစေတသိက်တို့သည် စိတ်အစဉ်ဝယ် ကိန်းဝပ်လာသောအခါ ဖြစ်
ပေါ်လာသောအခါ ယင်း ခက်ထန်ခိုင်မာမှုများသည် ငြိမ်းအေးသွားကြရ၏။ ထို့ကြောင့် ဤမုဒုတာ စေတသိက်
တို့သည် စေတသိက် စိတ်တို့၏ ခက်ထန်ခိုင်မာမှုကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း၊ စေတသိက် စိတ်တို့၏ ခက်ထန်ခိုင်မာ
မှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောလက္ခဏာလည်း ရှိပေသည်။ ယင်း ခက်ထန်ခိုင်မာမှုတို့ကို နှိမ်နင်းဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စ
လည်း ရှိပေသည်။

အကြင်တရားတို့သည် မောဟနှင့်ယှဉ်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကဲ့သို့ လေးလံမှု မရှိဘဲ မပျက်စီးသော
မချို့တဲ့သော လဟုတာ ရှိကုန်၏။ လဟုတာနှင့် ပြည့်စုံကုန်၏။ ထိုတရားတို့၏လည်း ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်
ခြင်း၌ မထိပါး မချုပ်ချယ်ခြင်းသည် မုဒုတာတည်း။ မထိပါး မချုပ်ချယ်ခြင်းကြောင့် မုဒုတာ စသော ရုပ်တို့နှင့်
တူကုန်ရကား နာမ်တရားတို့၏လည်း နူးညံ့မှု ပျော့ပြောင်းမှုသဘော စသည်တို့ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြား
တော်မူပေသည်။ (မူလဋီ-၁-၉၇။)

ယေ စ ဓမ္မာ မောဟသမ္ပယုတ္တာ ဝိယ အဝိပဉ္စလဟုတာ၊ တေသဉ္စ ကုသလကရဏေ အပ္ပဋိဃာတော
မုဒုတာ။ အပ္ပဋိဃာတေန မုဒုတာဒိရူပသဒိသတာယ အရူပဓမ္မာနမ္ပိ မုဒုတာ မဒ္ဒဝတာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။
(မူလဋီ-၁-၉၇။)

သို့အတွက် ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံပေါ်၌ သို့မဟုတ် ကုသိုလ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း-
ရပ်၌ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ မထိခိုက်သော သဘောတရား၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက် + စိတ်တို့ကို မထိပါး
မချုပ်ချယ်တတ်သော သဘောတရားဟု ယင်းမုဒုတာစေတသိက်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွား
နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု၍ ထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပ္ပန်တည်း။
တစ်နည်း ကုသိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အာရုံ၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှု တစ်ခုခုကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို

မထိခိုက်ခြင်းဟူသော အကျိုး = စိတ်မထိခိုက်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။ ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုရာ၌ စိတ်ထိခိုက်မှု နာကြည်းမှု မရှိစေဘဲ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းမှု ရိသေလေးစားမှု မာန်မာန နှိမ်ချမှု ဂါရဝ နိဝါတ နိမာနမင်္ဂလာတရားများကို ကောင်းမှုရှင်၏ သန္တာန်ဝယ် ကိန်းဝပ်လာစေသည် ဟုလိုသည်။ နိဝါတ နိမာန အားကြီးသူတို့၏ နှိမ်ချသော စိတ်ဓာတ်ရှိပုံ ကိုယ်အမူအရာ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းပုံတို့သည် ဤမုဒုတာ စေတသိက်တို့၏ စွမ်းရည်သတ္တိများပင် ဖြစ်သည်။

၁၄ - ၁၅။ ကာယကမ္မညတာ + ဓိတ္တကမ္မညတာ

၁။ ကာယဓိတ္တကမ္မညတာ ကာယစိတ္တအကမ္မညတာဝဋ္ဋပသမလက္ခဏာ၊

၂။ ကာယစိတ္တာနံ အကမ္မညတာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ၊

၃။ ကာယစိတ္တာနံ အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ ကာယစိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။

ကာယစိတ္တာနံ အကမ္မညတာဝကရာဝသေသနီဝရဏပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ တာ ပသာဒနီယဝတ္ထုသု ပသာဒါဝဟာ၊ ဟိတကိရိယာသု ဝိနိယောဂက္ခမဘာဝါဝဟာ သုဝဏ္ဏဝိသုဒ္ဓိ ဝိယာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၅။)

၁။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ကောင်းသောအမှု၌ မခံညားမှုကို ငြိမ်းအေးစေခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊

တစ်နည်း-စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ကောင်းသောအမှု၌ မခံညားမှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော - လက္ခဏာ၊

၂။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ကောင်းသောအမှု၌ မခံညားမှုကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း - (ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ အာရုံပြုခြင်း၏ ပြည့်စုံကြောင်းသဘောတရား - (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်။

တစ်နည်း - စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အာရုံကို ယူနိုင်ခြင်းဟူသော

အကျိုးကို ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏ - (ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်။

၄။ စေတသိက် + စိတ် - ပဒဋ္ဌာန။

စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာ စသော ပုညကိရိယ = ကောင်းမှုလုပ်ငန်း၌ မခံညားကုန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ စသော ကိလေသာတို့မှ ကြွင်းကုန်သော ကာမစ္ဆန္ဒ စသော ကိလေသာတို့နှင့် ထိုကိလေသာတို့နှင့် တူသော တည်ရာ မှီရာ ရှိကြကုန်သော ကိလေသာနီဝရဏတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်၏ဟု မှတ်ပါ။ ထိုကမ္မညတာစေတသိက်တို့သည် ရတနာ သုံးပါး စသည့် ကြည်ညိုဖွယ် ဝတ္ထုတို့၌ ကြည်ညိုခြင်းကို ရွက်ဆောင်တတ် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်၏။ အလွန် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော လှော်သစ်စ ဦးသစ်စ လှော်ပြီး ဦးပြီးသော ရွှေသည် ပုတီး နားတောင်း (= နားချောင်း) စသော တန်ဆာပြုလုပ်မှု တို့၌ သုံးစွဲခြင်းငှာ သင့်လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်ခံညားသကဲ့သို့ အလားတူပင် ထိုကမ္မညတာ စေတသိက်တို့သည် လူ နတ် နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာစီးပွားကို ဧကန်ပေးတတ်သော ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာ စသည့် အကျိုးစီးပွားရှိသည့် လုပ်ငန်းရပ်တို့၌ ယှဉ်စပ်သုံးစွဲမှု၌ ခံညားသည်၏ အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်ကုန်၏။ ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်၏။

ဒါနပြုလျှင် ဒါနလုပ်ငန်းရပ်၌ စေတသိက် စိတ်တို့ကို တွန့်ဆုတ်မနေစေဘဲ ယှဉ်နေ ကပ်နေ ခံညားနေ အဆင်ပြေနေအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်၏။ သီလဆောက်တည်လျှင် သီလကောင်းမှု၌ စေတသိက်စိတ်တို့ကို တွန့်ဆုတ်မနေစေဘဲ သီလစောင့်ထိန်းမှု၌ စေတသိက်စိတ်တို့ကို ယှဉ်နေ ကပ်နေ ခံညားနေ အသင့်ဖြစ်နေ

အဆင်ပြေနေအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်၏။ ဘာဝနာတရားကို ပွားများအားထုတ်လျှင်လည်း မိမိ ပွားများအားထုတ်သည့် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ စေတသိက်စိတ်တို့ကို တွန့်ဆုတ်မနေစေဘဲ သမထဘာဝနာဖြစ်လျှင် သမထဘာဝနာအာရုံ = သမထနိမိတ်အာရုံ၌၊ ဝိပဿနာဘာဝနာအာရုံဖြစ်လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရူခံအာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံ၌ စေတသိက် စိတ်တို့ကို ယှဉ်နေ ကပ်နေ ခွဲညားနေအောင် အသင့်ဖြစ်နေအောင် အဆင်ပြေနေအောင် ရှုလို့ကောင်းနေအောင် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်၏။ ဤကမ္မညတာစေတသိက်တို့သည် စွမ်းအင်ထက်မြက် စူးရှလာသောအခါ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်း၌ အလွန်အချိုးကျ အဆင်ပြေနေတတ်၏။ ရှုလို့ကောင်းနေတတ်၏။ အချိန်ကုန်မှန်းမသိ မောရမှန်း ပန်းရမှန်း မသိတော့ဘဲ ရှုလို့မဝနိုင် ဖြစ်နေတတ်၏။

ပစ္စည်းဥစ္စာ စသည်တို့အပေါ်၌ တွယ်တာမက်မောမှု ကာမစ္ဆန္ဒ = တဏှာ = လောဘ စသော နိဝရဏတွေ အားကောင်းနေပြန်လျှင်လည်း ဒါန မပြုနိုင်။ ကြေမ္မနေသော ရွှေသည် ပုတီး နားတောင်း စသော တန်ဆာပြုမှု၌ မကောင်းသကဲ့သို့ ထို့အတူ ပစ္စည်းဥစ္စာ စသည့် သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဝတ္ထုအစုစုတို့ အပေါ်၌ ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်း စုံမက်မြတ်နိုးခြင်းတည်းဟူသော တဏှာအစိုဓာတ် အစေးဓာတ်၏ စွမ်းအားဖြင့် စိုစွတ်နေသော အလွန် နူးညံ့လွန်းပျော့လွန်းသော စိတ်ဓာတ်သည်လည်း ဒါန စသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ မကောင်းသည်သာ ဖြစ်၏။ မခွဲညားသည်သာ ဖြစ်၏။

ပစ္စည်းဥစ္စာ စသည်တို့ကို အကြောင်းပြု၍ မာန်မာနကြီးနေရသူ မာနတက်နေရသူ ဂုဏ်ယူဝင့်ကြားနေရသူ ဖြစ်ပြန်လျှင်လည်း ဒါန မပြုနိုင်။ မီးဖြင့် အပူဓာတ် မပေးထားအပ်သော လျော်ပြီး ဦးပြီး မဟုတ်သော ရွှေသည် ထိုထို ပုတီး နားတောင်း စသော တန်ဆာပြုလုပ်မှု၌ မကောင်းသည် မခွဲညားသည်သာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ မာန စသည်တို့ကြောင့် အလွန်မာကျောသော စိတ်ဓာတ်သည်လည်း ဒါန စသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ မကောင်းသည်သာ ဖြစ်၏။ မခွဲညားသည်သာ ဖြစ်၏။

သို့အတွက် တဏှာ မာန ပြဓာန်းသည့် အကုသိုလ်တရားစုတို့ကား ဒါနနှင့် ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက်များ ဖြစ်တတ်ကြ၏။ တစ်ဖန် တဏှာစွဲ မာနစွဲ သိပ်အားသန်နေလျှင်လည်း ဒါနကိုသာမက သီလနှင့် ဘာဝနာကိုလည်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖြည့်ကျင့်မှု မလုပ်နိုင်။ တဏှာကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်အောင် မရုန်းနိုင်သူတို့ကား သီလကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖြည့်ကျင့်ဖို့ရန် ဘာဝနာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပွားများဖို့ရန် အလွန် ဝန်လေးနေသူများ ဖြစ်တတ်ကြ၏။ တဏှာကို မတော်လှန်နိုင်သဖြင့် သီလကိုလည်း ချိုးဖောက်တတ်၏။ ဘာဝနာကိုလည်း အလျော့ပေးတတ်၏။

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ အကြင်စိတ်သည် သင့်လျော်ရုံ နူးညံ့သည်၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သည် ဖြစ်အံ့။ သင့်လျော်ရုံ နူးညံ့သော ရွှေသည် ပုတီး နားတောင်း စသော တန်ဆာပြုမှု၌ ကောင်းမွန်ခွဲညားသကဲ့သို့ ထို့အတူ သင့်လျော်ရုံ နူးညံ့မှုနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်လည်း ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ကောင်းမွန်သည်သာ ဖြစ်၏။ နူးညံ့သော ထိုစိတ်၏ပင် ကောင်းမှုလုပ်ငန်းရပ်၌ ကောင်းမွန်ခွဲညားသော အခြင်းအရာသည် ကမ္မညတာမည်၏။ ဤသို့လျှင် ကောင်းမှုလုပ်ငန်းရပ်၌ စေတသိက် စိတ်တို့၏ ကောင်းမွန်ခွဲညားမှု ကမ္မညတာသဘောကို သင့်လျော်ရုံ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းမှု မုဒုတာက ထူးခြားအောင် အထူးပြုထားသည်ကို သိရှိပါလေ။ (မူလဋီ-၁-၉၇။)

ထိုကြောင့် ဤကမ္မညတာ စေတသိက်တို့သည် ယင်းတဏှာ မာန စသည့် ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့ကို ကင်းဝေးစေခြင်းဖြင့် ဒါန သီလ ဘာဝနာ စသည့် ပုညကြိယာ = ကောင်းမှု၌ စေတသိက် စိတ်တို့၏ မခွဲညားမှုကို ပြုတတ်သော ယင်းကာမစ္ဆန္ဒ စသည့် ကိလေသာတို့ကိုလည်း နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စရသလည်း ရှိပေသည်။

ယင်းသို့ ကောင်းမှုလုပ်ငန်းတို့၌ စိတ်ဓာတ် မခွဲညားမှုကို ပြုတတ်ကုန်သော ကာမစ္ဆန္ဒ စသည့် ဘေးရန်တို့ကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးသဖြင့် ဤကမ္မညတာစေတသိက်တို့သည် ကောင်းမှုလုပ်ငန်းရပ်တို့၌ စေတသိက် စိတ်တို့၏

ချမ်းသာစွာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတရားများလည်း ဖြစ်သွားကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကမ္မညတာစေတသိက် တို့သည် ဒါန သီလ ဘာဝနာ စသည့် အာရုံကို အာရုံပြုခြင်း၏ ပြည့်စုံကြောင်းတရားဟု ယင်း စေတသိက်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂီသူတော်စင်တို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပ္ပန်တည်း။ တစ်နည်း - ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတို့ကို နှိမ်နင်းနိုင်သဖြင့် ဒါန သီလ ဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်တို့၌ ခံညားမှုကြောင့် ဒါန သီလ ဘာဝနာအာရုံကို စေတသိက် စိတ်တို့က ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အာရုံယူနိုင်ခြင်း ဟူသော အကျိုးကို ဤကမ္မညတာစေတသိက်တို့က ရှေးရှု ဖြစ်စေကြသည်။ ဖလပစ္စုပ္ပန်တည်း။

၁၆ - ၁၇။ ကာယပါရုညတာ + ခိတ္တပါရုညတာ

၁။ ကာယခိတ္တပါရုညတာ ကာယစိတ္တာနံ အဂေလညဘာဝလက္ခဏာ၊

၂။ ကာယစိတ္တဂေလညနိမ္မဒ္ဒနရသာ၊

၃။ နိရာဒိနဝပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ ကာယစိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။

ကာယစိတ္တဂေလညကရအဿဒ္ဓိယာဒိကိလေသပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၆။)

၁။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ မနာဖျားခြင်းသဘော = မနာကျင်ခြင်းသဘော

လက္ခဏာ၊

၂။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ နာဖျားခြင်း = နာကျင်ခြင်းကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း

(ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ အပြစ်အနာကင်းသော

= အပြစ်အနာ မရှိသောသဘောတရား

(ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပ္ပန်၊

တစ်နည်း - စေတသိက် + စိတ်တို့၏ အပြစ်အနာကင်းသည်၏အဖြစ်

= အပြစ်မရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးကို ရှေးရှုဖြစ်စေ၏ -

(ဖလ) ပစ္စုပ္ပန်၊

၄။ စေတသိက် + စိတ်

ပဒဋ္ဌာန်။

စေတသိက် + စိတ်တို့၏ နာဖျားခြင်း မကျန်းမာခြင်း နာကျင်ခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သော ရတနာသုံးတန် ကံ-ကံ၏အကျိုးတရား စသည်တို့ အပေါ်၌ မယုံကြည်နိုင်ကုန်သော = အဿဒ္ဓိယ ပြဇာန်းသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောတရားများ ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု မှတ်ပါ။

ရတနာသုံးတန် ကံ-ကံ၏အကျိုးတရား စသည်တို့အပေါ်၌ မယုံကြည်နိုင်မှုကို အဿဒ္ဓိယတရားဟု ခေါ်၏။ ယင်း အဿဒ္ဓိယတရားကို အခြေတည်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော အကုသိုလ်တရားစုတို့ကား စေတသိက် စိတ်တို့၏ အနာအဆာများ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း အကုသိုလ် အနာအဆာတရားတို့ စွဲကပ်နေသော စိတ်ကို နာဖျား နေသောစိတ် နာကျင်နေသောစိတ် မကျန်းမာနေသောစိတ်ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ ကိလေသာ အနာရောဂါပိုးများ အထိုးအဆွ ခံနေရသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်း ကိလေသာ ရောဂါပိုးများ အထိုးအဆွခံနေရသော စိတ်ဓာတ်သည် ဒါန သီလ ဘာဝနာ စသည့် ပုညကြိယာ ကောင်းမှုလုပ်ငန်းတို့၌ ယုံကြည်မှု မရှိသဖြင့် စိတ်ဝင်စားမှုလည်း မရှိ ပေ။ ယင်းကောင်းမှုကုသိုလ်တို့ကိုလည်း မပြုပေ။ ယင်းသို့ ပြုလေ့မရှိသဖြင့်လည်း ယင်း အဿဒ္ဓိယ ရှိနေသူ၏ စေတသိက် စိတ်တို့သည် ယင်း ဒါန သီလ ဘာဝနာ စသည့် ကောင်းမှု ကုသိုလ်အာရုံတို့အပေါ်၌ အဝါးဝစွာ ပွန်းတီးခြင်း လေ့လာနိုင်ခြင်း ကျွမ်းကျင်ခြင်း မညောင်နာခြင်း စသော သဘောတရားများလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ပါရုညတာစေတသိက်တို့ မဖြစ်နိုင်။

ဤပါဂုဉတော စေတသိက်တို့ကား ယင်းအဿဒ္ဓိယပြဓာန်းသော အကုသိုလ်တရားစုနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း အဿဒ္ဓိယ ပြဓာန်းသော အကုသိုလ်တရားစုတို့ကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤပါဂုဉတောစေတသိက်တို့ ကိန်းဝပ်လေ့ရှိသော သူတော်ကောင်း၏ စေတသိက် စိတ်တို့သည် အဿဒ္ဓိယ စသော ကိလေသာအနာများ ကင်းနေရကား ယင်းစေတသိက် စိတ်တို့သည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက် စိတ်တို့၏ မနာဖျားသည်၏အဖြစ် မနာကျင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောလက္ခဏာလည်း ရှိ၍ နာဖျားခြင်း နာကျင်ခြင်းကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စလည်း ရှိပေသည်။ ယင်းစေတသိက်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် အဿဒ္ဓိယ စသော ကိလေသာ အပြစ်အနာ ကင်းသော အပြစ်အနာ မရှိသော သဘောတရားတို့ဟူ၍လည်း ရှေးရှု ထင်လာပေသည်။ ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန်တည်း။ တစ်နည်း စေတသိက် + စိတ်တို့၌ = ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့၌ အဿဒ္ဓိယ စသော ကိလေသာ အပြစ်အနာကင်းခြင်း အပြစ်အနာ မရှိခြင်းဟူသော အကျိုးကိုလည်း ရှေးရှု ဖြစ်စေတတ်၏။ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်တည်း။

သို့အတွက် ဤပါဂုဉတောစေတသိက်တို့ကို ဒါန သီလ ဘာဝနာ စသော ကောင်းမှုအာရုံတို့ အပေါ်၌ စေတသိက် စိတ်တို့၏ အဝါးဝစွာ ပွန်းတီးခြင်း (= ပြွမ်းတီးခြင်း) လေ့လာနိုင်နင်းခြင်း ကျွမ်းကျင်ခြင်း မညောင်နာခြင်း သဘောတရားများဟု မှတ်ပါ။

ဒါနပြုရန် ညောင်နာနာ ဖြစ်နေသူ သီလစောင့်ထိန်းရန် ညောင်နာနာ ဖြစ်နေသူ သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာ တရားများကို ပွားများအားထုတ်ရန် ညောင်နာနာ ဖြစ်နေသူတို့ကား အဿဒ္ဓိယ စသော ကိလေသာပိုးများ အထိုးအဆွခံနေရသူတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်သည်။ သတိရှိစေ။

၁၈ - ၁၉။ ကာယဇုကတာ + ခိတ္တုဇုကတာ

၁။ ကာယခိတ္တုဇုကတာ ကာယစိတ္တအဇ္ဇဝလက္ခဏာ၊

၂။ ကာယစိတ္တကုဋိလဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ၊

၃။ အဇိမ္မတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊

၄။ ကာယစိတ္တပဒဋ္ဌာနာ။

ကာယစိတ္တာနံ ကုဋိလဘာဝကရမာယာသာဠေယျာဒိကိလေသပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၉၆။)

၁။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ပြောင့်မတ်ခြင်းသဘော လက္ခဏာ၊

၂။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ကောက်ကျစ်မှုတို့ကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း (ကိစ္စ) ရသာ၊

၃။ စေတသိက် + စိတ်တို့၏ မကောက်ကျစ်သည့် သဘောတရား (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊
တစ်နည်း - စေတသိက် စိတ်တို့၏ (သမ္ပယုတ်တရားတို့၏) အချင်းခပ်သိမ်း
မကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးကို ရှေးရှုဖြစ်စေတတ်ကုန်၏ - (ဖလ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊

၄။ စေတသိက် + စိတ် ပဒဋ္ဌာန်။

စေတသိက် + စိတ်တို့၏ ကောက်ကျစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော မာယာ သာဠေယျ ပြဓာန်းသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော သဘောတရားတို့ဟူ၍ မှတ်ပါ။